

NYSTED JUBILÆUMSSKRIFT 1409-2009

1409 – N Y S T E D - 2009

NYSTED

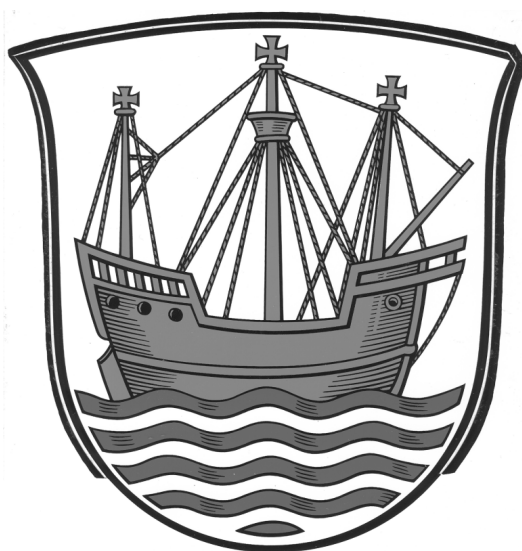
1409 – 7. DECEMBER – 2009

AF

JOHN VOIGT

I ANLEDNING AF NYSTEDS 600 ÅRS JUBILÆUM

UDGIVET AF LOKALHISTORISK ARKIV I NYSTED.

TRYKT HOS FORLAGET UHRSKOV, HOLSTED, første oplag 200 stk.

INDHOLDSFORTEGNELSE:

Forord	7
Købstadsdokumentet	8
Nysted købstad – kort fortalt	9
Festtale – Nysteds 500-års Købstadsjubilæum	15
Nysted i oplysningstiden	17
Lys i Nysted.....	17
Tidsbilleder fra Nysted - 1929	20
Mord i Nysted – 1848-50	32
Harald Julius Holck – en borgmesterskæbne i Nysted	33
Fars Selvbiografi.....	34
Holcks tiltag i Nysted.....	36
Værtshusforhold.....	36
Spadserestien og Skanseanlægget.....	37
Apotekere og Apoteker i Nysted	40
1. Hvor lå de forskellige APOTEKER i Nysted?.....	42
2. Hvem var de forskellige APOTEKERE i Nysted?.....	51
Stubbekøbing - Nykøbing – Nysted Banen (SNNB)	72
SKOLE OG KULTUR	82
Skolens bygningshistorie:.....	82
Vi går hurtig videre med skolen:.....	83
Skolegang i Nysted 1936-41.....	87
Private Skoler	92
Privat Realskole.....	92
Privat skole.....	94
Skole for Småbørn.....	94
Syskole.....	94
Nysted Efterskole.....	95
Husholdningsskolen.....	96
Teknisk Skole.....	97
Sygehus i Nysted og hvad det blev til	98
Industri- og Håndværkerforeningen	102
Liigbærer-Lauget.....	104
Nysted Smedelav.....	105
Videre om Industri- og Håndværkerforeningen.....	105
Festskrift ved Industri- og Håndværkerforeningens 100 års Jubilæum.....	115
Nysted Havn – Foreninger m.m.	117
NYSTED FISKERIFORENING - 1936.....	117
En gammel fiskers erindringer.....	121
Nysted Vandtårn – fortælling og fremtid	124
“NYSTED AVIS”	129
DØDSDROMEN – blir’ du svimmel?	132
Skrøner og historier fra NYSTED og omegn	134
Forord.....	134
Spiritsmugleriet.....	135
Den store Spiritsmugler-Parade i Nysted Ret i Gaar.....	136
Spiritsmuglersagen fra Nysted paadømt ved Landsretten.....	138
Varpe ud af Noret.....	139
Om Bagdolio – en frihedshelt.....	139

3 drenge/unge menneskers oplevelser.	139
Rossing & Schrøder.	140
Poul Emil.	140
Murermester Hansen.	140
Natbetjenten.	140
Anekdote fra Kattesundet.	141
Den spiritus.	141
Erindringsbillede v/Ib Schjelde.	141
Håndværkerværdighed.	145
Sofus fortalte også om murermester Jens Hansen.	145
Barndomserindringer v/Jørgen Lindahl.	145
De første fodboldstøvler og Erik Bischoff.	145
I lære som murer og hvad heraf følger.	147
Nysted-Paris i kajak.	150
Historien om Rudolf Sparre Preuss' og Henrik Hansens kajaktur fra Nysted til Paris i 1925.	150
"Et Vækkeur der sagde Bøh!	152
Hjemtransporten.	154
Byfogeder i Nysted.	156
Borgmestre i Nysted.	158
Postmestre i Nysted.	161
Sognepræster i Nysted.	163
Praktiserende læger i Nysted.	165
Havnefogeder i Nysted.	167
Mindesmærker i Nysted.	169
Oversigt over anvendte kilder:	172

Forord.

”Det var ikke uden store Betænkeligheder, at jeg gik ind paa at udarbejde dette lille Skrift i Anledning af Nysteds 500 Aars Jubilæum som Købstad. Det burde være skrevet af en Historiker af Faget.

Men dels var Tiden allerede saa fremrykket, at en indgaaende Ransagning af Arkiverne maatte anses for udelukket, dels spillede ogsaa Hensynet til de Udgifter, et større historisk Værk vilde kræve, en Rolle.

Det var endelig at vente, at Udbyttet ikke fuldt ud vilde svare til Anstrengelserne. Thi Nysted har alle Dage været en beskeden lille By, der ikke paa noget Tidspunkt er traadt i Forgrunden paa Historiens Skueplads. Dertil kommer, at antagelig en stor Mængde Arkivsager ere gaaede tabt i de mange Ildebrande, der have hjemsøgt Byen. Ogsaa af den Grund vilde Arkiverne maaske ikke kunne yde noget overvældende stort Bidrag til Oplysning om dens Historie og Udvikling.

Da Byraadet alligevel mente, at Nysted ikke helt burde undlade at benytte denne enestaaende Lejlighed til at minde om sin Tilværelse, og da jeg samstemmer med det ærede Byraad i denne Betragtning, har jeg ikke villet undslaa mig for at imødekomme den til mig rettede Opfordring”.

Sådan skrev stiftsfysikus C. A. Hansen bl.a. i sit forord til udarbejdelsen af festskriftet i anledning af Nysted Købstads 500 års jubilæum i 1909.

Ja, jeg må jo sige, at nu sidder jeg i samme situation, idet Nysted her i året 2009 igen har jubilæum, nemlig at kunne fejre sit 600 års jubilæum. I den anledning opstod tanken, at udfærdige et festskrift, som fulgte op på stiftsfysikus C. A. Hansens skrift fra 1909, vel vidende, at dette i givet fald ville være over et meget stort tidsspænd.

I det indledende arbejde toges udgangspunkt i Nysted Krøniken, den af Arne Heyn i 1984 udarbejdede bog Nysted Kommune, Historisk set, samt alle de uvurderlige oplysninger, som Lokalhistorisk Arkiv i Nysted ligger inde med.

Desværre måtte jeg meget snart konstatere, at dette var et uoverkommeligt arbejde at komme igennem, samt at der var mange huller i det beskrevne. Nysted Krøniken er jo i løbet af de mange år skrevet og redigeret af flere personer, og desværre er meget af indholdet nedskrevet i ”telegramstil” og ofte ikke særligt uddybende. Også Lokalhistorisk Arkivs materialer og oplysninger viste sig, at være meget mangelfulde.

Stiftsfysikus C. A. Hansen havde den fordel, at han skrev festskriftet i sin samtid og at han så at sige ”var på stedet”. Jeg selv er født i 1941, flyttede med mine forældre til Nysted 1943/44 og kan vel sige, at mine oplevelser med Nysted først er registret efterhånden, som jeg blev ældre.

Nå, men et festskrift skal vi have, og jeg har derfor valgt at fremlægge dette i form af flere tidsbilleder af vor dejlige, gamle Nysted – nemlig om de personer og begivenheder, som har medvirket til, at gøre byen til det, den er i dag.

God fornøjelse.

John Voigt

Købstadsdokumentet.

Det dokument, hvorved Erik af Pommern d. 7de December 1409 skænkede Nysted Købstad-privilegier, har oprindelig været opbevaret i byens arkiv, men findes ikke mere her, heller ikke i Rigsarkivet. Det må derfor antages at være gået til grunde, sandsynligvis ved Rådhusets brand 1654. I det kongelige Bibliotek er der taget en afskrift efter en kopi i et håndskrevet eksemplar af Resens Atlas (Petri Resenii Atlas Danicus Tom. V. Pag. 291). Det er med en let modernisering af stil og retskrivning sålydende*):

* Vi Erich med Guds Naade Danmarks, Sveriges, Norges, Venders og Goters Konge, Hertug i Pommeren hilse alle Mænd, der se, høre eller læse dette vort Brev, evindeligt med Guds og vor Naade og kundgøre for alle Mænd saavel de, der nu ere, som de, der end komme skulle, at vi ved nærværende Brev give vore kære Borgere af Nystade i Lolland fri og frelse for alle Haande Arbejde og Skat, som de hertil have været vante at give og gøre til vort Slot Aaleholm, og saadan frihed unde vi Boe Laurenszen og Lybiche Brynne og alle andre, paa det forskrevne Gods bo og bygge, og den Skat, de skulle give, den skal vore Bymænd af Nysted til Hjælp komme i den Skat, som de os hvert Aar give skulle, med saadanne Vilkaar, at de skulle os hvert Aar efter den Dag give til Skat halvfemtesinds tyve lybske Mark, to Læster Byg eller Malt, og dertil skulle de os give af hvert Skib, som til Sildefiskeri farer, én Tønde Sild. Item unde vi dem, at de maa faa det Stræde fri, som de os have ombedet; item unde vi dem Fægang og Ildebrand, saasom de hertil have haft. Item ville vi, at alle disse stykker skal evig blive, og ingen Mand skal dem Magt have i andre Maader at vende uden vi eller den, som Konge efter os i Danmark vorder. Item forbyde vi alle vore Hovedsmænd, Fogder, Ombudsmand og alle andre, hvor helst de ere, at de ikke forskrevne vore Borgere over disse vore Naader i nogen Maade forurettede. Til Vidnedbyrd er vort Sekret hængt for dette Brev, skrevet paa vort Slot Nyborg under vor Herres fødselsaar Tusinde fire Hundrede paa det niende, den Lørdag næst efter S. Nicolai Dag.

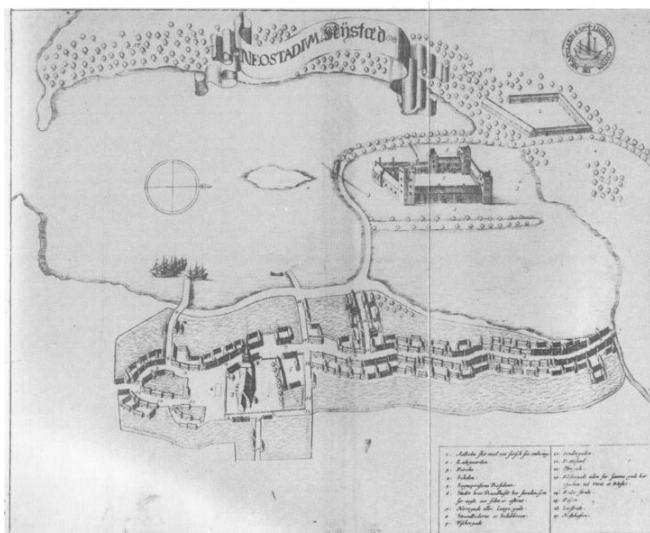
Nysted købstad – kort fortalt.

Byen – og dens fysiske udvikling.

Af de danske købstæder har den sydligste, Nysted, i de senere århundreder også samtidig været den mindste.

Byen opstod omkring midten af 1200-årene som et af kongemagtens initiativer for at styrke den indenlandske handel. Nysted, som fik købstadsrettighederne i 1409 af Erik af Pommern, havde sammen med kongeborgen Aalholm, sin største betydning i middelalderen.

Byens beliggenhed ved kysten har været afgørende for dens udvikling. Kystlinierne har bestemt byens struktur med en langsgående hovedgade/handelsgade, hvorfra stræder og slipper førte og endnu fører, ned til det sydvendte nor. Her lå den naturskabte havn i læ, hvorfra udskibedes fangster og andre handelsvarer, og her udvikledes en bebyggelse på smalle, langstrakte grunde, der endnu kan erkendes på moderne matrikelkort. Foruden handelen sydpå og fiskeriet, var agerbruget gåde eksistensgrundlag. Byen husede således blandt andet et af landets gråbrødreklostre i denne periode.

Nysted bykort ca. 1677. Resens Atlas (Det kgl. Bibliotek).

Krige, epidemier og talrige bybrande i 1600- og første halvdel af 1700-tallet, påførte byen store skader. Specielt »den røde hane« har Nysted været plaget af - mere end andre tilsvarende bysamfund - med fattigdom og forfald i lange perioder til følge. Ved en af brandene i 1654 gik således halvdelen (ca. 100) af byens våninger til, herunder både rådhus og præstegård.

Fiskergade. Ældre foto.

Først i forrige århundrede, efter at byen i 1847 havde fået udskiftet det sidste stråtag med »tagpotter«, blev stilstanden igen brudt. Kornhandelens opsving får således de store købmandsforretninger til at blomstre. Blandt andet pakhuse og hoteller opføres, ligesom et nyt rådhus og en ny skole, opført i senklassicistisk stil, så dagens lys i midten af 1800-tallet.

Byhusene, som hidtil alle var opført i en etage og i bindingsværk, ændres nu i opgangstiderne til at være grundmurede og ofte i to etager. Fra den velbeskyttede havn i Nysted nor afgår, trods de lidt besværlige besejlingsforhold grundet det lange rev Rødsand, fast færgeforbindelse til København og Lübeck, ligesom et værft anlægges i 1855.

Broen over Guldborgsund (1869) samt de nye jernbaner kostede dyrt for Nysteds erhvervsliv og affødte ca. 1880 en række markante fallitter i byen. Nysted fik dog, på trods heraf, sidst i 1800-tallet, som det hører en købstad til, også en teknisk skole, et arresthus og et mindre sygehus.

Med jernbaneforbindelsen Nysted-Stubbekøbing kom de moderne tider i 1910 også til Nysted. Blandt andet et nyt vandtårn, et gasværk, en kloakledning og et nyt posthus affødtes af den udbygning, der fandt sted de følgende år. Samtidig hermed opstod hos borgerne ønsket om ikke at bo i traditionelle byhuse, men i villaer. Disse blev bygget i udkanten af den eksisterende bystruktur. Der blev på tyve år, fra 1905-25, bygget omkring 100 nye huse, hvilket betød, at byens omfang reelt var fordoblet (ca. 250 huse) i forhold til et halvt århundrede tidligere.

Fra 1967 har en række udstykninger medført, at der syd og øst for den gamle by er opvokset et stort område med villaer og rækkehuse, ligesom et sommerhusområde i dag udgør byens sydlige afgrænsning mod Østersøen. Enkelte større, moderne industrivirksomheder har placeret sig i byens østlige udkant. De seneste års udvikling går igen mod øget interesse for bosættelse i den gamle bykerne, i hvilken såvel egentligt (tilpasset) nybyggeri som fornyelsesprojekter nu realiseres. Nysted har i dag ca. 1.600 indbyggere.

Med den naturskønne placering, det smukke by- og havnemiljø, de nødvendige service- og indkøbs faciliteter og et blomstrende kulturliv, kan byen i dag se en fremtid i møde, hvor den allerede kraftigt stigende turistfaktor vil være en meget væsentlig del af lokalsamfundets eksistensgrundlag.

Byen - og dens bygninger

Nysteds middelalderlige bystruktur, byens beliggenhed ved noret og en række forholdsvis ensartede og velbevarede huse, danner i dag et helstøbt og ret uspoleret bymiljø, som ikke ses mange andre steder i landet. En i 1973 tinglyst Bevaringsdeklaration, gældende for hele den

gamle bydel (ca. 250 huse) inklusive handelsgaden, har siden da beskyttet det bevaringsværdige bymiljø (heraf ca. 15 egentlige fredede ejendomme). Samtidig hermed giver den det administrative grundlag for i forbindelse med den løbende bygningsfysiske udvikling i byen, at styre denne nøje, så der sker en tilpasning og fortsat styrkelse af de eksisterende kvaliteter.

Adelgade ved Slotsgade. Til højre ses Adelgade 45, som blev nedrevet i 1912 ved Jernbanegades gennembrud. Ældre foto (Det kgl. Bibliotek)

Det generelle for Nysteds gamle bebyggelse er, at den gennemgående består af forholdsvis jævne huse fra 1800-tallet, hovedparten i en etage. Ofte har de diverse bygninger (luder) på bagsiden, såvel som egentlige side- og baghuse. Gode eksempler er digteren Emil Aarestrups hus, Adelgade 80 (1761) samt byens ældste hus Fiskergade 1, (opr. 1600-tallet). Enkelte huse i byen fra 1920'erne er fine repræsentanter for "bedre byggeskik" perioden i Danmark.

Udover disse rolige, traditionelle senklassicistiske huse med kalkede og pudsede facader, får den historicistiske arkitektur dog fra ca. 1870'erne indflydelse - også på byggeriet i Nysted, idet de nye huse nu har ren, ubehandlet mur af røde eller gule sten. Således f.eks Østergade 9 (1877), Gl. Torv 7 (opr. 1600-tallet) og Adelgade 60 (1867), som er repræsentanter for henholdsvis den ydmyge 3-fags våning i bindingsværk og det mere stilige, grundmurede 9-fags bedsteborgerhus.

Proportioner, materialer, farver og detailløsninger er væsentlige delelementer, som tilsammen gør, at gadebilledet på en gang synes varieret og spændende, og samtidig homogent og smukt.

Nysted rummer dog, udover de lidt mere anonyme købsstadshuse, også en hel del mere markante bygninger. I Adelgades nordlige ende ligger således to gamle, magtfulde pakhuse, købmand Clausens fra 1807 og købmand Bønnelyches fra 1851. Specielt Clausens pakhus udgør, sammen med den fine butiksbygning Adelgade 13 (ca. 1868) og boligen Adelgade 15 (ca. 1868), et helstøbt kompleks fra stor-købmændenes florissante periode.

Med til »pakhuseområdet« hører det velproportionerede vandtårn fra 1912, som sammen med kirkens spir er en uundværlig del af byens profil, landværts såvel som søværts. Både pakhuse og vandtårn er i dag indrettet til diverse kulturelle formål.

Det første grundmurede hus var rådhuset, Adelgade 61, fra 1839. Det var samtidig det første hus her i Nysted, som havde fået en egentlig arkitektonisk behandling. Samtidig med sin ståtelige fremtræden indpasser huset sig på en fin måde i gadebilledet.

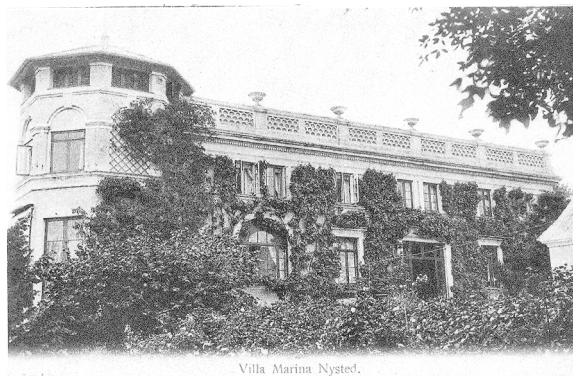

Nysted Rådhus, opført 1839.

Nysted kirke (opr. 1300) har en væsentlig, visuel betydning for byen - alene ved sin størrelse. Med sit skib, der er et oprindeligt gammeltunggotisk langhus og sit slanke, smukke barokspir, virker den stor og dominerende, som den ses bag de lave huse på Gammel Torv. Faktisk er den ikke større end samtidige landsbykirker. Man kan her også glæde sig over, at det århundredgamle bebyggelsesmønster, med huse rundt langs kirkegården, her er forholdsvis bevaret.

Alt for mange købstadskirker er blevet frilagte gennem tiderne.

I 1878 opførtes et hus, som for alvor brød med de traditionelle forestillinger om, hvordan et hus i Nysted skulle se ud. Huset er »Villa Marina«, Adelgade 56, som blev tegnet af arkitekten Vilhelm Dahlerup. Med sit flade tag og sin vaseprydede balustrade, ligger det som en italiensk-inspireret villa midt på hovedgaden i en lille dansk købstad.

Villa Marina Nysted.
Villa Marina.

Nysted har i Jernbanegade et specielt, helstøbt gadebillede fra begyndelsen af dette århundrede, ligesom stationsbygningen og posthuset, placeret for enden af denne, er meget smukke eksempler på offentligt byggeri fra denne periode.

Jernbanestationen og Posthuset for enden af Jernbanegade.

I udkanten af byen ligger, vognende i den nordlige del, Aalholm slot, med sin tunge middelalderlige kerne. På trods af utallige ombygninger gennem tiden fremtræder denne tillukkede borg uhyre velbevaret, såvel eks- som interiørt. De mange tilhørende tjenesteboliger, staklader m. v. er ligeledes, for manges vedkommende, af betydelig arkitektonisk værdi.

I den sydlige udkant ligger, foruden hotellet »The Cottage«, (engang annekset til en adelig, engelsk pigeskole bygget i engelsk stil) slottets modsætning i form af en smuk gammel, let og sommerlig træpavillon, Skansepavillonen. Oprindeligt opført ca. 1910 til fugleskydningsarrangementer og andre lokale aktiviteter, ligger bygningen i dag og spiller fint sammen med lystanlæg, campingplads og badestrand. Samtidig hermed opfylder den, i lighed med mange andre af byens bevaringsværdige bygninger, på en god måde nye tiders funktionelle krav.

Nysted Vandtårn.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

Festtale – Nysteds 500-års Købstadsjubilæum.

FESTTALE i anledning af Nysteds 500-års Købstadsjubilæum den 7. december 1909 ved stiftsfysikus C. A. Hansen. Talen blev afholdt i forbindelse med festlighederne på Nysted Gæstgivergård (tidl. Netto i Adelgade).

”Når vi går i vor daglige dont, syntes vi ofte, at tiden skrider så langsomt frem og at der sker så lidt fra dag til dag. Men når vi standser og ser os tilbage, får vi et andet syn. Dagene er blevne til år, og uden at vi rigtig ved af det, er der forløbet en menneskealder og vi der begyndte som unge mennesker, er blevne til veteraner og så bliver vi opmærksomme på, at der dog er sket en hel del, og at meget har forandret sig selv i sådan en lille beskeden by som Nysted.

Når vi tænker tilbage på Nysted, som den var for en menneskealder siden, så fremstår for min erindring billedet af en underlig gammeldags lille rede, der ligesom lå mange mille borte fra kulturens strøm.

Den havde lige netop fået gadebelysning, telegraf og diligence. Men den levede endnu på de gamle traditioner, og så i grunden lidt skævt til alt hvad der var nyt, selv om det kun var småting. Doktor Lütken, der kom hertil i 1866 har fortalt mig, at Nystederne tog forargelse af den høje, sorte silkehat, hvormed han gik. – Han skulle ikke komme her og indføre nymodne skikke, det ”passede sig ikke”. – Næ, nu til dags kan vi næsten – næsten – bære vor hat, som vi vil – i hvert fald damerne, og det er dog et fremskridt!

Telegrafforstander, frk. Schopper. En af Nysteds første telegrafforstandere. Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

I dag gælder tilbageblikket dog ikke så kort et spand af tid, som en menneskealder er. Vi skal kaste blikket meget længere tilbage, langt ud over henfarne tider og slægter, henover de 500 år der er forløbne siden Nysted blev til som købstad, så får vi øje på, hvor mægtig udviklingen har været.

Tænk, om vore øjne finder dvale, og vi vågnede op i det 15. – 16. eller 17. århundrede. Vi skulle da hilse på Ejler Ottesen bang, ham der leverede slagsmål i kirken med præsten hr. Søren; vi kunne få os en passiar med den højærværdige og høj lærde provst, magister Knud Lercke og med hans ærlige og velagtede svigersønner Iver og Mathias. Der ville ikke være rart i Nysted i en vinteraften som denne; koldt, mørkt og uhyggeligt både udenfor og inden døre. Og vi skal vogte vel på vor tunge. Lad gå, at vi snakker om jernbanen og telefonen. De vil så bare tro, at vi er gale. Men hvis vi lader os forstå med, at jorden er et lille fnug, der svæver i himmelrummet og kredser omkring solen, så går det os ilde. Sligt er gudsbespottelse og de brave mennesker vil nok sørge for, at vi kommer på bålet og bliver brændt som de lede kætte-re vi er. Nej, det er rådeligst, at vi skynder os hjem til vort eget århundrede.

Efter denne lille udflugt til fortidens Nysted har vi sikkert fået indtrykket af, at tiden er gået umådeligt frem siden den gang. Og vi kunne forledes til at prale af det fremskredne kulturtrin,

hvorpå vi nu står. Men vi skal ikke gøre os vigtige. Vor tid er jo kun et led i udviklingens lange kæde, snart er også vor tidsalder et tilbagelagt stadium, snart lægger også vor slægt sine trætte ben til hvile derude på den smukke kirkegård., side om side med de forgangne slægter.

Hvordan tror I, at vore efterkommere om 500 år vil bedømme vort standpunkt? I kan være overbevist om, at de da ikke vil føle sig imponerede. Hvem ved, om der ikke til den tid arrangeres lysttur til månen pr. hurtigflyver? Afgang fra luftskibstårnet på Gl. Torv kl. 8 aften. Og i Nysted Avis for 7. december 2409 læses følgende dødsanmeldelse: I en alder af 135 år er vor elskede fader bortkaldt ved en alt for tidlig død!! Således er menneskets levealder tiltaget, efter at man for længst har fået bugt med kræft, tuberkulose og de andre smitsomme sygdomme, og efter at man har fundet et middel til at forlænge livet, der er meget kraftigere end de muligheder, som vi nu er så begejstrede for. Ja, mine damer og herrer, hvad der nu lyder som en spøgefuld overdrivelse kan meget godt til den tid være en fuldbyrdet kendsgerning. Jeg vil imidlertid forlade fjerne fremtidsperspektiver og vende tilbage til nutiden. Det må da siges, at det nuværende Nysted er resultatet af en ganske jævn, rolig og sindig udvikling. Der er ingen store eller pludselige spring, hverken op eller ned. Den er fulgt med i tidens almindelige udvikling omend lidt langsomt, således som det sømmer sig for en beskeden lille by, der aldrig er gået i spidsen, aldrig har ført an eller vist vej for andre, det skulle da være ved den berømte stivelsesfabrik¹ ude ved Piledammen, som Pontoppidan omtaler. Ja, således er det gået jævnt og stilfærdigt i 500 år.

Men netop nu da vi befinder os ved 500 års milepælen er der kommet ligesom lidt uro over byen. Luften er ligesom ladet med elektricitet – selv om elektricitetsværket vistnok vil lade vente på sig.

Det er jernbanen som er skyld deri. Lokomotivet har ganske vist endnu ikke holdt sit indtog, men det har allerede begyndt at virke. Der fyres under kedlerne. Butikkerne udvider, mægtige spejlglasruder indsættes. Der bygges og der rejser sig nybygninger i en hidtil ukendt stil. Det er tydeligt, at man forbereder sig til at modtage en ny tid, en guldalder, en tid der skal bruge fremskridt, fremgang og opkomst.

det falder derfor ganske naturligt, at jeg slutter denne lille tale for vor gode, gamle by med det ønske, at vi ikke må blive skuffede, men at de gyldne forventninger må opfyldes i fuldt mål. Jeg vil ønske, at der må komme nyt liv, forøget virksomhed og virkelyst. Men jeg vil dog håbe, at der må blive noget af det ægte, gode, gamle nystedske sindighed tilbage, denne seje, udholdende sindighed, der har gjort, at vor gamle by har kunnet klare sig trods tidernes ugunst, der har gjort, at den ikke har givet fortabt, men gang på gang har rejst sig af sin aske og har kunnet holde det gående igennem 500 lange år.

Gid Nysted måtte gå en lys og lykkelig fremtid i møde!
Den leve og blomstre!"

¹ I Pontoppidans Atlas III Side 304 (1767) læses: "En Stivelse- og Pudder Fabriken, som drives ikke uden Fordel, er en af de ældste her til Lands og har vist Vej for flere andetsteds. Samme er anlagt i den ferske Søe imellem Byen og Christianskolen". Den bestod til midt i det 19ne Aarh. 1824 udførtes 28.986 Pund Stivelse (Friis S. 8). Den sidste Ejer var Stürup (senere Konsul for Venezuela og Folketingsmand). Den laa ved Piledammen skraat overfor Slottet. Efter Fabrikens Nedlæggelse skal der en Tid have været Ølbryggeri. Bygningen ejedes sidst af Partikulier Rode; hans Arvinger solgte den til Lehnsgraven, som lod den nedbryde og Grunden udgraves saa at den pådanner en Del af Slotsgraven.

Nysted i oplysningstiden.

Som uddybende til stiftsfysikus C. A. Hansens jubilæumstale skal man nedenfor oplyse omkring Nysteds forhold til lys i gaderne og senere elektricitet.

Lys i Nysted.

Før 1868 var der slet ingen gadebelysning. Folk, der ville begive sig ud på den dårlige brolægning i mørke aftener, gik med håndlygter.

Om aftenen i tidsrummet 1/10 – 30/4 er gaderne oplyste ved petroleumslygter, i alt 34. Allerede i 1865 førtes der forhandlinger om anlæggelse af et gasværk, men det blev ikke til noget, hverken den gang eller senere, men planerne derom har været fremme. Men den 2. oktober 1868 tændtes for første gang de nye petroleumslygter, 30 i tallet. Petroleum var dyr dengang. 1869 kostede den 22 skilling (46 øre potten), men den sank stadig i pris. 1874 13½ skilling (28 øre), 1883 20½ øre, 1887 19 øre, 1900 14 øre. Lygtetænderen fik fra første af 3 mark (1 kr.) daglig for pasningen; nu får han kr. 1,25.

På budgettet beregnes nu 450 kr. til gadebelysning.

Det er altså en meget billig belysning. Den er langt fra glimrende, men dog formentlig tilstrækkelig for færdselen i vore gader.

I året 1901 har smedemester Gleie indlagt acetylgas i hotellet og flere butikker, og fra disse kastes blændende lysstriber ud over gaden. Jeg kan godt lide petroleumslygterne. Især i mørke, fugtige og tågede aftener. Da er de omgivne af en svagtlysende omkreds og kaster lysreflekser over den våde stenbro, hvori de passerende spejle sig som mørke skygger.

Kl. 11 lukker værtshusene, og gæsterne strømmer ud i en mere eller mindre oplivet stemning; men ved midnat er der stille, alle lygterne slukkedes, og byen hviler fredeligt i søvnens arme. En enlig nattevandrers skridt kan næsten høres fra den ene ende af byen til den anden.

Til højre ses en af de flotte gadelygter i Adelgade, lige overfor det nuværende apotek.

Foto ca 1909. Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

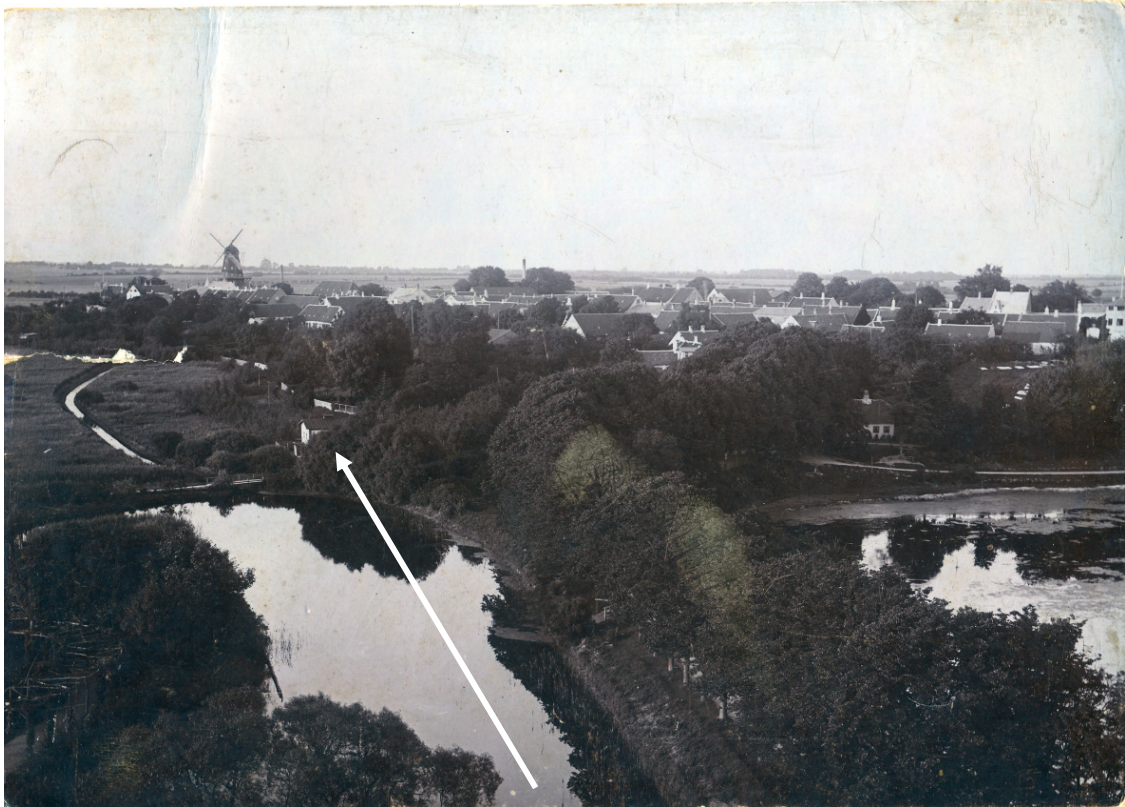

Foto ca. 1903. Udsigt fra Aalholm Slotstårn. Acetylen-gasværket ses ved pilen. Grunden, som gasværket hvilede på kan den dag i dag ses på højre siden lige efter nedgangen til "Alverdens gang", umiddelbart ført pumpestationen.

Foto: Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

18. juli 1902 afsluttedes kontakten med acetylen-gaskompagniet Konow Nyboe og Nissen om anlæggelse af et acetylen-gasværk, der skal forsyne Nysted og Aalholm. I juli og august nedlagdes gasrørene, 36 tommer dybt i Adelgades vester side umiddelbart udenfor rendestenen med fortsættelse til yderste hus af Fiskergade. Sideledninger gennem Slots-gade til gasværket, der er opført på en af grevskabet tilhørende mark ved Rørsøens sydøstlige hjørne. Ledningen lagdes endvidere gennem Smedestræde på dettes søndre side og ned ad Havnegade og op langs Gl. Torvs nordre side. I de gader, hvor ledningen ikke findes, skal hver lygte forsynes med et særskilt gasapparat. Dette var dog endnu ikke sket ved årets slutning. Kompagniet har forpligtet sig til for 550 kr. at forsyne byens 32 gaslygter med gas af 20 normallysets styrke i 1.000 brændtimer om året.

Den 2. november 1902 tændtes hver anden gaslygte i hovedgaden, medens hver anden petroleumsligte bibeholdes til sammenligning, der selvfølgelig faldt ud til de førstes fordel. Den 3. november tændtes alle gaslygterne.

Installationen af kogegas endnu ikke færdig i slutningen af januar 1903. Kogegassen er efterhånden opgivet af de fleste, da den ikke betaler sig (1905).

1903. Da det havde vist sig, at de med særskilte udviklingsapparater forsynede lygter i Østergade fungerede slet, forlængedes den nedgravede acetylen-gasledning om i nævnte gade langs det østre fortov (September 1903). Nogle lygter i Bomstræde og ved Paddekæret, der ikke kunne sættes i forbindelse med ledningen, forsynes med byrådets tilladelse med petroleumslamper.

Systemet med acetylenlamper fortsatte indtil elektriciteten kom til Nysted. Elektricitetsværket på Kirkestien blev åbnet 4/12 1912, og kostede 159.000 kr., men det er en anden historie.

Foto: Parti fra Nysted. Billedet er formentlig fra ca. 1912, idet man midt i billedet endnu kan se en gaslampe, medens der til højre i rendestenen er sat en elektricitetsmast op.
Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Tidsbilleder fra Nysted - 1929.

Uddrag fra **Knud Bokkenheusers** erindringer, "Da man var Ung – Mindernes Bog", udgivet på H. Hagerups Forlag, København, 1929.

Knud Bokkenheuser (født 5. juli 1869 – død 15. maj 1936) var en dansk forfatter. Knud Bokkenheuser var søn af skolebestyreren Frederik Bokkenheuser. Blev i 1887 student fra Efterslægtsselskabets Skole.

Hans forfatterproduktion bestod af en lang række af topografiske og lokalhistoriske bøger om København, særligt med henblik på 1700-tallet og første halvdel af 1800-tallet. F.eks. Den gamle Herre fortæller (1916), Det gamle København (2 bind, 1919) og Drejers Klub (1903). Han blev 1898 gift med Johanne Marie Gjellerup.

I sine erindringer fra sin barndom fortæller han levende om hans og familiens årlige besøg i den gode stad Nysted, udskrift følger nedenfor:

"Der var noget, som hindredes ved min Fødsel, der jo indtraf i Aarets rige, varme Hjerte", det var mine Forældres aarlige Besøg i den gode Stad Nysted, hvor min Moders Fæster var gift med Præsten, den lærde og højt ansete Islænder, Pastor **Thorgeir Gudmundsson**².

Præsten har tilsyneladende været en gæv mand, og fra "Uddrag af Optegnelser fra og om Nysted i Aarene 1866-79, nedskrevet i Juni og Juli 1902 og Febr. 1903 af dr. Georg Lütken" kan man læse følgende:

Nyheden om, at der var kommet en "ny Doktor" til Nysted, var nu under mit Besøg hos Skouboe bleven udbredt over hele Staden. Jeg mærkede det tydeligt dels af Ytringer, der kom til mig fra Vinduerne eller fra forbigaaende, dels af Udtalelser, der faldt i de Familier, hvor jeg derefter gjorde Visit.

Først fra Doktorboligen til Præstegaarden skraat over det gamle Torv. Her residerede Nysteds Præst Thorgeir Gudmundsson, en 72 aarig Islænder, lille og mager med langt hvidt flagrende Haar, Kind- og Hageskæg og hjemme altid iført en meget plettet, graa Slaabrok, Tøfler eller Sutsko og ledsaget af sin uadskillelige Ven, Piben. Han var en venlig og mild gammel Mand, der ikke havde formaaet at aflægge sit islandske Tonefald, og som, navnlig i Samtale med studerende Personer yndede at lade latinske Sentenser og Fyndsprog rykke i Marken ved den første den bedste Anledning; særlig under L'hombrespillet, som han elskede, kom den ene latinske Flossel efter den anden - mon han ikke i denne Henseende har været Model for Hostrup? Som det saa meget ofte er Tilfældet, var den lille spinkle Præsts Hustru en temmelig høj, meget svær og meget djærv Dame, der tydelig nok var Husets egentlige Styrer.

² Hr. Thorgeir Gudmundsson, født 27 Dcbr. 1794 paa Olafsveller paa Island, hvor hans Fader var Præst og Provst. Kaldet til Nysted i Februar 1849 fra Gloslunde og Græshave i Loll. Sønderherred, hvor han var Præst i 10 Aar efter forud at have været Lærer ved Søelatins Skole i Kjøbhvn. i 12 Aar, samt Kateket ved Holmens Kirke i 6 Aar. Død 1871. Gift med Margrethe Langeland f. 28 Febr. 1806, død i Nysted.

Foto: Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Han var født i Olafsvalle Præstebolig, i Armes Syssel i Islands Sønder Amt, blev Student i Reykjavik i 1819, men maatte for at faa Midler til at studere videre arbejde i fem Aar som Karl; saa kom han til København og tog sin theologiske Attestats, blev Lærer ved Sjø-Etatens Drengeskole, men siden Præst i Gloslunde og Græshauge paa Lolland, hvorpaa han forflyttedes til det gode Kald i Nysted. Han har skrevet lærde Afhandlinger over Islands Historie og var højt anset i videnskabelige Kredse. Hos ham havde Moder som ung Pige tilbragt alle sine Sommerferier; de gamle Præstefolk elskede hende, og da hun blev gift, var det en Selvfølge, at hun tog Manden med. Fader prædikede da i Nysted Kirke og Anneks-Kirken de fire Søndage, han var der, og glad var den gamle Præst for selv at kunne holde Ferie.

Aaret efter min Fødsel genoptoges disse Sommerbesøg, og da jeg har tilbragt nogle af min Barndoms allerlyseste Feriedage i Nysted lige til 1884, kan det her være paa sin Plads at fortælle lidt om det ejendommelige Provinsinteriør, der udfoldede sig i denne Danmarks da mindste Købstad, der laa fjernt fra Jernbane og Alfarvej og derfor bevarede sit gammeldags hyggelige Præg til langt op imod vor Tid, baade hvad dens Ydre og dens Typer angik.

Min Moder havde i sine Ungpige dage været hele Præstegaardens Yndling, og navnlig havde hendes Faster, den ejendommelige Præstekone, sat stor Pris paa hende. Ingen, der saa Præstekonen, skulde troet, at hun var Søster til den smukke *Langeland*: thi var der noget, hun ikke var, var det smuk. Hun havde en ualmindelig svær Overkrop, et lille Hoved med et noget fladt Ansigt og en ualmindelig stærkt fremtrædende Opstoppnæse, som ingensteds hørte hjemme i den Langelandske Slægt, hun havde tyndt, brunt Haar, men nogle glimrende, lyseblaa øjne, smukke, smaa Hænder og Fødder og en Talestemme, hvis Klang og Tone man ingensinde glemte, naar man een Gang havde hørt den. Hun regerede omtrent enevældig i Præstegaarden, alle havde Respekt for hende, og hun færdedes idelig og altid ude og inde; men over hendes Myndighed var der alligevel bredt en vis Ynde, en bestemt Elskværdighed, der gav hende Lov til at sige omtrent alt, hvad der faldt hende ind, og naar hun f. eks. ved Middagsbordet ved Suppen sagde til sin Mand: Ikke slubre, Præst!« - hun sagde altid »Præst« til Manden - saa tog hverken han hende denne Irettesættelse ilde op, eller nogen af de tilstedeværende fandt det besynderligt.

Sine Tjenestefolk regerede hun med haard Haand, men de elskede hende alligevel; og over hele Byen var hun elsket og æret, selvom man nok frygtede hendes ret skarpe Tunge.

Toldforstander Brunne-mann.

Foto: Fru Schwensen

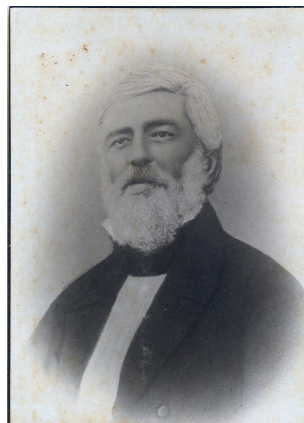

Foto: justitsråd Schwensen

Madam Gudmundsson - (da jeg kom til Nysted eksisterede der i selve Byen kun to "fruer", nemlig Byfogdens, Justitsraad Schwensens (se ovenfor), og den for nyligt afskedigede Toldforstander, Kammerraad Brunnemanns Hustru; honnet Ambition gjorde dog i Løbet af de følgende Aar Ende paa de gamle patriarkalske, "fra Fædrene nedarvede " Benævnelse) - spillede i det hele taget en ikke ringe Rolle i Byen, ikke blot som Præstekone men ogsaa som Moder til to Døtre, hvoraf den ene var gift med Stadens næststørste Købmand, Adrian Bekker, den anden med Købmand C. B. Sidenius, samt til en Søn, Bjarne Gudmundsson, der ligeledes var bosat i Nysted og gift med en Søster til sin svoger Sidenius. Der vil senere blive talt nærmere om disse; her skal det blot allerede nævnes, at Præstens Svigersønner og Svigerdatter ogsaa havde en stor Del af deres nærmeste Slægtinge boende i Byen, saa at Præstens Slægt udgjorde en ret anseelig Brøk af Indbyggertallet.

Foto: Grev Gregers Christian Raben.
Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Foto: Hustru Anna Lund.
Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Da den besynderlige gamle **Grev Raben**³ paa Aalholm havde mistet sin Kone, holdt Pastor Gudmundsson under almindelig Deltagelse en smuk Prædiken over hende; han sagde, at hun havde været en ualmindelig god og trofast Hustru. »Ja,« brølte Greven nede i Kirken, »det har De, Fanden gale mig, Ret i!« - og da Præsten fortsatte: »Hun sørgede godt for de Fattige og Syge, og nu beder jeg Dem, Hr. Greve, tage denne Arv op efter hende, raabte Greven: »Det kan De, Fanden brække mig, bande paa, jeg skal!« Da han derpaa vilde gaa op for at give Præsten Haanden derpaa, holdt Præstekonen ham blidt, men bestemt tilbage ved Armen og sagde: »Nu sætter De Dem ned, Greve!« men den gamle Præst var kommen ganske ud af Fatning og maatte hurtigst muligt afslutte sin Tale.

Da mine Forældre var blevet gifte, og Fader første Gang skulde præsenteres i den lille By, var der, da jo alle Nysteds den Gang kun 1336 Indbyggere kendte »Therese fra Præstegaarden«, stor Spænding efter, hvordan hendes Gemal vel kunde tage sig ud, og ikke saa snart satte de nygifte Fod paa Byens eneste Gades toppede Brosten, før alle Vinduer i de smaa een-Etages Huse var fyldt af nysgerrige, og alle Gadespejle, der fandtes ved næsten ethvert Hus, kom i Bevægelse.

I Præstegaarden var Spændingen ikke mindst. Præstekonen vilde nok se Fyren godt an, inden hun godkendte ham; om han var køn eller grim, var hende fuldkomment ligegyldigt, blot han var intelligent; hun havde i sin Familie set de sørgeligste Eksempler paa, at en klog Pige giftede sig med »en Idiot af en Mand«. Hendes Prøve var gerne den, at hun spurgte det nye Familien medlem: »Kan De spille Skak?« Svarede han bejaende hertil, var det allerede noget af en Anbefaling; men saa skulde de jo spille sammen, og i dette ædle Spil var hun en Mester; hun

³ Gregers Christian Raben, f. 22 Marts 1796, død 27. Maj 1875 paa Søbo. Dr. phil., gift 26. Apr. 1821 med Anna Lund, f. 11. Jan. 1803, død 23. Nvb. 1851.

var ikke for intet kødelig Kusine til den skarpttænkende Professor i Mathematik, **Adolph Steen**⁴, hvis Moder ogsaa var en Langeland.

Foto: Naturvidenskabelig fotodatabase.

Som oftest bestod Ofret ikke Prøven; men Fader var - ligesom han var en dygtig L'hombrespiller - en dreven Skakspiller, og dette anerkendte hun uforbeholdent ved hver Dag i hele Ferien, medens hele den øvrige Præstegaard sov til Middag, at spille Skak med Fader; tit slog denne Time ikke til, og Spillet blev uafgjort.

Købmand Adrian Bekker.
Foto: Lokalthistorisk Arkiv i
Nysted.

Præstefolkene havde to Døtre, hvoraf den ene var gift med Byens største Købmand, **Adrian Bekker**⁵, den anden med en mindre Købmand **Sidenius**⁶ I Præstegaarden opdroges dette sidste Ægtepars nydelige og velbegavede Datter Marie, der siden blev gift med Premierløjtnant Hertz i Marinen og lever endnu. Men saa var der Smerensbarnet, en Søn, der hed **Bjarne**, hvem Moderen var yderst svag overfor, fordi han var godt begavet og - som alle Langelandere - havde en aaben Sans for det komiske.

Personlig har jeg ikke kendt Bjarne, han døde, da jeg var en lille Dreng, men hans Meriter var levende som muntre Eventyr i Familiesagaen, hvorfor jeg ogsaa her skal berette om nogle af dem. I Ydre lignede han stærkt sin Moder, altsaa var han ingen Skønhed. Som Barn var han blevet forkælet; Moderen kunde eller vilde ikke se hans Fejl. Han blev sat i Søetatens Drengeskole, hvor Faderen var Lærer, og det fortælles, at han en Dag kom hjem fra Skole uden Bukser paa; dem havde han givet til en fattig Dreng, der havde Hul i sine. Moderen fortalte altid

⁴ Adolph Steen (1816-1886). Dansk matematiker. Fra 1850 til sin død lærer ved Polyteknisk Lærestanstalt, og tillige professor fra 1861 ved Københavns Universitet.

⁵ Adrian Bekker havde en betydelig Købmandshandel, Adelgade N. 37. Han var født d. 7 Sept. 1826 og døde 4 Maj 1890. Fallerede i 1879, men fik Overenskomst med sine Kreditorer og fortsatte Forretningen til sin Død. Han var gift med en Datter af Sognepræsten, Marie Gudmundsen, f. 1829, død 25 Febr. 1883. En Søn af ham, nuvæ. Læge Thogejr Bekker blev gift med Ingeborg Nordberg, Datter af Prokurator Nordberg.

⁶ Chr. B. Sidenius, Købm. Født. 1827, død 1908. Gift 1852 m. Thorbjørg Gudmundsen f. 1832.

dette som et rørende Træk og Bevis paa Drengens Hjertensgodhed. Og indrømmes skal det ogsaa, at der ikke var en ond Blodsdraabe i ham, tværtimod havde han et alt for stort Hjerte. Da Faderen blev Præst paa Lolland, blev Bjarne sat i Latinskolen i Nykøbing paa Falster, og her klarede han sig rigtig godt med sin gode Forstand, indtil en skønne Dag Præsten fik Brev fra Rektor, at det var rent galt med Drengen; han maatte vises ud af Skolen. Sagen var, at den da femten-aarige unge Mand var blevet udlagt

som Barnefader af en 29-aarig Tjenestepige, og det viste sig at forholde sig rigtigt. Frugten af Forbindelsen var blevet en lille Bjarne.

Der laa selvfølgelig et forfærdeligt Hus, Adolph Steen blev som Familiens kloge Hoved straks forskrevet fra Hovedstaden for at ordne Sagen; men der var intet at gøre, Rektor var rasende, og Bjarne maatte ud af Skolen. Præstefolkene tog sig af Moderen, der blev flyttet til Rødby, og Bjarne fik ikke Lov til at se sin Søn, før der var gaaet 22 Aar. Saa skulde Drengen paa Session, og han lagde Hjemvejen om ad Nysted for endelig en Gang at hilse paa sin Fader. Bjarne blev henrykt og stolt af sin Arving og rendte rundt og viste ham frem for alle Nysteds Beboere. »Vil du have Penge, min Dreng? Hvor mange Penge vil du have? Vil du have Øl, vil du have Cigarer?« Heldigvis vilde Sønnen hverken have Penge, Øl eller Cigarer; for Bjarne havde kun saare lidt af de Dele. Drengen kunde godt selv tjene, hvad han behøvede, han var Avlskarl paa en Gaard mellem Nakskov og Rødby. Men et Par gode Uldstrømper tog han dog med som Erin-dring, og siden saa Bjarne ham ikke.

Da Bjarne paa denne hovedkulds Maade var kommet ud af Skolen, blev han taget hjem i Præstegaarden et halvt Aar for at blive konfirmeret; han kom derefter til Landvæsenet; men hertil manglede han baade Evner, Lyst og Kræfter. Efter udstaaet Læretid blev han Forvalter, og da han blev 25 Aar, købte Faderen en mindre Gaard til ham oppe ved Limfjorden. Hertil krævedes det, at han skulde have en Husholderske, og Familien valgte saa hertil en Søster til hans Svoger, Købmand Sidenius; hun hed **Ingeborg**, var en Del ældre end han og saa alt andet end godt ud. Saa mente man ikke, hun kunde friste Bjarnes erotiske Tilbøjeligheder. Hun var desuden dygtig, praktisk og sparsommelig. Men inden der var gaaet et halvt Aar, maatte han meddele Familien, at han for visse Aarsagers Skyld fandt sig forpligtet til at ægte Ingeborg, og det skete.

Men nu kom det vilde op i Bjarne. Han gav Flottenheimeren, slog om sig med Penge, som han laante, søgte slet Selskab, der vænnede ham til Drik, og Tiden gik med Køreture og Kanefarter, Krogilder og Kortspil. Og hver Gang der kom Brev til Præstegaarden, var det for at bede om Penge. Til sidst var der intet andet at gøre end at sælge Gaarden, og med tomme Hænder og Lommer, men med Kone og flere Børn holdt Bjarne sit Indtog i Nysted, hvor Præsten købte et Hus til ham; han skulde nedsætte sig som Fotograf. Men den Forretning maatte Konen passe, og man levede mest af Tilskud fra Præstegaarden og Købmand Bekker. Kun af og til fik Bjarne travlt; det var, naar der var strandet et Skib; saa betragtede han sig som en Art selvbestaltet Strandkommissionær og hjalp Bønderne med at købe Strandingsgods. Men naar han ellers var borte fra Byen, var det for at laane Penge hos Godsejerne i Omegnen, der var godmodige nok til for Præstens Skyld at give ham dem. Naar han kom hjem, gik de til Øl paa Kroen. En Gang havde han slaaget en større Sum hos Grev Raben paa Aalholm, og da Tiden var gaaet, og han ikke syntes, det kunde gaa længere, trak Bjarne i sit fineste Puds og gik op paa Slottet. »Jeg kommer, Hr. Greve,« sagde han, idet han trak sin Tegnebog op af Lommen »for at tilbagebetale mit Laan« »Vist ikke nej,« sagde Greven, »De trænger sikkert mere til dem end jeg« - »Nej, ikke Tale om!«, svarede Bjarne og holdt stadig Tegnebogen i Haanden. Efter længere Tids Snakken frem og tilbage tog Greven Tegnebogen ud af Bjarnes Hænder og stak den i Fyrens Lomme med de Ord: »Saa snakker vi ikke mere om d e n Ting«, og dybt rørt trak Bjarne sig tilbage. Det behøver næppe at fortælles, at der ikke var en Skilling i Tegnebogen; men Bjarne havde spillet sin Rolle fint.

Han var imidlertid død, inden jeg begyndte at skønne, og i Præstegaarden kan jeg kun have været Gæst een Gang, da var jeg to Aar. Thi allerede i 1872 døde gamle Pastor Gudmundsson, og Enken flyttede ind i Byen; Gæstfriheden fortsattes imidlertid af Købmand Bekker, og hver Sommer tilbragte vi 3-4 Uger hos ham, lige til jeg blev konfirmeret i 1884. Men jeg har herfra Minder om Liv og Interører fra den lille Provinsby i Halvfjerdserne og Firserne, som er overordentlig karakteristiske, og som jeg derfor maa fortælle noget om.

Naar vi kom til Nykøbing, holdt Bekkers Landauer der, og vor kære Sommerven, Kusken **Jørgen**, der var Bekkers Faktotum og sagde "Vi" om sig og Familien, stod bred og smilende paa Perronen i sin skinnende røde Vest og sin høje Hat med Sølvbaandet om og tog imod os. Min Broder og jeg kom op paa Bukken, og nu gik det rask og lystigt den lange Vej ad Nysted til. - Naar vi fire Uger efter drog den samme Vej hjemefter, var Humøret ikke saa godt, saa vilde vi begge to inden i Vognen, og vi faldt hurtigt i Søvn, hvoraf vi først vaagnede, naar Hestene slog over fra Trav i Skridtgang, fordi vi kørte over **Christian den Niendes Bro**⁷, som Fader altid omtalte med en Beundring og Respekt, som om det var et af Verdens syv Underværker. Det interessanteste for os Drengene var vel nok Bekkers Butik og hans lige over Gaden liggende Tømmerplads, langs hvilken den store, dejlige Have strakte sig helt ned mod en Mose, der gik ned til Stranden. Naar jeg senere har læst **Goldschmidts**; »Tømmerpladsen« i »Fortællinger fra min Onkels Hus«, har jeg altid illustreret den med Billedet fra Onkel Bekkers Bedrift i Nysted. Det passer alt sammen paa en Prik.

Bekker var en høj, kraftig Mand, egentlig smuk og med et kraftigt Hageskæg, der mere gav ham Lighed med en Sømand, en af de solide Skippere, vi havde set paa Theatret, end med en Købmand" og han var paa Færde i sin Forretning tidlig og silde. Han var aaben og tiltalende i al sin Færd, venlig og forekommende i sit Væsen overfor alle, og man saa ham alle Vegne, nu i sin i vore øjne vældige Butik, nu paa Kornloftet, saa nede i Vinkælderen, snart efter paa Tømmerpladsen eller inde i sit lille, spartanske Kontor med den store Dobbeltpult og de høje Skrue-Stole.

CHR. BØNNELYCKE

Chr. Bønnelycke,
født 1816 – død 1898.

Han handlede med alt muligt og havde nok en af de største Købmandsforretninger paa Lolland; kun een Mand i Byen, Købmand **Bønnelycke**, der boede i den anden Ende af Byen, kunde gøre ham Rangen stridig; men vi Drengene saa med Jørgens øjne paa Konkurrenten og foragtede ham dybt, skønt jeg nok i Virkeligheden tror, at Forholdene mellem de to Købmænd indbyrdes var det bedst mulige.

Der holdt altid en Række af Bøndervogne i Gaarden, og Butikken var ofte saa fuld af Folk, at det temmelig store Personale kunde have ondt nok med at faa Kunderne expederede. Det var heller ingen Spøg; thi var Bonden kørt ind med et Læs Korn eller Fedevarer, saa skulde han have Urtekram og andre Varer med sig hjem, og ikke nok med det: han skulde gerne have en eller anden Gave hjem med til Mutter paa Købet. Havde han saa solgt sit Læs, skulde han selv have en sød Snaps, der serveredes ham ved et stort Bord i Baggrunden af Butikken, hvor der altid sad flere, og til denne farvede Brændevin nød han et Stykke Kandis, som han stoppede i Munden, inden han lod den herlige Snaps sive ind gennem Munden omkring det; og var Snapsen nede, skulde Piben stoppes; der stod altid en Kasse med noget mærkeligt sort Tobak fremme paa Disken til behagelig gratis Afbenyttelse; men var Forretningen særlig stor, fik han gerne en hel Fjerding af denne »Soldatens Lyst til fire«, med sig i sin vældige blaa Bukselomme, og saa fulgte der et tærnet Lommetørklæde til Mutter og et ikke helt lille Kræmmerhus Rosiner eller Bolsjer til Børnene; da først var Handelen sluttet til Tilfredshed. Og saa skulde der siges Farvel og stikkes paa Næven, men det var ikke alene Bekker, der skulde have dette Afskedshaandtryk, nej, alle Svendene og Butiksdrengene og Karlene i Gaarden fik et med, og var vi Drengene i Nærheden, fik vi vor Part med, og sad Fader tilfældig inde i Onkels Kontor, hed det

⁷ Chr. d. IX's Bro over Guldborgsund blev bygget – den var færdig d. 1. juli 1867.

ogsaa: »Farvel, Farvel og Tak, og hils Madammen!« Ja, selv naar Bonden var kommet til Vogns og rullede ud af Porten, lød det: »Farvel, farvel, Lars Hansen! Og Tak for denne Gang; hils Konen, og hav det godt!« - Ja, vi Dreng syntes ikke, der var nogen Ende paa Hjerteligheden; de Folk maatte da holde umaadelig meget af hinanden, siden det var saa svært at skilles. Inde bag de fornemme, buede og blankpolerede Ruder til Gaden i den ene Fløj laa Husets store og stille Dagligstuer. For mig staaer de som umaadelig dybe og halvdunkle, og i en Lænestol i Dagligstuen tronede min Tante Marie, Pastor Gudmundssons ældste Datter, som det syntes mig, i ensom og fornem Majestæt. Jeg havde, skønt det sikkert er forkert, Indtrykket af, at hun altid var i sort Silkekjole. Hun var lidt svær og ubevægelig, men hun var altid mild og venlig. Og i Virkeligheden var det i Grunden et umaadeligt Arbejde, der hvilede paa saadan en Provins Købmandskone i hine Tider. Og Tante Marie, der var et glimrende klart Hoved, styrede alt fra sin Stol, og der var intet i det store Hus, der gik hendes vagtsomme øje forbi. Man maa jo huske paa, at hun havde hele det store Personale boende og skulde sørge baade for deres Renlighed, Kost og Opførsel; desuden havde hun sin Mand og sine to Børn at passe, og hertil kom en udstrakt Gæstfrihed, der navnlig i Sommerferien, hvor der var mange liggende Gæster, medførte forøget Arbejde, Skovture med medbragt varm Mad i Vognenes Magasiner og middagselskaber; Sommerens Hovedfest indtraf d. 12. August, det var Faders Fødselsdag, og den fejredes altid med en stor Middag, hvortil Byens upper ten var indbudt. Ja, Festen begyndte da for Resten lige fra Morgenstunden, hvor Fader vækkedes af Husets Søn, den senere kendte og afholdte Sygehuslæge i Nakskov **Thorgeir Bekker**, der desværre døde alt for tidligt. Han kom spadserende ind i Sovekammeret, drivende to levende Ænder foran sig som hans Gave. De blev saa siden fedede ekstra til den Dag, vi skulde rejse, saa blev de slagtede og gjort i Stand, for at Moder kunde have lidt i Huset, straks vi kom hjem.

Da jeg blev 12-13 Aar, fik jeg, hvad der var mig en stor Svir, Lov til at dele Værelse med en af Lærlingene, der hed **Willemoes** og boede oppe paa et Loftskammer; han var søn af en Præst i Nærheden, en myndeslank og smuk, ung Fyr, som var Genstand for min udelte Beundring; han lærte mig at ryge, og om Aftenen, naar vi var kommet i Seng - vi laa hver op ad sin Væg, - blev de lange Piber tændt, og vi dampede løs. Jeg fik den længste Pibe, dels fordi jeg som Gæsten skulde have den flotteste, og dels fordi den kunde naa ned til Gulvet, saa at den kunde glide fra mig, naar jeg var ved at falde i Søvn. Men naturligvis gik det galt til sidst. En nat vaagnede jeg ved en skrækkelig Stank; jeg fik tændt Lyset og opdagede, at Willemoes laa i Sengen med Piben i sin Favn og sov som en Sten - saadan en Lærling havde en lang og streng Arbejdsdag og kunde nok være træt - og op fra Sengen steg en Røgsøjle. Det var Dynen, der var gaaet Ild i, og jeg for op af Sengen og greb i Forfærdelse begge Poeterne og slog deres Indhold ud over den brændende Dyne; derved vaagnede Willemoes; han for op og kaldte mig et skrækkeligt Svin; men jeg hævdede, at jeg havde reddet hans Liv.

Da der var brændt Hul i Dynen, kunde Affæren jo ikke skjules; Bekker skældte Willemoes læsterligt ud, og Moder, som hele Tiden havde været mindre glad for, at jeg skulde ligge deroppe med en fremmed Dreng, langt borte fra hende, fik sat igennem til min store Sorg, at jeg igen blev flyttet ned i Nærheden af Familien. Selv havde jeg ventet mig en ordentlig Overhaling af Fader, fordi jeg havde røget; men han sagde meget fornuftigt: »Det kan ikke nytte at forbyde en Dreng i hans Alder at ryge; han gør det alligevel, og saa smager det ham meget bedre« - og til mig sagde han: »Ryg du, hvad du kan taale; men pas paa, du ikke brækker dig; men jeg vil ikke se paa det, før du bliver Student. Og fra Sengen har du at holde din Tobak!« - Det sidste Forbud har jeg overholdt siden; jeg har - skræmmet af Willemoes Eksempel - aldrig nogensinde siden ligget med Cigar eller Pibe i Sengen, end ikke under Rekonvalescenser, hvor jeg ellers har »tørstet« efter Tobak.

Lige overfor Bekkers Butik laa en anden, betydelig mindre. Der boede »Spinderen«, som han kaldtes af hele Byen. Det var Købmand **Sidenius**, der var gift med Pastor Gudmundssons anden Datter, Thorbjørg.

Nævnte "Spinderens" forretning ses som første hus til højre i billedet. Det er der, hvor Bdr. Engelbrets ejendom ligger i dag. Foto ca. 1908. Lokalthistorisk Arkiv i Nysted.

Han havde i sine yngre Dage, længe før min Tid, haft en stor Købmandsforretning, men var uden egen Skyld gaaet fallit og sad nu uhyre smaat i det, fordi han, skønt Boet for længst var sluttet, og enhver havde faaet sin Dividende og derfor juridisk intet havde at kræve mere af ham, alligevel følte sig moralsk forpligtet til at betale alle det Tab igen, de havde lidt ved hans Fald, og han naaede virkelig ogsaa som en gammel Mand at faa alt betalt tilbage ved en gennemført Selvfornægtelse, skønt han havde flere Børn at forsørge foruden den ældste Datter, der som sagt blev opdraget i Præstegaarden.

Han var en meget mærkelig Mand; graa og udslidt før Tiden saa han ud; man saa ham kun i Støvler ved to Lejligheder, naar han i sin Egenskab af Retsvidne skulde op paa Raadhuset, og naar han om Sommeren deltog i en af Bekkers store Skovture. Ellers havde han altid broderede Morgensko paa, og sin daglige Tur gik han rundt om et Par Bede i Haven bag Huset. Piben havde han altid i Munden, og skønt han var ret faamælt, var der noget egent lunt og hyggeligt over ham; han havde et Par elskværdige store og skælmske Øjne, og næsten alt, hvad han sagde, var præget af et vist stille Humor. Men en Særling var han, stædig og egensindig, vist ogsaa lidt af en Hustyran overfor Konen, der var blid og myreflittig. Han handlede nu med Cigarer og Tobak, som han »opdrog« ved at holde den i forskellige Temperaturer efter Aarstiden; derfor kaldtes han »Spinderen«; hans Kone havde i Forbindelse dermed et Udsalg af Broderisager og andet Damestads, og hele Byen købte hos Spinderens, dels fordi man holdt af dem og respekterede deres Hæderlighed og Flid, og dels fordi deres Varer altid var gode, og Priserne smaa.

Men Spinderens Butik, der var lille og trang, havde sin egen Karakter, fordi den daglig var Samlingssted for Byens jævne Borgere, som kom og fik sig en Passiar om Dagens Begivenheder, og her kunde man se et Galleri af Smaaborgere, der nok var værd at studere. Thi forunderligt nok gik Størstedelen af Borgerstanden ikke paa Gæstgiveriet - Hotellet vilde man kalde det nu; det levede mest af de Handelsrejsende, af Bjarne Gudmundsson, som kom der for at drikke sit bajerske Øl, og af Apotheker **Pontoppidan**⁸, om hvis glubende Appetit der gik Frasagn over hele Byen og dens Omegn. Nej, vilde man lære Byens jævne Borgere at kende, skulde man søge dem hos Spinderen. Det var kun Folk, der var særlig budne, der fik Lov at komme indenfor Disken i Sidenius lille Butik, end ikke Familiens nærmeste vovede sig længere ind ved de daglige Besøg, og dog var Adgangen til Familiens Opholdsstuer kun gennem Butikken. Men i Butikken var der altid Gæster, der sad paa det Par Stole, der fandtes udenfor Disken, eller paa en Bænk paa Langvæggen til højre og endelig og fornemmelig paa selve Disken. Kun to Ting respekteredes i saa Henseende; der maatte være en Passage aaben fra Dø-

⁸ Apotheker Pontoppidan var en særling – læs nærmere om ham på side 56.

ren hen til, hvor Spinderen stod, for at de mere lukrative Kunder, der købte noget, kunde faa Plads, og paa selve Disken var der en Plads, der var fredet, og hvor ingen maatte sidde. Den var afmærket med to sorte Streger, der angav, hvor langt et Stykke Skraatobak man kunde faa for fire Skilling.

Af og til indfandt der sig da ogsaa en kvindelig Kunde i dette Jomsborg, og øjeblikkelig raabte Spinderen: »Thorbjørg« og Konen kom farende ud fra Privatlejligheden og førte sin Kunde ind i Dagligstuen, hvor denne Del af Forretningen ekspederedes af hende. Inventaret var opstillet paa Væggen til venstre overfor Sladrebænken, hvor der var en Dør. Paa den ene Side af denne var et Skab med Broderier og Garn, paa den anden Side stod en stor Reol med Cigarkasser, Tobakskarduser og smaa Tønder; men det var forloren Herlighed; alt var tomt indvendig, og Varerne hentede Spinderen med sindige Skridt inde fra Stuen ved Siden af, hvor han »opdrog« Tobakken.

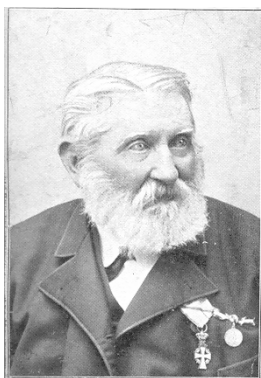

Foto: Nysted Krøniken.

Skibsbygmester Fr. Rudolf Sparre f. d. 11 marts 1826, Veteran fra Trearskrigen, var med i Fredericia d. 6de Juli 1849, kom til Nysted 1853, Medlem af Borgerrepræsentantskabet og Byraadet i 33 Aar til 1891, Ridder af Dannebrog ved Kongens Guldbryllup 26 Maj 1892, Død 27 Febr. 1904.

I Butikken traf man mange snurrige Patroner. Der var Skibsbygger **Sparre** (se ovenfor), en kraftig, firskaaren Skikkelse med brunt Skæg over hele Ansigtet, han var vel en Mand i Trediveerne og ugift, og derfor hed det sig, at han var meget efterspurgt af Byens giftefærdige Borgerdøtre, der gjorde sig Forhaabninger; men først i en langt modnere Alder, da han trængte til en til at pleje sig, giftede han sig. Han bragte altid Dagens Nyt nede fra Havnen, han vidste Besked med hver Skude, der var ankommen, og hvad den havde i Lasten, som oftest var det Træ til Bekker eller Bønnelycke. Men rigtigt Liv i Kludene kom der først paa de Dage, hvor han bragte **Skipper Knudsen** med sig. Denne var en djærv Sømand med et tykt Kindskaeg, og i den ene Kind var der altid en Bule, der markerede, hvor Skraaen sad. Han fik, saa snart han kunde slippe fra Skuden, Sparre under Armen, og saa gik Turen til Spinderens Bod, hvor man ventede ham med Spænding; thi han bragte altid det sidste Nyt fra Hovedstaden. Han var nemlig en af de Skippere, om hvem Holger Drachmann synger:

”Ved Børsen lægger jeg Skuden ind –”

og han kunde for saa vidt godt have været Digterens Model til denne Figur. Han sejlede nemlig ustandselig mellem Nysted og København med Kommissioner af alle Arter, og jeg kendte ham godt fra København; for mine Forældre fik mange Varer for en gros Pris nede fra Bekker, som Ost, Smør, Æg, Fedevarer, ja Brænde, som Fader saa siden maatte erhverve Politiets Tilladelse til at lade save paa Gaden. Traf man ikke Knudsen om Bord, vidste man, at man kunde finde ham i en af de smaa Kælderbeværtninger under Børsen. Videre kom han sjældent i København; men han vidste nøjagtig Besked om, hvorledes det gik hver Tjenestepige, der var kommet fra Nysted til København. Lille Stine, f. eks., der havde tjent i Præstegaarden og der var opdraget under Fru Gudmundssons strenge Tugt, var det nu ikke gaaet for godt; hun var nemlig for køn, Tøsen, og begyndte alt for tidlig »at gaa med Baand paa Hatten«.

Men det egentlige Konversationstalent i Spinderens Bod var dog **Lærer Andresen**⁹ fra Borger-skolen; han var en ganske intelligent Mand, men Munden stod ikke paa ham et Øjeblik, og han docerede Venstrepolitik med kraftige Udfald imod Regeringen og Egnens Honoratiores.

Naturligvis var Svogeren, Bjarne, ogsaa en stadig Gæst hos Spinderen, eftersom han aldrig havde noget at bestille. Men han forsvandt med Mellemlum over paa den anden Side af Gaden, hvor han i Gæstgivergaarden fik sig en Bajer, og for hver Gang han kom igen, blev han mere og mere højtaltende, og navnlig gik hans Angreb ud over Faderens Kapellan, som var et stort Fjols, fordi han kun drak Hvidtøl. Da Bjarne hørte, at Moder var blevet gift med en theologisk Kandidat, erklærede han, at han saa nok skulde holde sig fra Præstegaarden i de fire Uger, Besøget stod paa, for han kendte den Slags Pæretræer, der ikke drak Bajere, men fik det mindst mulige ud af Livet. Men da han havde talt med Fader første Gang, og de havde haft det meget fornøjeligt sammen, trak han sin Moder til Side og erklærede: »Jeg har saagu taget helt fejl af Manden!« og siden havde de det helt fornøjeligt sammen, kun havde han een Sorg; han kunde umuligt faa trukket Fader med ind til en Bajer paa Gæstgivergaarden; men han var veltilfreds, naar Fader saa købte sig fri ved at give ham Penge med til det Øl, han selv trængte til, og saa gik han ind alene.

Byens egentlige Honoratiores færdedes ikke meget paa Gaderne, ja, selve dens Stolthed den norske Digter **Andreas Munch**¹⁰, der jo boede en stor Del af sine ældre Dage paa sin smukke »Villa marina«, der nede, mindes jeg end aldrig at have set, skønt han dog først døde i 1884.

Lærer og organist Andresen.
Foto: Lokalthistorisk Arkiv i Nysted.

Prokurator Nordberg.
Foto: Lokalthistorisk Arkiv i Nysted.

⁹ A. Andresen. Andenlærer og Organist, konstitueret 1847, kaldet 4 Juli 1850. Født 1828, død 24 Nob 1883, 56 Aar gl. Andresen var meget musikalsk, spillede fortræffeligt Orgel og Violin, gav Undervisning i Musik og var Dirigent for Laugforeningen. Det var hans største Fornøjelse at skrive Noder; han nedskrev derfor egenhændig alle Sangene i alle af Foreningen benyttede Sangbøger, alt med den tydeligste og sirligste Haandskrift. Selv betragtede han sig som Kunstner og vel ikke med Urette. Han var overordentlig snaksom; han kunde f. Eks. efter at have sagt Farvel blive staaende timevis i Entreen og snakke - man vidste bagefter ikke hvorom. Han brugte gerne stærke Ord og drøje Eder, men var en brav og godmodig Mand, der ikke mente noget ondt med sine Kraftudtryk. Han var derfor almindelig afholdt og agtet. Kun paa Musikens Omraade spillede ham en toneangivende Rolle, men var dog saaledes indpasset i Byens Fyrzognomi, at jeg, da han døde - temmelig pludseligt og uventet paa Frederiks Hospital i Kjøbenhavn - syntes, at et Karakteristisk Træk var bleven udslettet. Man var bleven saa vant til at høre hans Stærke Stemme lyde fra Skolen langt op ad Gaden og til at se hans smukke, anseelige Skikkelse staaende i uendelig Samtale i Boghandler Sidenius Butik. Han var gift og havde flere Børn, hvoraf Datteren Mathilde blev gift med en Søn af Købm. Bønnelyche, Vilhelm B. i Malmø.

¹⁰ Andreas Munch, norsk digter, født 1811, død 1884. Gift med Amalie f. Nordborg, adoptivdatter af Lehns greve Chr. Raben til Aalholm.

Derimod mindes jeg hans Enke, der var Søster til den velstaaende Prokurator **Nordberg**¹¹, der blev Svigerfader til Dr. Bekker i Nakskov. Saa var der den senere Godsforvalter **Schrader**¹², der da var Fuldmægtig hos sin Forgænger, **Justitsraad Alstrup**¹³, og alle disse var gerne Gæster ved Fødselsdagsmiddagen d. 12. August; der traf jeg ogsaa første Gang en Mand, jeg siden hen i Livet korn til at sætte stor personlig Pris paa;

Dr. Skouboe.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

det var den lange **Søren Skouboe**¹⁴, som da var ung Kandidat og paa Besøg hos sin Onkel, Distriktslægen. Han viste altid os Drengene stor Interesse og syntes os uendelig morsom, naar han med sin langsomme, slæbende Stemme fortalte sine vittige Historier eller sagde sine haarrejsende Brandere, der ret var i den **Carl Møllerske** Studenterforeningsstil.

Næste Gang jeg traf Søren, var han Lærer paa Efterslægten i Tysk. Saa vidt jeg erindrer, var han baade cand. polit og theol, og han var en i det tyske Sprog meget belæst Mand. Selv fik jeg ham desværre ikke til Lærer, men jeg kunde høre Naboklassens Latterbrøl, naar han underviste derinde. Medens han var paa Efterslægten, skete der det mærkelige, at han en Dag kom ind paa Legepladsen, hvor Fader stod og talte med den bekendte Engelsk- og Tysklærer, Professor, **Dr. phil. C. A. Nissen**, der var saa lærd, at han havde taget Doktorgraden for et Emne i den nedersachsiske Grammatik, noget vi, naar han en sjælden Gang var vaagen i sine Timer, fik haardt at føle. Skovboe var den Dag stærkt optaget af, at han havde konstateret, at **Georg Brandes** i en Afhandling om **Børn** havde benyttet dennes Tekst saa kraftigt uden at angive sin Kilde, at han, saavidt jeg husker, endda havde brugt dennes Jeg-Form, saa man maatte tro, det var hans eget. Det var altsaa et rent og skært litterært Tyveri, og Nissen blev ivrig og sagde: »Det lader De vel komme offentlig frem?« »Aah, nej« svarede Søren, »det er jo ingen Nytte til. Afhandlingen er jo ellers i sig selv interessant og velskreven nok, saa man vilde anse det for Vigtigpeteri, om jeg gjorde opmærksom herpaa«

Til Faders og Sørens udelte Forbavselse bragte Aftenbladene imidlertid et af Professor Nissen skrevet voldsomt Angreb paa Brandes, hvori han sigtede denne for Plagiat og selv tog Æren for at have opdaget det; jeg husker, at denne Sag vakte stor Opsigt i litterære Kredse, og Nissen gik rundt og kroede sig som Dagens Helt og Brandes' Banemand, skønt han jo selv ved at hugge Oplysningerne fra Skovboe havde gjort sig skyldig i akkurat det samme, som han nu angreb Brandes for. Skovboe tav stille hertil; men paa Skolen var Nissen ikke rigtig velset efter dette. Og han maa have følt det; thi da vi i Sjette Latinklasse Dagen før Jul havde tegnet en Nisse paa Tavlen, og jeg nedenunder havde skrevet: »BørneNissen«, blev han aldeles ude

¹¹ Haagen Gregers Christian Nordberg f. 15. Juni 1826, død 18. April 1897. Byfogedfuldm. i Nysted 1855-70. Prokurator, Agent for Loll. Spare- og Laanebank. Byraadsmedlem i mange Aar, en for sin Hæderlighed, Besindighed og Dygtighed meget anset Mand. Overligningskommissionen 1881-97. Gift m. Nielsmine Jensine Strange f. 11. Oct. 1827, død 1919 (?) - 92 Aarig.

¹² Godsinspektør ved Aalholm.

¹³ Godsinspektør og Justitsråd.

¹⁴ Justitsraad Søren Skouboe er født i Nysted d. 13 Marts 1852, Søn af Købmand O. Skouboe, der var Broder til Dr. Skouboe. Cand. Theol & polit; var han først Adjunkt ved Odense Kathedralskole og er nu Viceprovst paa Regensen.

af sig selv og løb ned og klagede til Skolens Rektor, **Etatsraad Brix**, der imidlertid lod, som han slet ikke forstod Brodden heri og syntes, det var en tilgivelig Jule spøg.

»Men du skal lade være med dine Brandere om gnavne Folk en anden Gang!« sagde han senere til mig Synder.

Skovboe kom fra os til Odense Kathedralskole, hvor han en Række Aar sad som Adjunkt, elsket og agtet af sine Elever. Men saa blev han pludselig angrebet af en øjensygdom, der gjorde ham næsten blind, hvorfor han maatte tage sin Afsked, hvad han fik med den for en Skolemand noget besynderlige Titel af Justitsraad. Som saadan blev han, der var uforbederlig Ungkarl, udnævnt til Viceprovst paa Regensen, hvor han virkede til stor Glæde og Velsignelse for Alumnerne, hvis sande Ven han var. Der besøgte jeg ham flere Gange, og jeg ved, at han var ivrigt beskæftiget med at samle Stof til Regensens Historie; men jeg har ikke efter hans Død hørt noget om, hvor disse sikkert værdifulde Oplysninger er blevet af.

Endnu en mærkelig Figur lærte jeg at kende i Nysted. Det var en gammel skikkelig Arbejdsmand, der hed **Krøyer-Sørensen**¹⁵ og havde Arbejde i Pastor Blickers Have udenfor Byen. Ikke saa snart hørte han, at Fader var kommet til Byen, før han aflagde ham Visit. Det viste sig at være en af Faders Venner fra Tugthuset paa Christianshavn. Det lyder mærkeligt, naar man ikke ved, at Fader i en halv Snes Aar i Træk var i Tugthuset hver Søndag Formiddag, hvor han underviste Fangerne i Dansk og Regning og holdt Søndagsgudstjeneste med dem. Krøyer-Sørensen havde i sine unge Dage myrdet en Kone nede paa Lolland, var blevet dømt til Døden, men senere benaadet med Tugthus paa Livstid, hvorfra han efter 24 lange Aar slap ud. Han saa ud som alt andet end en Morder, som han nu tullede rundt, og hans Opførsel i Tugthuset havde da ogsaa været mønsterværdig. Mod os Børn var han rørende god, og hvert Efteraar fik min Søster, der da var en lille Pige, sendende en Kasse med Æbler og Pærer fra ham; de var altid ledsaget af et Vers af hans egen Muse. Jeg husker kun eet af dem, det lød:

»Jeg sender Dem en Gave,
den er fra Pastor Blichers Have.
I Aar er Frugten smaa,
derfor De faar kun faa!«

Medens jeg er ved Tugthuset, kan jeg med det samme fortælle, at Fader straks havde vundet Fangerne der ved at forlange, at den Tugthusbetjent, hans Forgænger altid for en Sikkerheds Skyld havde ønsket skulde være inde hos ham i Timerne, skulde blive ude. Noget overrasket blev han, da den første, han traf, var den i hine Tider saa berygtede »Kvistkammertyv«, som Fader som ung Student havde paagrebet, da han selv boede i et Kvistkammer hos mine Tanter i Vognmagergade, inden han fik Regens. Men de Herrer lod gensidig, som om de ikke havde truffet hinanden før, og alt gik saare vel. I lange, lange Tider efter havde Fader hyppig Besøg af sine forhenværende Elever fra Tugthuset, som kom og fik Klæder og anden Hjælp hos ham. Navnlige husker jeg tydeligt; han hed **Chr. Hansen** og titulerede Fader: »Kandidaten« og os Drengene »de unge Kandidater«; Fader gav ham gerne en Tokrone hver Maanedsdag, naar han var ædru, og det sørgede han som oftest for at være. Han var professionel Indbrudstyv, og en Gang gik der lange Tider inden han kom. Jeg spurgte ham da, om han havde været syg, men han svarede: »Nej, unge Hr. Kandidat, jeg har været i Forlegenhed«, hvilket jeg siden af Fader fik oversat til, at han havde været en lille Tur i Brummen igen for sit Langfingreri. Men hos os stod han tit i lange Tider uden Opsigt i Entreen; han rørte intet der.

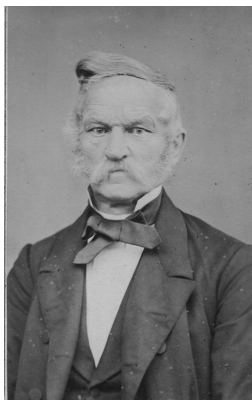
Da det store københavnske **Firma Nyeland**, - der var nær beslægtet med Langelanderne - gik fallit i Firsernes sidste Halvdel, trak det næsten alle Lolland-Falsters Storkøbmand med sig, deriblandt baade Bekker og Bønnelycke, og dermed var dette Sommerferie-Paradis for stedse Lukket.

¹⁵ Læs om mordet på side 32.

Mord i Nysted – 1848-50.

Af: C. A. Hansen, Nysted Krøniken.

I et af krigsårene 1848-50 blev der ved sommertid begået et mord i Nysted. Den myrdede var en tyskfødt enke Kähler*, "Mutter Gretchen" kaldet. Hun ejede en del penge, der nævnes 1.200 rd., og boede i et lille hus på det gamle torv (nr. 12) i Adelgades forlængelse, sammen med en søn eller plejesøn. Hun var efter middag gået til eksamen i skolen.

Postmester Staffeldt.
Foto: Lokalhistorisk
Arkiv i Nysted.

Tidligt på eftermiddagen ville postmester Staffeldt (Adelgade 91) gå ind til hende for at bytte nogle seddelpenge – hun var altid ved mønt – men fandt imod sædvanen døren aflåst og syntes at høre en klynkende lyd derindefra. Han bragte først sin lille datter, som var fulgt med hjem og gik så atter derhen. Da var døren åben, og idet han trådte ind, hørte han køkkendøren blive lukket. I første stue traf han ingen, men i det ved siden af beliggende lille, mørke sovekammer, så han konens blodige lig oppe under sengen og i køkkenet lå en blodig økse.

Han fik folk tilkaldt, og mistanken rettedes straks mod en tidligere straffet person, væver **Krøyer-Sørensen**, der i den senere tid havde haft sin gang i huset. Nogle mænd gik til hans hjem i Østergade, hvor de traf konen i færd med at vaske noget af mandens tøj, der var blodigt. Hun sagde, at blodet skyldtes svine slagting. Manden, sagde hun, er gået til Stubberup for at hente en væverstol.

Der sendtes derfor folk ud for at finde ham og hen ad aften blev han truffen i Hestehaven og anholdt. Der var blod på hans skjorteærmer, hvilket efter hans angivelse skyldtes næseblødning.

Efter arrestationen nægtede han hårdnakket at være gerningsmanden, og først ved juletid gik han til bekendelse.

Han påstod at patriotisme havde spillet en væsentlig rolle som baggrund – det var jo krigens tid. Konen skulle have været tysksindet og have kaldt Kongen en dum dreng. Pengene havde han nedgravet ved et træ i Hestehaven, hvor de efter hans anvisning fandtes.

Dommeren, der nødig ville overvære en henrettelse, fremhævede stærkt det patriotiske træk i handlingen, og morderen slap på grund af denne formildende omstændighed med livsvarig tugthusstraf.

Efter 19 års forløb benådedes han og henlevede sine sidste leveår i fattighuset i Kettinge, hvor han var forsørgelsesberettiget.

* **Margrethe Kähler**, født Jøde. Enke efter spækkøber Gunnar Rasmussen Kähler i Nysted. Død 7/4 1848 i Nysted og begravet samme år 14. april. Født i Heiligenhafen. Hun blev 55 år. Dødsårsag: Dræbt.

Gunnar Rasmussen Kähler, født i Tønsberg i Norge. Død 7/12 1847 i Nysted og begravet samme år 14/12. Gift og spækkøber i Nysted, og søn af skipper Kähler i Tønsberg i Norge. Han blev 57 år. Dødsårsag: Leversyge.

Harald Julius Holck – en borgmesterskæbne i Nysted.

Foto: Lokalthistorisk Arkiv i Nysted.

Første gang vi støder på Harald Julius Holcks navn i Nysted Krøniken er omkring 1899, hvor han skildres som en stabil sejler. Af krøniken kan vi læse, at ikke faa Familier holde Lystbaad, de fleste Robaade, enkelte Sejlbaad. Navnlig Borgmester Holck er en lidenskabelig Dyrker af Lystsejllads. Naar det rigtig stormer, kan man være vis paa, at Borgmesteren gaar til søs, oftest ene Mand i Baaden.

Nu er det ikke så mærkeligt, da Nysted Krøniken jo først er påbegyndt omkring århundredeskiftet, og da var Harald Julius Holck jo allerede **byfoged**¹⁶, birkedommer og borgmester i byen. Han blev 26. marts 1892 udnævnt til byfoged og byskriver i Nysted Købstad og birkedommer og skriver i Nysted birk. Den 5. april 1892 blev han tillige udnævnt til borgmester i Nysted Købstad i h.t. Lov af 26. maj 1868 om Købstadkommunernes Styrelse - Købstadkommunalloven - hvorefter disses Anliggender styres af et af valgte Medlemmer bestaaende Byraad med en af Kongen beskikket Borgmester til Formand.

Harald Julius Holck købte ved ankomsten til Nysted byfoged Lassens ejendom Adelgade 60. Var gift med Louise Augusta Fenger f. 14. Marts 1854. Afsked 1. Jan. 1917. Død 24/4 1917 i Holte.

Indledningsvis tager vi dog udgangspunkt i den bog familien Holck har forfattet i 1930, nemlig "Far og Vort Hjem" v/Harald Holck (søn), hvor faderen Harald I. Holck har afgivet sin selvbiografi.

¹⁶ Byfogeden var oprindelig kongens mand i lokalsamfundet, kendt fra 1400-tallet. I 1500-tallet blev han leder af bytinget og begyndte at fungere som dommer. I 1600-tallet var det (i købstæderne) magistraten og byfogeden der i fællesskab varetog administration og retsudøvelse. Det var i regelen en respekteret borger af købmandsstanden der varetog embedet, og han var tit medlem af magistraten, både før og efter tiden som foged. Efterhånden samles de fleste af byens administrative funktioner i embedet, og han bliver i løbet af 1700-tallet den første professionelle embedsmand i lokalsamfundet.

Det var mange og forskelligartede funktioner han kom til at varetage: Han var dommer i både byting og fogedret, han var auktionsholder, varetog boskifte og tinglysningsvæsen, og fra 1701 fungerede han som politimester og i mange tilfælde også som både magistrat og byrådsformand.

I 1736 kommer en forordning om at dommere skal gennemgå en juridisk eksamination, men det slår kun langsomt igennem, idet kongen ofte valgte efter indstilling fra stiftamtmanden, som ofte tog lokale hensyn. Det var også stiftamtmanden der havde tilsyn med underretterne. Før 1919 var herredsfogeden både politimester og dommer. Hvis der var en købstad i retskredsen, så var i tiden 1868-1919 herredsfogeden også kongevalgt borgmester for staden. I denne periode varetog herredsfogeden altså de funktioner, som byfogeden tidligere havde haft.

Fars Selvbiografi.

Undertegnede **Harald Julius Holck** er født i Fredericia d. 1. Februar 1843 og har gaaet i Skole i Fredericia lærde Institut indtil Foraaret 1858, ved hvilken Tid jeg tog til København og efter et Par Maaneders Undervisning tog 1.ste Del af Studentereksamen ved Universitetet. Derpaa læste jeg hjemme i Fredericia med Skolens Rector, Magister Bjerregaard og andre Lærere, hvorefter jeg i Sommeren 1860 tog anden Del af Studentereksamen i København og blev Student med 1.ste Karakter.

I **Rusaaret**¹⁷ læste jeg til filosofisk Examen, som jeg tog i Sommeren 1861, og derpaa bestemte jeg mig til at studere Jura. Efter 6 Aars Forløb, altsaa i Sommeren 1867 blev jeg juridisk Kandidat med 1.ste Karakter.

I September s. å traadte jeg ind i Københavns Politi som Politibetjent ved Opdagelsespolitiet. Jeg var den første juridiske Kandidat, som traadte ind i Politiet som Politibetjent, men jeg har haft mange Efterfølgere. 3 Aar senere blev jeg Overpolitibetjent.

Naar fraregnes en kortere Tid, i hvilken jeg har gjort Tjeneste ved Kriminal- og Politiretten, og 1½ Aar i aarene 1870-72, i hvilke jeg var Overpolitibetjent ved Ordenspolitiet med Station i St. Kongensgade, har jeg ellers i de 7½ Aar, i hvilke jeg var ansat ved Københavns Politi, stadig gjort tjeneste som Opdagelsesbetjent ved Stationen i Pilestræde, hvortil hørte hele den gamle midterste Del af København. Vi var 2 Opdagelsesbetjente ved Stationen og havde som saadanne en meget, selvstændig Stilling, der var meget gavnlig for Ens Uddannelse.

Det maa dog bemærkes, at jeg i Sommeren 1871 var laant ud til den constituerede Byfoged i Randers og gjorde Tjeneste hos ham i 5 Maaneder, som 1.ste Fuldmægtig.

Den 1. April 1875 blev jeg Politiassistent paa Frederiksberg og blev der indtil jeg den 26. Marts 1892 blev udnævnt til Byfoged i Nysted og Birkedommer i Nysted Birk. Kort efter fulgte min Udnævnelse til Borgmester i Nysted.

Som Politiassistent paa Frederiksberg fik jeg en meget selvstændig Stilling, som var meget tilfredsstillende for mig. Blandt det, jeg der fik gennemført, maa jeg fremhæve Omorganiseringen af Politiet, hvorved de for Politiets Virksomhed lidet interesserede Vægttere blev afløste af faste Politibetjente, og Vedtægten af 1882, der satte en Stopper for Tilgangen af Værtshusholdere paa Frederiksberg, hvilke Foranstaltninger medvirkede betydeligt til at skaffe gode Politiforhold paa Frederiksberg.

Jeg anvendte megen Omhu paa Rekrutteringen af Frederiksberg Politi, og dette i Forbindelse med at Politiets Lønningsforhold var bedre paa Frederiksberg, end i København, bevirkede, at Frederiksberg Politi blevet Elitekorps og ogsaa efter min Fratræden har hævdet sit Ry som saadant.

Ved Ordningen af Politiets Tjenestefordeling strøg jeg hvad der kunde stryges af Tjenesten i de sene Nattetimer og tidlige Morgentimer, i hvilke der normalt er yderst lidt at bestille for Politiet og sørgede for rigeligere Patrouillering om Aftenen, paa hvilken Tid Polituordener jo er hyppige. Der blev saaledes dobbelt Patrouillestyrke paa Gaderne fra Kl.7 Aften til Kl.2 Nat i Mod-sætning til Forholdet i Københavns Politi, hvor man har den dobbelte Patrouillestyrke paa Gaderne fra Kl.11 Aften til Kl.6 Morgen.

Paa denne Maade lykkedes det mig at faa min forholdsvis lille Politistyrke til at kunne forslaa langt bedre end Tilfældet vilde have været, hvis Tjenestefordelingen skulde have været den samme som i København. Mine Erfaringer fra Københavns Politi kom mig meget til gode ved Ordningen af disse Forhold.

¹⁷ Første år efter studentereksamen, første studieår.

Jeg havde altid følt mig tilfreds ved min Politivirksomhed, men Forholdene tvang mig til sidst til at forlade min Stilling paa Frederiksberg.

Straks efter Nytaar 1890 fik jeg en Nat et Anfald af Lamhed i den venstre Side, og Virkningerne deraf fortog sig kun langsomt, og da jeg 8 Maaneder senere meldte mig til Tjeneste igen, var Lamheden endnu delvis til Stede, saa at jeg i Begyndelsen kun kunde varetage den Del af mit Arbejde, som forefaldt paa Stationen, hvilket i øvrigt var den største Del deraf.

Men efterhaanden svandt Lamheden saa meget, at jeg ogsaa kun overtage Politiforretningerne udenfor Stationen. Da der imidlertid endnu var en Rest af den tilbage, benyttede min Foresatte, Birkedommer Ingerslev, sig heraf til at sætte igennem, at jeg blev opsagt som Politiasistent paa Frederiksberg fra den 1. April 1892.

Inden dette Tidspunkt var naaet fik jeg min Udnævnelse som Byfoged og Birkedommer i Nysted.

Mens jeg har været i Nysted, har jeg i 1892 faaet gennemført en Vedtægt, hvorved der blev sat en Stopper for Tilgangen af Værtshusholdere i Nysted og ellers faaet sat Politivæsenet her i bedre Orden, end det var i under min Formand, der nærede absolut Uvilje mod alt, hvad der hed Politisager.

Jeg har virket for Byens Forskønnelse ved at faa anlagt den smukke Spadseresti langs med Vandet ud til Indløbet af Nysted Bugt og ved derude at faa anlagt Byens Lystanlæg "Skanseanlægget". Det er senere to Gange bleven udvidet og er nu 9 - 10 Tdr. Land stort. Det let coupe-rede Terrain, som paa 2/3 af sin Omkreds er omflydt af Vand, afgiver gunstige Betingelser for Anlæggelsen af et Lystanlæg, og der er ogsaa kommet et ualmindeligt smukt Anlæg ud af det derude, et Anlæg, som baade er til Glæde for Byens egne Folk og for de mange Turister, der kommer til Nysted.

Jeg har faaet gennemført Bygningen af et Sygehus i Nysted, en Udvidelse af Havnen og Uddybning af Sejløbet dertil til 15 Fod og har medvirket til, at Byen nu har faaet Elektricitetsværk, Gasværk, Vandværk og Kloakanlæg.

Jeg har ogsaa faaet gennemført Bygningen af et Arresthus i Nysted og medvirket til, at Byen har faaet Jernbane til Nykjøbing og Stubbekjøbing, en Jernbane, der lader til at ville betale sig forholdsvis godt.

Blandt mine Interesser maa jeg fremhæve Sansen for Sang og Musik. I Fredericia, hvor jeg blev til jeg blev Student, glædede jeg mig ved at høre Militærmusikken, jeg begyndte at synge Duetter, først med min Moder, senere med min Søster Ida, og da jeg var 16 Aar var jeg med i en Dobbeltkvartet, der sang ved en Aftenunderholdning paa Theatret.

I København sang jeg i 2 Aar i Studentersangforeningen og i mange Aar i Che'vé'samfundet (blandet Kor) og senere i mange Aar i Musikforeningens Kor under Niels W. Gade. Desuden var jeg i 3 Aar Medlem af en Solokvartet (Mandskvartet) og derefter af den blandede Dobbeltkvartet "Den store Bjørn" i Kontorchef Chr. Fengers Hus og af en lignende Kvartet "Alfa" i Stadsarkitekt Fengers Hus under Ledelse af Professor Chr. Barnekow; hvorhos vi ogsaa havde Sammensang i Hjemmet, deriblandt Duetter. Disse begyndte i Efteraaret 1874, da jeg lærte min nuværende Hustru at kjende, og fortsattes derpaa i mange Aar indtil min Stemme gik bort.

Siden jeg kom til Nysted har jeg dyrket Sejlsporten meget, og den har været til megen Glæde og Forfriskelse for mig og mine Børn, der saa ofte som muligt var med mig paa Sejlturene.

For Forsvarssagen har jeg efter Evne virket saa godt jeg kunde.

Da Selvbeskatningen fremkom i 1885, sluttede jeg mig straks til den og blev Kredsforstander og Kasserer for den paa Frederiksberg, og jeg var den, der ubetinget gjorde det Meste af hvad

der blev gjort for Selvbeskatningen paa Frederiksberg. Jeg fik tegnet nogle og halvfjerdsindstyve Tusinde Kroner til den.

Senere har jeg virket for Forsvarsindsamlingen af 1913 og for Oprettelsen af Lolland Falsters frivillige Rekytkorps.

D. 28. August 1913.

H. I. Holck.

Holcks tiltag i Nysted.

Af ovenstående kan man læse, at han forlod Frederiksberg Politi april 1892, men inden da havde han opnået udnævnelse til byfoged, borgmester m.m. i Nysted, hvor udnævnelsen er dateret marts 1892. Han har også nævnt flere tiltag, som han har stået for her i Nysted i sin tid som borgmester og dem vil der herefter blive fuldt op på.

Han har tilsyneladende fået gennemført en vedtægt i 1892, hvorved der blev sat en stopper for tilgangen af værtshusholdere i Nysted. Af krøniken fremstår forholdene således:

Værtshusforhold.

Værtshushold. I Følge Vedtægt, stadfæstet af Indenrigsministeriet 3. Aug. 1892, maa der i Nysted Købstad ikke meddeles Borgerskab til noget af de i Næringsloven af 29. Dcbr. 1857 § 58 omhandlede Næringsbrug, med mindre de i Drift værende Næringsbrug af den Art ved hvert Borgerskabs Udstedelse er under 5. Dette har betydet en Aftagen af Værtshusenes Antal, skønt Bestemmelsen til en vis Grad kan omgaas ved Oprettelse af Gæstgiveri.

	heraf med ret til Udskænkning		Høker		Egentlige Bevært- ninger.	
	Antal	Afgift	Antal	Afgift	Antal	Afgift
1885	15	40	2	10	15	40
1888	12	40	1	10	16	40
1891	9	50	1	10	18	50
1894	11	30			10	75

	<u>Brændevinsafgift</u>			
	1865	1900	1865	1900
Gæstgiveri	10 Rd.	10 Rd.	100 Kr.	120 Kr.
Værtshusholder	10 -	10 -	75 -	90 -
Handel med Br. og Høker	5 -	5 -	50 -	50 -

Hotellet, Gæstgivergaarden, Adelgade N. 35, er opført i 50erne, den ejedes - er streget over og erstattet med forpagtedes - 1862-70 af Henrik Jochumsen, tidligere Skovrider paa Aalholm, og var vidt berømt for sin gode Mad. Derefter ejedes den af Chr. Bønnelyche, men dreves af den forrige Ejers Børn, Hans Jochumsen og Frk. Julie J. (som Lærerinde ved Borgerskolen) indtil den 1875 købtes af Christiansen, der havde været Kammertjener hos Grev Knuth. 1877 overtoges den af C. F. Petersen - tidligere Skræddermester - og 1888 af hans Svigersøn Danielsen. 1896 indrettedes den gamle Theatersal til Gæsteværelser og en ny opførtes inde i Gaarden.

I margen er tilføjet: Tidligere, lige til ind i 80erne samledes om aftenen mange af Byens velagtede Borgere paa Hotellet til at Glas Øl, et Slag Kort og en Passiar. Disse Sammenkomster, der fandt Sted hver Aften, afgav Arnested for den offentlige Mening og en Del af Bysladderen. Nu

ere de ganske ophørt.

I en Artikel i Loll. F. Stiftstid. 8. April 1905, hvor Borgmester Holcks Fortjenester af Indskrækning af Spiritusforbruget i Jurisdiktionen omtale i, staar der: "I Nysted Købstad maatte Spirituosa skænkning ved de offentlige Baller indtil for nylig vare til Kl. 12; men efter sidste Bal, hvor der forefaldt alvorlige Uorden, skal den nu ophøre Kl. 11. Ligeledes kan det bemærkes, at Spiritusudskænkningen aldrig tillades ved Auktionerne".

Spadserestien og Skanseanlægget.

Spadserestien.

Stien til Skansen blev påbegyndt på initiativ fra Holck allerede 1898/99. Udgifterne hertil afholdtes ved frivillige gaver, ikke mindst fra Holck, som også førte og afsluttede forhandlingerne med lodsejerne.

I gamle Dage - 1830-40'erne - var Spadsere- og Kørevejen ved Stranden ikke til. Vandet gik mange steder lige op til haverne, og ved disses stengærder havde fiskerne deres både liggende. Et af Aarestrups børn har fortalt, hvor bekvemt det var at svømme i vandet. De gik bare ned i enden af haven, klædte sig af og hoppede over gærdet ned i Stranden. Spadserevejen – Strandvejen – er anlagt 1868, og samme år er rækken af lindetræer og busketterne plantede. Den sydlige del af træerækken fra Strandstræde til Toldboden er fornyet i efteråret 1898, da stien gjordes bredere. Samtidig plantedes lindetræer på havnepladsen.

I forsommeren 1900 anlagdes så en spadseresti til Skansen langs stranden. I efteråret 1901 plantedes træer og sirbuske langs stien og kommunen købte for 300 Kr. et stykke jord hørende til matr. 57^s have i Fiskergade, for at stien uden afbrydelse, kunde fortsætte fra Havnepladsen til Skansen.

Skanseanlægget.

Den del af markjorderne, der strækker sig fra Vanthorevejen mod syd til Østersøen, kaldes med et fælles navn Kongemarken, indbefattende Spurvevænget, hvorpå Højskolen er bygget, Møllemarken, Skansejorden (5 Td.), bagerst og forrest Strandmark.

Skansen lå tidligere på Præstegårdens Avling (25 Td.), som i året 1890 solgtes fra Embedet, deraf Skansejorden til Lehmsgreven. (Skøde af 2. juni 1890). Greven købte hele Arealet, men solgte det igen til avlsbruger Ole Hansen på 5 Tdr. nær omkring Skansen.

Skansen blev erhvervet af byen i 1902 eller 1903 ved mageskifte med grev Frederik Raben-Levetzau på Aalholm.

Der var dog visse forhindringer, idet de forhandlinger, som byrådet indledede med greven om ved mageskift at erhverve Skansen til et lystanlæg, strandede på de vanskeligheder, der rejste sig fra "**Det nye Fugleskydningsselskabs**"¹⁸ side. Dette havde nemlig af greven fået tilsagn om at måtte opføre en pavillon derude, når den skulle flyttes fra Kobakken i Folehaven, hvor den efter bestemmelsen kun skulle have midlertidigt stude. Greven har ladet plante træer om-

¹⁸ Fugleskydningsselskabet afholdt i sin tid en gang om året fugleskydning i Folehaven. Da det sygnede hen, foranstaltede Industri- og Håndværkerforeningen et par gange fugleskydning til fordel for sin trængende kasse. 1894 dannedes det nye Fugleskydningsselskab, den lod opføre en pavillon af træ på Kobakken i Folehaven; dens opførelse kostede 4.200 kr. Greven gav tilladelse til, at den måtte blive stående i 5 år, så skulde den flyttes ud på Skansen. I august måned 1911 flyttedes Pavillonen fra Folehaven ud på Skansejordene.

kring Skansen og liberalt givet publikum adgang til den.

Dette lod sig dog løse, idet ved mageskiftebrev af 13. okt. 1903, tinglæst d. 26de s.m. har Lehmsgreve Raben-Levetzau overdraget sin ejendomsret over matr. 26 b af Nysted Markjorder (Skansejorden) til Nysted Kommune. Til vederlag har kommunen overdraget greven ejendomsretten over et stykke af byens Markjorder, nemlig Matr. 75 a, de såkaldte Lergrave.

Efter at Skansejorden var erhvervet af byen, anlagdes i foråret 1903 veje og gange over terrænet, Træer plantedes, bænke og borde anbragtes på passende Steder. En Del Træer var dog plantede af grevskabet for nogle år siden, flere af dem er en halv alen høje eller mere.

I Juli 1904 rejstes en Flagstang på Skansen.

I byrådsmødet d. 20. sept. 1906 vedtoges det for 2.000 kr. at købe 2 tdr. land af slagterm. Christiansen til udvidelse af Skanseanlægget imod sydøst.

"Hver 14^d Dag"

stiftedes d. 13. Nob. 1900 paa Initiativ af Skolebestyrer Pinborg. Foreningens Formaal er at underholde Medlemmerne med Oplæsning, Foredrag, Musik, Sang o.s.v. I Maanederne Okt.-April mødes hver 14^d Dag i Theatersalen. Kontingent 3 Kr. for et Medlem, 5 Kr. for Mand og Hustru, Moderation for Døtre.

Skolebestyrer Pinborg.
Foto: Lokalhistorisk Arkiv,
Nysted.

Bestyrelsen: Skolebestyrer Pinborg, Formand, Dr. Johansen, Toldfuldmægtig Brandt, Fru Borgmester Holck, Fru Godsinspektør Schrader, Frøken Clara Meyer.

Eks. paa en Aftenunderholdning: d. 7 Dcbr. 1900. Festmarch af Gade for Piano af Fru Holck og Frøken Clara Meyer. Foredrag om I. P. Jakobsen af Dr. Hansen. Oplæsning af Værker af I. P. Jakobsen af Forvalter Ulrich, Fru Schrader og Frk. Thorsen. Norgesange i Kostyme, arrangeret af Mr. Moulton.

Dr. Johansen.
Foto: Lokalhistorisk Arkiv,
Nysted.

D. 10 Dcbr. 1901 oplæste Forfatteren Aage Ibsen (Læge i Rødby) et Par Smaafortællinger i Foreningen.

D. 17 Febr. 1902holdt fhv. Kgl. Skuespiller, Professor Emil Poulsen og Hustru Oplæsning i Foreningen. ("Fulvia", St. Hansaftenspil").

Marts 1904 havde Foreningen 137 Medlemmer.

D. 13 April 1915 besluttedes at opløse Foreningen, efter at den i de sidste 2-3 Aar havde ført en hensygnende Tilværelse. De forandrede Forhold i Byen, der skyldes Jærnbanens Anlæg; de derved muliggjorte meget hyppige Besøg af Skuespillerselskaber, Koncertgivere, Foredragsholdere har formindsket Trangen til en saadan Forening; det blev mere og mere vanskeligt at skaffe Bidrag til Underholdningen indenfor Medlemmernes Kreds; Bestyrelsen havde et meget besværligt Hverv, og de fleste vægrede sig, saa Foreningen ogsaa økonomisk blev svækket. Det maa siges, at " Hver 14^d Dag" i en Aarrække med Ære har løst sin Opgave, mange vil bevare gode Minder fra den Glansperiode og ikke faa vil føle et Savn.

Mindestøtten:

D. 29 April 1917 afslørede Mindestøtten for Borgmester Holck i Skanseanlægget. Efter at "Der er et yndigt land" var sunget, holdt Sagfører Poulsen Talen og foretog Afsløringen. Borgmesterens yngste Søn Premierløjtnant ved Dragonerne Gustav Holck stod derpaa frem og takkede paa Familiens Vegne. Til Slut blev "Altid frejdig, naar du gaar" afsunget. – Stenen er en udspærngt Granitblok 4 Al. 17 Tom. høj, leveret af Stenhugger O. Svenstrup, København S. – Paa Forsiden er anbragt et Portrætre relief i Bronze – 18 Tømm. i Diameter (støbt af Bronzestøber Jacobsen, Kbhvn., Nyhavn) modelleret af Billedhugger Georg Ulmer, der ogsaa har givet Tegning til Stenen og dens Opstilling. – Ved Bidrag fra Land og By var indkommet 2023 Kroner.

I margen er anført: † 19/9 1920. (det vides ikke hvem der refererer til, men måske til ovennævnte billedhugger G. U.)

Borgmester Harald Julius Holck, der havde faaet sin Afsked fra 1. Jan.1917 og siden boede i Holte, var død nogle Dage forinden Afsløringen: d. 24 April, 74 Aar gl.

Han var i den sidste Tid kommet paa kant med Byraadet; men det vil dog vistnok indrømmes af de fleste, at han nærede varm Interesse for Byens Ve og Vel og ærligt arbejdede for dens bedste. Om hans Fortjeneste af Skanseanlægget er der ikke to Meninger, saalidt som om, at han var en nobel og uegennyttig Karakter, der altid energisk kæmpede for det, han ansaa for Ret. Han var en ualmindelig flittig Mand, meget hjælpsom, ikke mindst overfor de smaa i Samfundet, en varmtførende patriot, og han var ikke bange af sig, kunde staa for Skud og krøb aldrig i Skjul, uagtet han hyppig var genstand for Angreb.

Apotekere og Apoteker i Nysted.

APOTEKERVÆSENEN I NYSTED

Apotekere og Apoteker i Nysted.

NYSTED APOTEK.

Det nuværende apotek i Nysted er oprettet ved Bevilling af 27. februar 1827 udstedt for Salomon Meyer Trier. 2 gange tidligere havde oprettelse af et apotek her i byen været på tale. I 1813 ansøgte cand. pharm. Johannes Preunert 1) om bevilling til et sådant anlæg. Sundhedskollegiet frarådede det (1. november samme år), og ansøgningen blev afslået.

6. december 1815 ansøgte cand. pharm. Michael Christian Næsted **2)** om det samme. Sundhedskollegiet frarådede det igen (16. april 1816), og ansøgningen blev afslået.

Allerede i midten af det 18. århundrede var der bosiddende en uprilegeret apoteker i Nysted. Under behandlingen af en giftmordsag (Sognepræst Johan Clausen i Sundby mentes forgivet af sognepræst Mossins datter) blev af aktor fremlagt et indlæg, dateret 3. oktober 1755, hvor læge (?) A. F. Schæffer **3)** erklærer, at han "saa snart Hr. Provst Dorph omstændelig tilmeldte mig om Hr. Clausens svaghed, og at der tvivledes om, at hand var forgivet, fik jeg af Apotheket her udi Nyested Medikamenter derimod, saavel som udi anden Svagheds Tilfælde".

1) Født i Trondhjem 1791. Desipl. Løve-Apoteket i Odense 1805-10. Farm. eksamen 1. maj 1812 (Laud.). Apoteket i Røros i Norge 1821-31. Død som Toldembedsmand i Sandefjord 1852.

2) Født i København 1785. Dicipl. Vajsenhus Apoteket i København 1801-07. Farm. eksamen 27. September 1808 (Laud.). Gæstgiver og vinhandler i Næstved, død 1845.

3) Formentlig en fra Tyskland indvandret læge eller kirurg. Nærmere oplysninger kendes ikke, og i K. Carøes Den Danske Lægestand 1 og 11 findes han ikke.

1. Hvor lå de forskellige APOTEKER i Nysted?

Måske lå det første apotek i Nysted på adressen Adelgade 23, idet her boede en apoteker og husbonde, som hed Johan Morten Henrichsen. Dette fremgår både af Folketællingen fra 1787 og igen af Folketællingen fra 1801.

Parti fra Adelgade ca. 1920. Henrichsens bolig ses ved pilen.
Foto udlånt af Lokalthistorisk Arkiv i Nysted.

Foto: John Voigt

Billedet til venstre viser Adelgade 23 her i 2008.

Ejes og bebos nu af Birthe Borella, som driver en fodklinik på ejendommen.

Mere sikkert er det, at det første kendte apotek i Nysted har haft til huse i Adelgade Nr. 96. På huset er opsat en mindeplade, som ses afbildet nedenfor:

På pladen står: I dette hus åbnede apoteker Salomon Meyer Trier i året 1827 Nysteds første apotek.
Foto: John Voigt.

Billedet viser Adelgade 98A og 98B. Huset helt til højre er Adelgade 96, hvor det første apotek havde til huset i Nysted.

Foto udlånt af Lokalthistorisk Arkiv i Nysted.

Historie: Det ni fag lange forhus var den nordlige del af konsumtionsforvalter Moess' gård (Adelgade 96-98). Huset har senere været underkastet omfattende ombygninger, hvorved bl.a. bjælkelaget blev hævet, facaden kraftigt ændret og tagværket udskiftet. Baghuset blev bygget af detailhandler Danielsen i 1872. det første apotek i Nysted åbnedes i denne ejendom i 1827 af Salomon Meyer Trier.

(Kilde: Huse i Nysted 1982, side 127).

Adelgade Nr. 96 år 2008

Foto: Finn Rossdahl

Apoteket i Nysted er anlagt efter Bevilling af 27. febr. 1827 af Cand. pham Salomon Meyer Trier. Apoteket har et nummer, som stammer fra apotekets første bevilling. Alle apoteker i Danmark har et nummer, og som sådan fik Nysteds Apotek nr. 75.

Ejendommen ejes og bebos i dag af Anne-Mette & Finn Rossdahl.

Indtil 1833 lå Apoteket i Adelgade Nr. 96, lige overfor Kirken, men flyttedes nævnt år til Adelgade Nr. 28.

Adelgade 28 – Nysted Apotek 1906.

Foto: Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Historie: På denne ejendom og naboen mod nord (Adelgade 26) lå en stor gård. Bolette Møller solgte den sydlige del, Adelgade 28, til apoteker Boysen (Bøjesen) i 1834. det nordlige hus (bygning 1) har bindingsværksbagside af svært egetømmer fra 1600-årene. Midt i forrige århundrede ombyggedes huset; facaden blev grundmuret og bjælkelaget hævet over tagremmen. Den mellemste bygning med højt styrterum (bygning 2) er fire fag af et tolvfags hus fra 1600-årene med en trefags forlængelse med portrum fra 1760-erne. Bagsiden blev ændret ved opførelsen af det nuværende sidehus. Denne bygning er fredet.

Det grundmurede sidehus (bygning 3) opførtes 1882 af apoteker Pontoppidan til beboelse og laboratorium. Det erstattede et toetages bindingsværkshus, som nævnes i alle tidligere brandtaksaktioner.

Det søndre forhus (bygning 4) med butikken blev opført af købmand Carl C. Olsen i 1942 ved sammenlægning af matr. nr. 127 og 128. Den nordre del erstattede de otte søndre fag af renaissancehuset, som havde fået grundmuret facaden i 1876. På den søndre del (matr. nr. 127) stod i 1700-årene et fem fags forhus, som omkring 1800 forlængedes med to fag. Omkring 1900 opførte agent Jensen Koch et nyt grundmuret hus med gavlkvist, dette indgår delvis i det nuværende hus.

Nedenfor er medtaget diverse ejere, som har drevet apotekervirksomhed i ejendommen:

Adelgade 28-30, ejere:

1834-37	Apoteker Boysen (Bøjesen)
1837-38	Apoteker Scheel
1838-43	Apoteker Fr. Bagge
1843- Før 1876	Apoteker Camillus Pontoppidan Enken, Inez Pontoppidan
1876-79	Apoteker Julius Pontoppidan
1879-83	Apoteker Lorenz Mørk Hansen
1883-93	Apoteker A. Andersen
1893- 1912-41	Apoteker Niels Aabling Thomsen Apoteker Nandrup Hansen

Kilde: Huse i Nysted 1982, side 67 og 68.

Adelgade 2008. Pilen angiver hvor apoteket har været placeret.
Foto: John Voigt.

År 1871 ombyggedes Officinet. 1882 nedrives den gamle tværfløj imod haven og en ny byggedes (Mørk-Hansen). I Sept. 1900 udvidedes Apotekerlokalet.

Af Nysted Krøniken er medtaget en oversigt, hvor man kan se, hvor meget de enkelte apotekere har måtte erlægge, når de købte apoteket:

<u>Købesum:</u>	1830	14.500 Rd.	29.000 Kr.
	1838	20.000 -	40.000 -
	1848	19.500 -	39.000 -
	1876		64.000 -
	1879		65.000 -
	1883		80.000 -
	1893		120.000 -
	1910		140.000 -
	1912		165.000 -

Ovenstående og senere i teksten nævnes **Officinet** mange gange. Hvad betyder det og hvilken historie har udtrykket?

I midten af 1700-tallet blev København udvidet med en ny bydel, Frederiksstaden, som bærer Frederik V's navn, fordi den blev oprettet for at fejre kongen og den oldenborgske slægts 300-års jubilæum på den danske trone.

Der blev bygget mange palæer i Frederiksstaden, bl.a. Amalienborg. Et af de mest markante bygningsanlæg er det tidligere Frederiks Hospital, som strækker sig fra St. Annæ Plads til Esplanaden og afgrænses af havnen mod øst og mod vest af Bredgade.

Hospitalet blev opført 1752-57, tegnet af hofarkitekterne Nicolaj Eigtved og Lauritz de Thura.

Hospitalet blev omkranset af 4 markante pavilloner – to ud mod Amaliegade og to ud mod Bredgade, og pavillonen i nr. 66 i Bredgade var apoteket til Frederiks Hospital. Op ad den dobbelte trappe kommer man ind i det store flotte rum Officinet, som er den betegnelse man bruger for det rum, hvor medicinen udleveres til publikum.

Hospitalet fungerede helt til 1908 og blev i 1919 skænket til Det danske Kunstindustrimuseum, som siden har ejet både hospitalsbygningerne og de 4 pavilloner.

Kilde: Danske Kunsthåndværkeres hjemmeside.

Af Nysted Krøniken fremgår, at Ove Christian Frederik Nandrup Hansen 18. juni 1941 solgte ejendommen til købmand Carl C. Olsen, og at denne udlejede ejendommen til apoteker Thomas Jensen Møller.

Ifølge Lov om Bygningsarbejder 1941 blev en mængde huse i årets løb ombygget og moderniseret i Nysted og dette var bl.a. gældende for Andelsbankens ejendom i Adelgade 24. Det blev efterfølgende besluttet, at det nye apotek skulle flyttes hertil.

18. Januar 1942: Apoteket flyttet til Andelsbankens bygning efter at have haft til huse i den gamle ejendom (Adelgade 28) i 107 år. Det nye Apotek er fuldt moderniseret i alle henseender.

Adelgade 24 medio 30-erne.
Foto: Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Historie: I 1868 købte og nedrev skræddermester Petersen de otte sydligste fag af justitsråd Frederiksens enkes gård (Adelgade 22-24). På grunden opførte han samme år et grundmuret, enetages forhus og et bindingsværksidehus. Det nuværende toetages hus ses på en tegning fra 1906 og blev formentlig opført kort før. Huset er senere ændret, blandt andet er facaden blevet overpudset.

Apoteket boede til leje hos Andelsbanken, som havde bank og kontoret til højre i bygningen. Til venstre i bygningen var indgangen til apoteket.

I perioden 21/3 1949 – 30/11 1961 blev apoteket drevet af Anna Henriette Birgitte Jensen. Denne ophørte på apoteket 1/12 1961, idet hun fik bevilling til at drive Blågård Apotek i København.

Nedenfor ses Adelgade 24, som den ser ud i dag.

Adelgade 24 i 2008.
Foto: John Voigt.

I løbet af 1962 skiftede apoteket igen adressen, idet Apotekerfonden havde erhvervet ejendommen Adelgade 56 – i daglig tale kaldet Villa Marina – fra redaktør Knud Petersen.

Foto: Folketidende.

Og som det ser ud i dag 2008:

Adelgade 56 – 2008.
Foto: John Voigt.

Ved indehaverskiftet (Jens-Lauge Bolund Jensen) i 1980 ønskede sundhedsstyrelsen en snarlig modernisering af apoteket, specielt produktionslokalet, påfyldning og personalefaciliteter. Da en ombygning og renovering af den eksisterende apoteksejendom ikke kunne gennemføres økonomisk forsvarligt, tilbød Nysted Kommune en bygning til leje, hvori apoteket kunne indrettes, og apoteket flyttedes 1. februar 1981 fra Adelgade 56 til Adelgade 13.

Parti Adelgade ca. 1909. Nysted Apotek fik fra 1981 til huse her i Adelgade 13-15.

Foto: Udlånt af Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Som det ser ud i dag – 2008:

Foto: Nysted Apotek.

LOKALHISTORISK ARKIV – som det vil ses af nedenstående - ligger inde med mange og spændende oplysninger om Nysteds apoteker og apotekere.

En af de mere spændende kuriositeter er en **GIFTBOG**, som ses afbilledet nedenfor.

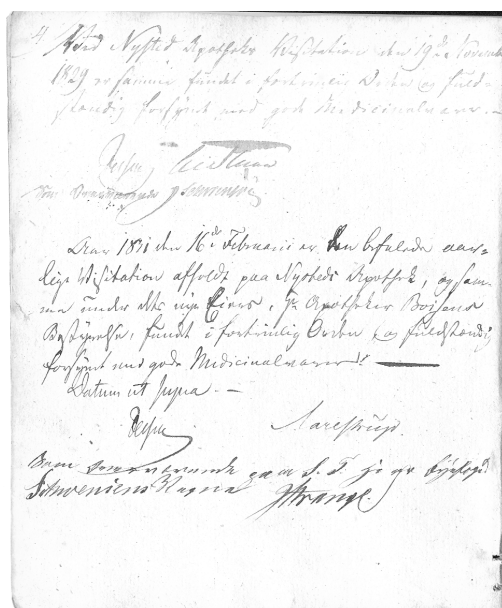
Foto: Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Rent faktisk har Arkivet 2 stk. giftbøger – ovenfor er vist den ene.

Udover at registrerer udlevering af gifte er bøgerne også optegnelser over visitationer på apoteket.

Det er desværre meget svært at læse hvad der står på forsiden bortset fra NYSTED APOTHEK, men inde i bogen kan man læse, at bogen udviser udlevering af gifte og foretagne visitationer fra 15. januar 1828 og til 21. januar 1915.

Nedenfor ses et udsnit fra bogen, nemlig hvor lægen/digteren Emil Aarestrup den 16. februar 1831 som medunderskriver har foretager visitation på Nysted Apotek og fundet det i orden.

2. Hvem var de forskellige APOTEKERE i Nysted?

Johan Morten Henrichsen. Ca. 1730 – 17/7 1813.

Det første apotek man kender til i Nysted har formentligt haft til huse i Adelgade Nr. 23 (apoteker Johan Morten Henrichsen). Af Folketællingen fra 1787 fremstår han som husbonde og med en alder af 57 år. Han var tilsyneladende enkemand, idet han hos sig havde en tjenestepige ved navn Bodil Madsdatter, oplyst til at være 28 år og ugift.

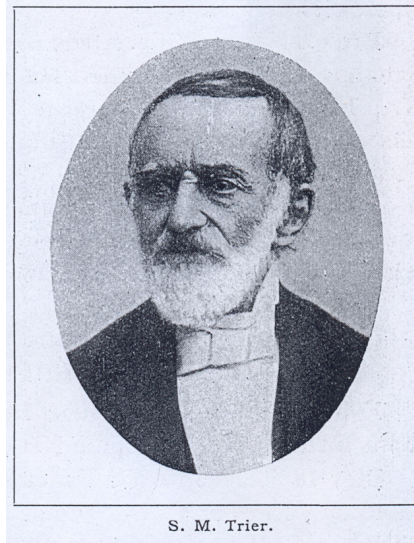
Igen af Folketællingen fra 1801 fremstår Johan Morten Henrichsen som Apotequer/huusbonde, 71 år gammel og enkemand. Hos sig havde han en tjenestepige ved navn Engeborg Simonsdatter, 42 år gammel.

Af Kirkebogen 1761-1890 fremstår: "Birkeskriver ved Christianholms Birkething, HENRICHSEN i Nysted, Liig og begravet Løverdagen den 17. juli 1813, 87 år gammel".

Han kendes også fra Jens Henrik Koudals beskrivelse i GREV RABENS DAGSBOG, Hverdagsliv i et adeligt miljø i 1700-tallet, Syddansk Universitetsforlag 2007, hvorom ham bl.a. berettes: "Blandt de mere uskyldige problemer var dem med tænderne, men de kunne være smertefulde nok, idet datidens lægevidenskab ikke kendte til effektiv bedøvelse. Var bedøvelse nødvendig, brugte man alkohol, urteafkog, frysning af operationsstedet eller simpelthen at gøre patienten bevidstløs. Allerede som 19-årig havde Otto Ludvig fået trukket en tand ud, tilsyneladende uden problemer. Værre gik det, da det samme blev nødvendigt i 1773. En **læge Henriksen i Nysted**, som ellers aldrig omtales, trak den 19. juni 1773 en grevelig tand ud. To dage senere blev han hentet, han kom om aftenen og årelod Otto Ludvig i armen den følgende dag. Indenfor de næste uger tog Otto Ludvig medicin tre gange, og den 17. juli måtte **lægen fra Nysted** i aktion igen: »Hen imod kl. 10 om aftenen foretog mediciner Henriksen fra Nysted et snit neden under hagen på mig.« Bortset fra at Otto Ludvig tog medicin endnu et par gange i den følgende tid, synes den sag dermed, at være ude af verden".

Det første godkendte apotek kender vi til gengæld nøje og det lå på adressen Adelgade 96, hvor af Salomon Meyer Trier startede sit virke, og ham kender vi til gengæld meget til:

**Salomon Meyer Trier.
27/2 1827 – 28/2 1830.**

S. M. Trier.

Født i København 29. Marts 1804, S. a. Grosserer Meyer Seligmann Trier og Ester Lazarus, død 7. Marts 1894. Gift med Sophie Ballin.

Fik undervisning først i det Bangske Institut og siden i Borgerdydskolen, som han forlod November 1819 med gode Vidnesbyrd; derefter Discipel paa Hjorte-Apoteket i København til November 1824 og konditionerede sammesteds, da han 10. Maj 1825 bestod farm. Eksamen (enst. Laud.); han havde forinden hørt Professorerne Howitz's og Hornemann's Forelæsninger og deltaget i sidstnævntes Ekskursioner, samt faaet privat Manuduktion.

Ved Bevilling af 27. Februar 1827 anlagde han Apoteket i Nysted (**se nedenfor**) men solgte dette allerede 1830 og købte samme år Apoteket i Lyngby for 20,000 Rdl.; Bevillingen hertil udstedtes 14. September 1830. Ved Bevilling af 14. December 1840 anlagde han et Filialapotek i Hørsholm; 1856 solgte han begge Apoteker til H. F. M. Mau.

17. September 1846 blev Apoteksejendommen i Lyngby efter foretagen Ombygning omtakset til Brandforsikring. Hovedbygningen, der stadig var i en Etage, var nu teglhængt og forsynet med Kvist; der var, som nu, 2 Indgange fra Gaden af Stentrupper, den ene til Privatlejligheden, den anden til Apotek; i Stueetagen var desuden 4 Værelser og et Laboratorium; i Loftsetagen var bl.a. et Pakkammer med Hylder og Skuffer; i en søndre Sidebygning med Kælder var ogsaa et Laboratorium samt et Pakkammer. Mod Nord fandtes en lille 3 Fags straatækt Bygning med Materiale- og Karlekammer. Hele Ejendommen med Have, Brønd etc. takseredes nu til i alt 6130 Rd.

S. M. Trier har skabt sig et uforglemmeligt Navn indenfor dansk Farmaci ved at starte det første farm. Fagskrift. 1. Januar 1844 udsendte han det første Nr. af "Archiv for Pharmaci" (i 1847 ændret til "Archiv for Pharmaci og teknisk Chemi") og forestod selv i 50 år Udgivelsen og Redaktionen deraf, indtil det fra 1. Januar 1894 overtoges af Danmarks Apotekerforening. Af denne Forening var han Medskifter og valgtes paa den første Generalforsamling 4. September 1844 til Formand, en Post han varetog til 1872. 11. Oktober 1849 udnævntes han til Eksaminator ved Medhjælpereksamen i Sjællands nordre Landfysikat. Endvidere var han Medlem af den 28. Februar 1863 nedsatte Kommission til Udarbejdelse af en ny Farmakope' (Ph. Dan. 1868).

I Juli 1865 blev han Æresmedlem af "Det kejserlige Selskab for Pharmaci" i St. Petersborg; i Februar 1875 Æresmedlem af »The Philadelphia College of Pharmacy«. Fik 21. November 1856 Titel af Assessor pharmaciæ, 9. Marts 1869 Tilladelse til at bære svensk Nordstjerneordens Ridderkors, blev 21. Juli 1869 udnævnt til Ridder af Dannebrog og 30. December 1883 til Dannebrogsmænd.

Under 6. September 1870 udfærdigedes kgl. Konfirmation af "Assessor pharm. S. M. Triers Legat". Fundatsens § 1 udtaler om dets Oprettelse: Til Minde om Assessor pharm. S. M. Triers lange og utrættelige Virksomhed i Pharmaciens Tjeneste, særlig som Formand i 25 Aar for Danmarks Apothekerforening og Redakteur af Archiv for Pharmaci i et ligesaa langt Tidsrum, have et stort Antal af den danske Apothekerstands ældre og yngre Medlemmer sammenskudt en Sum, der under Form af et Indskrivningsbevis paa 1000, er Eet Tusinde Rigsdaler, skal danne Grundfonden for et Legat, der bærer Navn af "Assessor Pharm. S. M. Triers Legat". Renterne uddeles 1) som Paaskønnelse af en fortjenstfuld, videnskabelig farmaceutisk Virksomhed og 2) som Opmuntring til et fortsat farm. Studium; Legatet bestyres af Bestyrelsen for Danm. Apotekerforening.

Efter Triers Død oprettede hans Arvinger "Assessor pharmaciae Salomon Meyer Trier og Hustru Sophie f. Ballins Legat" med 2000 Kr.; Legatet bestyres af Bestyrelsen for "Det pharm. Understøttelsesselskab", og Renterne tilfalder en "ældre, værdig trængende Farmaceut".

Ved testamentarisk Bestemmelse skænkede S. M. Trier ca. 380 forskellige Værker af sin Bog-samling til farm. Lærestalts Bibliotek (efter Lærestaltens eget Valg).

Nedenfor ses Salomon Meyer Triers bevilling af 27. februar 1827 – i ganske lidt moderniseret form:

"Vi Frederik den Sjette

af Guds Naade Konge til Danmark de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg – gjøre vitterligt at eftersom Candidatus pharmaciæ Salomon Meyer Trier af vor Kongelige Residentstad Kjøbenhavn for Os allerunderdanigst haver andraget, at han agter at anlægge og drive et Apothek udi Vor Kjøbstad Nyested paa Vort land Lolland, saa have Vi, efter hans derfor allerunderdanigst Ansøgning og Begjæring allernaadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at fornævnte Salomon Meyer Trier, som af facultatmediciæ i Vor Kongelige Residentstad Kjøbenhavn er examineret, og til et Apothek at forestaae dygtig befunden, maa nedsætte sig i bemeldte Vor Kjøbstad Nyested, og sig der paa lovlig Maade som Apotheker ernære, rettende sig i alle Maader efter de om Apothekerne allernaadigst udgangne Forordninger, samt den anordnede Taxt, saavel som og den Eed, han Os derpaa allerunderdanigst gjort og aflagt haver, hvorved Vi allernaadigst have bevilget og tilladt, at han maa nyde de Privilegier og Friheder som bemeldte forordning anmelde og tillade Apothekeren at nyde, dog Indqvarteringsfrihed undtagen, hvorimod Magistraten i bemeldte Nyested som nu er, eller herefter matte komme, ham i alle Maader tilbørligen haver at haandhæve og forsvare. Endeligen ville Vi at Apotheket skal være i fuldkommen Stand og Drift inden et Aars Forløb fra denne Vor Bevillings Dato, da den i modsat fald skal være ude af Kraft og ikke komme ham tilgode i nogen Maade. Forbydende alle og enhver imod det som foranskrevet staaer og Hinder at gjøre. – Givet i Vort Kongelige residentstad Kjøbenhavn den 27de February 1827. Under Vort Kongelige Segl.

Efter Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Befaling.

Bevilling for Candidatus pharmaciæ Salomon Meyer Trier af Kjøbenhavn, til at anlægge og drive et Apothek i Nyested paa Lolland".

**Peter Ingwer Boysen.
18/6 1830 - 1837.**

Død i København 30. september 1889, 89 år gl.

Gift 27. april 1830 med Julie Sophie Amalie Kampmann, født 1804, d.a. ejer af Sneumgård Hack Kampmann og Emilie Zoega, død i København 16. december 1878.

I 1830 blev han apoteker i Nysted, og i sin ansøgning om bevilling anfører han, at han havde taget farm. eksamen i Kiel (Testimonium udstedt af Sanitets-Kollegiet 27. juli 1826).

Købte ved kontrakt af 15. december 1829 (tingl. 21. samme måned) Nysted Apotek med ejendommen, inventar etc. til overtagelse 1. marts 1830 for 14.500 Rdl. sølv. Bevilling udstedtes 18. juni 1830 (tingl. 27. januar 1834), skødet 30. juli 1830 (tingl. 30. august samme år.).

Ved visitatsen 29. marts 1834 omtales, at apoteket nu var henflyttet til et større lokale. Det var indrettet i den nuværende Apotektsejendom, gammel matr. nr. 55 A, nuværende matr. nr. 128 (Adelgade nr. 28). På denne ejendom havde Boysen 24. januar 1834 fået skøde af "Mdm. Møller" (tingl. 25. samme måned). Den gamle ejendom solgte han til købmand P. Reimer (Skøde til denne 29. december 1839).

I 1837 solgte han Nysted Apotek til H. E. Scheel og overtog samtidigt dennes Apotek i Tønder, hvor han var apoteker indtil 1840. I 1842 købte han Stege Apotek for den sum af 30.000 Rdl. Her foretog han i 1844 og 1850 betydelige forbedringer af apotekets lokaler indtil han i 1856 solgte apoteket til J. O. Thisted.

Efter det sidste salg rejste han til København, hvor han i forening med boghandler Steen drev en temmelig betydelig forretning med parfumer, blæk, chokolade o.s.v. indtil sin død.

Hans søn er legatstifteren, forhenv. apotekerbestyrer Johannes Hack Hermann Boysen, f. 29. maj 1833 i Nysted. I Aaret 1890 bestemte han, at der efter hans død af hans formue skal oprettes et Børnehjem i Nysted. I marginen står anført: Død /7 1909 paa Oringe.

**Herman Emil Scheel
10/2 1837 - 31/1 1838.**

Født i København 1805, s.a. Paul Scheel og Annelise f. Reimerus, død i Nykøbing F. den 9. december 1948.

Gift (1834?) med Karen Marie Ytting, død 17. februar 1878.

Han blev 1821 discipel hos apoteker G. W. Radicke i Kiel og tog farm. candidateksamen i København 1828. 1836 overtog han "Alte Apotheke" i Tønder, hvilket han det følgende år mageskiftede med Nysted Apotek. Dette drev han kun nogle få måneder og solgte det til P. F. Bagge.

Scheels bevilling til Nysted Apotek udstedtes 10. februar 1838 (tingl. 16. juli samme år), 10 dage efter at Apoteket var overtaget af efterfølgeren Scheel fik skøde på ejendommen etc. 13. december 1837 (tingl. 19. februar 1838).

H. E. Scheel var derefter indtil sin død ejer af Vilhelmsdal i Brarup sogn, Falster Nørre herred.

**Peter Frederik Bagge
28/4 1838 - 1843.**

Købte Nysted Apotek til overtagelse 1. februar 1838 og fik bevilling dertil 28. april samme år. (tingl. 16. juli samme år).

Skødet udstedtes 25. juni 1838 (tingl. 16. juli samme år).

1943 solgte han det til A. Mølmark og var senere apoteker i Maribo, Rødby og i Nakskov.

Adam Mølmark
16/3 1843 - 1847.

Født i Svendborg 4. august 1817, s.a. sagfører Abraham Georg Mølmark og Anna Cathrine Henningia Volkersen, død på Frederiksberg 3. juni 1889.

Gift i København med Erasmie Nicoline Fog, født i København 18. maj 1820, død i Frederiksstad, Slesvig 17. maj 1853.

Kom i farmacien 1833 og tog farm. kandidateksamen 1839. I 1843 købte han Nysted Apotek for 20.000 Rdl. Og fik bevilling dertil 16. marts 1843 (tingl. 17. juli samme år). Skødet udstedt 30. juni 1843 (tingl. 17. juli samme år). I 1847 solgte han apoteket til F. C. Pontoppidan.

Om A. Mølmarks livsførelse efter salget af Nysted Apotek vides kun lidt. I 1849 omtaltes han som feltapoteker ved Lazarettet i Bogense. Var derefter telegrafist i Horsens. 1. august 1868 – 1. oktober 1869 var han bestyrer af Thyholm Apotek i Sønderbjerg for J. P. Berings Enke. I slutningen af 1870-erne var han medhjælper på Varde Apotek.

Frode Camillus Pontoppidan
6/1 1847 – 9/2 1871.

F. C. Pontoppidan.

Født på Bogø 18. august 1812, s.a. præst smst., senere sognepræst til Damsholt på Møn, Børge Pontoppidan og Mette Marie Jansen, død i Nysted 9. februar 1871.

Gift **1**) 1849 med Caroline Haderup, født den 23. november 1824, d.a. grænsekontrollør Haderup, død 2. juli 1850.

Gift **2**) 5. september 1851 med Ines Seidelin, født den 30. april 1817, d.a. apoteker i Skanderborg, assessor pharm. David Seidelin og Cecilie Ulrikke Sidemann, død 23. maj 1889.

Kom til farmacien 1828 og tog farm. kandidateksamen 1837. Konditionerede bl.a. nogle år i Stubbekøbing og købte Nysted Apotek ved kontrakt af 5. august 1847 (tingl. 7. februar samme år) for 19.500 Rdl. Skødet udstedtes 6. januar 1848 (tingl. 7. februar samme år). Bevilling fik han 6. januar 1848 (kgl. konfirm. 30. september 1848 og 4. februar 1865, tingl. i Nysted 7. februar 1848).

Apotekerejendommen (da matr. nr. 55A) beskrives i hans tid som bestående af et forhus på 19 fag, mur- og bindingsværk med tegltag, et 2 etages sidehus på 13 fag, hvori bl.a. et labo-

ratorium, et sidehus på 6 fag med stald og vognremise samt et baghus på 7 fag med kamre m.m.; alt var brandforsikret for 5.010 Rdl.

Apoteket drev han til sin død.

I "Archiv for Pharmaci og Chemi" skrives 1871: "Han var en stræbsom og omhyggelig Apoteker. I sin Kommune beklædte han forskellige Tillidsposter som Borgerrepræsentant m.m. og viste derhos megen Velgjørenhed".

Efter hans død overtog enken - Ines Pontoppidan f. Seidelin - apoteket og drev dette med hjælp fra to medbestyrer. **Se omtale nedenfor.**

At Frode Camillus Pontoppidan måske ikke helt levede op til ovennævnte beskrivelse kan ses af nedenstående:

Uddrag af
"Optegnelser fra og om Nysted i Aarene 1866-79, nedskrevet i Juni og Juli
1902 og Febr. 1903 af Georg Lütken."

Dr. Lütken giver en meget fornøjelig Skildring af Livet i Gæstestuen og af Borgernes Sammenkomster der om Aftenen. Han faar derover Lejlighed til at meddele en Karakteristik af Byens mere fremragende Personer. Her gengives kun et enkelt Portræt.)

Dr. Lütken.
Foto: Nysted Lokalhistoriske
Arkiv.

"Hvem er det, der nu kommer ind ad Døren? En høj og noget korpulent Mand med et ejendommeligt, grimt, noget pluskævet Ansigt med stride Skægstubbe. Han er i det hele taget yderst slet soigneret; paa Hovedet en blød, oprindelig graa, meget fedtet Hat; en langskødet Frakke af ubestemmelig farve, fedtet og luvslidt, smudsige, plettede, alt for korte Benklæder, nedenfor hvilke man ser tykke, graalige Uldsokker og broderede, til Slæber nedtraadte Morgensko (om Vinteren "franske" Træsko). Hans Linned er krøllet og smudsigt; i Haanden holder han en lang Pibe, der paa lang Afstand udsender en afskyelig Stank, begrundet i det, at dens Ejermand aldrig gør den ren, dels i, af han har for Skik at stoppe Tobak i den af enhver Slags overalt, hvor han kommer; han stopper endogsaa af den Tobak, som Købmanden har staaende paa Disken til behagelig Anvendelse for deres Kunder fra Landet, og som efter den almindelige Mening i Nysted som en Hovedbestanddel indeholdt Hestepærer. Ja saaledes er Manden, der nu træder ind, gaar hen til Opvartningspigen ved Skænken og rekvirerer en Bitter. Er det muligt, at det er en af Byens mest dannede Mænd - Apotheker Pontoppidan?

Der er saa uendelig meget at sige om denne Original, at jeg virkelig ikke ved, hvor jeg skal begynde, og hvor jeg skal slutte. Det skal jeg dog straks sige: saaledes som han foran er skildret, gaar han omkring om Dagen i sit Apothek, naar han smutter ind til Naboer og Genboer for at faa en Passiar, eller som vi saa ham paa Gæstgivergaarden, hvis han ikke netop staar i sin Gadedør, hvorfra han tiltaler de forbigaaende efter Godtbefindende.

Han var en af de første Nystedboere, jeg aflagde Visit; vil vilde jo faa meget at gøre med hinanden. Du milde Himmel! hvor blev jeg forbavset! Ganske vist var jeg endnu ung, men noget af Verden og dens løjerlige Befolkning havde jeg dog allerede gjort Bekendtskab med. Jeg havde saaledes haft rig lejlighed til at se, at Farmaceuter, særlig Apothekere, var et højst mærkværdigt Folkefærd. Jeg har ogsaa hørt en bekendt Forfatter, der var en fremragende Menneskekender, højtideligt erklærer, at der "ikke eksisterede nogen Apotheker, som var rigtig i Hovedet". Det var nu vel et temmelig dristigt Postulat, som jeg imidlertid senere har fundet delvis bekræftet. Men Apotheker Pontoppidan var det sjældneste Eksemplar af dette Folkefærd; han var aldeles enestaaende, og jeg er aldrig, nogensinde bleven saa forbavset, som da jeg mødtes med ham. Lad mig dog straks sige, at jeg kom til at holde meget af denne forunderlige Original, uagtet vi i Forretningsanliggender havde mangfoldige skarpe Sammenstød. Saaledes gik det for Resten ogsaa de fleste andre Nystedboere, for hvilke han var en Kilde til uendelig Morskab. Selv hans Død var ret original. Skulde man nemlig paa hans Dødsattest nøjagtig have præciseret Dødsårsagen, maatte man have opgivet: "Sprængt Gaas med Rødkaal". Herom lidt nærmere siden.

Pontoppidan, der havde talrige Øgenavne, og som oven i Købet var saa uheldig at være døbt med Fornavnet Camillus, var (for at bruge et populært men her meget træffende Udtryk) "til Grin for alle", men han var yderst godmodig og tog det temmelig let, navnlig naar den paa-gældende forsonede ham ved at traktere ham med en halv Bajer, som han for øvrigt ikke generede sig for selv at rekvirere i et saadant Tilfælde.

"Pontus" (et af hans godt Købs Øgenavne) yndede overhovedet at spise og drikke, især fremmed Mad. Han havde for Skik at gaa ind i Husene ad Køkkendøren, og naar han traf Husmoderen i hendes Køkken, snøftede han behageligt, erklærede, at den ret, der netop blev lavet, var hans specielle Livret, og endte gerne med at sige: "Ved de hvad, lille frue? De kunde lade mig faa en lille Portion at smage". I Begyndelsen bristede Husfruerne naturligvis i Latter over det sælsomme Forlangende og traktered Camillus, der spiste sin Portion i Køkkenet, og ikke var til at bevæge til at gaa ind i Lejligheden. I længden blev imidlertid Fruerne kede af hans Besøg (skønt en stor Sjældenhed kunde der selv i Nysted træffes gnavne Husmødre) og mere end én Gang maatte Camillus, skønt Navnefætter til den berømte romerske Sejrhætte over Gallerne, lide samme ilde Medfart, som den slemme Ane i Følge Kobbersmedmadammen Beretning i "Genboerne" lod hendes Mand blive til Del, nemlig at faa "Karekluden om Halsen".

Den kurerede dog ingenlunde vor Apotheker. Han kunde ikke se noget spiseligt eller drikkeligt uden at bede om at faa noget med, og uden Gnist af Skam lod han sig traktere af hvem som helst. Hans Øjne kunde ligefrem gnistre i Hovedet paa ham, naar han saa eller endog blot hørte Tale om noget lækkert eller om en af sine Livretter. Naar man f.eks. sagde: "Jeg maa nok skynde mig hjem for at faa noget af den forlorne Skildpadde", kunde han tage En i Armen, sende En det mest kælnede Blik og udbryde: "Forloren Skildpadde!! Er De gal Menneske? Aa, lad mig gaa med! Mon ikke deres Kone giver mig en lille Portion med?" - Og man skulde i saa Fald have set ham hugge i sig; han svulmede synlig for Ens Øjne.

Man skulde troet, at han aldrig fik Mad hjemme; men det var saa langt fra at være Tilfældet. Selv sagde han rigtignok, at han væsentlig levede af Sildehoveder og Kartoffelskrællinger; men i Apotheket levede man baade solidt og rigeligt. Fru Apothekeren, født Seidelin, og søster til den daværende rige Klæde- og Manufakturgrosserer S. i København, holdt selv meget af god Mad og var en sjælden dygtig Kogerske. Hvad Frøken Inez S., der havde været en usædvanlig Skønhed, i sin Tid havde set hos den usædvanlige grimme Camillus, saa at hun tog ham til Mand, er ikke godt at sige. Den rare og elskværdige Inez' aandelige Evner vare ærlig talt noget diminutive og var ved en Metamorfose blevne koncentreret i det ene praktiske at være en Dygtig Husmoder, men selv hun var tilbøjelig til at trække paa Skuldrene over sin gemals Særheder. De levede fortræffeligt sammen og passede i grunden godt til hinanden, navnlig fordi Fruens flegmatiske og ikke dybt tænkende Karakter bar over med eller oversaa hans mindre heldige Egenskaber.

Nogle Aar, efter at jeg var kommen til Nysted, forøgedes Apothekerens Husstand med hans noget ældre, ugifte Søster, der snart blev bekendt i hele Byen under Benævnelsen "Tante Marie". Det var en meget forstandig, temmelig mandhaftig Dame, der altid sagde sin Mening lige ud. Hun kunde være meget skarp i sine Udtalelser og tog ingen Personsanseelse, men blev snart meget agtet af alle, skønt Agtelsen ganske vist var forbundet med frygt for hendes skarpe Tunge. I Ydre lignede hun paafaldende Broderen og var derfor alt andet end en Skønhed. Da der var rigelig Anledning, gik hendes hvasse Kritik ud over Apothekeren, navnlig kunde hun, der var i Besiddelse af den hos en gammel Jomfru ofte saa udprægede Sirlighed, udtale sig meget hensynsløst angaaende Broderens mangel paa Properthed og sjudskede Paaklædning. En Dag, da der var flere Fremmede til Stede i Apothekerhjemmet, udtalte hun sig pludselig omtrent saaledes: "De kan ikke tænke Dem, hvor forbavset jeg blev i Formiddags; der kommer en ganske fremmed ældre Herre ind i mit Værelse; jeg ser og ser, men kender ham i Begyndelsen slet ikke, førud han kom lidt nærmere. Saa opdager jeg da endelig, at det var Camillus, men han var ogsaa aldeles ukendelig; han havde nemlig vadsket sig, og faaet en ren Flip paa". - At Apothekeren ikke blev glad ved at høre Søsteren levere den Historie i Fremmed Nærværelse, er vel ikke nødvendigt at bemærke. Camillus var maaske ogsaa den af Nystedboerne, som var mest bange for "Tante Marie", og jeg har ofte set med hvilken Hurtighed han kunde vende om, naar han i sin sædvanlige Mundering vilde gaa ind i sin egen Dagligstue og opdagede, at Søsteren sad derinde.

Var Apotheker Pontoppidan skødesløs med sin Person og sin Paaklædning, var han det ikke mindre i Henseender til sit Apothek og sin Forretning overhovedet. Et saadant Sjuskeri og griseri som det, der herskede her, er aldeles utroligt, og der er komplet ubegribeligt, at det kunde gaa, og at han ikke for længe siden var bleven sat fra Bestillingen. Én Gang om Aaret var der ganske vist Apothek-Visitats, der lededes af den gamle Stiftsfysikus Købke, men herom kom der Melding lang Tid i Forvejen, og saa blev der skrubbet og skuret, rensed ud, anskaffet nye Varer o.s.v., saa at det nogenlunde kunde gaa. Der var stadig Klager over Apotheket. Dr. Skouboe og jeg slog nu og da i Fællesskab nogle Tordenslag og truede med at indgive Klager over ham. Apothekeren lovede alt men holdt intet, og det vedblev at gaa i den gamle, elendige Skure. Der var desuden den Omstændighed, at man blev fuldstændig afvæbnet ved den skikkelige Camillus Godmodighed. Naar man saaledes tog ham under Behandling og skældte ham Huden fuld paa Grund af hans grove Forseelser, kunde han trippe omkring som en æggesyg Høne i forsikrende, at han altid købte af de allerbedste Varer, at hans Indtægter næppe vare til det tørre Brød, at alene hans Forrentning af Prioriteterne slugte alt, hvad han fik ind, at det ogsaa var en forfærdende god Sundhedstilstand, der herskede; at det nok skulde blive bedre, hvis Vorherre skulde være saa naadig at sende en rigtig god Tyfusepidemi o.s.v. - alt imens han gik om med en Karaffel og et Par Vinglas og spurgte, om han ikke maatte skænke et Glas Portvin, hans Universalmiddel under alle Kritiske Omstændigheder. Man kunde jo til sidst ikke holde Latteren tilbage; dertil var Situationen alt for komisk.

Det var nu for Resten slet ikke Spøg. Apothekeren var i sit Fag en fuldstændig Ignorant og har næppe nogensinde været anderledes. Sin farmaceutiske Eksamen havde han taget med den lavest mulige Karakter, hvormed man overhovedet kunde faa et Apothek betroet. I den Tid jeg har kendt ham, har han aldrig aabnet en farmaceutisk Bog eller læst noget somhelst vedrørende sit Fag. Han kendte, da jeg kom til Nysted, ikke et eneste af de Droger eller Medikamenter, der kunde betegnes som nogenlunde nye, og da Skouboe holdt sig til Formler og Stoffer, der brugtes i hans yngre Dage, forefandtes selv meget almindelige Sager slet ikke paa Nysted Apotek. Aldeles ugenert leverede Pontoppidan, naar der paa en Recept var opført et Stof, som ikke forefandtes, et andet, som var ved Haanden, og mangen en Gang tog han uden videre paa Slump, naar han ikke gad afveje det forlangte. Hvis man (jeg) saa tilfældig var til Stede og bebrejdede ham hans ufagmæssige Metode og forestillede ham de mange Farer ved samme, kunde han ganske kynisk svarer: "Saadan bruger nu jeg, og hvad tror De for Resten, det kan gøre de Bondetampe?".

Adskillige Gange har jeg selv, naar jeg vilde anvende et stærkere virkende Middel til en Patient, i Apotheket foretaget Vejningerne, lavet Piller o.s.v., fordi jeg lige frem ikke turde betro ham det. Det var en Ynk at se den gode Camillus, da den nye Apothekervægt (Gramvægten) blev indført. Han kunde ikke fatte det; han formentlig græd, rasede og bandede over "disse nye Noder, som ikke var til Nytte for nogen Mors Sjæl". Jeg sad med ham i Timevis for at banke det ind i hans tykke Hoved, men jeg maatte til sidst opgive det som fuldstændig haabløst. Det havde da for Resten den gode Følge, at han for Fremtiden blev tvungen til at holde ordentlige og dygtige Medhjælpere, som satte ham Stolen for Døren, fordrede, at han selv skulle holde sig borte fra Apotheket, og endelig fik sat igennem, at den hele skandaløse Institution blev delvis ombygget. Det var ogsaa paa høje Tid; Nysted Apothek havde over hele Lolland faaet et slet Renomme', at man kun søgte det i yderste Nødsfald, og selv Bønderne erklærede, at det ikke var til nogen Nytte, at der var dygtige Læger i Nysted, naar man skulde til en anden Købstad efter Medicinen. Af et Brev, jeg tilskrev min Fader i Oktb. 1866, ser jeg, at Situationen den Gang var ligefrem uhyggelig; baade Dr. Skouboe og jeg havde Indtrykket af, at Landbefolkningen ikke mere vilde søge Lægehjælp i Nysted.

Lad mig forsøge, om jeg kan tegne Konturerne af det gamle Apothek, som det var paa den Tid, jeg kom til Nysted.

Paa samme Sted, hvor Apotheket nu ligger, laa der den Gang en langstrakt Bindingsværks Bygning, som var blegrødt overkalket og med en graa Sokkel. Paa Bygningen var der adskillige Vinduer med smaa Ruder og med Rammer af brungul Farve. Paa Midten af Huset var der en Gadedør, hvortil man kom op ad tre liggende Stentrin, og i den søndre Ende var der en stor Plankeport, som førte ind til et stort Gaardsrum, brolagt med store og smaa toppede Sten, og hvor der fandtes en tjæret Port, hvoraf Apothekeren efter Sagnet oppumpede "destilleret Vand". Som paa alle Bygninger i Hovedgadens vestlige Side skraanede grunden stærkt ned imod Rørsøen, og der var derfor ofte to Etager i Husene mod Gaardsiden. Dette var ogsaa Tilfældet med Apothekerbygningen; navnlig var Hældningen stærk ved Baghuset, hvor man fra en saakaldt Havestue steg ned til den store Have ad en meget høj Trappe. En Sidelænge til højre i Gaarden havde ligeledes som Følge af grundens Skraaning to Etager i sin bageste Del og tog sig i sin forfaldne, med Vin bedækkede Tilstand meget malerisk ud. Døren paa Midten af Huset førte ind i en usædvanlig stor Forstue belagt med Fliser og forsynet med Knagerækker, en Dør til højre førte ind til Familiens Lejlighed, en i Bagvæggen til Køkken, Gaard o.s.v. Til venstre var der en Skillevæg af Træ, hvori en Dør og en Aabning, gennem hvilken Kunderne blev ekspederede. Man vil altsaa se, at Forstuen ikke alene fungerede som Entre' men tillige var Modtagelses- og Opholdsrum for Publikum, og det vil forstaas, at Gulvet her i daarligt og fugtigt Vejr befandt sig i en saa forfærdelig Tilstand, at det af Apothekeren om Vinteren benyttede Fodtøj (Træsko) var en Nødvendighed.

Bag Skillevæggen befandt altsaa Officinet sig tilligemed et lille Kammer til den farmaceutiske Medhjælper. Jeg kan ikke mere nøjagtig huske, hvorledes Indretningen var inden Ombygningen, og jeg tør derfor ikke forsøge nogen nærmere Beskrivelse; der er jo da for Resten foran med tilstrækkelig Tydelighed omtalt den rent ud skandaløse, defekte og smudsige Tilstand, hvori alt befandt sig, og naar vi saa tænker os vor Ven Camillus færdes derinde med sin fedtede Klæder, sine snavsede Hænder med sorte Negle, og sin af alle Haande forskellige Tobakslatter stinkende Pibe, vil man indse, at det var kommet til en saadan Yderlighed, at det ikke kunde gaa længere.

Det er fortalt, at Apothekeren holdt af at gøre en Mængde Svipbesøg omkring i sit Nabolag, dels for at slaa en Passiar, dels og vel, desværre nærmest foruden personlig Udgift at kunne skaffe sig noget at fylde i Maven. Han var ingen Kostforagter, alt var ham næsten lige godt; det var, som om det kunde være noget sygeligt hos Manden. Jeg hat set ham liste sig til paa Gæstgivergaarden at tømme en Sjat Øl, som en Gæst havde levnet i Glasset, og han undsaa sig ikke ved at opfordre hvem som helst til at "give noget". Med Handelsrejsende holdt han et vaagent Øje, og naar han saa en saadan køre ind paa Gæstgivergaarden med alle sine Prøvekasser, stillede han kort efter for at se, om han ikke kunde tømme en Velkomstskaal med ham

eller maaske endog opnaa en Indbydelse til Middag. Egentlig havde Pontoppidan ikke nogen daarlig Forstand; i alt Fald er det umuligt andet, end at han maatte mærke, hvorledes der blev drevet Løjjer med ham, ikke mindst fra de langtfra fintfølende Handelsrejsendes Side; men tilsyneladende var der intet, der bed paa ham, og han lod ikke til at bryde sig det mindste om Haan og Drillerier, naar han blot kunde "redde" sig noget spiseligt eller drikkeligt. Især var han oppe, naar hans Svoger, Grosserer Seidelius Rejsende kom til Byen. Det var efterhaanden blevet en selvfølgelig Sag, at denne skulde invitere Apothekeren til Middag, og den Formiddag var han altid flere Gange i smaa Løb over Gaden til Fru Jochumsens Køkken for at erfare, hvorledes Spisesedlen skulde være, maaske ogsaa for at forsøge at give et eller andet kulinarisk godt Raad e. lign., hvad der dog blev taget ham meget ilde op af den i sit Køkken saare myndige Husmoder.

Stakkels Camillus! Det blev efterhaanden til lidt for mange Formiddagsbesøg paa Gæstgivergaarden, og det skønt "Tante Marie" passende skrappt paa. Det var højst pudsigt at iagttage alle de forskellige Kneb, han forstod at anvende for at skuffe Søsterens Aarvaagenhed. Jeg kommer nok til at omtale Apothekeren endnu flere Gange i disse Blade, men her vil jeg dog med det samme fortælle, hvorledes han endte sin Tilværelse. Den megen Spisen (hellere "Æden"), hvormed han af Frygt for ikke at faa nok aldrig fik tygget sin Mad, og dertil det ikke helt ringe Konsum af slette Spirituosa, maatte efter al Rimelighed ende med Apopleksi. En Aften blev da ogsaa jeg, der efter Skouboes Død var bleven Apothekerens Huslæge hentet ved Ildbud: Camillus var pludselig styrtet om, lammeth i den ene Side af Legemet og berøvet Mælet. Efter nogle Dages Forløb tabte Tilfældene sig dog igen, og efter en Maanedes Sengeleje kom han igen paa Benene. Selvfølgelig holdt jeg lange Prækener for ham om Nødvendigheden af for Fremtiden at være uhyre forsigtig især med hensyn til Spise og Drikke og specielt at holde sig borte fra "rørig" Mad. Det arme Menneske saa ud, som om man vilde have berøvet ham hans Salighedspart. Han gik, saavidt jeg erindrer, et Par Maaneder om i en meget nedtrykt Sindstilstand. Han var ikke mere sig selv, og det var ynkeligt at se, hvorledes han kastede længselsfulde Blikke til al den dejlige Mad, der nu var Tabu for ham. Jeg havde paalagt hans Hustru at sørge for, at Familien saa vidt muligt spiste den samme lette Kost som han, for at han ikke skulde blive ledet i Fristelse, og det gik da ogsaa ganske godt et Par Maaneder. Da blev jeg atter en Eftermiddag i Hast hentet; Apothekeren var paany styrtet om. Mærkelig nok var han saa temmelig ved sin Bevidsthed, skønt han var aldeles mælløs og lam i den ene Side. Han kendte mig aldeles bestemt, og jeg blev højst forbavset over at se min gode Camillus sende mig - et "smørret" Smil, som jeg fortolkede, som om han tydelig havde sagt: "Jeg narrede Dig dog!" Hans Hustru fortalte mig nu, at Familien, der troede, at han for Øjeblikket var i Besøg et eller andet Sted, havde benyttet Lejligheden til at spise alles Livret, sprængt Gaas med Rødkaal. Apothekeren var imidlertid uventet kommen hjem, og da han havde truffet Familien i Færd med paa en underfundig Maade at spise hans allerbedste Mad, havde han udbrudt: "Sprængt Gaas med Rødkaal! Er I gale Mennesker! Det vil jeg min Salighed have en Portion af!" De havde gjort, hvad de kunde, for at formaa ham til at give Afkald paa en Spise, der absolut ikke var ham tjenlig; de havde mindet ham om, hvad Doktoren havde sagt o.s.fr. Saa var han bleven aldeles rasende, havde erklæret, at han blæste Doktoren et langt Stykke, at han bedre end Doktoren vidste, hvad der var ham tjenligt, og at han - sin Salighed! - ikke vilde gaa Livet igennem paa Hospitalskost o.s.v. Hans Ophidselse var saa Stærk, at Familien befrygtede, at den skulde give Anledning til Blødkongestion, og gav efter. Med et Slags trods tog nu Apothekeren oven i Købet dygtigt til sig, og Resultatet var da et nyt apoplektisk Anfald.

Det Smil, jeg har omtalt og tilladt mig at fortolke, som foran sagt, kom stadig igen de følgende Dage, naar jeg aflagde ham mine Besøg. Han døde kort efter stille og roligt. Jeg har altid mindedes ham som en kær ældre Ven, og jeg kan endnu stadig ikke lade være at smile, naar jeg tænker paa Camillus, ubetinget Nysteds mærkeligste Original; jeg tror, at jeg her har Minder og Tanker tilfælles med alle Mennesker, der ere kommen i Berøring med ham.

(Kilde: Nysted Krøniken).

**Apoteket ført videre af enken (Ines Pontoppidan f. Seidelin) med medbestyrer Frederik Ernst Meyer og Hartmann Westphal.
9/12 1872 – 31/10 1876.**

Enken fik 9. december 1872 tilladelse til at hensidde i uskiftet bo og forsatte apotekets drift med bestyrere, indtil det 1. november 1876 overtoges af J. C. A. Pontoppidan. Bestyrere var F. E. Meyer **1)** til 1. november 1872 og derefter senere apoteker i Hornsyld, Hartmann Westphal til 1. november 1876.

I visitatsprotokollen skrives 21. september 1874: "Officinet var i Aar blevet ombygget, smukt udstyret og indrettet samt forsynet for største Delen med nye Flasker og Krukker. Materiale-kammer, Stødekammer, Laboratorium og Kælder var ogsaa ny hensigtsmæssigt indrettede".

1) Frederik Ernst Meyer, født i Rudkøbing 1844. Discipel på Rudkøbing Apotek 1858-63, farm. kandidateksamen 1867. Konditionerede på Nørrebro Apotek, var bestyrer af Nysted Apotek 1871-72, og derefter til sin død 27. marts 1894 fabrikant og materialist i København.

**Julius Charles Andreas Pontoppidan
16/11 1876 – 31/7 1879.**

J. C. A. Pontoppidan.

Født i Nakskov 12. februar 1848, s.a. apoteker Frederik Andreas Waldemar Pontoppidan og Petra Louise Cathrine Reiersen, død i København 13. april 1881 af lungetuberkulose. Gift 3. januar 1877 med Emilie Jeroma Olsen, født 10. januar 1848, d.a. købmand i Nykøbing F., Johannes Olsen, død 18. maj 1889.

Efter at have været nogle år i smedelære blev han discipel på Løve-Apoteket i Odense fra marts 1867 til medhjælpereksamen juli 1870 ved Fyens Stiftsfysikat, konditionerede 1 år sammesteds og tog farm. kandidateksamen 1872 II (haud. ill.) og 1873 I (Laud.). Konditionerede derefter på Gl. Torvs Apotek og Nørrebro Apotek i København, indtil han 1. november 1876 overtog Nysted Apotek, købt ved kontrakt af 3. september samme år for 64.000 kr.; skødet, der udstedtes 15. december 1876 (tingl. 18. samme måned) omfatter foruden apotekerejendommen mtr. nr. 128 med privilegium etc. en jordlod mtr. nr. 75 c k af Nysted Markjorder. Bevilling udstedt 16. november 1876.

I 1879 solgte han på grund af sygdom (Brystsyge) apoteket til L. L. Mørk Hansen.

Det kan yderligere suppleres med, at han var gift med følgende:

1. Caroline Haderup, f. 1824, død 1850.

2. Ines Seidelin, født 30. april 1817, d.a. assessor pharm. David Seidelin, forh. Apoteker i Skanderborg (broder til Dines Pontoppidan, født 1814, sognepræst i Randers).

Lorenz Levin Mørk Hansen **29/10 1879 – 28/2 1883.**

Lorenz Levin Mørk Hansen.

Født i Nykøbing F. den 2. oktober 1847, s.a. stiftsprovst Mourits Mørk Hansen og Charlotte f. Levinsen, død i Charlottenlund 21. juli 1923 (75 år gammel).

Gift i Vonsild ved Kolding 16. september 1879 med Frederikke Møller, født i Ribe 27. maj 1849, d.a. koffardikaptajn (Kinafarer) Jørgen Frederik Møller og hustru Cathrine.

Var discipel på Gram Apotek fra 1. august 1866 til 31. juli 1869, konditionerede et par år, bl.a. på Gram Apotek, og tog farm. kandidateksamen 1872 II (Laud.). Efter eksamen rejste han til Tyskland, hvor han i juli 1873 tog tysk statseksamen i Marburg. I 1879 købte han Nysted Apotek til overtagelse 1. august s.å. for 65.000 kr., fik bevilling 29. oktober s.å.

I 1882 lod han det ene gamle sidehus nedrive og et nyt 1 etages grundmuret hus opføre i stedet. I 1887 blev den anden sidebygning erstattet af et nyopført bindingsværkshus. I 1883 solgte han apoteket til A. M. J. D. Vide og blev derefter apoteker i Bogense.

Anton Martin Julius Ditlev Vide **6/7 1883 – 31/3 1893.**

Født i Nyborg 1856, død på Frederiksberg maj 1926. (Navneforandring fra Andersen). Gift med Maria f. Wrede, død på Frederiksberg 15. december 1920.

Var discipel på Nyborg Apotek fra oktober 1870 til medhjælpereksamen oktober 1874 ved Fyens Stiftsfysikat (II Kar. prakt., I Kar. teor. prøve), konditionerede 2¼ år og tog farm. kandidateksamen 1879 I (haud ill). Konditionerede derefter bl.a. på Nørrebro Apotek i København og købte Nysted Apotek til overtagelse 1. marts 1883 for 80.000 kr. Skødet udstedtes 10. april samme år (tingl. 23. samme måned). Bevilling 6. juli 1883.

I 1893 solgtes apoteket til N. Aabling Thomsen.

A. Vide boede de senere år på Frederiksberg, til sidst i meget trange kår.

I 1892 blev af det offentlige anlagt sag mod apoteker Vide (da Andersen) for bedrageri, forfalskning af recepter og overtrædelse af "Forordn. af 4. december 1672 m.fl."

27. oktober 1894 blev han ved Nysted Købstads Ekstraret idømt en måneds simpelt fængsel og en bøde på 400 kr. til Nysted Kæmnerkasse. Dommen appelleredes og ved Overretten blev den (1895) ændret til 100 kr. i bøde til Nysted Kæmnerkasse og 200 kr. i bøde til Statskassen, subsidiært 14 dages simpelt fængsel (se herom i øvrigt "Archiv for Pharmæi og Chemi", 1895, side 493 ofl. og Farm. Tidende", 1895, side 393 ofl.).

I 1903 verserede for Kriminalretten i København en sag angående forhandling og fabrikation af "Apoteker Vides Gigttabletter". (Se "Archiv f. Ph. Og Ch.", 1903).

Niels Aabling Thomsen **15/3 1893 – 30/9 1910.**

Niels Aabling Thomsen.

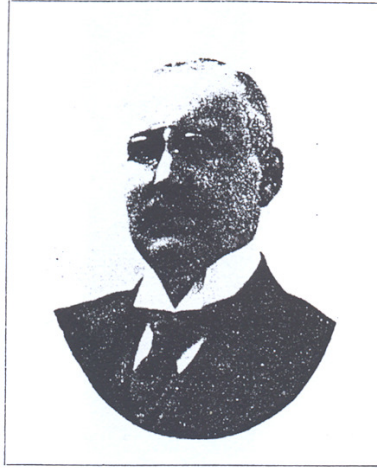
Niels Aabling Thomsen er født 13. juli 1867. Gift med Marie Obbekjær, f.d. 20. juli 1870.

Købte Nysted Apotek ved kontrakt af 12. januar 1893 for 120.000 kr. til overtagelse 1. april samme år. Bevilling udstedtes 15. marts 1893. Skødet 14. december samme år (tingl. 8. januar 1894).

I slutningen af 1890-erne omforandredes apotekets lokaler, hvorved officinet blev mere rummeligt. I 1910 solgte han apoteket til J. C. T. Them og blev apoteker i Køge.

Af Nysted Krøniken fremgår, at apoteket i maj 1907 var vurderet til 139.285 Kr. 27 Øre (Privileg. (94.000), Varer (5.200), Redskaber 104.285,27 Kr. + Ejendom 35.000 Kr.)

Jens Christian Thorvald Them
13/8 1910 – 31/1 1912.

Jens Chr. Thorvald Them.

Jens Christian Thorvald Them er født 11. august 1872 i Starup ved Kolding, s.a. dyrlæge Mads Peter Madsen og Marie f. Jensen. Gift 1900 i New York med Ane Cathrine Simonsen, født i Kolding 20. januar 1875, d.a. Jørgen Simonsen og Johanne f. Sørensen.

Var discipel på Svane-Apoteket i Kolding fra 1. juni 1888 til medhjælpereksamen juni 1891, og tog farm. Kandidateksamen juni 1892. Konditionerede på dansk Apotek 1. juli 1892 – 1. februar 1895 og på apotek i Brooklyn fra 1. april 1895 – 1. oktober 1896. Bestod i Amerika eksamen som "registered Pharmacist" såvel i staten New York som i staten New Jersey. var apoteker i Hoboken N.T., U.S.A. fra 1. oktober 1896 – 1. august 1903 og derefter grosse- rer i København fra 1. november 1903 til s.d. 1905.

Sidstnævnte dag overtog han apoteket i Ebeltoft og drev dette til 1. juli 1910, hvorefter han kom til Nysted.

Købte april 1910 Nysted Apotek til overtagelse 1. oktober samme år for 140.000 kr. Bevilling udstedtes 13. august 1910. I 1911 lod han udføre "en del større forandringer og forbedringer, hvorved apotekets lokaler er blevet større og mere moderne indrettede".

I 1912 overdrog han apoteket til O. C. F. Nandrup Hansen, hvorefter han fortsatte som apoteker ved Frederikssund Apotek. Dette solgte han i marts 1917 til apoteker A. M. Nielsen.

J. C. T. Them tog derefter ophold i København, hvor han fremdeles virkede som kgl. edsvoren tolk og translatør i engelsk (eksamen 4. januar 1904). Var medlem af bestyrelsen (næstfor- mand) for Kjøbenhavns grundejerforening, af bestyrelsen for Østerbros grundejerforening og af kontrolkomiteen for Københavns Hypotekforening.

Ove Christian Frederik Nandrup Hansen 26/1 1912 – 30/6 1941.

O. C. F. Nandrup Hansen.

Født i Randers 3. juni 1880, s.a. grosserer Hans Sophus Hansen og Dina Marie f. Lund.
Gift i Hillerød 2. maj 1908 med Benedicte Marie Paludan-Müller, født i Vadum 22. september 1879, d.a. senere slotspræst i Hillerød Bernhard Paludan-Müller og Emmy Louise Jacobe f. Hagemann.

Var discipel på Assens Apotek 1. august 1897 – 1. august 1901, tog farm. medhjælpereksamen oktober 1901 (I kar.) og farm. kandidateksamen april 1903 (II Kar.). Konditionerede 1. maj 1903 – 1. november samme år på Esbønderup Apotek, derefter på Hillerød Apotek til 1. februar 1906 og derefter på Vordingborg Apotek til 1. november 1911.

Købte Nysted Apotek ved kontrakt af 23. november 1911 til overtagelse 1. februar 1912. Skødet udstedtes 31. januar 1912 (tingl. 5. februar samme år) og købesummen var 165.000 kr. (deraf ejendommen = 40.000 kr., varer og inventar = 10.000 kr.). Bevilling udstedtes 26. januar 1912.

Ved vurdering til ejendomsskyld blev apotekerejendommen, matr. nr. 128, Adelgade nr. 28 i 1912 beskrevet som bestående af et forhus med 2 sidebygninger, alle i 1 etage. Forhuset og de ene sidebygning benyttedes til Apotek og beboelse, den anden sidebygning til vaskehus, kulrum etc. det samlede areal udgjorde 2.460 kvadratmeter, hvoraf de 376 var bebygget, og resten = gård og have.

Apoteker Nandrup Hansen var siden 1916 medlem af bestyrelsen (siden 1921 formand) for Danmarks Apotekerforenings Lolland-Falster Kreds og var medlem af Overligningskommissionen for Nysted Kommune.

Til apoteket var knyttet håndkøbsudsalg i Øster Ulslev og Frejlev (oprettet 19. januar 1828) og det havde leverancer til den distribuerende læge i Sørup pr. Ø. Ulslev.

Apoteket var ved bevilling af 27. juli 1916 og indtil 1. juli 1929 fritaget for damplaboratorium. Af Nysted Krøniken fremgår, at Ove Christian Frederik Nandrup Hansen 18. juni 1941 solgte ejendommen til købmand Carl C. Olsen, og at denne udlejede ejendommen til apoteker Thomas Jensen Møller.

Den 10. april 1941 fik han bevilling til at drive Løveapoteket i Horsens

Han overtog Nysted Apotek 1912, var i adskillige år medlem af Ligningskommissionen og desuden Formand for den konservative Vælgerforening og Borgerforeningen.

Thomas Jensen Møller
26/5 1941 – 30/4 1949.

Født Skovhuset, Sevel sogn 3. oktober 1892.

Discipel Nakskov Løve Apotek 1. november 1944, fram. medhj. eks. april 1915 (I), farm. kand. eks. oktober 1916 (II). Kond. som cand. pharm. Vinderup Apotek november 1916 – april 1918, Silkeborg (Ørne) Apotek maj 1919 – juli 1926, Århus Sct. Clemens Apotek august 1926 – 1931 og Århus Munke Apotek 1931-41.

G.m. Ellen Møller, f. 25/1 1895.

Fik bevilling 26. maj 1941 til Nysted Apotek, overtog det 1. juli 1941. I juni 1949 forlod apoteker Thomas Møller Nysted for at overtage Jernbane Apotek i Slagelse. Han var medlem af byrådet, og som suppleant indtrådte redaktør Leo Dane. Hans Efterfølger som apoteker blev cand. pharm. frk. Birgitte Jensen, København.

T. J. Møller var bosiddende i Slagelse som pens. apoteker til sin død 17. august 1965.

Dec. 1941. Ifølge Lov om Bygningsarbejder er en Mængde Huse i Aarets Løb blevet ombygget og moderniseret, bl.a. Andelsbankens Ejendom, hvortil det nye Apotek flyttes.

18. Januar 1942: Apoteket flyttet til Andelsbankens bygning efter at have haft til huse i den gamle ejendom i 107 Aar. Det nye apotek er fuldt moderniseret i alle henseender.

Anna Henriette Birgitte Jensen
21/3 1949 – 30/11 1961.

Født i Maribo 28. december 1898.

Discipel Maribo Apotek 1. august 1915, farm. medhj, eks. april 1919 (I), farm. kand. eks. april 1921 (I). Kond. som exam. parm. Maribo Apotek 1. maj – 31. oktober 1919, som cand. parm. Nørresundby Apotek (1921-37), Ordrup Apotek (1938-48) og København Krone Apotek.

Fik bevilling 21. marts 1949 til Nysted Apotek, overtog det 1. maj 1949.

Fratrådte 30. november 1961, hvorefter hun fik bevilling 14. august 1961 til Blågårds Apotek, København, overtog det 1. december 1961.

Aage Jensen Beck
9/10 1961 – 4/1 1977.

Aage Jensen Beck.

Født i Sdr. Farup (v. Ribe) 24. september 1912, s.a. proprietær Hans Beck og Ingeborg f. Jensen. Gift i Jels med Ellen Marie Bolten, født i Jels 21. august 1909, d.a. læge Carl Johannes Bolten og Elfriede f. Carstens.

Discipel Jels Apotek 1. februar 1932, farm. medhj. eks. (I), farm. kand. eks. oktober 1937 (I). Kond. som cand. pharm. Jels Apotek 1937-42, Århus Svane Apotek 1942-59 og Odense apoteket Bryggergården 1959-61.

Fik bevilling 9. oktober 1961 til Nysted Apotek, og 1/12 1961 overtog apoteker Aage Beck, Odense, apoteket.

Nysted Apotek, oprindeligt indrettet i ejendommen Adelgade 28, blev 18. januar 1942 flyttet til nye lokaler i en Andelsbanken tilhørende i 1941 nyopført ejendom Adelgade 24 (arkitekt Albert Petersen): lokalernes brutto-areal har 239 m² /stue 168, kælder 71), facade 6½m (grundplan m.m. D.d. apotek 1944, plantype B 1); i ejendommen var tillige privatlejlighed for apotekeren på 1. sal, samt en ca. 600 m² stor have.

Da lejemålet her var opsagt til januar 1962, måtte apoteket igen flyttes, og 5. marts 1962 blev af Indenrigsministeriet godkendt, at apoteket flyttedes til nye lokaler i ejendommen Adelgade 56 (villa "Marina"), hvor det åbnedes 23. juni 1962 (selve indretningen af apoteket varede dog endnu 8 måneder). Købesum for ejendommen 70.000 kr., skøde 19. juni 1962 (tingl. 28. september s.å.), udgifter til ombygning, inventar, indretning af apotek og privatlejlighed ca. 115.000 kr., apotekslokalernes areal 350 m² (heraf kælder 160 m²), privatlejlighed 190 m².

Ejendommen blev købt af Apotekerfonden og overtaget fra redaktør Knud Petersen.

Villa "Marina" blev opført 1878 (arkitekt Vilh. Dahlerup) af den norske digter Andreas Munk, gift med komtesse Amalie Munch (adoptivdatter af grev Raben til Aalholm), en broder til maleren Edvard Munch. Senere blev villa "Marina" godsinspektørbolig. Godskontoret med stalde blev frasolgt til Landmandsbanken.

1/1 1977. er apoteker Aage Beck gået på pension, og der er indsat en bestyrer cand. pharm. Inger Mark. Bestyreren er indsat af apotekerfonden. I løbet af året skal det afgøres, om apoteket skal nedlægges som selvstændigt apotek eller det kun skal være udleveringssted. Efter Aage Becks udsagn er minimumsgrænserne for omsætning og antal af ekspeditioner ikke nået. Så det bliver nok problematisk, om apotekerfonden giver byen lov til at beholde apoteket i Nysted fra 11/12 1961. I 1962 blev apoteket flyttet fra den nordlige del af Adelgade, der hvor Andelsbanken nu har lokaler, til Villa Marina over for rådhuset. Et filialapotek, som nok er det mest tænkelige, er en stor nedsættelse af serviceniveauet. Kommunen vil derfor kæmpe for at bevare apoteket i dets nuværende form.

14/1-77. Byen fik et chok, da det kom frem, at apoteker Aage Becks tilbagetræden skyldtes svindel mod sygesikringen. Bedragerierne er sket ved receptsvindel og skulle andrage et beløb, man i øjeblikket vurderer til mindst 250.000 kr.

I september 77 flyttede Aage Beck fra Nysted til Bagsværd efter at retssagen mod ham var slut. Apotekeren måtte tilbagebetale 435.000 kr., hvilket er sket, men skal derforuden afsone en dom på 8 mdr. i Horserød. Afsoningen påbegyndes den 24. oktober 1977. (blev benådet på halv tid 24/9 1978).

Apoteket ført videre af Apotekerfonden 5/1 1977 – 30/11 1980.

6/4-78. Sundhedsstyrelsen har til Indenrigsministeriet indstillet, at apoteket i Nysted skal nedlægges og erstattes af et filialapotek under Saksøbing apotek. Amtsråd og byråd skal dog først udtale sig om sagen.

Sundhedsstyrelsen har forestået driften af apoteket siden januar 77, da apoteker Beck fik sin afsked.

Et filialapotek vil kunne dække ca. 95 % af de ordinationer, der kommer fra lægerne – oplyser Indenrigsministeriet. Der vil være farmaceutuddannet personale, men apoteket må ikke fremstille medicin selv, det skal gøres i hovedapoteket – altså Saksøbing. Der er 15-20 af den slags apoteker landet over.

19/4-78. Nysted apotek bliver alligevel ikke et filialapotek; det har indenrigsminister Egon Jensen besluttet. Folketingsmedlemmerne Sv. Erik Hovmand (V) og Grete Hækkerup (S) har haft forhandlinger derom med ministeren.

Apoteket skal videreføres som selvstændigt apotek under apotekerfondens ledelse, d.v.s. med bestyrer på, således som det har været efter apoteker Becks fratreden. Ministeren går således imod sundhedsstyrelsens indstilling. Folketingsmedlemmerne motiverede deres protest mod ændringen med det ulogiske i, at give egnsudvikling til et område og så samtidig forringe serviceniveauet.

28/11-78. Fra 1/1 79 overtager provisor Aase Galster, Nakskov, apoteket i Nysted. Nuværende bestyrer apoteker Mark er blevet apoteker på Holmbladsgades apotek i København.

29/2-1980. I september 1979 blev det af Indenrigsministeriet besluttet, at apoteket i Nysted skulle fortsætte som selvstændigt apotek og ikke som filialapotek under Saksøbing, som der en overgang var tale om.

Bevillingen blev derfor opslået, og ansøgningsfristens udløb sat til 20/9-1979. Apoteket var siden Aage Becks afgang blevet bestyret af apotekerfonden ved forskellige bestyrere (Inger Mark Andersen og Aase Galster). Senere forlød det, at Indenrigsministeriet havde fået betænkeligheder ved den afgørelse, det havde truffet i september 1979, fordi der kun var 1 ansøger til stillingen, hvilket man mente pegede på, at et apotek i Nysted ikke virkede attraktivt. Aage Beck modtog da også i sin tid ekstraordinært tilskud ifølge særlige bestemmelser for mindre apoteker. Sagen er imidlertid nu ifølge Folketidende kommenteret af 4. sundhedskontor i Indenrigsministeriet. Kontoret bekræfter, at Nysted Apotek bevarer sin status som selvstændigt apotek.

Nysted kommune har lovet apotekerfonden at stille egnede lokaler til rådighed for den nye apoteker, hvis det ønskes, idet Marina, hvor apoteket i dag har til huse, vil koste store beløb at istandsætte, bortset fra, at der også kræves en stor købesum af Aage Beck. Af den grund istandsætter kommunen nu en af sine nyhvervelser - det tidligere møntvaskeri i Adelgade, der i fjor blev beskadiget ved en brand.

September 1980. Allerede i marts 1980 blev der udnævnt en ny apoteker i Nysted til at efterfølge apoteker Aage Beck, men endnu i september 1980 har byens borgere ikke set manden. Efter dagspressen har afdelingsleder på slagteriernes forskningsinstitut i Roskilde, cand. pharm. Jens Lauge Bolund Jensen, fået bevillingen.

Apotekerfonden har drevet Nysted apotek ved bestyrer siden Aage Becks afgang. Ifølge dagspressen vil sundhedsstyrelsen ikke tillade, at apoteket fortsætter i villa Marina, hvor det har til huse i dag. Villa Marina ejes af forhenværende apoteker Aage Beck. Byrådet har derfor besluttet at ombygge det tidligere kontor til A. Nielsen i Adelgade, så det vil kunne anvendes til nyt apotek.

15/11-1980. Fhv. apoteker Aage Beck, Bagsværd, har solgt villa Marina til murer Bent Johansen efter forlydende for 450.000 kr. Villa Marina huser i dag Nysted apotek, men dette skal i 1981 flyttes til en anden ejendom i nordligste ende af Adelgade.

Villa Marina blev opført i 1878 af greven på Aalholm som sommerbolig for grevens adoptivdatter og svigersøn, den norskfødte digter Andreas Munch. A. Munch er bror til maleren Edvard Munch. Senere blev Marina benyttet som trykkeri, indtil apoteker Beck købte den og indrettede apotek i den.

Huset råder over ca. 400 kvadratmeter boligareal i de 2 etager, og der hører også en lille have til. Den nye ejer vil efter forlydende indrette ejerlejligheder i ejendommen. Disse lejligheder vil i så fald få en pragtfuld udsigt over mod Aalholm slot og ud over Nysted Nor.

Jens-Lauge Bolund Jensen
17/3 1980 – 30/11 1985.

Jens-Lauge Bolund Jensen.

Født i København, Filips sogn, 13. marts 1933, s.a. civilingeniør Erik Børge Bolund Jensen og Ane Margrethe f. Nielsen.

Gift i Roskilde 17. juli 1959 med hospitalslaborant Else Birthe Andreasen, født i Roskilde 6. juni 1930, d.a. skoleinspektør Rasmus Andreasen og Ellen f. Povelsen.

Discipel på Svane Apotek, Slagelse, 1. august 1954, exam. pharm. 1957, cand. pharm. oktober 1959. Ansat 1. oktober 1959 Roskilde Medical Comp.

Aftjente værnepligt i blodbanken, Glostrup Amtssygehus. Kond. som provisor Dom. Apotek, Roskilde, 13. februar 1961 – 30. juni 1963, ansat Slagteriernes Forskningsinstitut, Roskilde, 1. juli 1963, afd. leder 1. juni 1970 – 30. april 1977, Landbrugsministeriets Slagteri- og Konserverlaboratorium, København 1. maj 1977 – 30. november 1980.

Fik bevilling til Nysted Apotek 17. marts 1980, overtog det 1. december 1980. Købesum: Inventar kr. 42.000, varelager kr. 247.000.

Ved indehaverskiftet ønskede sundhedsstyrelsen en snarlig modernisering af apoteket, specielt produktionslokalet, påfyldning og personalefaciliteter. Da en ombygning og renovering af den eksisterende apoteksejendom ikke kunne gennemføres økonomisk forsvarligt, tilbød Nysted Kommune en bygning til leje, hvori apoteket kunne indrettes, og apoteket flyttedes 1. februar 1981 fra Adelgade 56 til Adelgade 13.

September 1980. Allerede i marts 1980 blev der udnævnt en ny apoteker i Nysted til at efterfølge apoteker Aage Beck, men endnu i september 1980 har byens borgere ikke set manden. Efter dagspressen har afdelingsleder på slagteriernes forskningsinstitut i Roskilde, cand. pharm. Jens Lauge Bolund Jensen, fået bevillingen.

Apotekerfonden har drevet Nysted apotek ved bestyrer siden Aage Becks afgang. Ifølge dagspressen vil sundhedsstyrelsen ikke tillade, at apoteket fortsætter i villa Marina, hvor det har til huse i dag. Villa Marina ejes af forhenværende apoteker Aage Beck. Byrådet har derfor besluttet at ombygge det tidligere kontor til A. Nielsen i Adelgade, så det vil kunne anvendes til nyt apotek.

1/12-1980. I dag tiltræder Nysteds nye apoteker J. Bolund Jensen. Det sker foreløbig i Villa Marina, men senere flytter apoteket til Adelgade 13.

Apoteket i Nysted er oprettet i 1827, da der blev givet kongeligt privilegium til et apotek.

Åbningen fandt sted i Adelgade 96. I 1834 flyttede apoteket til Adelgade 28 og i 1942 til Adelgade 24. I 1962 flyttedes det til Villa Marina, hvorfra det nu skal flytte til Adelgade 13.

12/3 1993. Jens-Lauge Bolund Jensen, leder af Sct. Stefans Apotek på Nørrebro i København, tidligere apoteker i Nysted, fylder på lørdag 60 år.

I 1980 fik Bolund bevilling til at drive Nysted Apotek, som netop havde overstået en overlevelseskrise takket være stor lokal politisk indsats, bl.a. fra daværende borgmester Erling Juul Andreassen.

Det var dog også Bolund Jensens fortjeneste, at apoteket kom op at stå på et nyt grundlag i de smukke nuværende omgivelser i Adelgade 13.

11/7-1980. Nysted apotek flytter til A. Niensens tidligere bygning, som kommunen vil bygge om til formålet. Ombygningen vil koste omkring 400.000 kr. Bygningen skal udlejes til den nye apoteker.

17/1-1981. Det ligger nu fast, at apoteket flytter fra Marina til Adelgade 13 - d. 1. februar 1981. Kunderne kommer ikke til at mærke flytningen, idet den sker i week-enden lørdag den 31/1 og søndag den 1/2.

2/2-1981. Apotekerbevilling i Nysted stammer helt fra 1827, da kongen første gang gav bevilling til et apotek, der dengang lå i Adelgade 96.

I 1834 flyttede apoteket til Adelgade 28. I 1942 til Adelgade 24, og den 23. juni 1962 til villa Marina - Adelgade 56 - og nu den 31/1-1981 til Adelgade 13.

12. marts 1993. Jens-Lauge Bolund Jensen, leder af Sct. Stefans Apotek på Nørrebro i København, tidligere apoteker i Nysted, fylder på lørdag 60 år.

I 1980 fik Bolund bevilling til at drive Nysted Apotek, som netop havde overstået en overlevelseskrise takket være stor lokal politisk indsats, bl.a. fra daværende borgmester Erling Juul Andreassen.

Det var dog også Bolund Jensens fortjeneste, at apoteket kom op at stå på et nyt grundlag i de smukke nuværende omgivelser i Adelgade 13.

Lone Margrethe Hilden **22/10 1985 -.**

Foto: John Voigt

Selvportræt:

Lone Margrethe Hilden. Jeg blev født i 1946 hjemme i stuen på den gård mine forældre Astrid og Svend Pedersen, var bestyrerpar. De stammede begge fra landet og var kommet til Nordsjælland fra Stevns i begyndelsen af 1946. Jeg fik 3 år senere en lillesøster og vi voksede op på landet trygt og godt.

Min far mente, at fremtiden ikke lå i landbruget for os piger, så vi skulle have en god uddannelse, så vi altid kunne klare os selv!

Studentereksamen 1966 på Birkerød Statsskole, og straks derefter discipel på Holte Apotek. Ja, det hed discipel, og det betyder elev og det var to år inden studier på Danmarks Farmaceutiske Højskole. Farmaceut i 1973. Jeg havde forskellige jobs i Københavnsområdet og flyttede i 1978 til Lolland, hvor jeg også har haft arbejde på flere apoteker. Det medførte at jeg d. 1. december 1985 kunne tiltræde som apoteker i Nysted. Det har været en dejlig tid her og jeg håber at holde nogle år endnu!

3/10-1985.

Den ny apoteker i Nysted er nu udnævnt. Valgt af de 3 indstillede blev Lone Hilden, Maribo, som hermed afløser J.L. Bolund Jensen som leder af Nysted apotek. Den 38-årige Lone Hilden er p.t. provisor ved Maribo apotek. I en tid var hun bestyrer af Vesterborg apotek. Hun tiltræder snarest i Nysted, men indtil da varetages ledelsen stadig af Bolund Jensen, selvom han for længst har overtaget stillingen som apoteker på Nørrebro i København.

15/11- 1996

Apoteker Lone Hilden fylder 50. I den anledning har hun over for pressen udtalt, at hun agter at drive Nysted apotek videre, til hun bliver 70, hvis apotekerfonden ikke stiller sig hindrende i vejen, og det er der ikke noget, der tyder på. Trøsterigt for os som brugere.

Stubbekøbing - Nykøbing – Nysted Banen (SNNB).

Man kan vel hurtigt konstatere, at når man taler om Stubbekøbing-Nykøbing-Nysted Banen er der tale om to baner, idet de første forhandlinger om en jernbane drejede sig om en jernbane til Stubbekøbing. I 1897 nedsattes et udvalg bestående af prominente personer fra det nordøstlige Falster, som skulle udarbejde et projekt for en jernbane fra Nykøbing F. til Stubbekøbing. Samtidig blev der arbejdet på anlæggelsen af en jernbane mellem Nysted og Nykøbing F., og man besluttede hurtigt at lægge de to projekter sammen.

Forud for disse beslutninger var der foretaget mange og seje forhandlinger. Her opsummeres sagsforløbet:

Det var ganske naturligt, at man i Nysted ønsker en jernbaneforbindelse med omverdenen. Ageposten var ikke tidssvarende, den var meget for langsom og danner en grel modsætning til eksprestogets lynsnare befordring. Dertil kommer, at alle varer fordyres, ligesom også deri forsendelser sinkes ved at skulle køres med vogn fra Nykøbing. Men spørgsmålet var ikke blot om en lettelse af samfærdsel og vareforsyningen for byens indbyggere. Det gælder om, hvorvidt jernbanen ville kunne tilføre byen nye indtægtskilder, forøge handel og omsætning ved at drage omegnens beboere hertil, muliggøre fremkomsten af industrielle foretagender o.s.v. Den mulighed kunne imidlertid ikke på forhånd udelukkes, at det er den større naboby, Nykøbing, der ville høste fordelene, idet dens tiltrækningskraft yderligere forøges som følge af den lettere adgang, medens det lille Nysted forgæves strækker armene ud efter oplandet.

I en skrivelse af 7. april 1865 til ingeniør Krøhnke gjorde borgerrepræsentationen opmærksom på de fordele, som Nysted ville frembyde som endepunkt for en jernbane med overfart til Fehmern frem for Syltholm, korteste afstand fra Guldborgsund, lettere adgang til grus og sten, imellem Nysted og Oddebækken er der 20-30 favne fra land, 15 fod dybt, dampskibe på 7 fods dybdegående ville kunne benytte Østre og Vestre Mærker gennem Rødsand, Sejladsen kun 2 Mil (ca. ½ time længere).

Den 26. Maj 1865 anmoder civilingeniør Krøhnke i anledning af det af ham projekterede jernbaneanlæg gennem en del af Lolland om Repræsentantskabets understøttelse, hvad han dog ikke opnåede.

Ved skrivelse af 8. oktober 1874 til etatsråd Tietgen henledte byrådet opmærksomheden på Nysted Havn som egnet i henseende til trafikken på Tyskland til at tjene som udskibningssted for den lollandske jernbane, og anmoder om, at der måtte blive sendt en ingeniør herved for at undersøge forholdene.

Den 2. marts 1876 udtalte byrådet, at det ikke var utilbøjeligt til at anbefale, at der gives civilingeniør Køhl kommission på en sporvej med lokomotiv til ruten: Nykøbing - Nysted - Rødby.

I året 1880 var jernbanen atter på tapetet. Pastor Christiani og Dr. Johansen indbød til et borgermøde på Hotellet. De skildrede med ildfuld veltalenhed den glimrende fremtid, Nysted ville gå i møde, dersom vi fik en jernbane, den ville blive "en Stapelstad for den østersøiske Handel". Mindre kunne ikke gøre det! Hvad undrer da, at vi fattige Nysteder blev vilde af begejstring og fluks dannede en komite' på ikke mindre end 12 medlemmer? Men til trods for deres mandsstyrke udrettede den ikke det bitterste. Så slap dampen ud for den gang, og spændingen var forbi.

En halv snes år efter var sagen atter på banen, og den gang nåede man så vidt at få udarbejdet en sagkyndig plan, med overslag over bekostningen.

I året 1900 sattes der på ny en stærk agitation i gang, der holdtes offentlige møder på Hotellet, og stemningen gik i høje bølger.

Foto: Borgmester Holck.

Foto: Dyr læge Joh. Christensen

Foto: Smedemester Gleie.

Et udvalg blev dannet bestående af borgmester Holck, dyr læge Christensen, smedemester Gleie og hotelejer Danielsen. Disse mænd have utrættelig virket for sagen, forhandlet med sognerådene, holdt talrige møder på landet, gjort alt for at oparbejde stemningen, og det er sandelig ikke deres skyld, at ikke alt allerede er klappet og klart - men det var det ikke. (Sommeren 1901).

Det Lollandske Jernbaneselskab havde erklæret, at det måske ville være villigt til at anlægge og drive jernbanen Nykøbing - Nysted, såfremt der kunne tilvejebringes et forstrækningsfond på 172.000 kr., svarende til 20 % af 860.000 kr., nemlig anlægssummen: 875.000 kr. plus muligt kurstab på de nye aktier, og såfremt Staten ville udvide sin rentegaranti (4 %) også til det nye anlæg. I sommeren 1901 stod sagerne således, at Nysted Byråd - allerede d. 9. august 1900 - havde bevilget

Nysted	40.000 kr.
Nykøbing	40.000 - -
Kettinge-Bregninge	35.000 - -
Nysted Landsogn	10.000 - -
Herritslev	10.000 - -
Tilsammen	135.000 - -

Der mangler altså 37.000 kr. Amtet havde erklæret, at det ikke ville bidrage, medmindre samtlige til den påtænkte bane grænsende landsogne yder et passende tilskud, og Toreby havde hidtil hårdnakket vægret sig ved at gå med.

Da Nysted havde 1.412 og Nykøbing 7.345 indbyggere, og den sidstnævnte by utvivlsomt ville få den største fordel af banen, var det et uforholdsmæssigt stort tilskud Nysted havde tegnet sig for; det ville sikkert bringe skatten til at stige med mindst 1 procent.

Den 26. august 1901 afholdtes et møde i Nysted. Borgmester Holck og hotelejer Danielsen fra trådte, og lehns greve Raben Levetzau og købm. H. Rossing valgtes i deres sted, ligesom også udvalget suppleredes med repræsentanter fra de interesserede landsogne.

Købmand H. Rossing.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

Nov. 1901 vedtog Amdsrådet at yde 20.000 Kr. Lehngreve Raben Levetzau tilskød 10.000 Kr.

Herefter lå sagen stille nogle år. Man kan bl.a. se af Nysted Krøniken, at fiskerne i sept. 1903 kørte deres fangster til Nykøbing og derefter med jernbane til Rostock via Gedser. 1903: blev oprettet en automobilomnibusfart mellem Nysted og Nykøbing, måske den første i Danmark. Den blev dog nedlagt allerede i 1906.

25-3-1905. I anledning af et i Folketinget vedtaget forslag om tilladelse til at benytte Roebanen fra Øster-Ulslev til Maribo til person og godstrafik, havde folketingsmand Rørdam indkaldt til et møde på Hotellet i Nysted, for at drøfte muligheden for denne banes forlængelse til Nysted, da den uden en sådan ville blive en roebane for byen. Bekostningen ansloges til 80. - 125.000 kr., der skulle fordeles på Sukkerfabrikkerne og de interesserede kommuner. Stemningen var på mødet gunstig for anlægget af en sådan bane og et udvalg blev nedsat for at overveje og forberede sagen.

Lov af 14. april 1905 om en jernbane fra Ø. Ulslev til Maribo:

1. Regeringen bemyndiger til for tidsrummet indtil 1. juli 1954 at meddele eneret på benyttelse af det aktieselskab "Maribo Sukkerfabrik" for tiden tilhørende roespor fra Ø. Ulslev over V. Ulslev, Kærstrup, Fuglse og Krønge til Maribo Sukkerfabrik som jernbane efter fornødent forandring af sporet og eventuel forlængelse af dette, indtil Maribo Jernbanestation, samt til Nysted.

2. Sporet skal have en vidde af mindst 700 mm. Indhegning af sporet og anbringelse af led ved vejoverkørsler eller bevogtning ved disse kan ifølge bestemmelsen af ministeren undlades. Marts 1906: Benyttelsen af Roesporet Øster-Ulslev-Maribo til person- og godstrafik er i alt fald opgivet, da Sukkerfabrikken ikke kunde gå ind på de af Ministeriet opstillede betingelser - bl.a. at Staten skulde kunne overtage banen til hvilket som helst tidspunkt, hvortil kom, at en forlængelse af sporet til Maribo Banegård vilde medføre for store bekostninger. Den i tidligere år under speciel tilladelse drevne varetrafik på sporet fra Maribo er nu ophørt - hvad der jo kun kan være til gavn for Nysted.

Den 7. oktober 1906:

Nysted-Nykøbing Jernbanen findes ikke imellem de af Jernbanekommissionen i okt. 1906 anbefalede anlæg. De Beregninger, der er anstillede om den, viser: Banens længde 16 kilometer. Anlægssum: 54.000 kr. pr. kilometer eller i alt ca. 860.000 kr., hvortil der er søgt om et Stats-tilskud af ca. 688.000 kr. eller de fire femtedele. Dens opland anslås til 118 kvadratkilometer med 7.100 indbyggere, 1910 tdr. hartkorn og 15.850.000 kr. ejendomsskyld. Dens sandsynlige årlige driftsindtægt er beregnet til 64.000 kr., med udgift af 48.000 kr., alt i alt et overskud på 16.000 kr. eller 1.9 % af anlægssummen.

Den 13. april 1907:

Nystedbanen. Ved et møde på Aalholm d. 13. april 1907 besluttede udvalget at lade en ingeniør udarbejde nye overslag over en jernbane imellem Nysted og Nykøbing. Omkostningerne anslås derefter til 700.000 kr.

Stationer: 1 Nysted, 2 Frejlev (i nærheden af Mejeriet), 3 ved Flintinge Skole.

Holdepladser: 1 Kettinge Bækkeskov, 2 Sønderskov ved vejen fra Fuglsang til Rosenlund.

Man håber, at Staten vil tilskyde halvdelen. Den anden halvdel fordeles således:

1. Maribo Amt: 50.000 kr., 2 Nykøbing: 70.000, 3 Nysted 70.000, 4 Kettinge-Bregninge: 60.000, Nysted Landsogn: 20.000, Herritslev: 20.000, Thoreby: 20.000, Grevskabet Christiansholm: 30.000. Godsejer Neergaard, Fuglsang: 20.000, Sukkerfabrikken i Nykøbing 20.000, Svineslagteriet i Nykøbing: 5.000, Nakskov Spare- og Lånebank 10.000 Kr.

Begge baner blev anbefalet af Privatbanekommissionen i 1907 og efter førstebehandlingen i Folketinget blev det besluttet at lægge de to baner sammen. På Privatbaneloven af 27. maj 1908 stod derfor banen Stubbekøbing-Nykøbing-Nysted Jernbane opført. Især på Stubbekøbingstrækningen var der voldsomme diskussioner om linjeføringen ligesom bevillingshaverne og entreprenørerne skændtes om, hvem der skulle betale for de forsinkelser, der opstod.

Den 10. marts 1908 vedtoges det i Folketinget, at yde halvdelen af omkostningerne til Nysted-Stubbekøbing Jernbanen. (Nysted-Nykøbing og Nykøbing-Stubbekøbing Banen var alt tidligere forenede til eet foretagende). Nysted Købstad skal yde 70.000 kr.

Nysted-Stubbekøbing Banen.

Marts 1908: Anlægssum: 2.060.000 kr.; Staten tilskyder: 1.030.000 kr.

1. Nykøbing	179.000 kr.	17 Thoreby	20.000 Kr.
2 Amtsraadet	150.000 - -	18 Stubbekøbing	15.000 - -
3 Nysted	70.000 - -	19 Karleby m. fl.	13.000.-.-
4 Idestrup	68.000.-.-	20 Aastrup Sparekasse	10.000.-.-
5 Horbelev	62.000.-.-	21 Maglebrænde Mejeri	8.000.-.-
6 Aastrup	62.000.-.-	22 Aastrup Mejeri	8.000.-.-
7 Sukkerfabrikken i Nykøb.	65.000.-.-	23 Horbelev Mejeri	8.000.-.-
8 S. Karleby	39.000.-.-	24 Hjortebjerg Mejeri	8.000.-.-
9 Kettinge-Bregning	30.000.-.-	25 Idestrup Mejeri	8.000.-.-
10 Privat	40.000.-.-	26 Private i Horreby-Karleby	7.000.-.-
11 Grevskabet Christiansholm	30.000.-.-	27 Nykøbing Sparekasse	5.000.-.-
12 Maglebrænde	20.000.-.-	28 Landbostandens Sparekasse	5.000.-.-
13 Classenske Fideikommis	20.000.-.-	29 Lollands Spare- og Laanebank	5.000.-.-
14 Svineslagteriet i Nykøb.	20.000.-.-	30 Ind.- og Haandv. Fore. I Nykøb	5.000.-.-
15 Nysted Landsogn	20.000.-.-	Private i Kettinge-Bregninge	10.000.-.-
16 Herritslev	20.000.-.-	Falkerslev	10.000.-.-
		Summa	1.030.000.-.-

I Slutn. af Nobr. 1908 afstikkes Jernbanelinien Nysted- Nykøbing.

Ekspropriationskomiteen ved Nysted-Stubbekøbing Banen, efteråret 1910.
Foto: Nysted Krøniken

Fra venstre til højre.

Forreste Række (siddende): Amtsvejinspektør Holm, Nykøb., F., Etatsraad Hammerich, Iselinge. Kommissarius Lerche, Dyrlæge Christensen, Nysted.

Bagerste Række (staaende). Gaardejer T. Hansen, Frejlev, Gdr. O. Friis, Ø. Ulslev, Godsforvalter Berthelsen, Høng, Ingeniør Barner, Ingeniør Rye-Clausen, Borgmester Finsen, Nykøb. F., Amtsraadsmedlem Lollike, Godsinspektør Schrader, Nysted, Gdr. Laurits Boesen, Vanthore, Sekretær Hoskier, Gdr. Søren Leth, Vanthore, Sogneraadsform. Gdr. H. J. Dresen, Tokkerup, Avlsbruger, Byraadsmedl. J. Larsen Kamper, Nysted Mark.

I 1909 begyndte arbejdet med anlæggelsen af banen, og strækningen Nykøbing F. – Nysted kunne åbnes d. 8. december 1910., hvor det første tog afgik fra Nykøbing mod Nysted med indbudte gæster. Den 13. december påbegyndtes normal drift på Nystedstrækningen med 4 tog i hver retning. Officielt startede man først den 15. december – så de to første dage kørtes der gratis med det resultat, at togene var mere end fyldte.

Gratisførslen fejrede de gæve lollikker med indtagelse af rigelige mængder våde varer, så den 14. måtte jernbanepersonalet opgive at holde orden i togene og tilkaldte politi- og herredsfoged. At der var alt for lidt plads – selv efter, at der var koblet seks lukkede godsvogne bag på toget til passagererne, var vel nok en medvirkende årsag til stærk forøget omsætning hos brændevinshandlerne – og de efterfølgende masseslagsmaal på perronerne i Nykøbing og i Nysted.

Nedenfor er gengivet et historisk dokument – skrevet af en af dem, der var nærmest begivenhedernes nåleøje, nemlig fra 1909 af Johannes Westrup Gleie.

Johannes Westrup Gleie.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

”Nu, da der er begyndt på jernbaneanlægget, kunne det være rigtigt, at meddele lidt af dets historie.

I 1880 begyndte der igen at høres rygter om en forbindelse med Tyskland. Tidligere projekter (KRØHNKES) til Fehmern over Rødby. Denne gang skulle Gedser være udgangspunktet. Der rejste sig da stemmer her i byen, for om muligt at få Nysted med Odderbækken som udgangspunkt for en sådan forbindelse. En af de ivrigste for sagen var slagter JOH. ERIKSEN († 1918). Der sammenkaldtes til et borgermøde og valgtes et udvalg bestående af borgmester LASSEN, skibsbygger SPARRE, sadelmager CLAUSEN, godsejer NEERGAARD, gårdejer H. J. PETERSEN, Landbogaard, sognepræst CHRISTIANI, slagter JOH. ERIKSEN og J. WESTRUIP GLEIE, der under dette udvalgs arbejde, som også senere i de mange år, der er arbejdet for jernbanen, har været sekretær. Der var muligvis flere med, men jeg har ingen fuldstændige optegnelser. Der blev imidlertid af en del af udvalgsmedlemmerne kun arbejdet på skrømt og det fik derfor ikke agt, som der skulle. Det stod dengang, som da endnu for mange som en ulykke, at få en jernbane, idet de frygtede for, at Nykøbing helt skulle opsluge os. Jeg mener, at vi ved banen skulle kunne erobre noget af det tabte terræn tilbage.

1883 var det så nået så vidt, at der var samlet penge sammen til at få udarbejdet planer og overslag. Det var ingeniør HVIID ved de Lolland-Falsterske Jernbaner der gjorde dette og overslaget lød på 700.000 kr. til Nysted.

Sognepræst CHRISTIANI, H. J. PETERSEN og GLEIE var i København hos indenrigsminister SKEEL, folketingsmand CHR. BERG, FR. BOJESSEN og flere for at tale sagen.

Etatsråd TESDORPH, der havde store godser på Falster satte imidlertid alt ind på at få forbindelsen over Gedser og selv om anlægget ved Odderbækken var langt det billigste, var den anden søvej den korteste, og han sejrede.

Så hvilede sagen i en del år.

1890 rejstes spørgsmålet igen og i de nærmeste år blussede det lidt an, men fik ikke nogen rigtig agt. (Et udvalg havde vel været i København og talt med TIETGEN, men det blev ikke til noget 1880-90).

I foråret 1900 rejstes imidlertid spørgsmålet om en forbindelse over Rødby til Fehmern. Jeg talte en dag med hotelejer DANIELSEN derom og blev enige om, at jeg skulle skrive til kredsens folketingsmand, læge RØRDAM, for at erfare, om han mente der var mulighed for at få planen realiseret. Efter indløbne svar indbødtes atter til borgermøde og der nedsattes et udvalg bestående af borgmester HOLCK, hotelejer DANIELSEN, dyrlæge CHRISTENSEN og GLEIE, samt mænd fra de forskellige sogne. Grev RABEN valgtes ikke, fordi han var Danmarks kommissær på Pariserudstillingen og der desuden bestod et mindre godt forhold imellem ham og borgmesteren.

Udvalget arbejdede imidlertid troligt, kørte fra sogn til sogn og arbejdede for banen. Men vejen var brydsom, thi selv om det lykkedes at få sognene med, så var anlægsmåden ikke klar. Man

mente at gå frem, som ved Lollandsbanen, at hver kommune betalte en sum, som så var uigenkaldelig tabt, eller danne et selskab for anlægget og så forpagte det ud til Lollandsbanen. Det var alt sammen svævende, og udvalget var kørt fast.

Den eneste mulighed for at komme videre var at få grev RABEN ind i udvalget, og på min indstændige anmodning indvilgede greven og borgmesteren meldte sig ud. Der blev atter holdt møder og tilkaldt mænd fra sognene. Blandt de virksomste for banen må nævnes gårdejer RUDE i Frejlev. Købmand ROSSING valgtes i stedet for DANIELSEN, der døde. Vanskelighederne bestod bl.a. i at få Kettinge-Bregninge sogn til at enes om en linje. Udvalget holdt i det væsentligste på en så lige linje som muligt, medens beboerne af yderpunkterne ville have den mere omkring i sognene.

Imidlertid var grev RABEN bleven udenrigsminister, og som sådan var hans indflydelse større i Rigsdagen, hvorfra der blev sat fart på, at få udarbejdet planer og overslag, såmeget mere, som der forelå forslag til en stor del jernbaner, som skulle bygges i de nærmeste år, og ingen andre kunne komme i betragtning før disse vare færdige.

Ingeniør RYE CLAUSEN blev antaget til at projektere banen 1907.

Det havde altid stået sådan for vor tanke, at baneprojektet måtte ende i Bagstræde, og når vi skulle have en havnebane, så måtte vi selv bygge denne.

Da planerne skulle forberedes, omtalte jeg for ingeniøren det ønskelige i, at få en havnebane, og vi så på terrænet dertil, og da de vare færdige sammenkaldtes alle de interesserede sognes repræsentanter, for at de dem. Det syntes ved dette møde som om man var tilfreds med den næsten lige linje, der skar Kettinge-Bregning omkring ved mejeriet, idet også ingeniøren mente, at der ville frembyde sig større vanskeligheder og bekostninger ved at fravige denne.

Dagen efter kom imidlertid mænd fra yderpunkterne i sognet til mig og sagde, at man var meget utilfredse dermed. Sognet måtte have station i Nørrefrejlev og holdeplads i Kettinge imellem møllen og kirken. Jeg skrev derpå til ingeniøren, uden at spørge nogen derom, thi dertil var ikke tid, om han kunne sige hvor meget denne linje blev dyrere end den påtænkte. Svaret lød på 30.000 kr., og at han måtte indrømme, at have troet forskellen havde været større, samt at denne linje måtte siges, at tilfredsstillte beboerne bedre end den tidligere.

Jeg bad derefter ingeniøren forelægge begge planer, samt føje havnebanen til på projektet, idet jeg i mellemtiden havde fået formodning om, at den, når den gik ind under det hele, ikke ville blive meget dyrere. Det skete også således, og byen slap på den måde for selv at bygge havnebanen.

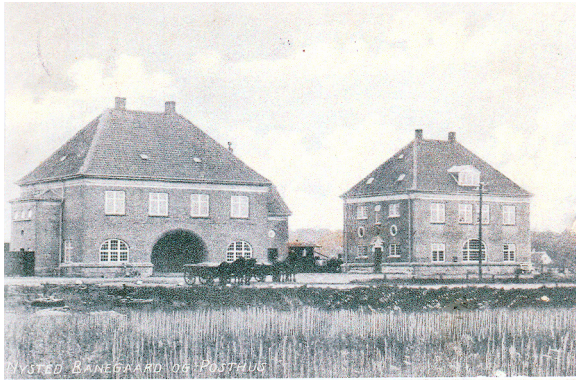
Under forhandlingerne imellem Nysted og Nykøbing kommuner foresloges imidlertid, at Stubbekøbing-Nykøbingbanen skulle bygges sammen med Nysted-Nykøbingbanen. Dette forslag blev også vedtaget og i rigsdagssamlingen 1908-09 blev banen givet.

I slutningen af juli 1909 blev det første spadestik gjort.

Før banens vedtagelse vare alle kommissionsmedlemmer samlede i Nykøbing for at vælge et forretningsudvalg. Dertil valgtes for Nysteds vedkommende dyrlæge CHRISTENSEN.

Byens tilskud til banen er 70.000 kr., hvad der må siges at være billigt, når havnebanen tages i betragtning.

Efter 30 års arbejde er altså resultatet nået. Det har været mere end brydsomt. De to mænd, som må siges at have væsentlig andel i gennemførelsen, er grev RABEN og borgmester FINSEN i Nykøbing".

Gl. postkort, Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Banegården er opført efter tegning af arkitekt Glahn, Nykøbing F. Den første stationsforstander hed Andersen.

På Stubbekøbingstrækningen blev der arbejdet vinteren igennem og først i løbet af foråret 1911 var Stubbekøbing-strækningen færdig, og 25. maj 1911 fandt den festlige indvielse af Stubbekøbing-Nykøbing-Nysted Banen sted i overværelse af trafikministeren og andre prominente herrer fra centralforvaltningen.

Damplokomotiv Nysted Banen ca. 1930. Foto: Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Banens samlede driftslængde var på 44,2 km. Banen havde fællesstrækning Nykøbing F. Nagelsti over Guldborgsundbroen med Lollandsbanen. Banen var uindhegnet - og største hastighed var - med visse indskrænkninger - 70 km/t.(1954). Banen havde excl. Nykøbing F. 11 betjente stationer og 10 ubetjente trinbrætter.

SNNB har siden sin åbning haft stor betydning for transporterne af sukkerroer og affald til og fra Sukkerfabrikken i Nykøbing F. Disse transporter afvikles i løbet af ca. 3½ måned i tiden fra 1/10 til 15/1 med særlige til anledningen indlagte godstog fremført af damplokomotiv. Visse ændringer i Sukkerfabrikkens modtagelsesforhold, bl.a. påvirket af "Fugleflugtslinien's" bygning, har medført, at disse roetransporter har fundet sted i årene 1960/61 for sidste gang, hvilket i yderste konsekvens er medvirkende til, at Nysted-strækningen må opgives fr.o.m. 27/5 1961 for persontrafikkens vedkommende.

Udenfor afvikles roekampagnen godstrafikken med benzinmotorvogne, persontogene køres normalt med skinnebusser.

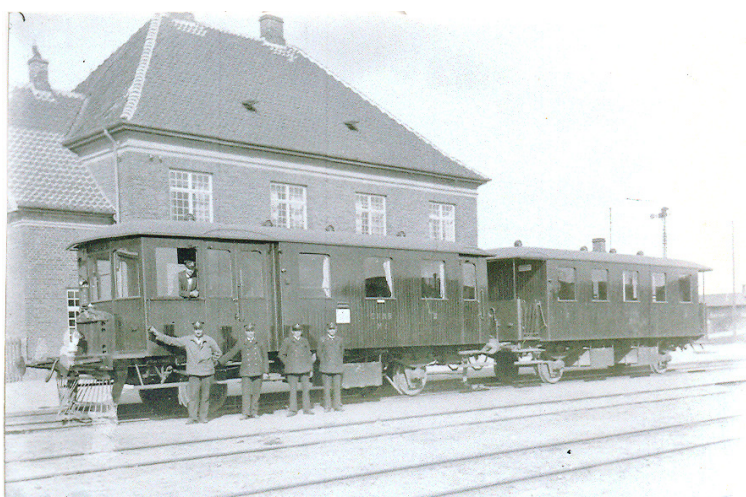

Foto: Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Nysted Banegård 1925. Togføreren er: Lokomotivfører Møller. Fra venstre Jens Christian Mortensen, Egdal, Ejner Andersen og Theodor Andersen.

Strækningen Nykøbing-Nysted.

Stubbekøbing-Nykøbing-Nysted Banen (SNNB) havde fuld optagelse på Statsbanernes station i Nykøbing, hvor Nystedtogene holdt syd for hovedbygningen. Indtil Nagelsti forgreningsstation benyttede SNNB Lollandsbanens spor over Guldborgsundbroen. I Nykøbing blev der i forbindelse med arbejderne på Fugleflugtslinjen anlagt en ny station, og da SNNB forinden denne stations færdiggørelse indstillede persontrafikken på Nysted, blev der ikke anlagt noget særligt spor på den nye Nykøbing station.

Fra Nagelsti, hvor der i 1928 blev anlagt en perron og et venteskur til brug for SNNB, løb banen vestpå til Toreby. Ved landsbyen her anlagdes der i 1927 et trinbræt. Efter Toreby svingede banen i sydlig retning over Flintinge å til Flintinge station, der havde et læssespor syd for stationsbygningen. Efter Flintinge løb banen hen over et fladt landskab næsten stik syd til Fuglsang trinbræt, der lå i den østlige kant af Sønderkov ved vejen til Fuglsang gård. Ved Fuglsang var der et læssespor med to sporskifter. Det anvendtes en del i forbindelse med roetransporter og grovvarerforsendelser fra Fuglsang gård. Trinbrættet var fra 1927. 9,5 km fra Nykøbing lå trinbrættet Sløsserup og syd herfor fulgte Frejlev station med læssespor nord for stationsbygningen og et krydsningsspor ud for denne. Efter Frejlev svingede banen mod vest, og ca. 11/2 km efter fulgte trinbrættet Frejlev Mejerivej. Banen løb herefter parallelt med vejen til Kettinge, og efter en kurve mod syd nåedes Kettinge station, men forinden passeredes banens grusgrav, hvortil der var et sidespor mod vest. Kettinge var oprindeligt kun et billet-salgssted, men i 1913 blev der bygget en rigtig stationsbygning og anlagt et krydsningsspor. Endvidere var der et læssespor. Efter Kettinge løb banen stik syd parallelt med vejen til Nysted. Ved Ålholm Avlsgård var der fra banens anlæg og til 1950 et ca. 150 m langt læssespor med rampe, hvorfra der var forbindelse med et lokalt roespor.

Nysted station 17,1 km fra Nykøbing lå nordøst for bykernen.

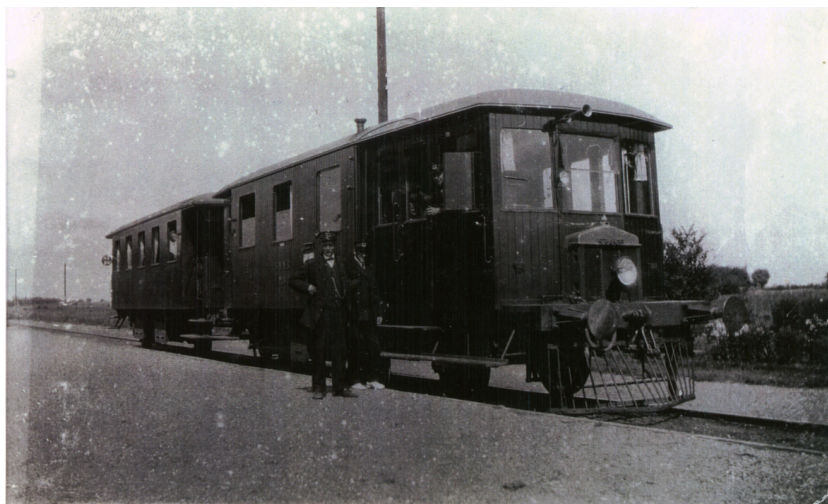
Nord for stationsbygningen lå der et pakhuis, ved dette var der et læssespor med enderampe, ligesom der var et stikspor til en kvægfold. Overfor stationsbygningen lå der oprindeligt fire lange opstillingsspor/perronspor. Det østligste fortsatte over en drejeskive til en remise med plads til to lokomotiver. Denne brændte i 1929 og genopførtes. Den udvidedes i 1942/43. Spor 1 - det første spor ud for hovedbygningen - fortsatte syd om byen til Nysted havn. Den 1,8 km lange havnebane havde ved overskæringen syd for byen en perron, der blev anlagt af hensyn til udflugtstog - og dem var der en del af til Nysted. Nysted Kalk- og Kridtværk havde et privat sidespor ved havnen.

27. maj 1961 kørte Stubbekøbing-Nykøbing-Nystedbanen sidste gang som personforbindelse mellem Nysted og Nykøbing, dog en daglig godstogsforbindelse. Personbefordringen varetages af rutebil. Godstransport ophørte først i marts 1966.

Pr 1/4 1966 blev buskørslen Nykøbing-Nysted-Rødby overdraget til rutebilejer Børge Petersen, Nykøbing, som har købt den nedlagte banes remise samt et areal af banens jord på 3.300 m², hvorpå rutebilstationen skal opføres. – Det var med vemod man tog afsked med banen, som måtte nedlægges, da den var urentabel.

1966. Nysted kommune har købt den nedlagte banes sporareal fra Skansevej til den nordre bygrænse, ligesom amtet har overtaget det resterende areal, for at anlægge en omkørselsvej øst om byen.

Oktober 1966. Den nedlagte jernbanestation er solgt til metalvarefirmaet Petersen og Dræby, Hillerød, for 80.000 kr. Der skal fabrikeres letmetal og fysiske instrumenter. Fabrikken går under navnet "Nymetal".

"Triangel", Motorvogn Nysted Banen ca. 1950. Foto: Lokalthistorisk Arkiv i Nysted.

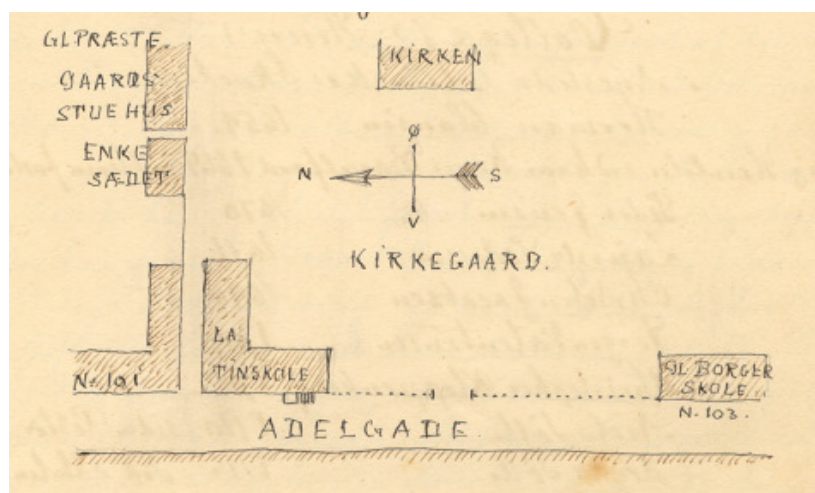
SKOLE OG KULTUR.

Skolen:

Skolens bygningshistorie:

Man kan ikke skildre en skoles historie uden at stille sig selv det spørgsmål: Jamen, hvad gik der forud? Det vides, at Nysted, så lille den var, har haft latinskole i hvert fald fra 1500 tallet, og det påstås, at den meget kendte danske teolog fra reformationstiden, Niels Hemmingsen, skal have sanket grundlaget til sin visdom på Nysted latinske skole.

Niels Hemmingsen (1513-1600), født i Errindlev på Lolland. Han var dansk teolog, studerede 1537-42 ved universitet i Wittenberg, hvor han var elev af Philipp Melanchthon. Fra 1553 var Hemmingsen professor i teologi ved Københavns Universitet og en kendt person i det europæiske akademiske miljø.

Billede: Nysted Krøniken.

Skolen lå på kirkepladsens nordvestlige hjørne med forside til Adelgade. Da latinskolen blev nedlagt i henhold til kongeligt reskript af 17. april 1740 angående nedlæggelse af latinskolerne i småbyerne, havde den kun 4 elever. I den gamle latinskolebygning oprettedes derefter den såkaldte »Danske Christendoms Skole.

Den sidste "hører" fra latinskolen, Hans Jacob Weier, blev lærer ved den nye skole, hvor de fattige børn fik gratis skolegang og desuden kunne få tildelt en bøsse, så de - ved at synge for folks døre, som peblingene fra latinskolerne gjorde det - kunne tjene lidt penge. Men den gode lærer Weier erkender sin afmagt over for musikkens forunderlige verden ved på et vist tidspunkt at skrive: "Men sådan perfektion i at synge har skolemester endnu ikke nået med een, siden flere". Fra Adelgade 101 flyttede skolen omkring år 1800 til grunden ved kirkepladsens sydvestlige hjørne, Adelgade 103 (se ovenfor), hvor skolen så havde sit hjemsted til 1852. Den gamle latinskole eksisterede endnu en rum tid som beboelsesejendom, men blev nedrevet i 1869, da Kirken købte grunden af snedker Rasmussen for 600 rigsdalere.

Nu besluttede man, at man i dette lille bymiljø ville bygge ny skole, og man søgte allerede om de fornødne tilladelser i 1847, men da blev de nægtet. Der gik dog kun kort tid, før man indså nødvendigheden af byggeriet, og den 18. august 1851 tillod skoledirektionen i Musse Herred i Maribo amt, at den nye skolebygning udbødes i licitation. Man var sikkert blevet overbevist af P. Holcks og Wilckens tegninger og overslag til ny skolebygning, som kommunen i 1851 i øvrigt betalte hele 10 rigsbankdaler for.

Desværre mangler der oplysninger om den nøjagtige indvielsesdag, men man kan kredse tidspunktet nogenlunde ind ved at se på datoen for licitationstilladelsen, d. 18. august 1851 og sammenholde denne dato med et embedsopslag fra den 28. juli 1852, hvor der lokkes med lærerbolig i den nye skolebygning.

Der er altså blevet handlet hurtigt, både af borgerrepræsentationen, af byfogeden, Kancelliråd Schwensen og af de implicerede håndværkere. Bygningen blev placeret i forlængelse af det allerede i 1839 opførte rådhus (Adelgade 61) og rummede på første sal 2 lærerboliger, til første- og andenlæreren, med hver 4 værelser, og i stueetagen var der 4 klasseværelser, der stort set var identiske.

Gl. postkort udlån af Lokalhistorisk Arkiv i Nysted, foto ca. 1904.

Her kan lige flettes ind, at Rådhuset er opført 1839. Før 1839 lå Rådhuset helt ud til Adelgade. Man rykkede nybygningen tilbage, så der blev plads foran bygningen. Skolebygningen til højre blev opført 1852.

I øvrigt - huset Adelgade 59 var byens posthus fra 1878-1889 – se huset i midten af billedet.

Vi går hurtig videre med skolen:

Der er blot den forskel, at hvor man i dag tilstræber at sætte så få elever ind i lokalerne som muligt, opererede man på den tid med klassekvotienter på omkring 40, der blev presset sammen ved lange bænke og borde, der i øvrigt først blev udskiftet i 90-erne, hvor man gik over til to-mands borde. Klasselokalerne opgives at have haft følgende størrelse:

Lokalerne mod gaden (nr. 9 og nr. 10) 240 og 305 kvadratfod. Lokalerne mod gården (biologi og skoleklinik) 431 og 416 kvadratfod.

Når 40 børn på en regnvejrsdag fyldte klasseværelset med ubestemmelige dufte af vådt tøj og andet, kan man nok ikke fortænke lærerne i, at de tog deres tilflugt til en pibe tobak for at mildne duftorgiet, og skolekommissionen havde da egentlig også forståelse for det, men sendte alligevel d. 19. januar 1876 følgende skrivelse til lærerne ved Nysted Skole. "Kommissionen antager det som stemmende med skolens værdighed, at tobaksrygning ikke finder sted i undervisningstimerne; thi endskjøndt man ikke er blind for, at det kan synes at danne en modvægt mod den dunst, som samlingen af så mange børn må fremkalde, må det dog antages for urigtigt, at fordrive den ene lugt ved hjælp af den anden, og man må derfor udtale det som ønskeligt, at sligt ikke finder sted".

I begyndelsen blev skolen opvarmet ved hjælp af brændeovne, men i begyndelsen af 90-erne blev de udskiftet med Reck'ske ventilations ovne, samtidig med at man lagde nyt gulv i klasserne.

Da skolen blev bygget i 1852, var det småt med kreditforeninger og pengeinstitutter med beredvillig kapital, så Nysted måtte ud på det private lånemarked for at skaffe penge til skolebyggeriet. I skolekommissionens regnskabsbøger fra 1853 kan man læse, hvem der var långivere, og finder her navnene: Jonas Hansen, Frejlev, Mads Mortensen, Stubberup, Lars Hansen og Hans Jørgen Jensen, Øster Ulslev, Rasmus Markussen, Grænge, og sidst - og absolut mindst byfogeden i Nysted, Kancelliråd Schwensen. I alt blev der i 1853 i renter og afdrag betalt 180 rigsdaler og 4 mark, et beløb, der i 1864 var faldet til 128 rigsdaler for et år, så det har ikke været den store belastning for byens borgere at klare skoleforpligtelserne.

I det første årti af vort århundrede bølgede diskussionen heftigt frem og tilbage, om man ikke i stedet for at støtte den hensygnende private realskole skulle bygge til borgerskolen, så at man kunne få en kommunal mellem-skole med evt. realklasse som overbygning. I 1907 skrev andenlærer J. E. Larsen om dette projekt: "Skolekommissionens flertal sluttede sig hertil, og forslaget gik til byrådet, der foreløbig begravede det i et udvalg".

Men d. 1 juni 1908 stadfæstede af Min. for Kirke etc. en Skoleplan for Nysted Købstad, der skulle træde i kraft fra 1. august 1908 og gælder indtil videre, og hvorved forsøgsvis indførtes kommunal mellem- og realskole i forbindelse med folkeskolen. Den skulle drives som hidtil med 6 fremadskridende klasser, og undervisningen i de 4 laveste klasser med Mellem-skolen for Øje. De henlægges til (forbliver ved) den private Realskole. Denne overtages i forsøgsårene delvis af Kommunen, som yder det nødvendige driftstilskud og besætter fripladser. I Mellem-skolen betales i skolepenge 8 kr., i Realskolen 12 Kr. pr. måned. Overlærere ved Kommune-skolen leder i Forbindelse med realskolebestyreren undervisningen i mellem-skolen og har indflydelse paa ansættelsen af nye lærere ved kommunen.

Ved kommuneskolen (Folkeskolen) er ansat 1 overlærer (der indtil videre er Organist), 2 Lærere, hvoraf én er kordegn, og 2 Lærerinder, hvoraf den ene kun underviser i håndgerning. Mellemste lønskala efter Lov af 29/3 1904. Det faste Lærerpersonele er pligtig til at undervise 36 Timer ugentlig undt. Overlæreren, der er pligtig til 30 timer.

31 Dcbr. 1908 fandtes i Nysted 180 skolepligtige børn; deraf 130 i den offentl. skole, 256 i realskolen, 13 i Fru Jørgensens priv. Pogeskole og 8 i Frk. Graversens.

Skoledagenes antal i den off. Skole: 247. Sygedage: 1345, lovl. forsømmelser: 218½ dag, ulovl. forsømm.: 262½ Dag.

Året efter indførte man så samarbejde mellem de to skoler, men uden ny bygning.

Der skulle ydre omstændigheder til, før byrådet så sig tvunget til at realisere planerne om tilbygning til den gamle skole. Jernbanen til Nykøbing blev en realitet, og i 1911 måtte man så skride til byggeri, for den private realskole blev revet ned, da Jernbanegade blev anlagt, og i juli 1911 påbegyndtes opførelsen af den ny Skolebygning og Gymnastikhus i Skolehaven.

Til højre ses et billede fra opførelsen af 1911-bygningen. Man ved desværre ikke hvem der stod for byggeriet og hvem der er med på billedet.

Udlånt: Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Det er i øvrigt interessant - og også lidt tankevækkende - at se, hvordan prisen på byggeriet udviklede sig, fra 1906, hvor man anslog udgiften til ca. 20.000 kr., over maj 1907, hvor arkitekt Holck gav sit første tilbud på som hovedentreprenør at bygge skolen for 25.000 kr., hvorefter byrådet 2 måneder senere vurderede udgiften til 30.000 kr., medens de samlede udgifter ved byggeriet reelt beløb sig til 40.000 kr., da man endelig kom i gang. Man forventede et til-

skud fra Staten (til gymnastikhuset) på 7.000 kr. – altså en udgift for byen på 33.000 kr.

Udgifterne fordeler sig saaledes:

Ny Skolebygn og Gymnastikhus	26.250 kr.
Gymnastikapparater	2.000 kr.
Kloak	700 kr.
Skoleinventar	2.000 kr.
Vandanlæg	1.800 kr.
Istandsætt. af den gamle skole	1.500 kr.
Hegn og Planering	1.500 kr.
Do	650 kr.
Arkitektløn	3.000 kr.
I alt	39.400 kr.

Den årlige udgift ca. 14.000 kr. (deraf 2.000 kr. til renter og afdrag af lån (6 %), et beløb, der ikke er højere end udgiften for nogle år siden og kun med ca. 2.000 kr. overskridelse det sidste år.

Opgaven blev overdraget til arkitekt Glahn, Nykøbing F, der i samarbejde med murer Eriksen og tømrer Bjerregård forestod opførelsen af de to bygninger, hvoraf den ene rummede 4 klasseværelser i stuen, et lærerværelse på 1. sal (dengang inspektør kontor), medens resten af 1. etage var uddyttet loftareal. Den anden bygning var gymnastiksalen, der afhjalp et stort savn, idet man aldrig før havde haft andet end et klatrestativ - til drengene i skolegården. Man påbegyndte byggearbejdet i juli 1911, men indvielsen af den nye afdeling fandt først sted den 23. januar 1912. Til indvielsen havde man inviteret bl.a. byråd, skolekommission og Stiftsfysikus C. A. Hansen.

Rådhuspladsen og Skolen, ca. 1912. Foto: Nysted Krøniken.

Foto: Provst Faartoft, ca. 1916. Foto Lokalthistorisk Arkiv i Nysted.

Festtalen blev holdt af skolekommissionens formand, provst Faartoft, og efter den gav godsinspektør Schrader fra skoleudvalget en oversigt over skolevæsenets nyordning. Borgmester Holck overtog på byrådets vegne nybyggeriet, og overlærer Viggo Knudsen takkede i velvalgte ord kommunen for bevillingen og håndværkere og arkitekt for veludført arbejde.

Man skulle tro, at når man nu havde bygget, havde man bygget så stort, at der var plads til alt det, der skulle være, men det var ikke tilfældet. Man placerede de 6 folkeskoleklasser i den nye bygning, således at 5. og 6. kl. fik hver deres eget lokale, medens 1. klasse måtte dele lokale med 2. kl. og 3. med 4. klasse. I de fire bestående lokaler i den gamle bygning fik de 4

mellemskoleklasser plads, men så manglede der et lokale til realklassen. Det ordnede man dog let, for, som overlærer Chr. Andersen lidt bittert udtrykte det: »Realklassen var på lærerværelset! ! Lærerne var i gården!«

Der skulle gå helt til 1931, før der skete nogen ændring i disse forhold, og det blev netop Chr. Andersen, der fik æren af at stå for de første og meget små forandringer. Han har selv beskrevet sin chef tid ved Nysted skole, så det må være naturligt at fortælle om ændringerne med hans egne ord. »Der stilledes krav om nye lokaler til realklassen, til fysikundervisning og en ny 7. klasse. Ved forhandling med lærerrådet udarbejdedes tre forslag.

Borgmester og lærer
Larsen.

Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

1. Indretning af et fysik - og et tegnelokale på den nye skoles loft.
2. En hel ny etage på den nye skole. Den gamle skoles øverste etage anvendes til beboelse og de nederste lokaler til bibliotek m.m.
3. Indretning af lærer og borgmester Larsens lejlighed på 1. sal i den gamle skole, der stod tom siden 1926, til undervisning.

Det sidste forslag vedtoges i byrådet som det billigste. Desuden vedtoges oprettelsen af en 7. klasse fra 1. april 1931. I vinteren 1930-31 indrettedes der så på den gamle skoles 1. sal 2 sammenhængende små klasseværelser til IV. mellem og realklassen og et stort lokale til gården til fysiklokale. Inventaret og hele indretningen af dette udførtes af snedkermester Mortensen under ledelse af overlæreren. Det hele, ombygning, inventar, lys- og gasindlæg kostede ca. 3.000 kr. Fysiklokalets indretning blev helt moderne med elevøvelser og anerkendtes af inspektør Christiansen som noget, de andre skoler på Lolland-Falster kunne tage op til efterligning. En elevsamling af apparater* tilvejebragtes, dels ved køb, dels ved selvkonstruktion af overlæreren selv.

* Så vidt Chr. Andersen, og det skal måske i parentes bemærkes, at skolen stadig er i besiddelse af nogle af de nu 46 år gamle apparater.

Skoleinspektør Chr.
Andersen.

Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

Nysted Skole 1944. Foto: Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

30'ernes depression og den anden verdenskrig medførte naturlige krav om tilbageholdenhed fra skolefolkets side, og Chr. Andersen og hans stab sled sig igennem de hårde tider med alt for lidt plads til alt for mange børn. Men sidst i 40-erne begyndte tankerne atter at kredse om skoleudvidelse, og byrådet indhentede kalkulationer, der i første omgang var baseret på, at den eksisterende mellemskolebygning, altså bygningen fra 1852, skulle nedrives og erstattes af en bygning, medens der skulle foregå en ombygning af 1911-skolen, ligesom der skulle bygges toilet og cykelskur.

Skolegang i Nysted 1936-41.

Vi giver her lidt plads til, at fortælle, hvordan skolegangen var i 1936-41, og lidt om en af lærerne. Fortælleren er en elev ude fra landet.

Morgenvækning kl. 6.00, hurtigt morgentoilette, morgenmad i hæsblesende tempo, kl. 7.10 klat til afgang. Gratis cykeltur 7-8 kilometer, uanset vind og vejr.

det var betingelserne for os oplandselever, der havde forladt de små 2.- eller 4 klasser i landsbyskolen for at søge mere viden i den "store" byskole.

Blandt mange erindringsbilleder er udvalgt to, knyttet til en enkelt lærer, så må han tegne tidsbilledet for skolelivet.

Erik Prior: Fin historielærer, dygtig, men streng gymnastiklærer.

I sommerhalvåret fik vi lejlighedsvis lov til at spille fodbold på en bane, der lå på arealet nord for vandtårnet i Nysted. Vi klædte om til fodbold-dress i omklædningsrummet på skolen og skulle så gå i kolonne ad Østergade i takt og tavshed. Det glemte Verner Egdal en dag, da vi havde gået halvvejen. Prior standsede omgående marchen, tog fat i Verners højre bakkenbart, trak til, så Verner måtte helt op på tærerne. Det hele blev afsluttet med en velplaceret lussing og returgang til gymnastiksalens fortrædeligheder.

Ved festlige lejligheder fik vi lov til at lege "Sørøvere" i gymnastiksalen. Vild fangejagt ved hjælp af ribber, bomme, klatrereb m.m. Festligt og fornøjeligt, men en dag fik legen en brat afslutning. En klassekammerat – Svend Aage Rasmussen – sprang ned fra ribberne så uheldigt, at en krog fra en ophængssnor tog fat i hans ædlere dele og gennemborede pungen. Han skreg hjertensskærende, men lærer Prior reagerede prompte, tog kraftigt fat i Svend Aage og trak forsigtigt krogen ud igen. Svend Aage var ligbleg i ansigtet, da han blev kørt væk i ambulancen. Alt endte dog godt og en uges tid efter var han tilbage i god behold. – Hatten af for Priors resolute optræden. Han steg et par grader i vores agtelse efter denne begivenhed.

Alt i alt 5 gode skoleår med en solid og grundig klaseundervisning, som det hørte sig til i den tid. (Fortælleren: Jeg kan de tyske grammatikremser endnu – tak for det frk. Wille).

Så går vi videre med ombygningen:

Projektet blev af det rådgivende ingeniørfirma Wright, Thomsen og Kier kalkuleret til ca. 480.000 kr. At man allerede dengang nærrede betænkeligheder fra teknikerside vedrørende mulighederne for at ændre på den gamle bygning fremgår af følgende citat fra ingeniørfirmaet: "Med hensyn til en evt. ombygning af den eksisterende mellemskolebygning uden forudgående nedrivning, kan vi meddele, at det bliver nødvendigt at nedrive de eksisterende bjælkelag og foretage en ret omfattende afstivning af facaderne under ombygningen. Der bliver således af huset ikke meget andet end facademurene tilbage, og under hensyntagen til, at disse mure med tilhørende fundamenter er i en ret dårlig forfatning, er det vor opfattelse, at det betaler sig fuldstændigt at nedrive den eksisterende bygning. I så tilfælde vil man desuden opnå den fordel, at man står mere frit ved udformningen af den ny skolebygning".

Denne argumentation blev altså formuleret i 1949, men svarer meget klart til de udtalelser, der er faldet fra teknikerside i 1977 angående mulighederne for at foretage en indre sanering i den gamle bygning. Det synes ikke muligt.

Men byrådet opererede på denne tid også med tanker om en helt ny skolebygning, og udarbejdede anlægsbudgetter, der skulle illustrere, hvilke økonomiske konsekvenser en ny skole til en skønnet anlægssum på 1.250.000 kr. ville få for kommunen. Selvom man kalkulerede med en i vore dage utopisk rentesats på 5¼ % p.a., var tallene alligevel afskrækkende for byrådet, og man besluttede sig for endnu engang at bevare det gamle og nøjes med en 2 etagers tilbygning samt mindre ændringer af de bestående bygninger. Prisen for den nye bygning blev 625.000 kr., men inden alle omkostninger var gjort op, beløb de samlede udgifter sig til ca. 800.000 kr., herunder ændringer af de øvrige bygninger og inventarudgifter.

Hvad fik man så for pengene? Ja, man fik først og fremmest 4 nye klasseværelser på hver 48 m² man fik sløjdløkkale, skolekøkken og inspektørkontor, og i 1911-bygningen indrettedes i den hidtil uudnyttede del af 1. etage bibliotek og håndgerningslokale, medens man indrettede biologilokale i et af de gamle klasselokaler i 1852-bygningens stueetage, og også på første sal i den ældste bygning skete der en lille ændring, idet realklasselokalet, der jo var meget lille, kunne nedlægges som klasseværelse, hvorved man dels kunne udvide det klasselokale, der var indrettet til IV-mellem og dels kunne indrette et mindre birum til fysiklokalet. Endelig må det selvfølgelig også nævnes, at hele skolen ved denne lejlighed fik indlagt centralvarme. Man kan forestille sig, hvilken lettelse det har betydet for den daværende pedel, der var vant til at skulle sørge for, at samtlige kakkelovne fungerede.

Alt det nye kunne indvies den 12. november 1954. Skolen havde året før fået ny chef, skoleinspektør Aa. Andersen, som blev kastet hovedkulds ind i byggeriet, og som sikkert har udstødt et lettelsens suk den dag, de nye lokaler endelig kunne tages i brug. Da festlighederne skulle begynde om eftermiddagen kl. 14, øsregnede det, men alligevel gennemførte man den højtidelige handling. Som traditionen bød, holdt skolekommissionens formand pastor Karl Jensen festtalen, og han udtalte bl.a.: "På græsk betød ordet »skole« frihed eller fritid, for grækerne ville ikke tilbringe fritiden i ørkesløshed, men med at lære og erhverve sig åndsdannelse. Gennem generationer er denne ide misrøgtet, men nu er vi ved at nå frem til forståelsen af, hvordan en skole skal være. Vel ryster vi på hovedet af de pragtfulde skolepaladser og spørger os selv, om børnene ikke forvænnedes, men når man - som her - holder sig på det jævne, er det et sted, eleverne kan være tjent med at komme".

I fortsættelsen sagde pastor Jensen afsluttende: "Gid den ånd, som hidtil har hersket over skolen, må blive ved med at være her, så det ikke blot bliver en skole for undervisning og dannelse af karakteren, men også et sted, hvor eleverne gøres til mennesker, et lille arnested, hvor den hellige ild vil blive ved at brænde".

Skoleinspektør Aa. Andersen udtalte ved indvielsen bl.a.: "I hvilken retning skolen end går med hensyn til nyordninger, vil vi dog fremdeles kunne betjene by og opland. Det er en god ordning, som her er truffet mellem by og land til gavn for begge parter".

Pastor Cajus Madsen udtalte som oplandets repræsentant ønsket om, "at disse skolelokaler må fyldes med ånd og visdom, og at undervisningen må leve og trives og blive berømt".

"Lige så berømt som Døllefjelde Musse", indskød Karl Jensen.

"Der er mange måder at blive berømt på", replicerede Cajus Madsen, "men da vi nu er kommet til sporten, lad mig da ønske, at der i denne gymnastiksal må blive trænet og oplært mange unge, så Nysted kan få mange smukke unge mennesker".

En af skolens lærerinder, fru Lidden Brønholt, havde skrevet en kantate til indvielsen, og den blev fremført af skolens kor under ledelse af Grønbech-Jørgensen og med velvillig bistand af et byrådsmedlem, en håndværker, en lærer, et barn og en repræsentant for forældrene. Den var baseret på en række danske sange med forbindende vers. Det vil føre for vidt at sætte hele kantaten på tryk, men fru Brønholts forbindende vers syntes at hører naturligt hjemme i denne sammenhæng. Byrådsrepræsentanten udtalte:

**Visdom og kundskab ere borgersamfunds grund.
Det lærte os de gamle, - men også i vor mund
de ord vi kan tage - og derfor skole ny
vi bygger til glæde for opland og for by.**

Håndværkeren sagde:

**Vi bygger en skole på solidt fundament,
vi bygger en skole af sten og cement.
Vi bruger sav og hammer og rejser spær og tag,
og ved ærligt arbejde vi tjener folkets sag.**

Lærerens mening blev udtrykt på følgende måde:

**Vi vil bygge en skole på dygtighed og flid,
til regning, skrivning, læsning skal bruges megen tid.
Med sang og poesi og det levende ord
vil vi vække de evner, der i børnene bor.
Et lille stykke fremad vil vi komme dag for dag,
og ved et ærligt arbejde vil vi tjene barnets sag.**

Børnene gav udtryk for deres forventninger til den nye skole:

**Vi vil bruge vor skole, vi vil bruge vor forstand.
Vi vil læse, vi vil lære, så godt, som vi det kan.
Vi vil koge og bage og bruge høvl og sav
og udnytte de evner, Vorherre os gav.**

Og endelig kom så forældrene:

**Vi vil bygge en skole til gavn for vore børn
så de er bedre rustet til at ta' deres tørn
når samfundet kræver, de skal lyde pligtens bud,
når i hver sin bestilling de skal i livet ud.**

Og herefter afsluttedes kantaten med "Et jævnt og muntert virksomt liv på jord".

I forbindelse med udgivelsen af kantaten, ytrede fru Brønholt sin tvivl om, hvorvidt det var de samme idealer man ville have talt om ved en indvielse i vore dage. Alle tror det egentligt, for selvom loven af i dag fremhæver andre ting end kantaten, må skolens primære mål stadig være "at lære for livet".

Samtidig med denne indvielse lavede man også stadion i Nysted, desværre så langt fra skolen, at det ikke altid er lige let at lade det fungere som skolens sportsplads, men et fremskridt var det alligevel.

Så gik der en årrække igen, hvor byggeplaner var skubbet i baggrunden, men efterhånden blev der flere og flere skoler, der udvidede antallet af faglokaler, og Nysted skole manglede også nogle stykker, først og fremmest til formning. Et tegnelokale var jo allerede blevet foreslået i 1931 af Chr. Andersen, men i 1965 førtes ønsket frem med forøget kraft af skolens lærerråd og skoleinspektør Aa. Andersen, og man kunne oven i købet anwise en let og billig løsning, idet man foreslog, at man kunne indrette det uudnyttede loftareal på 2. etage i 1954-bygningen til et formningslokale og et geografilokale. For at udnytte pladsen bedst muligt indrettede man i gangen ud for lokalerne en skabsrække, der kunne fungere som bogdepot for de enkelte klassetrin. Det samarbejde, der blev etableret mellem arkitekt, håndværkere og de lærere, der skulle bruge lokalerne, var forbilledligt, og det resulterede da også i et par vældig funktionsdygtige lokaler, som stadig opfyldte deres formål på bedste vis. Disse lokaler blev færdiggjort i 1966.

Det foreløbig sidste skud på stammen af bygninger er den pavillon, der i år 1970 placeredes på plænen syd for skolegården, og som blev brugt, dels som klasseværelse, dels som musiklokale. Den kostede ca. 60.000 kr. med inventar - eller ca. halvanden gang så meget som hele 1911-bygningen i sin tid.

Nu drøfter man ny skole i 1981, og man har på anlægsbudgettet afsat midler til den. Jeg tror, man må slå fast, at denne gang må udflytningen nok finde sted. Den gamle skole har gjort sin pligt - og mere til, for hvor længe holder de nye skoler af i dag? Næppe 125 år.

14. juni 1971 holdtes en debat i byrådssalen om de fremtidige skoleforhold i kommunen. Der var mange tilhørere. Der viste sig at være meget delte meninger om, hvor den kommende overbygning skal placeres, og man nåede ikke til noget resultat. Samtidig drøftede man en idrætshal, som tænkes opført i forbindelse med evt. nyt skolebyggeri

Allerede i 1972 var en større udvikling af Nysted Kommune under planlægning, og i den anledning var der udarbejdet en større dispositionsplan af byrådet, herunder de fremtidige planer for skolevæsenet. Den blev forelagt for byrådet i oktober og var udarbejdet af arkitekt Ib Frandsen i samarbejde med ejendomsudvalget og har land- og byzonenloven af 1969. Byrådet godkendte dispositionsplanen i den foreliggende skikkelse, men hertil skal bemærkes, at det var en elastisk plan, som byrådet til enhver tid kunne ændre i detaljerne. Planen blev sendt til orientering i amtet og boligministeriet. Realiseringen af planen var et langtidsforetagende.

På skoleområdet anlagdes et rent planteknisk synspunkt vedrørende skoleudviklingen i Nysted. Det blev fastslået, at kommunens udvikling ligger i Kettinge og Nysted. En væsentlig del af kommunens skolesøgende kommer herfra. I dispositionsplanen siges det, at der bør ligge en skole i Nysted, men skulle der blive tale om en udvidelse af den bestående skole i Nysted, kan det ikke anses for forsvarligt, at foretage en udvidelse af den nuværende skole, indeklemmt som den er. Skulle det være, må der bygges en helt ny skole i den nordlige del af Wichmandsgaardens jorder, der er velegnet til formålet.

11/8-1980.

I dag blev 1. sektion af Nysteds nye kommuneskole indviet. Skolen ligger på Ndr. Kongemarksvej og skal foreløbig rumme ca. 90 elever. Arkitekt Peter Karstensen har lavet et utraditionelt miljø. Klasselokalerne er betydeligt større end "normalklasser" ved kommunens andre skoler. Børnehaveklassen er således 108 kvadratmeter. Denne klasse er udvidet med en afsats kaldet "hemsen", hvor der skal laves hygge med små sofaer. Der er 4 klasseværelser foruden børnehaveklassen. Desuden flere gruppe rum og fællesrum. Murene er lavet i rå mursten, og trælammeller pynter lofterne.

På den gamle skole mod Adelgade stod der over døren: Visdom og Kundskab er borgersamfundets grundpiller¹⁹. Der blev ved indvielsen ytret håb om, at dette motto også måtte gælde for den nye skole.

12/12-1985.

Nysted byråd har nu vedtaget at sælge en del af Nysted gamle skole (1954 afdelingen) til landsforeningen Ungbo for 300.000 kr. Ungbo vil indrette ungdomsboliger i bygningen. Pengene erlægges kontant. Overtagelse finder sted ved udgangen af dette skoleår, når eleverne fra den gamle skole flyttes til den nye skole på Ndr. Kongemarksvej. Handelen omfatter som sagt 1954 afdelingen, idet kommunen selv beholder kælderens og 1911 bygningen + gymnastiksal. Ungbo vil i stueetagen og på 1. sal etablere 14 boliger, nogle 1-rums, andre 2-rums, hvortil kommer fælles lokaliteter. Boligerne er beregnet for unge under uddannelse. Forandringen indvendig af bygningen er beregnet til knap 3,5 mill. Byrådet godkendte samtidig, at der dannes en selvejende institution med navnet: "Ungbo-Nysted" med dertil hørende standardvedtægter. Endelig gav byrådet tilsagn om kommunal støtte til ungdomslejlighederne - nemlig 14.000 kr. pr. år til de 14 boliger.

7/8-1986.

I går blev den nye skole indviet, og allerede fra starten synes den for lille. Skoleinspektør Kaj Nilsson sagde i sin tale, at skolen i de første 4 år ville være for lille til det børnetal, den havde. Tre klasser må være i særlokaler til deres normale undervisning, således at disse lokaler kun delvis kan anvendes til deres oprindelige formål. Men den største mangel er dog, at skolen ikke har nogen idrætsfaciliteter på stedet, men stadig må benytte gymnastiksalen ved den gamle skole.

Der var inviteret ca. 100 gæster fra byråd, skolekommission, skolenævn, nuværende og tidligere lærere, rengøringspersonale, håndværksmestre, arkitekter, ingeniører og teknisk forvaltning.

De normale takketaler til relevante personer i forbindelse med byggeriet blev holdt. Der blev talt af borgmester Bent Bille-Hansen, som overrakte byens gave: en skulptur lavet af Erik Bischoff. Af andre talere kan nævnes 2. viceborgmester Erling Andreasen, skoledirektør Johs. Olesen, lærer Erik Damskier samt inspektørkolleger fra andre skoler i kommunen o.s.v. - o.s.v. Efter de mange taler var der rundvisning, og indvielsen sluttede med en lækker buffet leveret af Per Winther fra "The Cottage".

Senere på måneden får Nysted-borgerne lejlighed til at se den nye skole.

22/7 1987.

Ombygningen af 1954 - afdelingen på Nysted gamle skole til ungdomsboliger nærmer sig sin afslutning. Man regner med ibrugtagning pr. 1/8.

Den officielle indvielse skal finde sted 14/8-87 - kl. 14, hvor der bliver reception. Det er landsforeningen Ungbo, som har købt bygningen og bygget den om til ungdomsbolig de første af sin art i Nysted. Der er opført i alt 18 boliger med i alt 22 værelser, som fordeler sig med 14 et-rums og 4 to-rums boliger. Det meste er på forhånd udlejet.

10/12-1987.

Et enigt byråd i Nysted kommune. har besluttet, at der skal bygges en ny folkeskole i Øster Ulslev, og Nysted skole som en den nyeste af kommunens skoler, skal udbygges. Reduktionen af kommunens skoler fra 4 til 2 skal ske over en årrække. Krumsøskolen skal nedlægges pr. 1/8-1989, men allerede fra næste skoleår sker der en overflytning af de tre yngste klassetrin fra Krumsø til de øvrige skoler i kommunen. Fra og med næste skoleår foregår undervisning af alle 10. klasser på Kettinge skole.

Brydebjergskolen nedlægges, når en ny skole er bygget i Øster Ulslev, men Kettinge skole nedlægges, når Nysted skole er udbygget.

¹⁹ Denne plade er flyttet med i den nye skole, hvor den befinder sig ved indgangsdøren.

29/8-1990.

Nysted skole, er gået i gang med sit 10. undervisningsår i de nye omgivelser, benyttede fødselsdagen til at få kunst på væggene. Med 5.000 kr. fra undervisnings- og kulturudvalget suppleret med egne midler investerede skolen i to værker af den lokale kunstner, Stig Weye. Nu kan man præsentere elever lærere og gæster for gedigne kunstværker af tre af kommunens, kendte kunstnere: Erik Bischoff, Ulla Frellsen og Stig Weye.

- Vi føler på denne måde, at vi lever op til målsætningen om at være et lokalt kulturcenter, siger skoleinspektør Kaj Nilsson til Folketidende.

18. marts 1992.

Kettinge skole har som en af de første i landet erstattet kladdehæfte, blyant og ABC-bogen med undervisningsprogrammer.

EDB er ikke længere bare et fag ved siden af alle andre fag, men et værktøj, som udnyttes i geografi, historie, matematik og dansk. Tidligere måtte en lærer bruge ca. 10 min. på at overhøre eleverne i f.eks. tabellerne oplyser viceskoleinspektør Niels Bjerregaard, der er primus motor i projektet på Kettinge skole og fortsætter: Nu kan eleverne konkurrere med sig selv om at blive bedre. Det er blevet en sport at blive hurtig til tabellerne. Hvis eleverne skriver et forkert resultat, piber computeren, og alt efter undervisningsniveau får eleverne hjælp til at finde den korrekte løsning.

Lige efter vinterferien fik skolen installeret 10 computere med et væld af undervisningsprogrammer, som er udarbejdet af Danmarks Lærerhøjskole til undervisningsbrug.

De øvrige skoler i Nysted kommune følger snart efter Kettinge skole og inddrager computerne i undervisningen. Samtlige skoler i kommunen har hver fået 10 computere med undervisningsprogrammer for i alt kr. 300.000. Det er vores opgave at forberede eleverne på den fremtid, de kommer ud til. Overalt i erhvervslivet, administration m.v. er computerteknik en vigtig del af hverdagen. Ved at arbejde med det i skolen, trænes børnene i at bruge dette værktøj, siger Niels Bjerregaard (N.D.).

21. januar 1995.

De tre folkeskoler i Nysted Kommune kan fra januar 1995 tilbyde bedre undervisning i EDB, når skolevæsenet arver det omfattende EDB-anlæg, der i dag anvendes af kommunens administration. Hver skole råder i dag over 10 skærme til undervisningsbrug. Det antal kan fordobles, når man overtager det kommunale anlæg, der omfatter 30 til 33 PC-ere.

- Det betyder, at man normalt kan undervise en hel klasse af gangen, men der kan blive problemer med at få plads nok, idet nogle af lokalene ikke er store nok til at rumme en snes EDB-skærme, siger kommunens kulturchef, Ib Johansen.

Anlæggene har programmer, så de kan anvendes til undervisning i engelsk, tysk, dansk samt regning og matematik.

De anlæg, skolerne arbejder med nu, blev anskaffet for tre år siden, men var blevet for dyre i drift. I øjeblikket råder hver skole over 9 skærme i EDB-lokalet og een i biblioteket.

Private Skoler.

Privat Realskole.

I Nysted har der været og er taget tiltag til flere private skoler.

I 1850 og 60-erne havde frk. Wederkinch en skole, hvori de mere velhavende familiers børn, både drenge og piger blev undervist. Det skal have været en god skole.

Af Nysted Krøniken kan man læse, at hendes skole har haft til huse på hjørnet af Slotsgade nr. 9 og Strandpromenaden (Strandvejen), og at det dengang var byens bedste private skole. Frk. Wederkinch, var en statelig gammel dame med Hængekrøller. Hun var af tysk herkomst og var

vistnok kommen hertil landet som lærerinde i de adelige Familier, og på sine ældre dage havde hun så oprettet en skole, der besøgte af piger og også af nogle drengebørn af byens bedre Familier.

En Kollega af hende, der tog sig af ungdommens opdragelse på et endnu tidligere trin, var den gamle Madam Hundrup, der holdt pigeskole i et hus på Adelgade nr. 89 i nærheden af kirken. Til borgerskolen havde der været tilknyttet en realklasse, men den nedlagdes 1872. Derefter gjordes gentagne forsøg med en privat Realskole, i halvfjerdserne af Ravn, som i 1876 kaldtes til Væggerløse på Falster, efterfulgt af cand. phil. Brandt til 1883.

I 1883 var der planer oppe om at oprette en realafdeling ved Borgerskolen og i overensstemmelse hermed, at omordne Skolevæsenet. Vakancen blev derfor trukket i langdrag og frøken Valborg Berthelsen blev midlertidig ansat som Lærerinde. Der var stærkt røre i byen, og i byrådet var købmand Richard Wæver (f. 27. okt. 1830, død i Nysted som Particulier 6. april 1901) talsmand for Planen. I byrådsmødet d 1. marts 1883 førtes en vidtløftig forhandling, der udførligt er gengivet i protokollen. Udfaldet blev, at man af frygt for bekostningen og den formentlig ringe tilgang af realelever, opgav Sagen.

Efter Brandt kom lærer Højjer, en voldsomt energisk mand, der dimitterede flere med godt resultat til præliminæreksamen. Han efterfulgtes af cand. phil. Bøggild, en smuk yngre mand med et behageligt, dannet væsen, men han var desværre kvartalsdranker. I de slemme perioder, var han umulig. En af hans bedrifter er så grotesk, at den er berettiget til at medtages her. Han tog en dag til Nykøbing F.. Der var fest i Industribygningen. Hr. B. satte sig ganske roligt til bords, spiste og drak og iførte sig ved bortgangen, omtåget som han var, stiftsfysikussens spaderspels, der dog blev trukket af ham igen. Derefter gik han ind på Jernbanestationen og lagde sig, forsynet med nogle bajere i en godsvogn. Næste morgen fandtes han liggende i denne i Nakskov til lige stor forbavselse for togpersonalet som for ham selv. Hvorpå han returneredes.

Foto: Skolebestyrer Pinborg.

I februar 1898 afstod han skolen til cand. phil. Pinborg (f. 8. maj 1867). Den havde først lokale i Teknisk Skole, fra 19. feb. 1900 i Adelgade 45 (Kancelliraad Schwanens tidligere Ejendom). Under denne dygtige bestyrer har Realskolen fået fod at stå på. Elevtallet var på 70 i år 1900. Nysted Kommune yder et tilskud på 800 kr., Amtet på 200 kr. Marts 1901 fik skolen Dimissionsret til Præliminæreksamen.

Det skal bemærkes, at ved sommerferien 1904 forlader Pinborg Nysted og bliver bestyrer af den Priv. Realskole i Holstebro, og fra sommerferien 1907 overtog han bestyrerpladsen ved en nyoprettet privat Realskole i Nakskov. Nysted Realskole overtages af lærer Madsen fra Rønne.

Skolepengene var fra 2 - 10 Kroner månedlig og 4 Kr. årlig i brændselspenge. I juli 1901 dimitterede 2 elever (Bertha Bischoff med 102 1/3 points og Ellen Bønnelyche med 93 points). Sept. 1901 havde skolen 12 Elever fra oplandet.

Ved udgangen af 1904 var der 42 børn i Den Private Real Skole. 31. dec. 1905: 34 elever. 31. dec. 1906: 34 elever.

Den 1. juni 1908 stadfæstede af Min. for Kirke etc. en Skoleplan for Nysted Købstad, der skal træde i kraft fra 1. aug. 1908 og gælder indtil videre, og hvorved forsøgsvis indføres kommunal Mellem- og realskole i forbindelse med folkeskolen.

Dette betød bl.a., at antallet af elever 31. dec. 1908 var på 256 elever.
31. dec. 1912. 35 elever.

Den Private Realskole nedlagt og overtaget af kommunen i 1911.

Sophus Valdemar Schwensen, f.d. 24/3 1833 – død 6/12 1897 i Nysted.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

Midt i febr. 1912 nedreves bygningen Adelgade 45 (Realskolen, S. Schwensens tidligere ejendom) samt gymnastikhuset i haven ved Bagstrædet for at give plads for den nye gade, der skal føre fra Adelgade til Jernbanestationen.

Privat skole.

Fra 1892 og i nogle år havde frk. Betty og Marie Lassen, døtre af byfogden en skole for børn indtil konfirmationsalderen. Den sluttede sig i Hr. Bøggilds tid sammen med realskolen og frk. L. blev lærerinde for denne.

Pogeskole.

holdes af fru Anna Jørgensen, enke efter skibsfører J., 15-20 elever fra 6 - 10 års alderen. Ved udgangen af 1904 23 børn i skolen. 31. dec. 1905: 18 elever. 31. dec. 1906: 18 elever. 31. dec. 1908: 13 elever.

Skole for Småbørn.

I mange år holdt frk. Anna Klingenberg skole for Småbørn, indtil hun i 1894 fik en plads i Nykøbing Kloster. Den overtoges derefter af frk. Thora Gravesen, men gik snart ligesom frk. Lassens skole op i Realskolen, og frk. G. blev ansat som lærer.

Syskole.

Frk. Thomasine Rasmussens Syskole fik i tilskud af amtet 60 kr., af byen 50 kr. Eleverne betaler 1. kr. om måneden for 2 timers daglig undervisning.

1863-76 holdtes Syskole for 20 Børn, der fik gratis undervisning i syning, stopning, lapning og strikning. Den lededes af Frøken Mathilde Brunnemann - d. af toldforvalter B., med assistance af nogle andre damer. Byen gav frit lokale i Borgerskolen. Amtet 120 kr. og dertil småbidrag fra forskellige familier. Alt materiale leveredes børnene gratis og arbejderne blev deres ejendom.

Nysted Efterskole.

Juni 1981. Nysted Efterskole (det tidligere børnehjem MAO) står nu for en millionudvidelse. Skolen har fået et lån på 700.000 kr. fra Egmont H. Petersens fond og vil nu foretage den længe planlagte udvidelse med en ny fløj, der skal rumme elevværelser, nyt køkken og ny spisesal. Amdsrådet har tidligere ydet et lån på 400.000 kr., men det var ikke nok, og man turde ikke gå ud på det almindelige lånemarked, idet man var bange for ikke at kunne klare det på driftsbudgettet. Lånet fra Egmont Petersen er rente- og afdragsfrit i 10 år, og til den tid er nybyggeriet formentlig så nedskrevet, at der bliver plads til ydelserne. En forbedring af køkkenregionerne har længe været påkrævet. I forbindelse med køkkenet indrettes ny spisesal eller kantine.

Den ny fløj skal opføres vest for den nuværende skole. Der vil blive fin udsigt over Nysted Nor. De nye elevværelser skal beboes af 2 elever i hvert værelse. Skolen er for tiden beregnet til ca. 50 elever, med udvidelsen øges kapaciteten. Byggeriet vil koste 1,3 mill. kr. og er tegnet af en af skolens lærere: arkitekt Bruno Schmidt Sørensen. Der er sket en gevaldig udvidelse i skolens aktiviteter i de seneste par år.

Ved Klostergården er der lavet træværksted og mekanisk værksted, hvor skolens egne biler og maskiner repareres af eleverne.

I fjor blev eleverne opdelt i "firmaer", der arbejder som private firmaer med nøjagtigt bogholderi og investeringer, der helst skal forrente sig.

Eleverne lærer på den måde både dansk, samfundsfag og matematik. P.t. er et elevhold ved at støbe grund ved Klostergården til den bådehal, som man har erhvervet fra Egon Bredgård.

Den skal fungere som støbehale ved de 2 andre værksteder på Klostergården. Giro 413 i radioen har også i disse dage givet 17.000 kr. til hjælp til et nyt vaskeri, der vil koste 70.000 kr.

1/2 -1982. (se også juni 1981)

Dags dato startes første etape i et millionbyggeri i Nysted. Det er Nysted Efterskole (tidligere Maribo amts optagelseshjem), der påbegynder en tiltrængt udvidelse. 1. etape omfatter en fløj med elevværelser, køkken og kantine. Byggeriet er takseret til 1.1 mill. kr., som er sikret ved lån og tilskud fra henholdsvis amtet og Egmont H. Petersens Fond. Man håber, at byggeriet kan blive færdigt til sommer.

25/2 -1982.

Nysted Efterskole holder i morgen den 26/2 -1982 om formiddagen et spændende møde med inspirationer til projekter til bekæmpelse af arbejdsløsheden. Der skal foranstalles et debatmøde med den engelske socialfilosof Alec Dickson, der i sit hjemland har oprettet en utraditionelt arbejdende organisation for frivillig samfundstjeneste. I mødet deltager også Mr. Dicksons undervisningschef Richard O'Connell. Der er kun inviteret få personer til mødet. Fra amtet: amtsborgmester Trolborg, viceborgmester Anker Jørgensen samt et par embedsmænd fra amtet.

Fra Nysted: borgmester Bent Bille Hansen, socialudvalgsformand Børge Wilcken-Petersen og socialinspektør Erik Larsen.

Dicksons organisation hedder: Community Service Volunteers, og den har i dag ca. 100 lønne- de og ca. 4500 frivillige medarbejdere.

Aktiviteterne er: frivillig samfundstjeneste beregnet for skolebørn, sociale tabere og kriminelle. Fremstilling af undervisningsmateriale med relevant samfundsindhold, fremstilling af socialinformation samt tilrettelæggelse af projekter til bekæmpelse af arbejdsløshed.

15/12-1983.

Nysted Byråd vedtog i aftes at søge De gamles Hjem på Skansevej solgt til Nysted Efterskole, der er interesseret i at købe bygningen til lærerboliger. Det blev understreget af Byrådet, at Efterskolen i tilfælde af køb ikke må anvende ejendommen til andet end lærerboliger. Det har i den senere tid været diskuteret meget - også i befolkningen - hvad der skulle være det gamle plejehjems skæbne.

En lokal initiativgruppe, med økonomisk opbakning fra Ensomme Gamles Værns boligfond (EGV), har ønsket at indrette ældreboliger på grunden og i den eksisterende bygning med etablering af en selvejende institution. EGV har været villig til at lægge 400.000 kr. på bordet pr. bolig. Kommunen ville således ikke blive direkte involveret.

Andre forhandlinger er ført med ovennævnte Efterskole. Den har tilbudt at købe ejendom og grund for ½ million. Det er så hensigten, at ejendommen skal ombygges og indrettes til 4 til 5 lærerfamilier, som p.t. ikke har bopæl i Nysted kommune. Erling Andreasen og Leo Thorsen (begge socialdemokrater) forsvarede initiativgruppens synspunkter og påpegede, at 700 underskrifter fra byens befolkning kunne man ikke sådan uden videre negligere.

Palle Lærke Hansen (V), Jens Petersen (B), Bent Pedersen (C) og Bent Bille-Hansen (V) - borgmester - forsvarede alle salg til efterskolen. Man stemte om spørgsmålet. 5 af rådets 6 socialdemokrater stemte imod salg til efterskolen. (Henning Rasmussen (S) stemte ikke. De øvrige 11 medlemmer af rådet stemte for salg til efterskolen.

15/3-1984.

Det er nu endelig afgjort, at De gamles Hjem bliver solgt til Efterskolen for 500.000 kr.

19/6-1984.

Ejendommen Skansevej 2, Nysted (De gamles Hjem), er nu ved at blive indrettet til lærerboliger for Nysted Efterskole. Efterskolen har købt ejendommen af kommunen med den klausul på, at den kun må benyttes til lærerboliger.

Omdannelsen til lærerboliger repræsenterer et projekt på ca. 250.000 kr. Det dyreste i indretningen bliver installering af bad og køkken til hver af de 4 boliger, som man vil etablere. Desuden skal skillerum brydes ned og flyttes, så lejlighederne kan få en passende størrelse. En af lejlighederne skal bebos af skolens forstander Anders Bondo. Når alle fire lejligheder er færdige og beboet er alle efterskolens lærere bosat i Nysted kommune.

De 116 nye elever på Nysted Efterskole fik en usædvanlig start på deres skoleophold. Eleverne blev inddelt i grupper af 10 personer, og hver gruppe fik udleveret fire granrafter, en presening, samt 10 meter snor. Med disse materialer skulle de bygge en teepee - et indiansk kegleformet telt, der spidser til opad. Samtidig blev der udbetalt kostpenge, 23 kr. pr. elev pr. dag, hvorefter den enkelte gruppe selv lavede mad over ilden på marken, hvor lejren er opslået, fortæller Folketidende.

- Det er en fin ide at ryste eleverne sammen på denne måde, siger en af lærerne, Boye Jørgensen, der selv deltager på feltfod i de tre dage lejren varer inden skolestart.

Husholdningsskolen.

Folketidende for 75 år siden:

Nysted Husholdningsskole ude ved "Skansen" har nu åbnet med foreløbig 10 elever for sommeren. Undervisningen vil foruden af forstanderinden, frk. Jespersen, blive ledet af to faste,

uddannede lærerinder, frk. Prier (fra Vålse) og frk. Holmskov. Desuden har dr. Jacobsen, Nysted lovet at undervise i sundhedslære og barnepleje.

Teknisk Skole.

Smukke Bygninger ere den tekniske Skole, opført 1893.

I den tekniske Skole i Nysted undervises i Vinteren 1606/07 45 Elever, i yngste Klasse 21, i 2de Kl. 11, i 3de Kl. 13 (Fagafdelingen). Forsømmelserne udgjorde i ældste Kl.: Uden grund 3.4 %, med grund 0.4, syg 1.4 %, i mellemste resp. 4, 1.9, 0,5, i yngste resp. 5, 0.6, 0.6

Industri- og Haandværkerforeningen (Generalfors. 29. April 07). Medlemstal 158 og 20 Damer. Biblioteket 1973 Bind. Teknisk Skole 41 Elever. Den tekn. Skole har faaet følgende Tilskud: Statstilsk.: 300 Kr., Skolepenge: 192 Kr., Raben-Levetzsauske fond: 100 Kr. Lehns greve Raben: 25 Kr., Loll. Sparebank: 100 Kr. i alt: 1209 Kr. 4 Øre. Restgæld: 5790 Kr. 48 Øre. Foreningens Regnskab balancerede med 1966 Kr. 84 Øre.

21. Januar 1943 indviedes Foreningen Dannevirkes Soldaterhjem paa Teknisk Skole, aabent Hverdage fra 18 - 22, Søndage fra 10 - 22

Oktober 76. I anledning af, at Industri- og Håndværkerforeningen den 7/11 76 bliver 100 år, har der været en del omtale af foreningens historie i bladene. I 1852 oprettedes Håndværkerforeningen for Mestre. Denne interesserede sig for lærlingenes teoretiske uddannelse, idet den stiftede den såkaldte Søndagsskole, der lå i Smedestræde og som nu er Hegnsfabrik. I 1868 stiftedes Industri- og Arbejderforeningen af en ung læge Georg Lütken. Den 7/11 1876 blev de 2 foreninger sammenlagt. Teknisk skole udvikledes sig og fik først kommunalt tilskud og senere statstilskud, men senere blev denne form for undervisning rationaliseret og eleverne skulle følge undervisningen i Nyk. F. Derfor solgte Industri- og håndværkerforeningen i begyndelsen af 1960-erne Nysted tekniske skole til ovennævnte hegnsfabrik. For pengene, der indkom, byggede Håndv.- og Industriforeningen det første parcelhus på Fjordvej, (den første af en lang række kommunale udstykninger) og var således med til at sætte skub i en parcelhusudvikling i Nysted, som stadig fortsætter.

I anledning af 100-års jubilæet skal der være kransenedlægning på kirkegården på tidligere formænds grave. Desuden er der fest og spisning på hotellet.

Sygehus i Nysted og hvad det blev til.

Indtil 1898 havde Nysted intet offentligt Sygehus. I året 1870 oprettedes efter læge Skouboes initiativ to sygestuer. "Sygestuen" kaldet i nr. 3 på Østergade, det andet sted fra nord i gadens østlige husrække. Det lille gamle bindingsværkshus - tilhørte den gang kirken, det er senere solgt - og udlejedes af denne for 48 kr. årlig til den af Skouboe stiftede forening. Denne fik af kommunen 40 kr. årlig og måtte, såfremt driften ikke kunde bestrides af patientindtægten, selv dække underbalancen. I året 1881 var indtægten 257 kr., udgiften 238 kr., men af og til måtte der opkræves nogle få kroner af medlemmerne. Betalingen var for ophold 25 øre, for opvartning 25 øre og for kosten 66 øre. En ældre kone besørgede sygeplejen. Derfor havde hun husly og brændsel, 91 øre om dagen af patienterne samt brugen af en til stedet hørende lille jordlod, som hun lejede ud. Der var 2 sygestuer, henholdsvis 1.280 og 760 kub fod, et lille badekammer, værelse for opsynskonen og køkken, en meget indskrænket gårdsplads, hvori en primitiv retirade, og endelig en lille have. Der var 4 senge og kunde opstilles en femte i baderummet. Udstyret var yderst tarveligt, bjælkeloft og hvidtede vægge.

En gammel laset lænestol, der havde kendt bedre dage, var husets eneste pragtstykke. Der behandledes fra 1870-81: 111 patienter, fra 1887-94: 140. I 1893 under difteriepidemien indlagdes 23 difteripatienter.

Uagtet både smitsomme og ikke smitsomme medicinske og kirurgiske sygdomme optoges på stuerne - dog ikke samtidig - opstod dog ingen tilfælde af indendørs smitteoverføring, og de foretagne operationer, amputationer, herniotomier, empyemoperationer, svulsteksterpationer o.s.v. forløb uden komplikationer. Imidlertid blev lejligheden mere og mere forfalden, og hele indretningen måtte siges at være i høj grad stridende mod gode hygiejniske grundsætninger og savnede den beskedneste komfort, og da så den gamle skikkelige opsynskone afgik ved døden, nedlagdes "Sygestuen" i året 1894. Den sidste patient udskrives d. 28. okt. 1894.

Der arbejdedes nu stærkt på at få opført et tidssvarende sygehus, og arbejdet for denne sag havde en væsentlig støtte i den nye borgmester, Holck, som med iver og interesse tog sig af den.

Borgmester Holck.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

Murermester R. Holck.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

Købmand S. Wichmand.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

Dr. Med. C. A. Hansen.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

Der dannedes en forening med borgmesteren som Formand, godsinspektør Schrader, murermester R. Holck, købmd. Wichmand og dr. med. Hansen. Kommunen tilsagde foreningen 400 kr. årlig, landsognet, Herritslev og Ø. Ulslev sogne hver 50 kr. årlig; den Raben-Levetzau'ske Fond tilstod 300 kr. i 3 år. Asylforeningen skænkede sin opsavede kapital, 1.800 kr. og hvert af foreningens medlemmer ydede 4 kr. årlig foruden enkelte ekstrabidrag.

Der var en tid tale om at købe Borgerstiftelsen og indrette den til sygehus, men denne plan opgaves; man foretrak at bygge fra nyt.

Foto: Fiskergade og Sygehuset 1906. Sygehuset ses midt i billedet. Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Da en byggegrund var valgt for enden af Fiskergade, toge i foråret 1896 fat på opførelsen efter en plan, der i sine hovedtræk var udkastet af dr. Hansen og teknisk udarbejdet af arkitekt Andresen, der ledede arbejdet. Dette udførtes påskønnelsesværdigt billigt af muremester Harms, tømrermestrene Andresen og Struve (snedkerarbejdet), smedemester Gleie og blikkenslager Danielsen. I efteråret s. å. stod bygningen færdig, og den første patient indlagdes d.2. nov. 1896. Bygningen kostede ca. 12.000 kr., monteringen ca. 3.000.

I stueetagen er epidemiafdeling; i den nordlige ende 3 værelser bestemte for difteripatienter, henholdsvis 1.560, 1.200 og 1.000 kub f., med 6 senge: i den sydlige ende 2 værelser med 3 a 4 Senge – 1.320 og 1.000 kub f.- til skarlagensfeber.

1 sals etagen - gennemgående kvist på midten - findes 3 sygeværelser, det største 1.300 kub f. med 5 senge til ikke smitsomme sygdomme, samt køkken, spisekammer og værelse for sygeplejersken.

Hver afdeling kan temmelig fuldkomment isoleres for sig. I stueetagen findes et badeværelse. I en mindre bygning er indrettet vaske- brændsel og kælderrum, samt ligstue. En lille have hører til stedet.

I sommeren 1900 blev brønden tom. I dec. bores efter vand. Først i en dybde af 43 alen under bunden af den 13 alen dybe brønd, altså 56 alen fra jordens overflade nåedes vand. Det er udmærket frisk og klart og tilstede i rigelig mængde. Boret gik igennem et mægtigt lag af kridtler. Bekostningen var 3-400 kr.

Sygehuslæge er dr. med. Hansen, der honoreres med 100 Kr., 35 øre pr. dag for vederlagsfrit behandlede patienter og ellers efter aftale med private syge. Også andre læger kunne indlægge og behandle patienter. Sygeplejerske er frøken Marie Andersen, f. 10/3 1864, uddannet på sygehuset i Saksøbing. Hun får 1.900 kr. i løn og til medhjælp 720 kr. og 75 kr. daglig for kost til hver patient.

I sommeren 1898 blev sygehuset overdraget til kommunen imod, at denne overtog den påhvillende gæld, nemlig 8.000 kr. i første og 2.000 i anden prioritet. Montering og alt fulgte med, så at kommunen tjente 5.000 kr.

Belægningen var i 1897: 40, 1898: 31, 1899: 43, 1900: 53 patienter.

VIRKSOMHED I ÅRET 1897.

Antal Senge 14. Indlagte: 40. Udskevne: 32. Døde: 5.

Antal sygedage for udskevne 687 = 21,6 for hver, for døde 73 = 14,6 for hver. Daglig middelbelægning = 2,2. Fnat: 2, sindssygdom: 2, venerisk Sygdom 1, andre akutte sygdomme 29, andre kroniske sygedage 6. Indlagte sunde 2. Operationer: trakeotomi 1, arthrotomi: 1, empyemoperation: 3.

Indtægter er for år 1901 anslået til 1.525 kr. Udgiften til 2.632,84 Kr. Underskud: 1.107 kr. 84 øre.

Sygehuset har vist sig vel indrettet og gjort god fyldest. Det har været besat af udsendinge fra Rødby, Stubbekøbing og Køge, hvor man agtede at opføre sygehuse, og alle have udtalt sig højest anerkendende om indretningen og om den usædvanlige smukke og frie (udsigt) beliggenhed.

Af Nysted Krøniken fremgår ikke mange oplysninger frem til 1918 om sygehuset i Nysted. Man dog se, at der gennem årene har været foretaget en del behandlinger og indlæggelser.

Den 1. april 1918 vælger man at nedlægge sygehuset. Endelig nedlæggelse sker dog først 31. oktober 1918, og efterfølgende åbnes det for en kort periode 1. februar 1919 for influenzapatienter, hvoraf 1 døde.

Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

I april 1919 udlejes sygehuset for sommeren til den engelske Skole, der 25/4 åbner med 27 elever.

3. juli 1938 omdannedes det gamle sygehus til bolig for aldersrentenydere.

I juli 1948 indviedes det ombyggede alderdomshjem, tidl. gl. sygehus, der i en årrække havde været anvendt som hjem for gamle. Da det ikke af myndighederne kunde godkendes som alderdomshjem i sin oprindelige skikkelse blev det ombygget, efter at tegningerne, som var udført af arkitekt Holck, Nysted, var blevet godkendt af ministeriet. Der er bygget til både mod nord og syd, indrettet værelser til 12 enlige og 2 ægtepar, forsynet med dagligstue, spisestue, havestue, badeværelser, moderne køkken med gaskomfur og køleskab. Økonoma frk. Eva Jørgensen forestår den daglige ledelse. Ombygningen beløb sig til ca. 125.000 kr.

22. juni 1983. Det er nu besluttet, at De Gamles Hjem i Nysted lukkes den 1/9-1983.

Der er 5 beboere tilbage, som så flyttes til et af kommunens øvrige hjem.

Beboerne får selv lov til at bestemme, hvilket af de tre andre hjem, de ønsker at blive flyttet over på, men det ser ud til, at Solgården i Herritslev bliver det foretrukne.

Personalet på De Gamles Hjem - i alt 7-8 personer - er sagt op. Problemet bliver så, hvad der skal ske med den gamle bygning i Nysted?

21. december 1983. Nysted Byråd vedtog i aftes at søge De gamles Hjem på Skansevej solgt til Nysted Efterskole, der er interesseret i at købe bygningen til lærerboliger. Det blev understreget af Byrådet, at Efterskolen i tilfælde af køb ikke må anvende ejendommen til andet end lærerboliger.

Det har i den senere tid været diskuteret meget - også i befolkningen - hvad der skulle være det gamle plejehjems skæbne.

En lokal initiativgruppe, med økonomisk opbakning fra Ensomme Gamles Værns boligfond (EGV), har ønsket at indrette ældreboliger på grunden og i den eksisterende bygning med etablering af en selvejende institution. EGV har været villig til at lægge 400.000 kr. på bordet pr. bolig. Kommunen ville således ikke blive direkte involveret.

Andre forhandlinger er ført med ovennævnte Efterskole. Den har tilbudt at købe ejendom og grund for ½ million. Det er så hensigten, at ejendommen skal ombygges og indrettes til 4 til 5

lærerfamilier, som p.t. ikke har bopæl i Nysted kommune. Erling Andreasen og Leo Thorsen (begge socialdemokrater) forsvarede initiativgruppens synspunkter og påpegede, at 700 underskrifter fra byens befolkning kunne man ikke sådan uden videre negligere.

Palle Lærke Hansen (V), Jens Petersen (B), Bent Pedersen (C) og Bent Bille-Hansen (V) – borgmester - forsvarede alle salg til efterskolen. Man stemte om spørgsmålet. 5 af rådets 6 socialdemokrater stemte imod salg til efterskolen. (Henning Rasmussen (S) stemte ikke. De øvrige 11 medlemmer af rådet stemte for salg til efterskolen

9. marts 1983. Ifølge Folketidende er der stadig uklarhed i byrådet om, hvad man skal gøre ved de 2 tilbud som man har, på køb af de Gamles Hjem, Skansevej. Sagen skal behandles i førstkommande byrådsmøde den 14/3-1984, og et flertal i økonomiudvalget vil indstille, at man afslår begge de indkomne tilbud og lader bygningen rive ned og dernæst lader arealet ligge som byggegrund.

15. marts 1984. Det er nu endelig afgjort, at De gamles Hjem bliver solgt til Efterskolen for 500.000 kr.

19. juni 1984. Ejendommen Skansevej 2, Nysted (De gamles Hjem), er nu ved at blive indrettet til lærerboliger for Nysted Efterskole. Efterskolen har købt ejendommen af kommunen med den klausul på, at den kun må benyttes til lærerboliger.

Omdannelsen til lærerboliger repræsenterer et projekt på ca. 250.000 kr. Det dyreste i indretningen bliver installering af bad og køkken til hver af de 4 boliger, som man vil etablere. Desuden skal skillerum brydes ned og flyttes, så lejlighederne kan få en passende størrelse. En af lejlighederne skal bebos af skolens forstander Anders Bondo. Når alle fire lejligheder er færdige og beboet er alle efterskolens lærere bosat i Nysted kommune.

Industri- og Håndværkerforeningen.

Et lav (tidligere stavet laug) var en organisation for byerhvervene, som blev indført i Middelalderen.

Lavet var i princippet opbygget som en organisation af ligeberettigede, selvstændige næringsdrivende inden for et bestemt erhverv i den pågældende by. Omvendt var enhver, som ville slå sig ned i en by, forpligtet til at lade sig optage i fagets lav og til at søge om borgerskab inden for dette erhverv. Bevillingen (næringsbrevet) fik man kun, hvis man for det første var udlært i faget, og hvis der for det andet var behov for flere mestre i faget.

Lavet havde nemlig ret og pligt til at sikre, at antallet af mestre ikke oversteg, hvad der var brug for i byen. Derfor havde de også kontrollen med uddannelsen af nye svende, og det førte i praksis til, at bestemte erhverv gik i arv inden for de familier, som én gang havde fået borgerskab som håndværkere eller handlende i byen.

Det var også lavenes ansvar at overvåge kvalitet og pris for de produkter, der blev fremstillet eller forhandlet af lavets medlemmer, hvad der gav lavet en betydelig magt i byen. Sammen med lavets kontrol med næringsbrevene bevirkede det, at udviklingen inden for erhvervene blev meget langsom, og lavsordningen var én af årsagerne til, at samfundene var så stillestående, som de var i Middelalderen.

Da borgerskabet fik mere magt, blev ophævelse af lavstvangen et af de vigtigste, politiske mål for den liberalistiske bevægelse. Resultatet blev, at staterne efterhånden ophævede lavstvangen og indførte fri næring inden for langt de fleste fag. Enkelte, meget afgørende områder som f.eks. apotekervæsenet, lægestanden og landmålererhvervet beholdt dog stadig helt op til vor tid et krav om autorisation eller kgl. bevilling, før man måtte udøve erhvervet.

Der er ingen tvivl om, at også i Nysted har en sådan ordning været aktiv, og flere af byens næringsdrivende har udenfor deres forretninger/butikker haft deres lavsskilt ophængt. I dagens Nysted ses enkelte lavsskilte ophængt i byens forretningsgade.

På Lokalhistoriske Arkiv i Nysted er man i besiddelse af en gammel afskrift, hvoraf fremgår, at Hans Kongelige Majestæt i 1634 giver byens Skomagere tilladelse til at drive erhverv. Skriftet er nedenfor gengivet i en lidt moderniseret form, og lyder sådan:

”Borgmester og Raadmænd udi Nyestedt i Laalands Nørre hermed for alle vitterligt at eftersom kongelig Majestæt:

vor allernaadigste Herre og Konge med Danmarks Riges Raad, naadigst for godt og raadsomt har anset, at Haandværkerne her udi Byen maa føres på Fode, hvorfor og hans Majestæt aabne Mandats er udgangen, at alle Mestrene, udi ethvert Haandværk, skulle forfatte nogle visse regler og Punkter med Borgmester og Raad, betryggende, hvorefter de kunne have dem at forholde; da have vi menige Skomagere her udi Byen, til deres Arbejdes Forbedring, efter Højtbemeldte Kongelige Majestæts naadigste Bevilling givet den udi deres Laug, disse efterskrevne Artikler til Efterretning.

For det Første, at udi deres Laug, som sit Haandværk, ustraffeligen lært haver, og har udi Byen vil nedsætte, samme haandværk at bruge, han skal have sit ærlige Skudsmaal og Vidnesbyrd hvorfra han er kommen, og have det udi Borgmester og Raad Minde at maa bo her i Byen; skal siden sig for Oldemanden at angive og at give udi Lauget Ti Slette daler, som skal anvendes udi Lauget af de fattige til Nytte, Gaver og Bedste.

For det Andet skal en Læredreng, som vil lære dette Haandværk, og vil give Penge for hans Lære, da skal han tjene udi Eet Aar, men dersom han vil tjene for sin Lære, da skal han tjene udi To Aar, og desforuden skal samme Læredreng bidrage deres Lære-Tønde Øl, som sædvanligt haver været, og dersom saa sker, at nogen Læredreng undviget af sin Lære, fra sin Mester, uden skellig eller billig grund, førend hans Læreaar er forbigangne, så han ikke tager og har sin rigtige Dygtighed og Opførsel fra sin mester, da at lide efter Forordningen, som det sig bør.

For det Tredje. Hvilken Svend, som lover sin Mester Arbejde og undløber hans Arbejde og Tje-

neste, en anden Mester, da Husbonden som ham underlokker eller antager, skal bøde til Lauget halvanden Slette Daler.

For det Fjerde. Hvilken Laugsbroder som befindes at gaa udi en andens Forkøb, hvor det gøre, da derfor at bøde til Lauget Halvanden Slette daler.

For det Femte. Hvilken som befindet at gøre dårligt arbejde, og bliver derfor anklaget, han bøder derfor udi Lauget efter Laugsbrødernes Skøn.

For det Sjette. Hver som af vore Bymænd befindes sig til at fordriste her paa Fredagstorvet, at købe Huder eller befinde nogen Medborger at købe Huder paa de Tider nogen fremmed til Erhjælpning, og hvis det kan gøres beviseligt, da derfor at bøde Tre Slette Daler til Lauget. Af hvad der i saa Maader bliver købt, det at forbyde og forfalden til Lauget.

For det Syvende. Dersom nogen fremmed Skomager kommer til Byen paa vort Fredagstorv, og udstaar med Sko eller Tøffel at sælge, Skomagerne her i Byen til Forprang og Skade, da at bøde til Lauget Tre Daler, og til de fattige Halvanden Daler Myndt.

For det Ottende. Dersom nogen af Laugsbrødre, eller fremmede befindes at udgaa eller om at løbe paa landsbyerne med Sko eller Tøffel at sælge, og dermed kan betrædes, da derfor at straffe efter Laugsbrødernes Skøn.

For det Niende. Om nogen Skomagersvend som sit Haandværk lært haver, og tager Afsked fra sin Husbond, derefter understaar at begive sig paa Landsbyerne at sy sko, eller nogen Skomagerarbejde at foretage eller gøre, enten for Bønder eller nogen anden; hvor det gøre, han derfor at straffe efter Laugsbrødernes Skøn.

For det Tiende. Dersom det befindes, at nogen Mester eller Skomager her i Byen, den tilfordrister, at enten laane eller meddele nogen Skomagersvend noget Haandværtøj; det være sig Læster eller andet, hvormed han kan omløbe paa Landsbyerne, og bruge Haandværket, da skal den som saadant gøre derfor bøde til de fattige i Lauget, Halvanden daler Mønt.

For det Ellefte. Hvilken som befindes at være Oldemanden og hans Bisidder uhøvisk for, da skal man, saa ofte sligt befindes, derfor at bøde udi Lauget, Tre Mark Slet Mønt.

For det Tolvte. Hvilken som bliver lovligen tilsagt til Stævner, og ikke han møder hans visse paabudte Aarsmøder til bestemte og forordnede Tider, da at bøde til Lauget og de fattige i Lauget. En Marks Rix.

For det Trettende. Når nogen Laugsbroder eller Laugssøster ved Døden afgaar, da skal Laugsbrødrene bære Laugssøsterne om derom lovligen Tilsigelse være forpligtig under Én Slet Dalers Bøde, at følge den dødes Lig til sit Lejested, og derfor den afgangne Broders, eller Søsters Arvinger, at give udi Lauget Én Tønde Øl, udi lige Maade, om nogen deres Børn, som udi Lauget er, ved Døden afgaar, da skal ogsaa Laugsbrødrene eller Laugssøsterne være forpligtet, at følge dem til deres Lejested, under To Slette Marks Bøde, om de derom vor lovligen tilsagt.

For det Fjortende. Hvilken Laugsbroder der sidst kommer i Lauget, den skal være forpligtet at sige de andre Laugsbrødre til Stævne, naar noget skal forrettes, Laugsbrødrene til Gavn og Bedste, indtil saalænge en anden kommer i Lauget efter ham. Desligeste, dersom en Skomager her udi Byen, som udi Lauget er, haver en søn, sit Haandværk ustraffelig lært haver, og agter sig udi deres lav at begive og sig her sammesteds nedsætter, da skal han ikke mere give end Halvparten udi lavet som en Fremmed. /: Bemeldte er:/ ej heller med nogen Lære-Tøndes Bekostning at besværes, udi lige Maade. En Skomagerdatter i Lauget, om hun efter Guds Forsyn kommer i der hellige Ægteskab med en person, som fremmed er, og af samme Haandværk, og vil sig nedsætte og give sig udi deres Laug, da skal han ej heller give mere udi Lauget end Halvparten som en Fremmed. /: Som for berørt er./

At vi alt dette foreskriver efter Højbemeldte Kongelige Majestæts vor Aldernaadigste Herres Mandat og Forordning, haver bevilget og samtykt Skomagerne her udi Byen, efter deres Begæring, og til deres Laugs Bestyrkelse, udi alle Ord og Punkter /:Anordnet ./ som foreskrevet Staar.

Efterdi de dem, der imod forpligtet har, at holde Sko og Tøfler, og andet Skomagerarbejde ved lige, og at for en billig Pris at sælge til dem der sligt behøver og paa det deres Nærings Forbedring desbedre søges kunde, samt at Kongelige og Byens Trivsel og rettighed kan holdes ved lige, og andre, som deres Næring betager, maatte afskaffes, saavidt Kongelige der om udgangne Forordninger her tilkalder. Da vil Vidnesbyrd, og desydermere Bekræftelse, at saa udtrykkeligen holdes skal, som denne deres Laugs ret og Skraa indeholder, have vi her vor

Stads Segl og Cekret undertrykt og hængende.

Rectum Nyestedt dend 3. January 1634 Lr.
J. M. 1956"

Liigbærer-Lauget.

Også fra LIIGBÆRER-LAUGET i Nysted har vi et gammelt takstblad – gengivet nedenfor, dog ikke i gotisk skrift:

TAXT for LIIGBÆRER-LAUGET i Nyested.

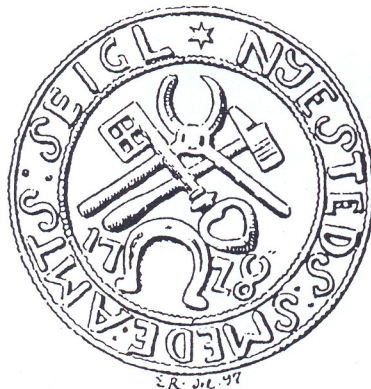
- 1: For et voxent Liig af nobiliterede. Embedstanden, Handelsstanden og hvad dermed kan sættes i Lighed, uden Hensyn om det skal bæres på Bærebør eller i Stropper, med eller uden Liigklæder fra Sørgehuset eller hvilket andet Sted dette maatte være hensat, heri Byen, til Hvilestedet paa Kirkegaarden10 Rbd. Sølv
Siger tie Rigsbankdaler Sølv.
- 2: For et Do af Haandværks og Skipperstanden, at bortbære som meldt6 Rbd. Sølv
Siger sex Rigsbankdaler Sølv.
- 3: For et Do af Søfarende og Dagleierstanden, at bortbærer4 Rbd. Sølv
Siger fire Rigsbankdaler Sølv.
- 4: For Fattige og Uformuende at bortbærer1 Rbd. Sølv
Siger en Rigsbankdaler Sølv.
- 5: For et Barn af nobiliterede, Embedsstanden, Handelsstanden og hvad dermed kan sættes i Lighed, som regnes fra det er confirmeret5 Rbd. Sølv
Siger fem Rigsbankdaler Sølv.
- 6: For et Do af Haandværks og Skipperstanden3 Rbd. Sølv
Siger tre Rigsbankdaler Sølv.
- 7: For et Do af Søfarende og Dagleierstanden2 Rbd. Sølv
- 8: For et Uformuende og fattig Mands Børn3 Mark Sølv
Siger tre Mark Sølv.
dog undtages spæde – Børn, som det maa staae Forældre eller Andre frit for at lade bortbære af hvem de vil.
Af Liig som begraves for fattigvæsenets regning, er Lauget pligtig til uden Betaling at bortbære.

Nyekiøbing og Westerborg den 10. Marts 1826.

1 Rigsbankdaler = 6 Mark = 96 Skilling.

Nysted Smedelav.

Nedenfor ses et billede af Nysted Smedelavs segl fra 1728 med smedetang, hammer og nøgle.

Videre om Industri- og Håndværkerforeningen.

Det bringer os videre i fortællingen, og her vil blive berettet om Industri- og Håndværkerforeningen. Det er naturligt at starte med det af foreningen udgivne festskrift i anledning af foreningens jubilæum i 1976. Her blev nemlig udgivet festskriftet "Nysted Industri- og Haandværkerforening, "1876 - 7. Novbr. - 1976" - Uddrag af Foreningens Historie i Anledning af Jubilæet.

Det er trykt på Adresse-Avisens Bogtrykkeri, Nysted.

Uddraget følger hermed uden ændringer i teksten:

Ved Midten af forrige Aarhundrede havde Liberalismen begyndt sin Erobring af store Dele af den danske Bybefolkning, og nye Former for Tilværelsen begynder saa smaat at arbejde sig frem, medens de gamle lidt efter lidt gik i Graven. Saaledes gik det med Lavsvæsenet, den gamle Form for Haandværksmestrenes Sømmenslutninger. Men samtidig kom en Bevægelse, der gik ud paa at samle Mestrene i Foreninger af friere Art end de gamle Lav. Denne Bevægelse naaede Nysted allerede i Aaret 1852, idet man den 15. November dette Aar dannede "Haandværkerforeningen", som kun kom til at bestaa af Haandværksmestre og alene fik til almindeligt Formaal at fremme deres Interesser og hævde deres Rettigheder, og den synes at have været ret virksom. Man var nok liberal, men med Maade, og man skulde ikke have noget med Liberalismen at gøre, naar den vilde trænge ind paa Omraader, hvor Mestrenes økonomiske Interesser stod paa Spil. Derfor protesterede man kraftigt og energisk mod den formastelige Tanke at indføre **Næringsfrihed** paa deres Omraade. Derimod forstod man fortræffeligt Liberalismens Betydning paa det politiske Omraade, og Foreningen tog meget virksomt Del i kommunale og politiske Valg. Det maa dog ogsaa siges, at Foreningen forstod, at med Rettigheder fulgte Forpligtelser, hvorfor man begyndte at tage sig af Lærlingenes teoretiske Uddannelse, idet man oprettede en Søndagsskole, der blev Spiren til Nysted tekniske Skole. Udgifterne til Skolens Start skaffede man ved Afholdelse af en Bazar, der gav det pæne Udbytte paa 765 Kr. 59 øre. Det var i 1856, og det er fremdeles tvivlsomt, om man i Aaret 1926, 70 Aar senere, kan præstere noget lignende.

Det maa formodes - man ved intet derom - at, Foreningen ogsaa havde sine selskabelige Sammenkomster, hvor man ikke just naaede hjem til Gadedøren ved Solnedgang. I al Fald var Foreningen stærkt interesseret i, at der blev opstillet "nogle" Lygter paa Gaden.

I Aaret 1868 fik Haandværkerforeningen en Konkurrent, idet en ung Læge **Georg Lütken** dette Aar kom til Byen fra København, hvor han havde været Medlem af Arbejderforeningen. Han

synes at have været en iderig og energisk Mand med adskillige Interesser, og det varede ikke længe, inden han fik startet en ny Forening "Industri- og Arbejderforeningen", som omfattede andre Borgere end Haandværkere.

Dr. Georg Lütken. Foreningens Stifter og første Formand.

Georg Fr. Andre' Lütken, født i Kjøbenhavn 31 Marts 1839, Lægeeks. 1865. Han indlagde sig Fortjeneste ved at stifte Industri- og Haandværkerforeningen i Nysted, hvis virksomme Formand han var i mange Aar. Han flyttede 1879 til Kjbhvn., hvor han en Tid gav sig af med Hypnotisme, senere væsentlig med Journalistik. Lütken Enelæge fra Juni 1874 - Debr. 75. Gift med Vilhelmine Poppe f. 28 Nob. 1841, død 10/8 1913. Han boede i Adelgade N. 16, som han selv havde bygget. Død 29/1 1906, ca. 67 Aar gl. i Kbhvn. af Lungebetændelse.

Under Dr. Lütkens energiske Ledelse voksede den sig snart stærk, saa den blev i Stand til at tage forskellige Opgaver op og løse dem. Den lod afholde gode, belærende Foredrag, og den lagde Grunden til Industriforeningens nu bindstærke Bibliotek. I 1872 formaaede den at lade afholde en 8 Dages Udstilling, som besøgte af ca. 1300 Mennesker og gav et Overskud paa 130 Kr.

Samme Aar dukkede endelig den ganske selvfølgelige Tanke op, at Byen var for lille til at føde to sideløbende Foreninger, idet Haandværkerforeningen henvendte sig til Dr. Lütken med Forslag om en Sammenslutning af de to Foreninger. Dr. Lütken forstod straks det fornuftige i en saadan Plan, men alligevel strandede den i første Omgang, fordi man ikke kunde enes om, hvorvidt Sammenslutningen skulde kaldes: Industri- og Haandværkerforeningen ell. Haandværker- og Industriforeningen. Det er jo ofte Smaatingene, der fælder de vigtige Sager i den Verden, men her blev det dog Fornuften, der sejrede.

Den 7. November 1876 afgik begge de gamle Foreninger ved en blid og rolig Død, og efter Gravøllet dannedes den i Aar jubilerende "Industri- & Haandværkerforening".

Det maa her fastslaas, at den nydannede Forening ikke er en Fortsættelse af den ene eller den anden af de gamle; men den nuværende Forening er en ny selvstændig Forening, hvis Love blev udarbejdet af et Udvalg paa 6 Medlemmer, hvoraf hver af de afdøde Foreninger havde leveret Halvdelen. Den nye Bestyrelse kom til at bestaa af 3 Haandværkere og 2 Ikke-Haandværkere. Til Gengæld blev Dr. Lütken Formand. Man havde saavidt muligt delt Sol og Vind lige.

Foreningen startede med 104 Medlemmer, hvoraf 49 var Haandværkere, 19 Købmænd, 16 Tjenestemænd og 11 af andre Stillinger. Desuden var der 9 Kvinder. -

Aarskontingent blev 4 Kr., og af Indtægten skulde aarligt anvendes 100 Kr. til Søndagsskolen og 150 Kr. til Biblioteket. Endelig valgte man et Skoleraad paa 5 Medlemmer til at lede Skolen. Det synes dog, som om Foreningen i sin Virksomhed nærmest fulgte i Arbejderforeningens Spor, idet Foredragsvirksomheden, Ledelsen af Søndagsskolen og Forøgelse af Biblioteket blev dens Hovedopgaver. Men i øvrigt var den lydhør og parat til at tage sig af enhver Sag, der kunde være til Gavn for dens Medlemmer og for Byen i sin Helhed.

Foredragsvirksomheden var ret betydelig, og der blev holdt indtil 18 Foredrag paa en Vinter. Det var altid oplysende og belærende Foredrag af forskellig Art, og det var lokale Kræfter, der ofrede sig for Medlemmernes Bedste, f. Ex. Dr. Lütken, Pastor Christiani, Pastor Møller, Dr. Hansen, Lensgreve Julius Raben, medens Kammerraad Alstrup var en yndet Oplæser af Erik Bøgh og H. C. Andersen, ligesom man ikke bør glemme Organist Andresens musikalske Aften underholdninger.

Derimod lykkedes det ikke Dr. Lütken at realisere en virkelig interessant Plan om at foranstalte et Diskussionsmøde til Drøftelse af, hvorledes man bedst kunde modarbejde "Langtløbende Kredit, som Haandværkere og Købmænd var nødt til at give". Det ser altsaa ud til, at man heller ikke dengang kendte eller øjnede noget Middel mod langtløbende Kredit.

Bestyrelsen tog sig ogsaa med stor Interesse af Biblioteket; i Sommeren 1877 blev det underkastet en grundig Revision og Omordning, og samtidig udarbejdedes et nyt Katalog, der blev trykt og udviser, at der nu fandtes 819 Bind, der ifl. Formandens Udtalelser var lutter fortrinlige Ting, selvom der endnu manglede en Del nationale Forfatteres Værker. En Gennemgang af Kataloget viser, at Valget af Bøger var sket med en vis Liberalitet, idet der var taget betydeligt Hensyn til Datidens nye Forfattere. Man finder Værker af G. Brandes, J. P. Jacobsen, Holger Drachmann, Turgenjew, Henrik Ibsen, Bjørnson, Jonas Lie og Bergsøe. Selve den Maade, hvorpaa Kataloget var affattet, var mere end fortvivlet, thi man maa for at finde en bestemt Bog gennemse hele Kataloget.

Biblioteket var ogsaa godt benyttet; i Aaret 1877-78 havde 2106 Bogudlaan fundet Sted; deraf 897 til Haandværkere. Foreningen havde fast Lokale paa Nysted Hotel, hvor Medlemmerne een Gang ugentlig kunde samles, og hvor der laa fremlagt en Række Ugeblade og Tidsskrifter af meget forskellig Art.

Mandag Aften var Mødeaften, og man faar et bestemt Indtryk af, at Medlemmerne var flittige til at møde; man studerede Bladene og diskuterede Foreningens og Byens almindelige Sager. I vore Dage møder man ogsaa, men for at spille Kort.

Man var ikke særlig tilfreds med Lokalet, men man maatte tage til Takke og haabe paa Fremtiden. Og dengang var der et lille Haab om bedre Lokalteter, idet Bestyrelsen var bemyndiget til at henlægge visse Beløb til et Fond, for hvilket man engang ventede at kunne erhverve egne Lokaler. - Man venter endnu, men uden Haab, thi det ser ud, som om Fondets Midler engang i Smedemester Gleies Regeringstid er blevet brugt til at betale gammel Gæld med. Og det havde virkelig i Aarenes Løb naaet en imponerende Størrelse af ca. 160 Kr.

Med Skolen syntes det at gaa mindre godt. Der undervistes Søndag Eftermiddag og Mandag Aften. Denne maa betyde en Udvidelse af Undervisningstiden, thi - "man nærede nogen Betænkelighed ved det høje Timetal, der kunde virke afskrækkende saavel paa Eleverne som paa deres Værger. Om det ogsaa virkede afskrækkende paa Lærerne vides ikke, men der kunde være Grund dertil; thi de underviste gratis. Men hvad værre var; der herskede en vis Gnidning mellem Skoleraadet og Bestyrelsen angaaende et rent Competencespørgsmaal, nemlig om Retten til at udstede Indbydelser ved Skolens Aabnings- og Afslutningshøjtideligheder.

Saadan noget kan man undertiden slaas om ogsaa i vore Dage, men dengang var det forfærdelig Alvor. Paa Mødet d. 3. Jan. 1878 vedtog Bestyrelsen højtideligt at meddele Skoleraadet, at den alene for Fremtiden udsendte alle Indbydelser, men det hjalp ikke; thi ved Slutningshøjtideligheden i Marts sendte Raadet uden videre sine Indbydelser ud. Oprørernes Leder var Overlærer Olsen.

Overlærer J. Olsen.
Foto: Lokalhistorisk
Arkiv i Nysted.

Nu var Krigen aabent erklæret, og Bestyrelsen lod snart høre fra sig. Den sammenkaldte en ekstraordinær Generalforsamling, som efter en varm Debat mellem Lütken og Olsen, resolverede, at Skoleraadet i alle Henseender havde at rette sig efter Bestyrelsens Anvisning.

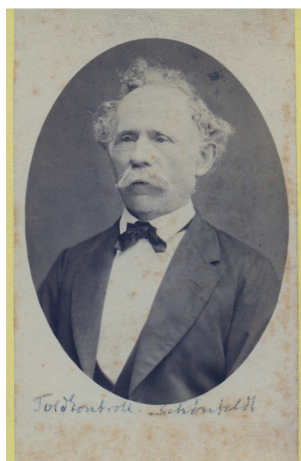
Men naturligvis. Saadan noget lader man sig ikke byde, naar man sidder med Sagkundskabens uomtvistelige Ret, og Overlærer Olsen var Pædagog. Da man ikke kunde omstyrte Flertalsbeslutningen, kunde man unddrage sig dens Virkning ved at gaa, og saa gik Overlæreren og hans Fæller. Det gav Anledning til en ny ekstraordinær Generalforsamling til Valg af nyt Skoleraad. Man fandt snart fire rolige og besindige Mænd med Postmester Meyer i Spidsen i Stedet for saadanne ungdommelige Brushoveder som Overlærer Olsen, Tømrermester Andresen, Malermester Dahlgren og Murermester Harms.

Men da man ikke altid er sikker paa at have en rolig og besindig Postmester at sætte i Spidsen for et Skoleraad blev man enige om at ændre Lovene derhen, at dette Competencespørgsmål aldrig mere kunde opstaa, og man gav endog Bestyrelsen Ret til at vælge det ene Medlem af Skoleraadet

Postmester Meyer.
Foto: Lokalthistorisk Arkiv
i Nysted.

Dermed blev der Ro om Skolesagen, og Undervisningen fortsattes i det gamle Spor. Der undervistes i 6 ugentlige Timer i Tegning, Skrivning, Regning, Dansk og Geometri i og hver Torsdag Aften afholdtes Foredrag om naturvidenskabelige og historiske Emner for Eleverne. Skolen var godt besøgt i Vinteren 1877--78 var Elevantallet 49, og man mente nu at være naaet saa vidt, at man kunde bede Byraadet om pekuniær Støtte. Byraadet bevilgede 50 Kr. aarligt. Men der var andre urolige Hoveder end Pædagogerne, og det varede ikke længe, inden en ny Strid blussede op. Anledningen var ganske vist en Ubetydelighed, som alligevel blev pustet saaledes i Vejret, at dens Afgørelse blev Kabinetsspørgsmaal for selve Formanden. -

Toldkontrollør Schønfeldt.
Foto: Nysted Lokalthistoriske Arkiv.

Paa en i øvrigt rolig og vellykket ordn. Generalforsamling, som afholdtes den 24. Jan. 1878, fremstod pludselig Forpagter Schrader og Toldkontrollør Schønfeldt og krævede Adgang til Foredragene for unge Mænd under 18 Aar. Dette vilde Bestyrelsen paa ingen Maade tiltræde, og der udspandt sig en Kamp, som fik en "temmelig varm Karakter". Til sidst stillede Schønfeldt følgende Forslag til Beslutning: "Foreningen billiger, at der tilstedes drengebørn samme Adgang til Foredragene som Pigebørn, og navnlig, at konfirmerede Drengbørn kunde frekventere disse".

Da Foreningen virkelig billigede denne fornøjelige Dagsorden, erklærede Formanden med stor Alvor, at han efter dette Resultat maatte ønske at nedlægge sin Formandsstilling - - ved første Lejlighed.

Og saa lavede man en første Lejlighed, idet Bestyrelsen paa et nogle Dage senere afholdt Mødet vedtog at erklære, at man ikke agtede at tage Hensyn til nævnte Resolution, da den for at kunne opretholde Ordenen i H. t. Lovens § 8 maatte anse det for absolut nødvendigt, at kun Medlemmer med Damer havde Adgang til Foredragene.

Efter dette kraftige Mistillidsvotum til Datidens mandlige Ungdom kan man vist betragte det som temmelig givet, at nævnte Ungdoms Optræden næppe havde været helt dadelfri.

Bestyrelsens kategoriske Afvisning af Generalforsamlingens Beslutning havde til Følge, at 12 Oppositionsmænd skriftlig forlangte sammenkaldt til en ekstraordinær Generalforsamling. Dette Angreb afbødede Bestyrelsen ganske behændigt ved at benytte sig af Oppositionens noget ubehjælpelige Affattelse af det skriftlige Krav, og den sammenkaldte paa eget Initiativ selv til en Generalforsamling med et Formandsvalg paa Dagsordenen. Paa Mødet, der afholdtes den 4. Febr. Kl. 8, stod Dahlgren straks frem med et motiveret Forslag til Beslutning, som han ønskede behandlet først. Dette skete, og Forslaget, der lød saaledes: "Forsamlingen misbilliger de Angreb, som rettedes mod Bestyrelsen ved Generalforsamlingen d. 21. Jan. og udtaler sin Tillid til Bestyrelsen, hvad Foranstaltningerne til Ordenens Opretholdelse angaar" vedtoges efter en varm Debat mellem Dr. Lütken, Schader og Schønfeldt med 41 St. mod 11 St. Atter havde de rolige og besindige Borgere faaet Overhaand over en stridslysten Opposition, og Schader og Schønfeldt maatte pænt finde sig i den velmente Lussing, men om de gik eller blev, melder Historien intet om.

Formanden blev. -

Bestyrelsen benyttede sin Sejr med stor Klogskab, den var klar over, at det var en farlig Sag at bygge sin Tilværelse paa et lunefuldt Flertals Afstemninger. Nu maatte man finde paa noget, som kunne virke som en Dæmper paa de oprørte Bølger, og man lavede Maskerade den 3. Marts, hvortil mødte 202 Gæster.

I den følgende Tid gik Livet sin rolige og vante Gang uden Forstyrrelser af nogen Art. Man udvidede sin Horizont, idet man traadte ind i Fællesforeningen af Lolland-Falsters Stifts Industri- og Haandværkerforeninger og Lütken blev endda Formand for Fællesforeningen, hvis femte Aarsmøde holdtes i Nysted den 11. Aug 1878. Deltagernes Antal var 75, der alle var Nysteds Gæster til en »let Frokost«. Denne Sammenslutning bredte sig senere til at Omfatte Foreninger i Provinserne, hvad der atter gav Stødet til, at de københavnske Foreninger fremsatte Ønsket om Dannelse af en Centralforening for samtlige I.- og Haandværkerforeninger i Landet. Denne Fællesforening oprettedes virkelig i Aaret 1879, og man vedtog her paa en ekstraordinær Generalforsamling d. 12. Maj at tiltræde den.

Organist Andresen.

Foto: Lokalhistorisk Arkiv
i Nysted.

Hermed ender Dr. Lütkens Arbejde for Foreningen, idet han i dette Aar forlader Byen, og Organist **Andresen** valgtes til hans Efterfølger. Dr. Lütken har sikkert været den nystiftede Forening en god Mand. Han har ledet den gennem mange Aar med stor Dygtighed, men sikkert ogsaa med en Myndighed, der ikke taalte alt for mange selvstændige Meninger ved Siden af sig. Til Gengæld udførte han et personligt stort Arbejde, ikke blot i det rent administrative, men ogsaa ved de mange Foredrag, som han holdt.

Det er ganske karakteristisk, at den nye Bestyrelses første Handling var at fratage Formandsstillingen en Del af dens tidligere Hverv. – Lütken havde alligevel været for mægtig og hans Indflydelse for stor. Det maatte ikke gentages, for man forstod vel nok selv at styre Foreningens Sager.

Organist Andresens Regimente varede til 1882, da han efterfulgtes af Lærer **Brandt**. Hans Styrelse synes ikke at have sat nye Spor; man holdt sine Sammenkomster, hørte paa Foredrag af de lokale Kræfter, der nu repræsenteredes af Dr. Hansen, Dr. Johansen og Pastor Christiani. Denne sidste har sikkert været en ejendommelig og begavet Mand, der kunde give sine Tanker ejendommelige Udtryk. Han var i al Fald en hyppig Foredragsholder og altid over Emner, der ikke var helt almindelige eller let tilgængelige, men han har ogsaa kunnet forarge Borgerskabet, - hvad der muligvis var en let Sag. I al Fald havde Foreningens Bestyrelse indbudt til Borgermøde Lørdag den 29. Marts 1879, hvor man vedtog at udtale en Misbilligelse af Pastor Christianis Raadhustale. Desværre ser vi os ikke i Stand til at oplyse noget om, hvilke forfærdelige Ting Pastoren har sagt paa Raadhuset. -

Ogsaa Biblioteket havde Bestyrelsens Interesse, men det synes, som om man mere forstod sin Opgave saaledes, at det først og fremmest kom an paa at forøge Bøgernes Antal, selvom det gik ud over Kvaliteten. - Det var en staaende Udtalelse paa Generalforsamlingerne, at Biblioteket i Aarets Løb var blevet forøget med saa mange Bind til en meget billig Pris. Men ogsaa paa den Maade opnaede man jo et Resultat, selv om man til Gengæld maatte notere, at Brugen af Biblioteket var i stærkt Aftagende. Derimod gik det støt fremad med Skolen, idet Undervisningen udvidedes betydeligt, efter at man havde faaet Tilskud fra Staten. Der undervistes nu 3 ugentlige Aftener med 3 Timer pr. Aften, og Eleverne var delt i 2 Klasser. Undervisningen synes for Tegningens Vedkommende at have været særdeles tilfredsstillende. Man har nemlig meget rosende Udtalelser herom fra det tekniske Institut i København, til hvilket Vinterens Tegnearbejder blev indsendt til Bedømmelse. Da Lærer Brandt forlod Byen i Slutningen af Aaret 1882 forsøgte man først at vælge Fuldmægtig Schwensen og derefter Apoteker Mørck Hansen til Formand, men da begge nægtede at modtage Valget, klarede man sig "provisorisk" til den ord. Generalforsamling, som afholdtes den 22. Jan: 1883. Her valgtes Materialforvalter cand. polyt. **Engelhart** til Formand, hvilken Stilling han beklædte til 9. April 1884, da han afløstes af Smedemester **Joh. Westrup-Gleie**.

Engelhart har i sin Regeringstid beskæftiget sig en Del med Spørgsmaalet om frivillige Svendeprøver og desuden interesseret sig for Oprettelse af en Realskole i Byen. I denne Anledning holdt man Diskussionsmøde, men Borgerskolens Lærerpersonele var ikke just begejstret og Fuldmægtig Schwensen var bange for de store Udgifter. Man enedes saa om at anmode Bestyrelsen om at henstille til Byraadet at tage Sagen op til nøjere Undersøgelse, men Bestyrelsen nøjedes med at sende Byraadet et referat af, hvad der var sket paa Mødet. -

Der skulle gaa adskillige Aar hen, før Byraadet paa anden Foranledning tog denne Sag op til "nøjere" Undersøgelse. - Smedemester Gleies Regering blev af lang Varighed, idet han beklædte Stillingen ind til 23. April 1917.

Smedemester J. Westrup-Gleie. Formand fra 1884 - 1917.

Med ham havde Foreningen igen faaet en egenartet Personlighed til at staa for Styret, og det sporer man paa forskellige Områder. Med sin stærke Tro paa sin egen Stands Betydning og sin deraf følgende Trang til at gøre den gældende ogsaa i det offentlige Liv forenede han et skarpt Blik for dens Mangler.

Og det blev ham noget af en Livsopgave baade i Tide og Utide at lære sine Standsfæller at for at skabe Respekt for Standen, saa at den kunde opnaa den sociale Position, som Arbejdet berettigede til, - saa maatte Haandværksmesteren selv lære at faa Respekt for sit eget Arbejde, men det krævede en kulturel Selvopdragelse, som man først indlader sig paa, naar man har erkendt sine egne Mangler.

Derfor gjaldt det om at faa øje for, at der fandtes noget, som var bedre end ens eget; man maatte have en videre Horizont end den, der kunde betegnes ved Nysted Bygrænse. Det hav-

de Gleie selv i sin Ungdom erfaret, og han uddybede denne Erfaring gennem den følgende Tid. Og hvad han bragte med sig hjem fra sine Besøg blandt de fremmede, søgte han at gøre frugtbringende for sine Fæller her hjemme.

Det var ikke altid noget taknemmeligt Arbejde, og han har næppe heller altid høstet Tak derfor; han maatte vel som saa mange andre før ham lide Profetens Skæbne. Men utrættelig er han blevet ved at bane Vej for at faa nye og friske Strømninger ind over et lille snævert Samfund som det Nystedske.

Eftertiden vil vise, om hans Arbejde har baaret Frugt; at hans Villie var den bedste, tvivler ingen om. - Dog dette in mente saa var Gleie alligevel i mangt og meget ogsaa præget af sin Tid, og man forbavses tit over, at denne intelligente, kloge og fremsynede Mand kunde være saa bundet af Smaastadens Snæverhed og Kryben for dem, man dengang ansaa for denne Verdens Stormænd, men som man nu er mere tilbøjelig til at bedømme efter deres Menneskeværd. -

Men i den politiske Udvikling, hvor Venstrebønderne i Kofte og Transtøvler stormede frem for i deres vilde Rasen at nedtrampe Tronen og Alteret og alt fra Fædrene nedarvet, blev den før liberale Købstadsborger og vel ikke mindre i Smaabyerne kaldet til at staa Vagt om disse hæderværdige Ting; thi man maatte jo, som Dr. Hansen sagde i sit fornøjelige Epos fra Faneindvielsen 1885 "lade Nysted Borgere drage paa Vagt til Værn mod den Modstræbets Molock, der var begyndt at true Samfundet, ligervis som Venderne i fordums Dage". Borgerne og med dem Mester Gleie blev loyale, kongetro Mænd med dyb Ærbødighed for Samfundets høje Støtter. Og denne Følelse gav sig Udslag i Foreningens Liv, hvor den selskabelige Side faar ligesom en mere fremtrædende Plads og knyttes sammen med Kongehusets og til dels Grevehoffets Fester. Det var maaske en sand og virkelig Følelse hos Tidens Mennesker, og saa har den vel haft sin Berettigelse, selvom vi og rimeligvis Hr. Gleie, med i vore Dage læser derom med et Smil. -

Den første større Festlighed, vi støder paa, er Faneindvielsen (et banner bestående af Nysteds Vaaben, et tremastet Skib for fulde Sejl med blaa Baggrund) den 7. April 1885. Paa Initiativ af Frøknerne Marie Nordberg og Betty Larsen havde Foreningens Damer besluttet at skænke Foreningen et Banner. Tanken var smuk, men dens Realisation ikke uden Vanskelighed, thi Fuldmægtig Schrader maatte i et Bestyrelsesmøde meddele, at Banneret vilde koste 250 Kr.: medens Damerne kun ejede 170 Kr. Med en flot Gestus tilbød Schrader imidlertid at lægge de manglende 80 Kr. ud - altsaa rent foreløbig - uden noget Ansvar for Foreningens Kasse. Bestyrelsen forstod, og den vedtog straks, at Beløbet senere skulde blive refunderet af de ekstraordinære Indtægter. Dermed var denne Sten ryddet af Vejen, og Faneindvielsen kunde finde Sted med Christiani som Festtaler. Dr. Hansen og Gleie mødte med hver sin Sang, og Dansen gik til langt over Midnat, hvorefter man mindedes, at nu var man naaet Kongens Fødselsdag. Det blev naturligvis til Afsendelse af et Lykønskningstelegram med Svartelegram næste Morgen. Det var en vellykket Begyndelse, og saa maatte man fortsætte med en ikke mindre Højtidelighed paa Regeringsjubilæets Dag den 15. November 1888. Og dermed synes 8. April at være blevet en nogenlunde konstant Festdag for Foreningens Medlemmer. Det var sikkert alt sammen meget fornøjeligt, men mon alligevel ikke en eller anden Skumler havde noget at bemærke til en sliq Anvendelse af Foreningens Midler; thi det var jo ikke saadant, at disse Fester altid pecuniært hvilede i sig selv. Det gælder i alt Fald ikke om Festen den 8. April 1891. Der blev nok holdt smukke Taler for Kongen, for Dronningen, for Fædrelandet og for Ministeriet, og man dansede til et 5-Mands Orkester; men det gav et stort Underskud. "Dog man morede sig fortræffeligt".

Javel, det hele var blot fornøjeligt, ogsaa for os, der nu ser tilbage paa den svundne Tid, men Foreningen nøjedes ikke med at more sig; man havde alvorligere Ting for, og Formanden laa ikke paa den lade Side. -

Han saa sin lille By i Tilbagegangens Tegn, og det var der adskillige Aarsager til, men det spildte han ikke Tiden paa; det gjaldt om at finde Veje fremad, saa at Stagnationen kunde afløses af Fremgang. Og her kommer hans friske Udsyn Foreningen til Gode; alt hvad der kommer frem, og som kunde faa økonomisk Betydning for Byen føres frem til Drøftelse, snart i Foreningen og snart i Bestyrelsens snævre Kreds. Man udtaler sig om Toldlove, Skattelove, Læringeloven og om de Fordringer, der burde stilles til Haandværkere for at faa Borgerbrev. Man

diskuterede Anlæg af en Jernbane, om den burde gaa til Grænge, Saxkjøbing eller Holeby. Det var der Uenighed om, men man var enige om, at den ikke skulde gaa til Nykøbing. Man kom dog saa vidt, at der den 27. Juni 1893 blev nedsat et Jernbaneudvalg, men det naaede intet Resultat; thi man havde faaet Ræven til at vogte Gæs.

At den økonomiske Tilbagegang laa Borgerne dybt paa Sinde, viser følgende:

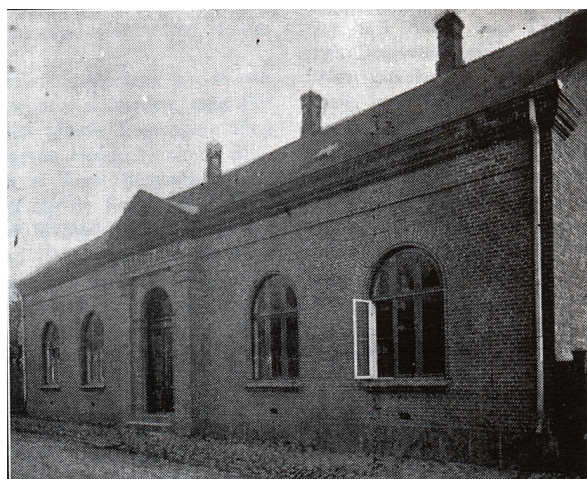
Paa Foranledning af Boghandler Sidenius lod Foreningen afholde et Møde, hvor han stillede forskellige Forslag til "Midler til at hindre Byens Tilbagegang". Provst Nielsen, der skulde indlede Drøftelsen, svævede lidt hen i det almindelige, medens den mere praktiske Sidenius fremsatte Forslag om Oprettelsen af forskellige Virksomheder, men derved blev det ogsaa.

Derimod løste Hr. Gleie et andet Spørgsmaal, som havde staaet paa Dagsordenen siden Foreningens Stiftelse; nemlig Opførelsen af egen Bygning til Foreningens Skole.

Tanken havde været fremme mange Gange, men den fik første Gang Virkeligheden under sig, da Forslaget blev stillet d. 18. Novbr. 1888 saaledes, at man burde prøve at erhverve Dr. Aarstrups gamle Hus i Adelgade og ombygge det til Skole og Mødesal. Dette Forslag burde have været gennemført, og det fandt da ogsaa god Tilslutning, da det oplystes, at man kunde faa et betydeligt Statstilskud til Opførelsen af Skolen. Der nedsattes et Udvalg, der atter overdrog til Arkitekt Andresen at udarbejde en Plan og fremskaffe Oplysninger om Udgifterne. Dermed var Sagen i gode Hænder. Undersøgelserne resulterede i, at man paa et Møde den 10. Marts 1893 besluttede at bygge en teknisk Skole paa en i Smedestræde beliggende Grund (1400 O Al), som var købt af Arkitekt Andresen for 700 Kr. Staten havde lovet at yde et Tilskud paa 4.500 Kr.

Den 15. Juni 1893 blev Grundstenen nedlagt, og Indvielsen fandt Sted d. 5. Novbr. samme Aar under Overværelse af Grev og Grevinde Raben, Borgmester Holck, Provst Nielsen, Pastor Schougaard, Pastor Højmark og Tegneinspektør Andersen. Folketingsmand Provst Nielsen holdt Indvielsestalen, og der blev sunget et Par Sange, digtet af Gleie, medens Melodierne var komponeret af Organist Knudsen.

Hele Bygningen med Grund og Inventar kostede 14.280 Kr. 46 øre.

Teknisk Skole, opført 1893.

Det var et betydeligt Fremskridt for Skolen at faa sin egen og forholdsvis moderne indrettet Bygning, som den endnu i vore Dage kan være tilfreds med. Det har sikkert været en stor Glæde for Gleie at faa Lov til at løse denne Opgave, og dobbelt glædeligt, fordi han netop har næret særlig Interesse for denne Skole, hvad han i Følge hele sit Syn paa Haandværkerstanden maatte gøre. Han har tilmed i mange Aar været Tegnælærer ved Skolen, hvilket Arbejde han udførte med aldrig svigtende Energi.

Undervisningen er da ogsaa under hans Ledelse blevet udvidet og ændret betydeligt paa forskellige Omraader; den sidste Forbedring fandt Sted 1912, idet der indrettedes 3 fortløbende Klasser med Adskillelse i Fagklassen mellem Bygningshaandværkerfagene og de mere tekniske Fag.

Og saa gled Foreningen roligt ind i det nye Aarhundrede, hvor man i hele taget har fulgt de gennem 25 Aar fastlagte Baner. Man optog, naar man fandt det opportunt, ogsaa den Opgave at være Vælgerforening baade ved politiske og kommunale Valg. Det var en farlig Opgave, men den løstes med Klogskab, og Foreningen slap skadesløs derfra. Den senere skarpe Partidannelse har sat den ud af Spillet paa dette Omraade.

Naturligvis maatte Biblioteket, denne udmærkede Kilde til Oplysning, ogsaa kunne paakræve Gleies Interesse, og det er i hans Regeringstid stadig vokset og tæller nu et anseligt Antal Bind, men Bogudlaanet staar ikke paa Højde med Bibliotekets Vækst, hvad dog muligvis kan forklares ved den lette Adgang til Bøger paa anden Maade.

Pludselig midt i denne rolige Idyl bryder en vældig Strid løs, som satte adskillige Penne i Virksomhed.

Gennem mange Aar havde Foreningen haft fast Mødelokale paa Nysted Hotel, og man betragtede dette Sted som fredhelligt, selvom Klokkeren blev mange, og Opbruddets Time laa lidt hen paa Natten. Men den 23. Marts 1908 meddelte Politimester Holck Foreningens Formand, at han fandt det mest passende, at Medlemmerne gik hjem i Seng senest Kl. 12. Ved særlige Lejligheder kunde man efter forud indhentet Tilladelse faa Lov til at blive oppe noget længere. Og da det kunde befrygtes, at Gleie uden videre vilde lade Skrivelsen gaa i Papirkurven uden at communicere den til rette Vedkommende, lod Politimesteren den slaa op i Mødelokalet paa Hotellet.

Det vakte vældigt Røre blandt Borgerskabet. Formanden gik til Konference med Politimesteren, men denne var ubøjelig, man maatte enten lystre eller møde i Politiretten.

Der blev holdt Bestyrelsesmøder, vedtaget Protester under Henvielse til den grundlovsmæssigt hjemlede Foreningsret, men den interesserede ikke Politimesteren. Man maatte se at finde et Grundlag, hvorpaa Sagen kunde komme for Retten. Tre behjertede Mænd: Barber Høffer, Bagermester Schrøder og Skrædermester Skaaning devoverede sig for det almene Bedste, og Resultatet blev Bøder paa henholdsvis 8 Kr., 12 Kr. og 6 Kr. Ved Sagfører Hovmand blev Dommene appellerede til Overretten, der omstødte Borgmester Holcks Forbud.

Dermed skulde man tro, at den Sag var ude af Verden, men Bestyrelsen gjorde Regningen uden Politimester Holck. Henimod Slutningen af Aaret begyndte denne igen at stævne Foreningens Medlemmer til Møde i Retten, og den 11. Jan 1909 sendte han Bestyrelsen en Skrivelse, hvori han lod dem vide, at alle Beværtningslokaler, ogsaa Foreningens Lokale, skulde lukkes Kl. 11. Og herfra vilde ingen Undtagelser finde Sted. Bestyrelsen mødte in pleno d. 13. Jan. til Konference med Politimesteren, hvor denne efter et skarpt Ordskifte erklærede, at Foreningen indtil videre kunde benytte et Par nærmere betegnede Lokaler. De af Politimesteren for Nattesæde tiltalte, blev pure frifundet i Overretten.

Dermed døde Striden hen, og Bestyrelsen kunde konstatere, at den med Held havde mægtet at hævde Medlemmernes grundlovsmæssige Rettigheder. -

Striden, der havde vakt en vis Opsigt saavel i som langt udenfor Byen, og affødt en ikke ringe Bitterhed hos adskillige af Deltagerne, blev dog ret hurtigt glemt, og Foreningen fortsatte i de følgende Aar sin Tilværelse i Fred og Ro. Der mødte den ikke større Opgaver paa Vejen, og man kan bedst karakterisere dens Tilværelse ved at citere Formandens staaende Udtryk paa Generalforsamlingerne: "Der er i Aarets Løb ikke sket nogen Begivenhed af Vigtighed". -

Men aarvaagen spejdede Bestyrelsen, om der var noget, hvor den kunde gribe ind for at varetage Byens Interesser, og da Spørgsmaalet om den nye Retsplejelovs Ikrafttræden blev aktuel, var Bestyrelsen parat til at tage Affære for at redde for Nysted, hvad reddes kunde. Men det blev ikke Hr. Gleie, der kom til at føre denne Sag til Ende; ved Generalforsamlingen d. 23.

April 1917 erklærede han, at han ikke mere vilde modtage Valg. Han traadte uigenkaldelig tilbage, idet han pegede paa Arkitekt **Joh. Holck** som den Mand, der nu kunde tage Arven op. Og Generalforsamlingen fulgte Vinket og valgte Hr. Holck til Formand, hvilken Stilling han endnu beklæder. -

Arkitekt Johs. Holck.
Formand fra 1917 -1937.

Vi maa med Glæde og med Anerkendelse notere, at en af de første Handlinger, som Bestyrelsen under sin nye Formands Ledelse foretog, var at meddele Joh. Westrup-Gleie, at man havde udnævnt ham til Æresmedlem af Foreningen og bad ham modtage denne Hædersstilling som Udtryk for Foreningens Paaskønnelse af hans mangeaarige og dygtige Arbejde i dens Tjeneste.

I denne korte og knappe Oversigt over et 50-Aars Foreningsliv har vi set, hvorledes man fra Fortidens faglige Sammenslutninger under Paavirkning af nye Tidens Opfattelse er gaaet til Fællessammenslutninger, der givet Adgang for alle uden Hensyn til Erhverv. Og den nye Forening satte sig til Formaal at samle hele Borgerskabet for i Fællesskab at løse Tidens økonomiske Problemer til Gavn for det lille Samfund, hvori man levede, ud fra den Betragtning, at som Borgeren er, saa er Byen.

Vil man nu spørge, om dette Maal er naaet gennem 50 Aars Arbejde, saa maa man svare, at det ikke er lykkedes, og det kunde maaske heller ikke lykkes. Der blev tilbage en stor Klasse Medborgere, som ikke følte sig hjemme der, og som, da Tidens Fylde kom, gik deres egne Veje.

Vi forstaar derfor godt det Mismod, der prægede Gleies Afskedsord, da han traadte tilbage fra den af ham saa længe beklædte Formandsstilling, at den Samfølelse og det Samarbejde, som han havde ønsket at være med til at skabe, kunde han ikke faa øje paa.

Men naar han tilregnede sig selv Skylden for dette og haabede, at en Mand af den yngre Slægt havde større Mulighed for at samle det spredte, saa er det tvivlsomt, om det Haab vil gaa i Opfyldelse; thi der er Tegn, der tyder paa, at Tiden kræver ny Organisationsformer. Vi maa da udtale Haabet om, at den nye Slægts Mænd maa faa Held til at føre Foreningen gennem den Forvandlingsproces, som vil give den nye Kræfter til ind i en lang Fremtid at være noget for dens Medlemmer, saaledes som den i det forløbne halve Aarhundrede gennem sit Arbejde har udført den Mission, som Tiden med rette kunne kræve af den.

Vi er da ogsaa sikker paa, at Formanden Arkitekt Holck sammen med den nuværende Bestyrelse, der bestaar af Købmand **Chr. Krag**, Boghandler **E. Ross-Svenningsen**, Installatør **Fr. Dalskov** og Fabrikant **E. Westrup-Gleie**, vil være gode Ledere i dette Fremtids-Arbejde.

---o0o---

Festskrift ved Industri- og Håndværkerforeningens 100 års Jubilæum.

Ved Industri- og Håndværkerforeningens 100 års Jubilæum (1976) blev udgivet et festskrift, hvoraf bl.a. fremgår en oversigt over de formænd, der har tegnet Industri- og Håndværkerforeningen gennem årene. Det var:

1876-1879 Dr. Georg Lütken
1879-1882 Organist Andersen
1882-1883 Lærer Brandt
1883-1884 Materialeforvalter cand. polyt. Engelhardt
1884-1917 Smedemester Johs. Westrup-Gleie
1917-1937 Arkitekt Johs. Holck
1937-1941 Bogtrykker Johs. Gundorff
1941-1949 Fabrikant Ejler Gleie
1949-1950 Kæmner Rude Pantmann
1950-1954 Malermester J. Lydik Almst
1954-1958 Fabrikant Ejler Gleie
1958-1964 Murermester Holger Jochumsen
1964-1968 Tandtekniker Børge Stenstrup
1968-1974 Blikkenslager Robert Hansen
1974- Mekaniker Erik Hare

I jubilæumsåret bestod bestyrelsen af:

Erik Hare Formand	Vagn Madsen kasserer	Villy Mortensen næstformand
Th. Nielsen best. medlem	Keld Madsen best. medlem	

Omkring festmiddagen er oplyst:

FESTMIDDAG
Velkomstdrik

MENU
Cout Paris
Sanglier a la Allemande
Eclairs Fruits
Mocca

VINE
Piesporter Michelsberg
Macon Bourgogne
Cream Port
Avec cognac/liqueur

NATMAD
Frikadeller - Salat

Toastmaster: Svend "Barber" Nielsen

Det kan i øvrigt bemærkes, at der i løbet af aftenen blev afsunget to sange, nemlig en Håndværkersang og Nysted Sangen.

Her følger første vers af **Håndværkersang**:

Mel: Den evigglade kobbersmed...
Først er der smedesvenden - ham med skødeskindet på!
han hamrer og svejser og hænger i som få.
Kig blot engang ad vindvet ind, når der du går forbi -
sin hestesko han bøjer om til denne melodi:
Tralala-la-la -

Og her følger første vers af **Nysted-sangen**:

Melodi: Pigerne i Småland...

Enhver der bor i Nysted, og enhver der kommer her,
kan lide vores lille by og får den hurtigt kær.

Men rejser man fra Nysted, væk fra vores lille by,
så længes man tilbage, og så drages man på ny

til det kønne, grønne Lolland, for der har man det så godt.

til Nysteds røde tage og til Aalholm gamle slot.

På det flade, glade Lolland er der hygge, fred og ro,

i Nysted, ja, i Nysted er der dejligt at bo.

Ved jubilæet var i festskriftet optegnet lidt foreningshistorie, hvoraf det meste kan læses ovenfor. Men lidt af tiden efter 1926 er medtaget. Desværre i meget kort form. Det lyder sådan.

Foreningen havde i de forløbne år fundet sine virkefelter, idet man samlede medlemmer til foredragsaftener, udflugter, juletræ, karneval og andre festligheder samt ikke at forglemme Teknisk Skole, som var et stort aktiv for foreningen. Senere tog man alt det nye til sig, såsom svendeprøver bl.a., og dermed gik årene sin rolige gang med skiftende formænd og bestyrelsesmedlemmer, indtil man i halvtredserne og tresserne gik ind i en ny fase af vort samfund med bilisme, fjernsyn og omlægning af uddannelsessystemet med nedlægning af den lokale Tekniske Skole, salg af den gamle bygning o.s.v.

I begyndelsen af tresserne gik foreningen i gang med nye interesser, idet de penge, der blev frigjort ved salg af Teknisk Skole, blev anvendt til påbegyndelse af boligbyggeri, da Foreningen mente, dette var et felt, hvor man kunne gøre en indsats. Dette resulterede i opførelse af 5 enfamiliehuse i de nye udstykningsområder i vor by. Dette initiativ blev gjort i håb om at starte den udvikling, som har været realiteter i de senere år, og som vi håber, vil fortsætte til gavn for vor by og vore medlemmer!

Nysted Havn – Foreninger m.m.

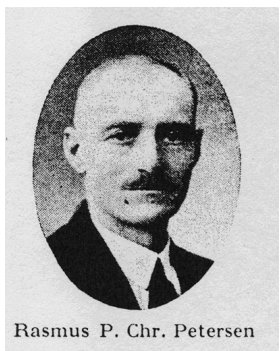
NYSTED FISKERIFORENING - 1936.

Område: Nysted og nærmeste omegn, Tågense, Høvænge m. m. Stiftet 1908 med fisker V. Balsløv som formand. Samme år tilsluttet D.F.F. med 29 medlemmer. I 1935 20 medlemmer. I bestyrelsen fiskerne: N. P. Landt²⁰, formand og sekretær, Alb. Krusell, Alfred Landt²¹ og Aksel Nielsen, samt fiskeeksportør Petersen²², kasserer (1931).

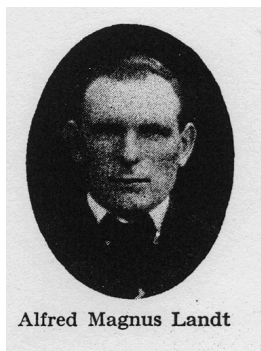
Landt har i en årrække ført statistik-journalen for fiskeridirektoratet. Fisker C. Nielsen er vurderingsmand for fartøjsforsikringen. (D. s. F. etc.).

Julius A. Jørgensen

Rasmus P. Chr. Petersen

Alfred Magnus Landt

V. Balsløv var formand i 6 år, derefter fiskehandler J. Jørgensen, indtil foreningen i 1915-16, som flere andre af landsdelens organisationer for en kortere tid, trådte ud af Landsforeningen. Ved genindmeldelsen i 1920 var R. P. Petersen formand, og han havde posten indtil ca. 1923, da den nuværende leder valgtes (N. P. Landt).

Foreningens område hører ind under Guldborgsund Vedtægten, og i forhandlingerne om denne vedtægts oprettelse og evt. ændring har foreningen selvsagt taget del. Nysted Fiskeriforening har også haft sin »Havnesag« at søge fremmet, ligesom foreningen bl.a. i nogle tidligere år har været interesseret i yngeludsætninger (af gedder) i Noret.

Den krig, der igennem mange år har været ført mod sælerne på deres tilholdssted på Rødsand, har dog måske først og fremmest været ført af enkeltmand. Brdr. Landt har her sat et stort arbejde ind. I øvrigt er sælhundekrigen her af gammel dato (se senere).

Nysted Havn (kommunal) er udbygget langs den østlige side af Noret. I 1910 undergik havnen her en større udvidelse mod syd med bygning af et nyt bolværk.

²⁰ Niels Peter Landt, f.d. 10/5 1894 i Nysted. Uddannet som fisker. Formand for Nysted Fiskeriforening fra 1928. Boede Fiskergade 11, Nysted.

²¹ Alfred Magnus Landt, f.d. 8/7 1891 i Nysted. Uddannet som fisker. Medlem af Nysted Fiskeriforening fra 1914. Boede Fiskergade 11, Nysted.

²² Rasmus Peter Christian Petersen, f.d. 22/11 1887 i Tingsted. Uddannet som fisker. Kasserer for Nysted Fiskeriforening fra 1930, tidl. formand. Boede Smedestræde 6, Nysted.

Nysted Havn ca. 1894.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

Indløbet til denne, inderste del af Noret er ca. 30 meter bredt med 4,5 meter vand. Af den samlede bolværkslængde (ca. 300 meter) har fiskeritrafikken fået overladt en mindre strækning, idet det nordre bolværk, ca. 100 løbende meter i ca. 2 meter vand og mindre, er forbeholdt fiskerfartøjer. Her er slæbested og ophalerbedding. En anden og større findes ved skibsbyggeriet længere nordefter i havnen.

Havne- og brotakster er som for de øvrige lollandske købstæder.

I 1931 stillede Fiskeriforeningen forslag om anlæg af en fiskerihavn øst for den nuværende havn.

Fiskeriet. I Nysted distriktet var der i 1935 35 fiskere hjemmehørende, deraf 12 erhvervsfiskere. 35 motorfartøjer og 75 småbåde til i alt ca. 40.000 kr. og redskaber til ca. 30.000 kr. udgjorde materiellet. Adskillige åle- og rejeruser (ca. 16.000 kr.) udgjorde en væsentlig del heraf. Desuden anvendes ca. 200 sildegarn, adskillige åle- og agnvåd, ålejern, kroge m. m.

Nysted Havn ca. 1901 tegnet af C. A. Hansen.
Billede: Nysted Lokalhistorisk Arkiv.

Udbyttet blev omkring 25.000 kr. Ål, sild, rejer var hovedfangsterne, desuden torsk, gedde m. m.

Svingningerne i sildefiskeriet og de seneste års forringelse af åleudbyttet (gule ål) har påvirket forholdene ugunstigt. Noget bøder det herpå, at rejebestanden har haft en ikke ringe værdi (1935), men alt i alt viser fangstværdien ingen større stigning i forhold til årene før krigen,

medens derimod motoriseringen, den mere intensive drift i det hele har medført fordobling af de værdier, materiellet repræsenterer.

Fiskeriet er her som i øvrigt i Guldborgsund først kraftigere udviklet siden 1870'erne, da ålevådene kom i brug.

For tiden er der sat nok så meget ind på brugen af rusefiskeriet efter gulålene.

Ca. 1862 var der efter Smidth's opgivelser 4 erhvervsfiskere i Nysted, der arbejdede med enkelte bundgarn, torskeruser, sildegarn, ålekroge m.m. Sælfangst med ruser dreves kun af et par af fiskerne. Desuden beskæftigede en halv snes andre sig med småfiskerier. Fangsten blev afsat i egnen eller sejlet til Rostock.

Sælfangsten her er af gammel dato og har til tider haft anseligt omfang. 1801 oprettedes et selskab med privilegium på fangsten. Sælerne dræbtes med køller, når de på trækket forbi sydkysten søgte hvil på Rødsand, den landløse grund, der strækker sig fra Gedser helt op imod Sydlolland. I de første år af forrige århundrede kunde udbyttet nå op til 900 stk. Senere blev jagten vanskeligere.

Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

Omkring 1850 begyndte fisker Landt fangsten med store ruser, og ruser bruges fremdeles til fangsten, der i en lang årrække har været drevet af den Landtske Familie.

Til forskellige tider er der ydet statshjælp til anskaffelse af de store redskaber, idet efterstræbelserne af sælen som et af fiskeriets værste skadedyr fortjener al støtte. Udbyttet har dog i en lang periode kun været ret småt.

I perioden siden 1900 har der været nogle gode sildesæsoner, f. eks. 1906-07, og enkelte senere, men som helhed har ålefiskeriet gennem årene givet hovedudbyttet.

Ved forhandlingerne i 1935-36 om ændring af Guldborgsundvedtægten, der også gælder for Nysted området, var de stemmeberettigede fiskere indenfor foreningens område bosat henholdsvis i: Nysted 12, Stubberup 1, Handermelde 3 og Tågense 3.

Bdr. Landt holdt til i huset på Strandvejen. De drev som nævnt derfra sælfangst gennem mange år, og nedenfor vises billeder fra denne periode. På et eller andet tidspunkt gik man over til skydevåben.

De to brødre Landt hjemme i haven i Fiskergade.

Deres hus på Strandvejen, i daglig omtale Landt Rygehus.

Foto fra Rødsand.

Man kender desværre ikke de fleste på billedet, bortset fra, at i første række ses med hat Niels Landt og med kasket Alfred Landt.

De to brødre på Rødsand med jagtbyttet.

Igen de to brødre med sæl hjemme i havnen.

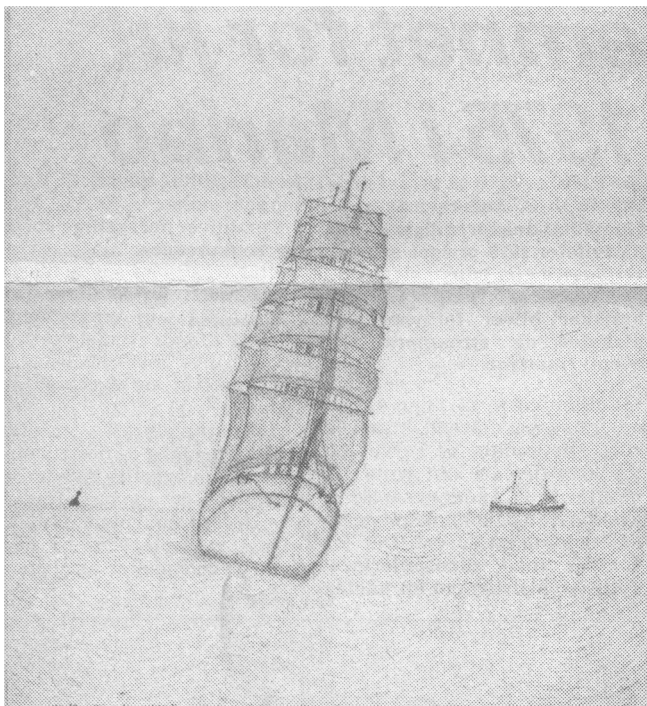
Her ses Alfred Landt ombord i "skivet" i havnen.

En gammel fiskers erindringer.

Den 18. oktober 1975 blev Niels Landt interviewet af Lolland-Falsters Folketidende i anledning af hans 81 års fødselsdag. Nedenfor ses interviewet i sin helhed.

Gammel fisker tegner kuttere og fuldriggere.

Niels Landt fra Nysted, der, som han selv siger, har haft den uforskammethed at passere de 81, videregiver sine erfaringer fra fiskeriet gennem tegninger.

Niels Landt, Fiskergade 11 i Nysted, er tredje generation i en gammel fiskerslægt fra Nysted. Med sine 81 år er han den yngste af tre brødre, hvoraf de to endnu lever i bedste i velgående. De tre brødre har været aktive fiskere indtil de på grund af svigtende helbred måtte holde op. For cirka halvandet år siden, i foråret 1974, begyndte Niels Landt at tegne og male, da bentøjet blev dårligt, så han ikke mere kunne fiske.

- Men jeg kan ikke bare sætte mig hen og kigge ud af vinduet, jeg må have noget at tage mig til, siger Niels Landt. Derfor kastede jeg mig over tegningen.

Niels Landt er uden tvivl påvirket af sin afdøde storebror, Frands Landt, der blev berømt for sine livagtige malerier af skibe og fiskekuttere.

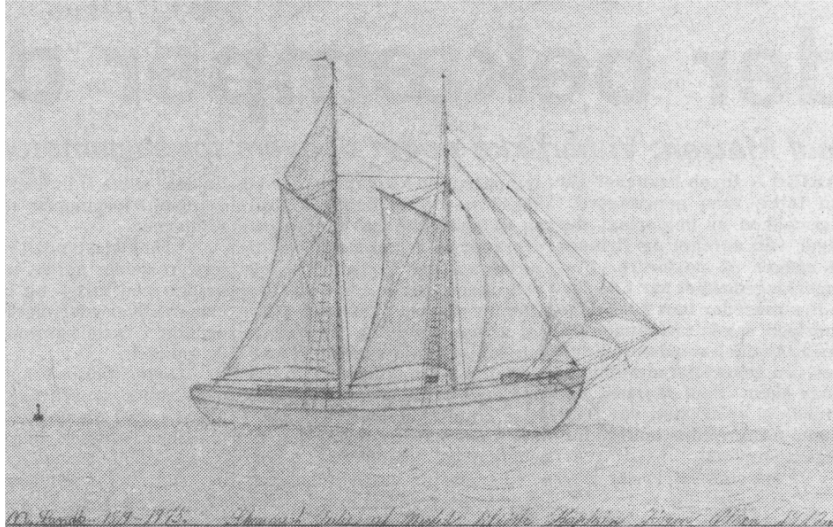
- I øjeblikket er jeg i gang med en bark, fortæller Niels Landt. Jeg begynder altid med selve skibet og slutter med bølger og andre vejreflekter.

Dette er en af Niels Landts tidligere tegninger fra juli 1974.
Tegningen forestiller en skonnert.
Foto: Folketidende.

Niels Landt har ikke noget nøjagtigt tal på, hvor mange tegninger han har lavet, men mener at det drejer sig om 60-70 stykker. Han har solgt 12-13 tegninger, og mange bruger dem til udsmykning af blandt andet sommerhuse. Niels Landt har tegnet et bybillede fra Nysted, men ellers koncentrerer han sig om motiver fra havet og havnen. Han har tegnet fuldriggere, barker, fiskekuttere, både af ældre og nyere dato og skonnerter. Som aktiv fisker gennem cirka 70 år har Niels Landt de bedste forudsætninger for at omsætte sine indtryk af skibene til tegninger.

- Allerede da jeg var syv år, begyndte jeg at stange ål, fortæller Niels Landt, og lige så snart jeg kom fra skole, måtte jeg ned til havnen. Jeg var nok omkring 30 år, da jeg sammen med mine brødre overtog fiskeriet efter min far.

Niels Landt er formand for erhvervsfiskerforeningen i Nysted og har været det siden 1928. Allerede som 19-årig kom han i bestyrelsen for fiskeriforeningen, og 15 år senere blev han formand.

Niels Landt henter mange af sine motiver frem fra erindringer, således denne skonnert "Julie af Nysted". Den har tilhørt kaptajn Jørgen Olsen og er fra 1912. Dengang var Niels Landt 18 år.

Foto: Folketidende.

- Vi har haft en flink bestyrelse gennem de mange år, men nu lader jeg de unge i bestyrelsen om det meste, siger han. Jeg vil ikke have skyld for at være en gammel enehersker, der ikke er modtagelig for nye ideer, og jeg er heller ikke til så mange møder mere.

Niels Landt kan i forbindelse med sin brors maleri og fiskeriforeningens 50 års jubilæum i 1957 fortælle en sjov episode. Han havde bedt sin bror give et af malerierne til foreningen, som så ville udlodde maleriet til jubilæet.

- For at støtte foreningen havde jeg købt 25 numre, og så var det så, skal vi sige uheldigt, at jeg som formand vandt et af min brors malerier, fortæller han. Derfor overvejede jeg at udlodde det igen, men Frands sagde, at hvis jeg gjorde det, var jeg en stor torsk.

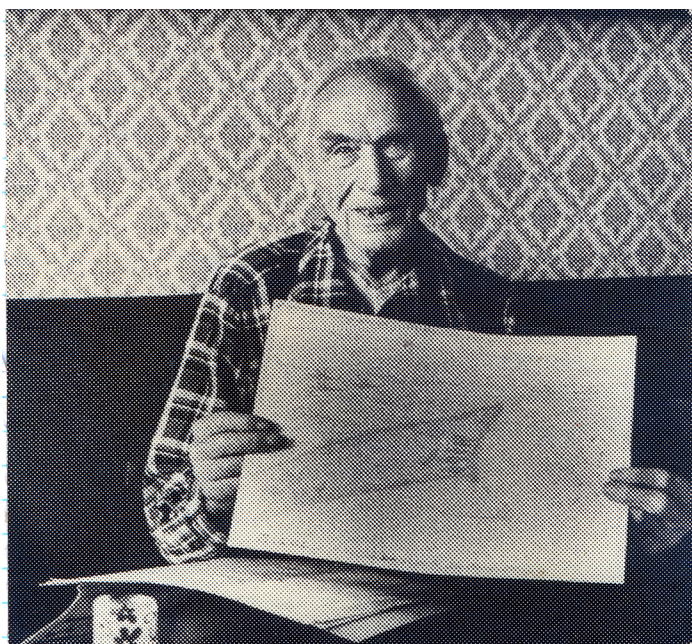
Billedet hænger nu, sammen med utallige andre malerier, i Niels Landts stue, og han er senere blevet budt 8.000 kr. for det.

- Fiskernes situation og deres økonomiske forhold har ændret sig væsentligt gennem de år, jeg har fisket, siger Niels Landt. Forholdene var meget dårlige i min ungdom, men nu tror jeg, at de fleste fiskere har det udmærket. Bare alle havde det så godt som os, var der ingen, der skulle klage.

I de første år, Niels Landt fiskede, var der alene i Nysted 20 erhvervsfiskere, og nu er der omkring 15 i hele distriktet.

- For cirka 12 år siden stoppede vi med at fange sælhunde. Ved Rødsand var der på det tidspunkt mange sælhunde, og de ødelagde vores net og spiste fangsten, så vi fangede mange sælhunde i vore store ruser. I begyndelsen afsatte vi sælhundene til forskellige garverier og senere til margarinefabrikker. Skindene blev solgt til pelse, og i den sidste periode, vi fangede sælhunde, kunne vi få omkring 90 kr. for et skind.

- Den største fangst, vi gjorde, var 32 sælhunde i et røgt, og de seks største vejede hver 300-400 kg., fortæller Niels Landt. Til sidst måtte vi holde op med at fange sælhunde, fordi de blev drevet derfra af skytter, og vi fik mange skamskudte sælhunde i vores ruser.

Niels Landt er, trods sine 81 år, stadig frisk og rask. Han har en fin hukommelse og fortæller gerne om fiskeriet i gamle dage.

Foto: Folketidende.

Niels Landt holder meget af god gammel dags musik og er selv harmonikaspi-
ler. Han har spillet til adskillige baller
rundt omkring på egnen.

- Jeg bryder mig ikke om den nye mo-
derne musik, siger Niels Landt. Det lyder
forfærdeligt og de bevægelser, de unge
udfører på dansegulvet, har jo heller ikke
noget med dans at gøre.

Niels Landt holder meget på traditioner-
ne, og på flere områder er det tydeligt,
at han er ud af fiskerslægt. Malerierne på
væggene vidner om det, men også da-
gens menu fortæller det. Den lyder nem-
lig på ålesuppe, en god gammel ret, der
tilberedes som enhver anden suppe, blot
kogt på ål, og til den velmagende suppe
spiser Niels Landt kogte boller.

Nysted Vandtårn – fortælling og fremtid.

Nysted Vandtårn, opført 1912.
Foto: Nysted Lokalhistorisk Arkiv.

NY ØSTERGADE 11, matr. nr. 9f, Markjorder, fredet.

I registranten "Huse i Nysted 2008" fremgår følgende:

Cirkulært og ganske let konisk vandtårn. Tårnet, som er støbt, er groft pudset og malet bleggult med glatpudsede, hvidmalede bånd og gesimser. Sorttjæret sokkel. Den nederste etage, som udgør tårnets base, afsluttes af fjorten gråmalede, etrammede, firerudede vinduer mellem to gesimsbånd. Mod Ny Østergade er en grønmalet, tofløjet, flammeret dør i hvidmalet, glatpudset indfatning med konsolbåren dækplade, på hvilken der står et skjold med to profilerede og svungne støtter. I selve tårnet er tre skydeskårsagtige vinduer over hinanden mod hvert af de fire verdenshjørner. Øverst har tårnet 32 tætsiddende, rektangulære glugger over en båndgesims. Tårnet afsluttes af et teglhængt, seksstenkantet, svunget mansardtag, som krones af et lille zinkspir med vindfløj.

Bemærkninger: Vandtårnet er et fint og markant bygningsværk; sammen med kirkens spir er det en uundværlig del af Nysteds profil. Desværre fremstår tårnet meget misligholdt. Det bør snarest muligt istandsættes.

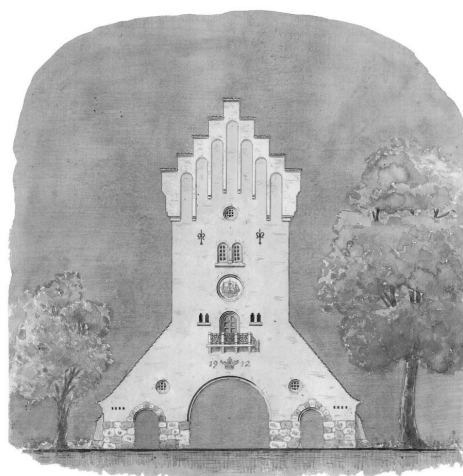
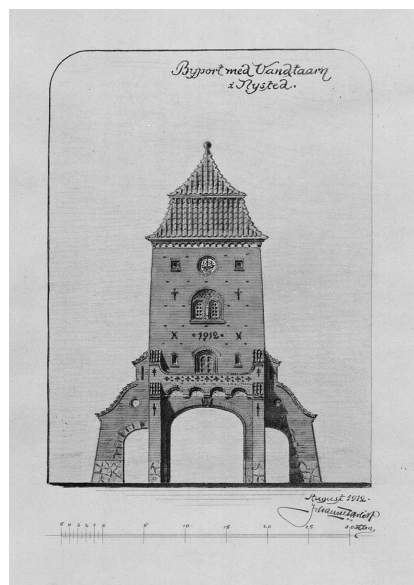
Historie: I 1912 opførtes vandtårnet. Det blev projekteret af arkitekt Alf. Jørgensen og ingeniør Georg Jochimsen, København. Tårnet ophørte med at fungere som vandtårn i 1976, og blev i 1984 ombygget indvendig til brug for udstillinger.

Arkitekt Johannes
Holck.

Som nævnt ovenfor blev vandtårnet opført 1912. I forbindelse på planerne blev der forelagt flere forslag og tegninger, idet man havde planer om en kombineret byport og vandtårn. Disse tegninger/forslag er udført af arkitekt Johannes Holck og ses nedenfor.

Foto. Nysted Lokalhistorisk Arkiv.

Ovenstående billeder kan ses på Lokalhistorisk Arkiv i Nysted, hvor de forefindes i stor størrelse og i farver, og i forbindelse med udgivelsen af Huse i Nysted 2008 er medtages billede 1, 3 og 4 som illustration i bogen, henholdsvis på forsiden og bagsiden.

Nysted Vandtårn virkede nu efter hensigten i mange år med at levere fint, koldt og velsmagende vand til byens borgere, men i 1975 vedtog man, at bygge et nyt vandtårn – eller man må vel hellere sige et vandværk – ved siden af det gamle. I den anledning blev der foretaget nye boringer ved siden af de gamle i Folehaven. Samtidig vedtog man, at det gamle vandtårn forblev bevaret som vartegn og sømærke.

Den 7. december 1976 indviedes et nyt vandværk for Nysted. Det har fungeret et par måneder. Værket er placeret på den gamle boldbane i nærheden af vandtårnet. Vandværket har en kapacitet, der rækker til flere generationers udvikling i området, selv om man regner med udvikling i både sommerhusområder og parcelhusbyggeriet. Nye boringer ved Folehaven er meget givtige. Vandværkets maskiner og teknik er leveret af fa. I. Krüger, København. Værket forsyner i dag 750 ejendomme og præsterer 50 m³ i timen, men kan bringes op på godt det tredobbelte uden vanskelighed. Det er 64 år siden, Nysted fik sit første og hidtil eneste vandværk. Det nye værk er budgetteret til 1,1 Million, og man regner med, at budgettet holder. Værket betales af forbrugerne under værket.

I september 1977 vedtog byrådet at bevare og restaurere byens vandtårn. Der har været stor debat om dette spørgsmål – også i befolkningen. Størsteparten af befolkningen finder, at det ville være synd for bybilledet, om tårnet blev revet ned. Da byrådet fandt, at en evt. nedrivning ville blive ligeså dyr som en istandsættelse, valgte man det sidste. Desværre bliver tårnet ikke repareret indvendigt, da det ville være glimrende som udsigtstårn for turister. Turistforeningen kan desværre ikke skaffe de fornødne midler til en sådan istandsættelse, og kommunen vil ikke betale.

Nu lå vandtårnet stille hen i mange år, men først i firserne begyndte der at røre sig tanker om anvendelse af flere bygninger i Nysted, herunder vandtårnet. I første omgang var det Nysted Turistforening, som havde fået en ny og spændende ide, nemlig at indbyde lokale og udenbys kunsthåndværkere og bildende kunstnere til at medvirke til planen om at gøre Nysted til et kunsthåndværkscenter, hvor de skal arbejde i værksteder, der skal være åbne for publikum. Tanken var, at disse værksteder i første omgang kun skulle arbejde om sommeren, så byens turister kunne se produktionsprocessen og spørge og evt. købe. Så mange typer kunsthåndværk som muligt ønskedes gerne repræsenteret. Projektet blev bakket op af Nysted kommune, Aalholm og andre i form af penge og arbejdsindsats, men indtil videre blev det ikke til noget, bortset fra, at byrådet i 1984 endeligt vedtog, at nedlægge bygningen som vandtårn og lave det om til et udsigtstårn. Man forventede, at bygningen kunne tages i brug medio 1984 efter vandtårnet gennemgik forskellige forandringer til sikring af, at det besøgende publikum ikke falder ned af trapperne.

Så lå vandtårnet igen stille hen, men i juli 1990 indledte Nysted Kunstforening sin tekstilkavalgade, hvor 25 kunstnere udstillede værker i Clausens pakhuis, Bønnelyches pakhuis, Den gamle station, Vandtårnet og på Aalholm slot. Borgmester Leo Thorsen roste ved åbningen initiativet, som byrådet havde ydet et tilskud til på 50.000 kr.

Vedligeholdelse af kommunens bygninger - herunder vandtårnet - har i flere omgange været på dagsordenen, og i februar 1995 beregnede Teknisk Forvaltning i Nysted kommune, der har ansvar for alle kommunale ejendomme, at det ville koste kr. 250.000 alene en reparation af vandtårnet. Teknisk Udvalg søgte om pengene, men om de blev bevilget siger historien ikke noget om.

I oktober 1995 var Nysted Kunstforening igen på banen, denne gang med projektet "Paper in Art", som skulle være en begivenhed, der i kunstnerisk omfang nærmede sig den flotte Papirbiennale, som Kunstforeningen afviklede i 1989. - Der bliver arbejdet med værksteder og udstillinger i Vandtårnet og i de gamle pakhuse. Desuden er der truffet aftale med Merete og John Raben-Levetzau om at inddrage Aalholm Slot

som aktivitets- og udstillingsområde.

Nysted vandtårn kom med i festivalen, idet sommerens papirfestival "Sea-born papers" – som den kom til at hedde – åbnede fra den 5. juli -18. august.

Udstillingsstederne blev vandtårnet, Bønnelyches pakhus, Clausens pakhus, samt turistbureau et. Foruden en række danske kunstnere deltog kunstnere fra Tyskland, Finland og Zimbabwe

I 1997 fik vandtårnet en permanent udstilling med udstoppede dyr fra egnen. Konservator Peter Kildenefeld forærede sin samling til Nysted Kommune og udstillingen blev indviet af borgmester Leo Thorsen. Der er gratis adgang og dagligt åbent mellem kl. 9.00 og 16.00

Så lå vandtårnet igen stille hen, men i januar 2003 skete der noget vigtigt.

Kulturarvstyrelsen under Kulturministeriet foreslog fredningen af vandtårnet. Jernbanestation og Posthus kommer formentlig med senere.

Det er Kulturarvstyrelsen under Kulturministeriet, der foreslår fredningen. Det særlige bygningssyn har set på sagen omkring vandtårnet og indstiller til fredning.

Det er Bevaringsforeningen i Nysted, der startede fredningssagen. Her indstillede man fredning af flere bygninger i Nysted, nemlig vandtårnet, jernbanestationen, posthuset, samt Skansepavillonen. Indstillingen sendte man til Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur. Her var man enige bortset fra Skansepavillonen, idet der var ændret for meget i forhold til den oprindelige bygning.

Når vandtårnet i Nysted foreslås fredet er det fordi det er et godt eksempel på første generation af de støbte vandtårne i jernbeton med en arkitektonisk udformning. Det eneste vandtårn af denne type, der er fredet, er et lille privat tårn i Brede, Jylland. Otte andre vandtårne i Danmark er fredet, men de er ældre.

Vandtårnet i Nysted er 35 meter højt. Det er opført 1912-13 ved arkitekt Alfred Jørgensen og ingeniør Georg Jochimsen. Vandtårnet blev sidst ombygget i 1984 og har siden fungeret som udstillingstårn.

Fredningen blev en realitet, da byrådet i 2003 indstillede fredningen til Kulturarvstyrelsen, som blev godkendt i 2004.

Efterfølgende har vandtårnet så stået der i al sin pragt og vælde, og af og til har der været planer om hensigtsmæssig anvendelse, f.eks. i 2005, hvor der var tale om et strandjagtmuseum. Også offentlig åbning af vandtårnet har været forsøgt. I 2005 blev der åbnet mulighed for, at alle og enhver kunne træde ind af den solide og blåmalede dør, og bestige de 122 trin til toppen og få sig et berigende udsyn over byen og nærmeste omegn. Der var åbent hver dag fra kl. 9 til 15.30 til og med 31. juli. Entreen var gratis.

I forhallen var der endvidere mulighed for at se en udstilling af fugle og dyr fra danske strande, skove og marker. Også den var gratis.

Mest har der dog været tale om småreparationer, både i 1995 og 2005, hvor vejrliget havde taget hårdt på tårnet.

Som en sidebemærkning kan oplyses, at de handlende i byen ofte har benyttet vandtårnsmotivet og andre motiver fra Nysted og omegn som blikfang, f.eks. har Nysted Apotek i flere omgange fået trykt nye receptkuverter med 12 udvalgte tegninger af Fejøl-kunsteren Claus Gress. Kuverterne er trykt i en blå farve, og på bagsiden findes en tekst med en kort forklaring af illustrationen.

Motiverne er: Aalholm slot, biblioteksbygningen, vandtårnet, Nysted kirke, Gammel Torv, Rådhuset, fattighospitalsbygningen i Adelgade, Villa Marina, apoteksbygningen, turistbureauet i Adelgade, Kettinge Mølle og Kettinge Kirke.

Som tidligere nævnt har der i årenes løb været mange tanker, forslag og drøftelser omkring vandtårnets anvendelse eller forbliven. Ser man på vandtårnet i dag må det konstateres, at det er i en ret miserabel forfatning. I øjeblikket overvejer Guldborgsund Kommune hvordan tårnet kan restaureres og hvordan det i fremtiden kan anvendes.

En kreds af Nysted-borgere har sat sig for, at der nu skal gøres noget, og den 17. januar 2009 blev der indkaldt til besigtigelse af vandtårnet. Her mødte mere end 30 personer op, da Bruno L. Jeppsson på vegne af Nysted og Omegns Fællesråd klokken 10 lørdag formiddag bød velkommen i vandtårnet.

Efter de åbne døre i vandtårnet var det tid til et møde i Nysted Biograf-Teater, og en fokusgruppe, der blandt andet skal fostre konkrete idéer til, hvad Nysteds vandtårn skal bruges til, blev dannet.

- Hensigten med fokusgruppen er, at man sammen med Guldborgsund Kommune skal finde den rigtige og bæredygtige anvendelse for vandtårnet, lød det således fra Bruno L. Jeppsson, bestyrelsesmedlem i Nysted og Omegns Fællesråd.

John Brædder, formand for Udvalget for Faste Ejendomme, oplyste ved mødet, at det på det bestemteste er Guldborgsund Kommunes hensigt, at bevare vandtårnet.

- Det er en naturlig konsekvens af, at bygningen er fredet. Yderligere ønsker Guldborgsund Kommune, at vandtårnet indgår som et naturligt led i den form for turisme, som Nysted er udlagt til i den kommende kommuneplan, lød det således fra John Brædder, der samtidig gjorde opmærksom på, at kommunen formentlig vil være noget mere tilbageholdende, når det kommer til selve driften af den renoverede bygning.

- Man kunne måske forestille sig, at Guldborgsund Kommune sørger for den udvendige istandsættelse, og at lokale ildsjæle sørger for den indvendige istandsættelse i sammenhæng med et bæredygtigt projekt, lød det fra John Brædder.

- Det er af afgørende betydning, at den tidligere Nysted Kommunes borgere tager ejerskab til projektet, mente Bruno L. Jeppsson og tilføjede:

- Det er os selv, der skal udfylde rammerne, og det er ejeren, der skal sørge for, at rammerne er brugbare.

I løbet af foråret vil Bruno L. Jeppsson på Nysted og Omegns Fællesråds vegne indbyde til arbejds møder, hvor de mange idéer vil blive afprøvet for alvor.

Det bliver spændende at se, om disse tiltag kan bære frugt.

”NYSTED AVIS”.

Skoleinspektør Chr. Andersen.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

I anledning af, at ”Nysted Avis” kunne holde 50-års jubilæum blev tidl. skoleinspektør Chr. Andersen opfordret til at skrive lidt om jubilæet. Nedenfor ses hans indlæg, som han kaldte ”Nysted for 50 år siden – Jubilæumsbetragtninger”.

Nok har han taget udgangspunkt i avisens indhold, annoncer m.m., men han har også evnet, at fortælle om byens forretningsliv, som der udfoldede sig i 1956.

Det er der kommet spændende læsning ud af.
Nedenfor ses hans indlæg i uforkortet version:

”Med indgangen i året 1956 kan ”Nysted Avis” fejre sit 50-års jubilæum. Det var boghandler ”Chr. B. Sidenius og Søn”, der påbegyndte udgivelsen af en ugentlig adresseavis. Bladet var på 4 sider i formatet 23x33 cm., altså ca. halvt så stort som nu. Det udkom hver fredag og tryktes i et lille håndtrykkeri i gården til boghandlen, der lå i Adelgade, hvor senere Reimers og G. Knuthsen drev boghandel, indtil Bdr. Engelbrecht overtog ejendommen. N. Sidenius var ansvarshavende redaktør.

Bladets spalter var ligeligt delt mellem annoncer og underholdende stof, lokale notitser, vittigheder og en fortløbende roman, ”Guldgraverne”, der løber gennem alle numrene i første årgang. Et gennemsyn af hele årgangen fortæller os en hel del om de dages Nysted, ikke blot gennem annoncørernes navne, men også ved de falbudte varer, og de averterede priser. Og det er slet ikke nogen ringe forandring, der er foregået i det halve århundrede. Byen havde dengang ingen jernbane, men en postvogn til Nykøbing, og en annonce meddelte, at C. Petersen satte en lukket vogn i gang den 15. marts med afgang fra Nysted kl. 8 og tilbage fra Nykøbing kl. 15.30.

Annoncer om stor gårdsplads og godt staldrum genkalder mindet om de gamle købmandsgårde, der kunne være fulde af hestekøretøjer fra landet. Gårdene findes endnu og er nok så romantiske, men vognene mangler.

Købmand Georg Wiet Chr. Rossing, f. 17/5 1931 – død 19/12 1904.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

Købmand Jakob Emil Tommerup. I byrådet 11/6 1880.
Købmand i Nysted 1904-1928, flyttede til Nyk. F.

Købmand S. Wichmand.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

Dyr læge Christensen.
Foto: Nysted Lokalhistoriske Arkiv.

De vigtigste købmænd var Georg Rossing (der også averterer med harmonikaer, kikkerter, barnevogne etc.), Tommerup (nu Harald Hansen) og S. Wichmann (nu Nysted Avis), der også handlede med trælast og bygningsartikler. Endvidere Th. Sidenius (nu materialehandel) og Carl Bønnelykke, der senere på året købte hjørneejendommen ved Gammelortov (nu Marius Rasmussen) af dyrlæge Hansen, der var flyttet ud på Klostergården. Foruden Hansen var der dyrlæge Christensen, der boede i den nuværende dyrlægebolig i Østergade.

I manufakturbranchen ses annoncer fra Ludvig Madsen (Vett og Wessel), hvor nu apoteket ligger. Jac. Birch, fader til fru Jenny Bischoff, og frk. Høj drev mindre forretninger (mest trikotage), hvor nu henholdsvis Will. Christensens Eftf. og Carl C. Olsen har butik. Anna Svenning- sen solgte ligtøj og gav en krans i tilgift. Hendes mand var bogbinder, og det var begyndelsen til sønnen, E. Ross-Svenningsens og senere Hakon R. Svenningsens boghandel. Louise Schrø- der havde modeforretning overfor købmand Rossing, og hendes fader drev bageri i samme ejendom. Th. Skaaning, H. P. Thomsen og Ulrik Hansen drev mindre herreekviperingsforret- ninger.

Af håndværkere ses annoncer fra murerne Holck, Mouritsen og H. J. Jacobsen, tømrerne J. Bjerregård og J. Madsen, der begge averterer med træpumper (man havde intet vandværk), snedker P. Clausen (i isenkræmmer Krags ejendom) og karetmager Nielsen i Østergade. Maler Madsen (som døde for få år siden) meddeler, at hans forretning har haft så stor fremgang, at flere nye svende har måttet antages, og J. Westrup Gleie, en af den tids Nysteds mest initiativ- rige mænd, der bl.a. fik oprettet Teknisk Skole, har fået maskiner og averterer med "Nysted Smede- og Maskinværksted". I Smedestræde havde J. Jensen smedie, medens en af sønnerne, Brandt Jensen, lavede cykler af hjemtagne løsdeler. Nævnes må også blikkenslager Danielsen (nu Rob. Hansen).

Af bagere var der Dampmøllen ved brdr. Møller, den før omtalte Schrøder og A. Christensen, der averterer med 40 forskellige slags småkager, 1 og 2 øre stykket. Så var der urmager Boye (der ikke averterer) og A. J. Andersen (nu Leth Nielsen), medens Høffer og Sjelle sørgede for herrernes barbering og klipning. Barber var hovedarbejdet, og der var ikke meget med hår- vand og slet ikke ondulering og den slag galskaber. Damefrisør eksisterede ikke, damerne kunne nok selv ondulerer deres hår dengang; det korte damehår var ikke opfundet, håret blev flettet og sat op i en knude i nakken.

F. W. Bischoff (fader til den nuværende garver) havde garveri, og Rasmus Jensen (fader til borgmester J.) averterede med "god gang i støvlerne". Dengang ingen anstændig herre gik med sko.

Af slagtere var der F. C. Christensen. Fader til fru Thorbøll; Krüger i Slotsgade havde røgeri, og så var der Svineslagteriets udsalg, der også averterer med hvalfileter.

Byens sagførere var Hovmand (nu Bøgelund Thomsen), der bestyrede Landbostandens Spare- kasse, medens Pedersen bestyrede Lollands Spare- og Lånebank (nu Landmandsbanken). Og så må vi ikke glemme Schrader, der boede på Villa Marina og tillige var godsinspektør og "by- ens fine mand".

Af gæstgivergårde var der Axelhus ved Vilh. Krag (nu Landmandshotellet), Stad Nysted og ved havnen "Børsen", der dreves af V. Balslev, indtil han ombyggede ejendommen til butik. Så var der jo Hotellet, der afholdt koncerter af et 10 mands orkester, entre 35 øre; dette er en ny vært, J. P. Jensen, der kom fra Hobro. Det holder dog vist ikke ret længe for ham.

Man får ikke indtryk af, at der var kedeligt i Nysted dengang, tværtimod. Bladet havde mange annonceringer, baller (entre 35 øre for en dame og 50 øre for en herre). D. F. B. havde også dengang julebal 3. juledag, og der var langt mere værtshusliv end nu. Kaffepunchene kostede kun 10 øre stykket, en bajer 15 øre og en kop kaffe med brød 25 øre. Det var før finansmini- steren begyndte at skele til flasken. Industri- og Håndværkerforeningen holdt udflugt med dampskib til Pomle Nakke, 1,50 øre, og Balsløv arrangerede sejlture på Noret for 25 øre i ti- men. Der holdtes folkefester i Folehaven og i Roden Skov, (Skanseanlægget er nyere), Hånd- værkerforeningen holdt selskabelige møder på Hotellet hver torsdag og Nysted Sangforening afholdt aftenunderholdning flere gange i årets løb. Der blev åbenbart ikke røget mindre den- gang end nu. En indsender klager i bladet over, at der ryges ved begravelser, endog "mens kisten sænkes i graven". Men tobakken var jo også billig, 25 øre til 1 kr. pundet for god tobak. I det hele er det interessant at studere priserne: Java kaffe 1 kr. pundet, knækchokolade 65

øre pundet, æg 38 øre (ikke stykvis, men pundet), 1 fl. snaps 27 øre, 1 fl. cognac 1, 2 eller 3 kr. efter kvalitet, et par herrestøvler omkring 10 kr., et par damestøvler 8,50 kr., en konfirmationshabit 18 – 25 kr. og 1 tønne roer 50 øre. Men fortjenesten var heller ikke stor. En arbejdsmand tjente kun 1 – 1,50 kr. om dagen for 10 timers arbejde, karlelønnen på landet var 300 – 350 kr. om året, pigelønnen 200 – 225 kr.

Meget har forandret sig i de 50 år; men "Nysted Avisen" kommer stadig en gang om ugen til hvert hjem i Nysted og opland, formatet er fordoblet, og annoncerne har bredt sig stærkt på det underholdende stofs bekostning, og det har udgiveren sikkert ikke noget imod.

Jeg vil gerne slutte disse betragtninger med en hjertelig jubilæumslykønskning til bladet, med ønsket om, at det stadig må bidrage til at fremme forretningslivet i Nysted og omegn og være et nyttigt bindeled mellem handlende og deres kunder.

Chr. Andersen"

DØDSDROMEN – blir' du svimmel?

I Havnegade boede Johannes Nielsen, hans kone Agnes og deres mange børn. Johannes arbejdede på Savværket og Agnes syede på fabrikken (Engelbredt). Af deres børn kan nævnes Kamma, Børge, Kurt, Erik, Ellen, Jørgen og Bent (Grønært).

Nedenstående fortælling handler om sønnen Erik, f.d. 18. august 1930 i Nysted. Han blev også kaldt "Stauning" – hvorfor henligger i det uvisse. Erik arbejdede stort set hele sit liv i Nysted, bortset fra hans liv som dødsdromkører. Erik endte sine dage i Sundby på Falster, hvor han døde 10. juli 2001.

22. oktober 1999.

Som ung boede Erik Nielsen i Nysted og arbejdede som ung mand i Nysted Kalkbrud. Kalken blev på tipvogne transporteret til en lagerplads, for senere at blive sendt til Sydhavnen i København. På en regnvejrsdag, hvor der ikke kan arbejdes i kalkbruddet, går Erik rundt og hygger sig på Nysted Havn. Gennem snak med havnefolket bliver Erik klar over, at man er ved at opstarte en årlig havnefest, og ganske rigtigt dukker to store lastvogne op med gøgl, fortæller Erik.

Mellem skydetelte og tombolaer stiller man en dødsdrom op. Ca.13 tons materialer skal stilles op og gøres klar til festdagene. Erik kommer for tæt til arbejdet med dødsdromen, og folkene spørger ham, om han har lyst til at hjælpe til med opstillingen. Erik er en kraftig gut, der kan give et godt nap med arbejdet, og han vil gerne hjælpe gøglerfolket. Da det hele er klar og dødsdromens motorcykler skal varmes op, får Erik tilbud om han vil være medhjælper, blandt andet til at skubbe maskinerne i gang.

Da havnefesten er forbi, har Erik fået smag for gøglerlivet, og bliver spurgt om han vil rejse med videre til den næste by. Erik slår til selvom lønnen ikke er stor, og man må holde sig selv med kost. Erik har mod på livet og går hjem og siger til sin mor: "Nu kan du pakke min kuffert. Nu skal jeg ud og arbejde med gøglere, jeg skal køre dødsdrom". "Jamen dog": siger Eriks mor. "Det må du ikke, jeg er bange for du slår dig ihjel". "Nej, Nej": siger Erik. "Nu rejser jeg med dødsdrom. Ukrudt forgår ikke så let".

Farvel og så ud i den store verden.

Foto: Privatfoto

Erik spilder ikke tiden, han vil selv køre på de lodrette vægge. Modet mangler Erik ikke, og han kommer under vejrs med, at skal man kører på de lodrette vægge, så skal man ikke være svimmel. For at køre sig fra svimmelhed, får Erik fat i en almindelig trædecykel og hu- og hej går det rundt og rundt nede på den skrå startbane. Man kan ikke træde hårdt nok til at komme op på den lodrette væg. Rundt og rundt og når man kan se dromens Dør, så har man kørt al form for svimmelhed af sig.

Tiden går, og da sæsonen er slut flytter dødsdromen i vinterhi i Søborg Tivoli, København. Inden Erik rejser hjem til Nysted til overvintring, snakker han med dødsdromens direktør, som er den landskendte dødsdromkører "Mickla Mong". Erik gør opmærksom på, at nu havde han arbejdet i bunden af dødsdromen hele sommeren, og til næste sæson vil han gerne være kører på de lodrette vægge. Direktøren er lidt betænkelig, og mener at Erik er for tung, men Erik holder på, at han har kørt svimmelheden af sig og "giv mig bare chancen, så skal du bare se".

Ja, ja, det vil direktøren tænke over. Erik rejser hjem for vinteren, og tidligt næste forår kommer et brev til Erik, at han har lyst stadigvæk, er han velkommen til Søborg Tivoli og påbegynde karrieren, som dødsdromrytter.

Erik går rask til sagen, og kommer snart på ryggen af en sprudlende "Indian Scout", en særdeles velegnet motorcykel med kort udstødningsrør til kørsel på lodrette vægge. En anden dødsdromkører var Erik behjælpelig ved de første køretimer og snart var Erik klar til de lodrette vægge. Erik skulle nu have et navn, der passede til jobbet, og for Erik var det nærliggende at kalde sig "Erik Nysted". Navnet, der nu kom på plakaten. Med stor dristighed kørte Erik i siksak volter og når to maskiner var på væggen samtidig, cirklede man med hverandre i hånden med dødsforagt rundt i dromen. Et af Eriks numre var i fuld fart stående på siden af maskinen og gøre honnør til publikum. I et andet nummer lå Erik på knæ på sadlen i fuld fart rundt. Helt usædvanligt kørte Erik siddende på styret og læste i Ekstrabladet, naturligvis slået op på side 9-pigen, og med stor tilfredshed at styre maskinen rundt og rundt.

Erik blev efterhånden en skrap kører og benyttede sig ud over motorcyklen af en racerbil, som man drøede rundt i til stor glæde for publikum. Erik var ret dristig og kom for tit op mod den udspændte sikkerhedswire i dromens top, trods direktørens forbud mod, at kørerne overskred den røde markeringsline øverst oppe. Ved en forestilling kom Erik for tæt til wiren, og en hjulkapsel fløj af. Da nu Erik efter forestillingen gik rundt mellem publikum for at sælge Postkort, kaldte en mand på Erik. "Ja, hvad vil du": spurgte Erik. "Da du kørte røg en hjulkapsel af, og ramte mig lige i panden. Er det noget der sker hver gang?" Erik så på manden, der havde en bule i panden på størrelse med et hønseæg og undskyldte mange gange, og lovede højtideligt, at det aldrig skulle ske mere. Erik var meget brødbetyngt og heldigvis tog manden det roligt, uden at tænke på at sige det til direktøren, der godt nok kunne blive sur, og måske endda fyre Erik.

Vi befinder os i begyndelsen af 50-erne og 1952 var Erik med i en film. Det var optagelsen af filmen "Bag de røde Porte" på Dyrehavsbakken, hvor tilfældigvis dødsdromen gav forestillinger. I filmen skulle Louis Mie Renard være dødsdromkører, og fik lov til at øve sig på dromens motorcykler. Erik overværede prøverne, hvor det ikke gik Louis Mie Renard særlig godt og gang på gang faldt ned, og det var tydeligt, at det ikke bekom ham vel. Erik tog fat og for at demonstrere, hvor svært det er at begå sig på de lodrette vægge, bad Erik om, at få åbnet dromens dør ud til det fri. Erik startede sin maskine, og i et ryk var han oppe på væggen og kørte flere omgange rundt og landede igen trods den åbne dør i dromen. "Når du kan kører sådan bliver du dødsdromkører, og kan du ikke det, bliver du aldrig kører på de lodrette vægge".

Erik blev stand-in for Louis Mie Renard under filmoptagelserne, hvor det skulle forekomme, at Louis faldt ned med maskinen og kom til skade, men Erik fortæller, at styrtet blev lavet ved hjælp af filmtricks. Erik ville ikke have betaling for stand-in jobbet, men forlangte at få en videooptagelse af hele filmen.

Erik fortæller, at der i Danmark var 3 dødsdromer. To stykker i Jylland og en på Sjælland og Lolland-Falster. Erik rejste med dromen i syv år og fortæller, at med hensyn til at styrte ned, så skete det en gang i hver sæson, og værst gik det ud over Erik under en forestilling i Esbjerg, hvor han efter et styrt kom på hospitalet til behandling. Erik var lavet af godt stof, og efter behandling vendte han tilbage til festpladsen og bekendtgjorde, at hans næste optræden på de lodrette vægge blev om aftenen kl. 19.00. Grunden til et styrt var mange gange, når publikum klappede begejstret, og Erik gav en tand mere, så kunne det hele gå i sort og Erik lå og rodede rundt nede i bunden af dromen.

Et af de steder i Danmark, hvor publikum var mest begejstret, var ved forestillinger på Bornholm. Der havde i tidernes morgen været en dødsdrom på øen, hvor køreren var den navnkundige Morian Hansen, men hans mod i dromen gik ikke højere end han kørte op mod toppen og råbte bøh, for derefter hurtigt at lande. Derfor vakte Eriks bedrifter på væggene stor jubel.

Nysted Folkehistorisk Selskab

Skrøner og historier fra NYSTED og omegn.

Forord.

For et lille års tid siden kontaktede Ib Schjelde undertegnede, idet han havde købt og læst de af mig udgivne NYSTED KRØNIKER.

Det blev til en snak via telefonen og e-mail om de erindringer og oplevelser vi hver især havde haft i Nysted, og der kom mange spændende og sjove ting og sager ud af det.

Mens vi sådan fortalte og snakkede om tingene blev vi enige om, at der naturligvis måtte være andre, som kunne bidrage til en anderledes "krønike", og Ib kunne oplyse om, at han, Bjarne "Skrædder" Jensen og Peter Plenge ved en historisk og meget våd generalforsamling på Turisten i firserne havde stiftet **NFS - Nysted Folkehistorisk Selskab**. (Bemærk venligst sammenfaldet med Grundtvigs forbogstaver).

Meningen med selskabet var, at fortælle eller få fortalt de historier, som ikke optræder eller optrådte i byens borgerlige kredse. Der behøver bestemt ikke at føres sandhedsbevis for disse historier og myter.

Bare det bliver fortalt eller genfortalt i de forskellige udlægninger, som man altid kan komme op at skændes om. To forskellige udlægninger af den samme historie kan kun blive interessant, fordi det kan bidrage til, at den enkelte historie bliver endnu sjovere. At det så kan blive til noget af en løgnehistorie må man tage med i købet.

Dette gav idéen til, at vi ville forsøge at genskabe **NFS - Nysted Folkehistoriske Selskab**, og umiddelbart efter gik vi i gang med at kontakte de "gamle medlemmer" for at høre om deres mening om projektet.

For at gøre det kort – der var stemning for at forsøge, og det blev herefter sat i gang. Undervejs er der kommet flere med, og det er stadig meningen at vi vil tilføje nye medlemmer, herunder ahoc-medlemmer m.m. med det formål, at beskrive byens liv og levned i respekt for C. A. Hansen og hans efterfølgere som fortællere af stort og småt.

Men skal oplevelserne, historierne og hvad der ellers kommer frem nedskrives kræver det noget mere.

Det vil kræve en vis dristighed og en portion respekt for de mennesker, der bliver fortalt om, så man undgår sagsanlæg fra slægtninge og familier. Derfor er det Foreningens agt helt og holdent at respektere disse krav og i fornødent omfang indhente tilladelse til udgivelse af personfølsomme oplysninger.

Der er ingen tvivl om, at politisk klassebevidsthed spillede en stor rolle i Nysted i den efterkrigstid, hvor vi voksede op i byen. Men ud over tilhørsforholdet til borgerskab, arbejderklasse eller bondestand var der jo også andre vigtige bevidsthedsudviklende samlingspunkter, som gik på tværs af det politiske og sociale. F.eks. sporten med boldklubben, sejklubben, roklubben, kajakklubben og brydeklubben som mødesteder. Der var lærdommens centrum, skolen, som ingen kunne undslippe, og kirken, hvor alle vi vantroende unger blev konfirmeret. Der var badeanstalten, og der var Skansen og forsamlingshusene med baller, dilettant og slagsmål. Og så var der jo Aalholm som også var leveringsdygtig i gode historier om både de fine og de andre. Kommunekontoret, gasværket, hotellerne, kalkværket, fabrikken, mejeriet, posthuset, jernbanen, værkstederne og de mange butikker, der fik folk fra de omliggende sogne til at myldre ind til Nysted fredag aften og lørdag formiddag, - alle disse steder blev der snakket, arbejdet, festet, kæmpet og skabt gode historier, som vi gerne skulle prøve at få gravet så mange som muligt frem af.

Foreløbig har følgende bidraget med historier til dette udlæg af skrøner og historier fra Nysted om Omegn:

Ib Schelde, Leo Thorsen, Peter Plenge og undertegnede.

Givet i NYSTED anno 2006 John Voigt.

Spritsmugleriet.

Under den sidste spritsmuglersag i begyndelsen af 30`erne blev Preuss dømt som hovedmand. Han havde en dom for en tidligere smuglersag.

Efter sigende skulle smugleriet foregå på den måde, at ålekvassen fra Tyskland havde sprit med og ål med til de nordtyske stæder. Når det skulle kunne lade sig gøre, skyldtes det, at Preuss far, der var purser eller hovmester på Hamborg-Sydamerikalinien, havde en forretning med opkøb og eksport af levende ål i kasser med vådt sand til tyske havne.

Afsløringen af foretagendet står at læse i Folketidende fra den tid. Avisen skriver, at den talrige forsamling i retssalen morede sig lidt rigeligt. Flere så kendte og respekterede borgere var indblandet i affæren, men de fleste var små mennesker. Sagen blev vist nok af de fleste be-

dømt som en rigtig folkelig historie. Under den tids voksende arbejdsløshed var der ikke den store respekt for autoriteterne. Herefter gik man over til hjemmebrænderiet.

Jeg kan tilføje. m.h.t. Spritsmugleriet i 30'erne. Jeg modtog i min tid som borgmester en udklipsbog fra boet efter Harald Jensen, der var borgmester i byen, på det tidspunkt hvor spritsmugleriet gik for sig. I den bog, som beror på lokalhistorisk arkiv, er der flere beretninger om spritsmugleriet og dets konsekvenser efter dommene. Skandalen om El-værkets store indkøb af twist er ligeledes beskrevet i bogen.

Jeg kan også tilføje det efter sigende var "Gården Jensen", (går den så går den) der var organisator for smugleriet. Der var udtænkt mange snedige måder, at skjule ulovlighederne på. Spritdunkene blev dumpet ude ved Vantore Strandhuse, der var bundet en sæk med salt til dunkene som steg op til overfladen efterhånden som saltet blev opløst. Min gamle ven Sofus Olsen fortalte, at han havde fundet en dunk med sprit som var drevet i land. Han turde dog ikke beholde den og afleverede den til øvrigheden, men han nåede dog at smage på indholdet. "Det var stærke sager, der skulle kun en teskefuld til en kaffeknægt" sagde Sofus. Spritten blev fragtet videre til distribution i hovedstaden, og det fortælles, at når man skulle over med færgen ved Overhoved så var dunkene skjult i barnevogne. Ligeledes beretter man om en transport der foregik med ambulance, der uheldigvis blev torpederet i et vejkryds, så spritdunkene væltede ud på vejbanen.

Den store Spritsmugler-Parade i Nysted Ret i Gaar.

Af Lolland-Falsters Folketidende den 10. juli 1934 kan man læse:

10 Fængselsstraffe fra 40 dage til 5 Maaneder, fire Bøder fra 400 – 600 kr. – og to Frifindelser.

Staten kræver godt 74.000 Kr. i Erstatninger.

De tre dømte Nykøbingensere appellerer straks til Østre Landsret.

Den store lolland-falsterske Spritsmugleraffære fandt – som kort nævnt – i Gaar Eftermiddags sin Afslutning paa Nysted Tinghus. Det var utvivlsomt den største Doms-Parade Byen endnu har set. I overlæssede Personbiler, paa Cykler og til Fods arriverede hele Styrken – i alt 14 Implicerede i Alderen fra 17 – 50. Det var ingenlunde nogen forknyt Skare – tværtimod. Med Smil paa Læben og ivrigt diskuterende Sagens Enkeltheder tog de Tinghusets ventelokale i Besiddelse og drøftede højlydt, hvor fredsommelige Mennesker, de var alle sammen. At de nu uheldigvis var kommet lidt paa kant med Toldvæsenet og Politiet om "en Smule Sprit" skyldtes udelukkende den splittergale Samfundsordning, de levede under.

En Sigtet, der mødte – i Politibil.

Kun en af de 14 implicerede havde vægret sig ved at spille Tid paa den Slags Narrestreger. Der var den godt 30-aarige Fiskeeksportør Herman Charles *Martens* fra Næstved. Han var med sit fartøj gaaet "paa Bedding" i Bandholm – men da Politiet var klar over hans Opholdssted, blev der straks udstedt Anholdelsesdekret og i Politibetjent *Bjørkholms* Bil blev han rettidig bugseret fra Bandholm til Nysted Tinghus. Straks efter at have faet sin Dom blev Anholdelsen ophævet.

Den sidste Parade.

Alle erkender sig skyldige – undtagen Gustav Preuss, Nysted.

Dommer *Bruun* og *Politimesteren* gjorde derpaa de Tiltalte bekendte med de Forseelser, hver især tiltales for.

Dommeren fortsatte med supplerende Oplysninger om, hvor meget hver især skal udrede i Erstatninger.

Ivan Petersen protesterede mod Rigtigheden af det ham tillagte beløb 16.186 Kr.

Dommeren: Jeg tror ikke de skal være bange for, at det er fejlagtigt. Toldvæsenet er altid meget omhyggeligt med den Slags Ting.

For øvrigt faar det – bemærkede Dommeren med et stort Smil – vel næppe nogen praktisk Betydning. De herrer har vel ikke alle de mange Tusinde Kroner med i dag. (Munterhed).

Ivan Petersen: Der maa være en fejl for mit Vedkommende.

Dommeren: De har vel ikke de 16.186 Kr. paa dem? Ellers kan det jo altid blive ordnet, naar de betaler.

Efter en tredje Protest maatte den overlegne Viktualie- og Sprithandler omsider bøje sig.

Staten gør Krav paa i alt 74.041 Kr.

Men de store Tal gør ingen som helst indvirkning paa Smuglerne.

I det følgende Kvarter svimlede det for almindelige dødelige med alle de mægtige Erstatningssummer. Dommeren oplæste – med Lynets Hast for at komme hurtigt gennem sagen. Erstatningerne drejede sig for de Enkeltes Vedkommende fra 5-6000 og helt op til omkring 20.000 Kr. Blot gjorde tallene ingen som helst Indvirkning paa de Implicerede, der sikkert alle var kemisk rensset for Kongens Mønt.

Sluttelig slog Dommeren fast, at de Erstatninger, der blev gjort Krav paa fra Statens Side, androg i alt 74.041 Kroner.

Protest mod en Fartøjs-Konfiskation.

I Anklageskriftet var der tillige nedlagt Krav om, at et af Smugleren Fisker Ejner Johs. Levisen, Nysted, benyttet fartøj "Minna" blev konfiskeret.

Viktualiehandler *Ivan Petersen*, Nykøbing (Hovedmanden): 5 Mdr.s Fængsel ÷ 10 dage for udstaaet Varetægtsarrest.

Vognmand *Rs. Petersen*, Nykøbing (tidl. straffet for Smugleri): 3 Mdr.s Fængsel.

Kørelærer *Carl Frederiksen*, Nykøbing: 60 Dages Fængsel.

Fiskeeksportør *Rud. Sparre Preuss*, Nysted (tidl. straffet for Smugleri): 6 Mdr.s Fængsel ÷ 18 dage for udstaaet varetægtsarrest.

Fisker *Gustav Preuss*, Nysted: 80 Dages Fængsel.

Fisker *Ejner Johs. Levisen*, Nysted: 80 dages Fængsel.

Fisker *Peter Vilh. Johs. Larsen*, Nysted: 60 dages Fængsel.

Arbm. *Ejner Jørgen Jensen*, Taagense: 500 Kr. i Bøde til Statskassen (subs. 50 dages Hefte).

Fisker *Anker Spurr Hansen*, Gedser: 40 dages Fængsel.

Chauffør *Rs. Chr. Jensen*, Nysted: 600 Kr. i Bøde (subs. 60 dages hefte).

Henry Albin Hansen, Nysted: 60 Dages Fængsel.

Vognmand *Sophus A. Nielsen*, Næstved: 400 Kr. i Bøde (subs. 40 dages Hefte).

Fiskeeksportør *Herman Charles Martens*, Næstved: 400 Kr. i Bøde (subs. 40 Dages hefte).

Fritages for Tiltale blev Vognmand *Carl Jørgensen*, Nysted og Fiskere *Carl Jul. Nielsen*, Stubberup.

To Fartøjer og to Automobiler konfiskeret.

Endvidere bestemtes det i Dommen, at de to til Smuglerierne benyttede fartøjer "Minna" og "Esther" samt Automobilerne "H 606" og "H 1191" vil være at konfiskere.

Sluttelig oplyste *Dommeren*, hvorledes Erstatningerne til Statskassen – de ovenfor nævnte 74.041 Kr. – vil være at fordele blandt de dømte: "Alle Erstatninger at udrede inden 15 Dage fra denne Doms Afsigelse"

Ivan Petersen protesterede endnu engang mod Erstatningsbeløbets Rigtighed.

Dommeren: De skal saamænd ikke være ængstelig, *Ivan Petersen!* Skulde der, hvad jeg tvivler stærkt paa, foreligge en fejl fra Toldvæsenets Side, vil jeg love, at den nok skal blive berigtiget den dag, De møder og betaler.

Der appelleres straks til Landsretten.

Ivan Petersen, Rs. Petersen og Carl Frederiksen, alle Nykøbing, finder Straffen for streng.

Saa snart *Dommeren* havde gjort de Dømte bekendt med, at de nu havde 14 dages Betænkningstid, traadte Hovedmanden *Ivan Petersen* frem i Skranken og meddelte at han ønskede Dommen appelleret til Østre Landsret. Han fik omgaaende Følgeskab af de to andre Nykøbingensere, Vognmand *Rs. Petersen* og Kørelærer *Carl Frederiksen*, der ligeledes ønskede Appel til Landsretten.

De øvrige Dømte udbad sig Betænkningstid.

Og dermed gik saa Tæppet ned for den største Spritsmugler-Parade i Nysteds Historie.

Spritsmuglersagen fra Nysted paadømt ved Landsretten.

Af Lolland-Falsters Folketidende den 24. august 1934 kan man læse:

**Rasmus Petersen og Kørelærer Karl Frederiksen samt Fisker Peter Johannes Larsen fra Nysted fik deres Domme nedsat.
De øvrige Domme blev stadfæstet.**

Til Eftermiddag afsagde Landsretten Dom i den store Spritsmuglersag fra Nysted:

Straffen for Vognmand Rasmus Petersen, Nykøbing, blev nedsat fra 3 Maaneder til 60 dages Fængsel.

Straffen for Kørelærer Karl Frederiksen, Nykøbing, blev nedsat fra 60 dages Fængsel til 30 dages Fængsel.

Straffen for Fisker Peter Johannes Larsen, Nysted, blev nedsat fra 60 dages til 40 dages Fængsel.

De øvrige Tiltalte fik deres Domme stadfæstet, og ligeledes stadfæstedes bestemmelserne om Erstatning til Staten.

Domme ved Nysted ret.

Kun to af de Dømte undlad at appellere.

Den 9. Juli i Aar afsagde retten i Nysted Dom i Sagen mod de 14 Personer, der var tiltalt som implicerede i den store Spritsmuglersag, der gennem lange Tider havde givet Politiet i adskillige retskredse et meget stort Arbejde.

Oprindeligt var der 16 mand med i sagen, men mod to af dem frafaldes Tiltalen, og de resterende 14 Tiltalte idømtes følgende Straffe:

Staldforpagter Ivan Petersen, Nykøbing, 5 Maaneders Fængsel.

Fiskeeksportør Rudolf Preuss, Nysted, 6 Maaneders Fængsel.

Vognmand Rasmus Petersen, Nykøbing, 3 Maaneders Fængsel.

Kørelærer Carl Frederiksen, Nykøbing, 60 dages Fængsel.

Kontorist G. Preuss, Nysted, 80 Dages Fængsel.

Fisker Ejnar Levisen, Nysted, 80 dages Fængsel.

Fisker Johannes Larsen, Nysted, 60 Dages Fængsel.

Smed Henry Hansen, Nysted, 60 dages Fængsel.

Fisker Anker Spuur Hansen, Gedser, 40 dages Fængsel.

Arbejdsmand Ejner Jensen, Taagense, 500 Kr. i Bøde.

Fiskeeksportør Herman Martens, Næstved, 400 Kr. i Bøde.

Vognmand S. A. Nielsen, Næstved, 400 Kr. i Bøde.

Chauffør Rasmus Jensen, Nysted, 600 Kr. i Bøde.

Tillige blev de Tiltalte dømt til at udrede i Erstatning til Staten 74.042 Kr., og de fartøjer og Biler, der havde været anvendt til Transport af den indsmuglede Sprit, blev beslaglagt til Fordel for Statskassen.

Proceduren ved Landsretten.

Med Undtagelse af de to Mænd fra Næstved Chauffør Jensen og Kontorist Preuss har alle de øvrige appelleret til Landsretten.

Her mødte Statsadvokat *Thomsen* for Anklagemyndigheden og nedlagte Paastand paa *Skærpe* af de dømte Straffe, medens den beskikkede Forsvarer, Landsrettsagfører dr. Jur. *Hurwitz*, henstillede til Dommerne, at der gaves de Tiltalte saa mild en Dom som muligt.

Varpe ud af Noret.

Jeg har også en oplysning om de to store sten der forsynet med jernringe. De ligger henholdsvis ud for skansevolden og i brinken ved den lille skanse ud for det gamle rygehus.

Alfred Landt, der boede i rygehuset, fortalte, at oprindeligt var der spændt en kæde imellem de to sten. Kæden var med passende mellemrum båret oppe af varpebøjer, og i sejlskibenes tid brugte man disse bøjer når man skulle ud af Nysted Nor, man roede ganske enkelt en trosse frem til disse bøjer, og derefter gik man trossen ind med gangspillet, som man dengang havde på sejlskibene. Heraf talemåden om at "varpe ud", som efterhånden også blev brugt om uønskede personer.

Om Bagdolio – en frihedshelt.

Et af de navne, der i de seneste dage er faldet mig ind er Rasmus Bagdolio, som arbejdede for Kalkværket med udlægning af "den bløde asfalt". Bagdolio var en helt i Italien og han overgav Italien til de allierede i 1943. Altså en nationalhelt

Hvordan i den vide verden øgenavnet har fundet vej til Rasmus, som bestemt ikke var nogen frihedshelt, er noget af en gåde. I begyndelsen af 70`erne så jeg Rasmus ved Vesterport station i færd med at lægge asfalt ud for Kalkværkets moderselskab i Ø. Teglværksgade. Han havde skiftet til københavnerselskabet. Siden forsvandt han åbenbart og Allan, som også arbejdede for Kalkværket, overtog hans navn og Allan Larsen var sandt for dyden heller ingen italiensk frihedshelt. Og den slags bliver næppe heller til at opklare.

3 drenge/unge menneskers oplevelser.

Under 1. Verdenskrig bestod realklassen af 3 drenge: Rudolf Preuss, Henrik Dampmøller og StavleChr. Under et fysikforsøg, som de kendte til bedrøvelighed, der skulle resultere i knaldgas, kendte de rumlen. Fysiklæreren, som nok har været Viggo Røvpisker, plejede at slå tre gange i bordet, hvorefter knaldet lød. Men den dag udeblev drønet, mens en af dem slap en gevaldig vind. Det har sikkert ikke været svært at finde og afstraffe den skyldige.

Tre begavede knægter, hvis skæbne formede sig helt forskelligt. Rudolf og Henrik indskrev sig i byens historie ved en vinter i mellemkrigstiden at bygge to kajaker, sejle over Østersøen for gennem floderne at ende i Paris. I Paris solgte de kajakerne og købte en motorcykel og drog hjem. Rejsens finansiering hvilede på en del rejsebrevne til Folketidende. Brevne kan sikkert læses i dag. Men Preuss fortalte, at pengene aldrig slog til under rejsen. Kartoffelopgravning om natten, foredrag på gader og stræder om deres eventyrlige rejse.

Særlig en begivenhed fik jeg fortalt. I en hollandsk butik gik de ind, efter at have undersøgt forholdene, og bestilte en pakke te, som stod på en af de øverste hylder. Mens indehaveren trak en stige frem og kravlede op, fik de to bjerget sig nogle fornødenheder. Det er ikke kommet med i brevene til Folketidende.

Rossing & Schrøder.

En af de få autentiske historier jeg kan huske foregik i Rossings købmandsbutik. Rossing fortalte Bendix Schrøder om hvordan den nye skoleinspektør, Aage Andersen var blevet modtaget, da han kom til Nysted første gang. Den første han mødte var Bjerregaard, som næsten havde ramt ham, da han spyttede skråen ud. Så mødte han Sjelle, som var ved at løbe ham ned midt på Adelgade. "Men da han så kom hen til Slotsgade," fortsatte Rossing "så mødte han dig Skrø'er, og da var han lige ved at løbe ud af byen." Hvortil Schrøder replicerede: "Jamen, det var da et held, at han ikke også mødte dig Rossing, for så var han sgu faldet dø' om."

Poul Emil.

Borgerskabet har sikkert aldrig hørt om Åljen, som var Poul Emil Olsens ældste søn. Øgenavnet stammer fra dengang, da spritsmugleriet gik for sig i Nysted. Sønnen blev sendt på havnen forsynet med en kurv, en tom 3-pæglflaske eller dunk og nogle skillinger for at købe smuglersprit – altså "den gode olie".

Ej heller har de fine mennesker hørt om Poul Emils besværligheder som Tysklandsarbejder under krigen, hvor han skrev hjem, at "her går det godt. Jeg er snart lige så fed som urmager Boye". Brevet gik glat gennem censuren, der ikke vidste, at urmager Boye var tynd som en stoppenål.

Murermester Hansen.

Mange historier går om murermester Hansen, der boede i Adelgade og gik under navnet "Go daven". Forretningen var vist ikke så stor, formentlig et par murebaljer, et par stiger, håndværkstøj og en trækvogn. Carlo Jensen var lærling på et tidspunkt. Når Carlo mødte tidligt om morgenen, lod "Go daven" rullegardinet gå op, kiggede på vejret. Og var vejret godt, lød ordren: Carlo, køр diligencen frem, vi må af sted. Var det regnvejr, lød beskeden "Carlo, der er skyer på himlen" og så blev det ikke til mere den dag. Engang kom den gode murermester på besøg hos Chresten Kullerup for at kigge på et stykke arbejde, svingede galant med hatten og rev lysekronen ned, hvortil "Go daven" bemærkede: "Sikke en ravage sådan en gammel hat ka` lave".

Natbetjenten.

En af historierne er den om natbetjenten, der havde "adresse" i et af fiskerskurene nær bådebyggeriet. Da min far begyndte at komme til Nysted i slutningen af 20'erne og en aften havde været til bal på Hotellet en vinterdag, var bilen (hans fars) punkteret. Frem med reservehjul, krydsnøgle og donkraft. Natbetjenten kom forbi og tilbød sin hjælp i form af gode råd, idet han indsnusede min fars ikke alt for alkoholfri ånde. Efter endt hjulskift mente betjenten at aftenen skulle afsluttes på Hotellet med natmad og diverse drikkevarer. Min far betalte og slap for videre tiltale.

I begyndelsen af 30'erne kørte min far lillebil og han blev en, eller måske flere aftener, hyret af natbetjenten til at køre en tur til Nykøbing. På vejen blev adskillige cyklister stoppet og afkrævet en bøde mod ikke at fa optaget rapport. Således blev både turen og opholdet på et af Nykøbings værtshuse finansieret. Hvornår natbetjenten blev afskediget ved jeg ikke, men i læng-

den gik det åbenbart ikke. Det siges i øvrigt om den gode betjent, at han en forårsdag solgte en oplagt fiskerkutter til en karl fra omegnen. Kutteren tilhørte selvfølgelig en anden og arresten i Sakskøbing blev den nye midlertidige adresse. En forårsdag bad natbetjenten arrestforvareren om at bede politiet i Nysted om at nedrulle persienerne i boligen ved havnen, så forårsolen ikke falmede hans møbler.

(Jeg mener at natbetjentens søn var involveret i de meget omtalte politimord på Amager i sin tid.)

Anekdote fra Kattesundet.

Ludvig Petersen boede i Kattesundet nr. 13., var handelsmand og færdedes, som handelsmænd dengang gjorde, en del på byens værtshuse, hvor man handlede om heste, grise, køer, og får, og hvad der ellers bød sig. Det skete naturligvis, at når man havde drukket lidkøb på handlerne, blev der hældt lidt mere på, men da samfærdslen dengang i de kredse foregik på cykel, var det jo ikke særlig farligt at færdes i byen.

En dag havde Ludvig en af de dage hvor man rigtig havde hygget sig ved handelen fået lidt vel rigeligt inden for vesten og da han på vej hjem med sin cykel skal ind af porten, der vender ud mod C.A. Hansensvej (dengang Kongemarksvej), falder han for gud ved hvilken gang over en jernstang, der var anbragt lige midt i indkørslen. "Nu kan "det være nok", sagde Ludvig og hentede den store stenhammer i udhuset og gav jernstangen hvad den havde godt af, et rigtigt mesterslag så vandet sprøjtede op af jorden. Det var nemlig spindelstangen til jordstopphænen han var faldet over. Ludvig blev våd og halvvejs ædru.

Den spiritus.

Pastor Karl Jensen gik ofte, fra morgenstunden ned til Barber Nielsen (Trilles farfar) for, at få klaret dagens barbering, der jo dengang blev udført med barberkniv. Barber Nielsen havde fået dagens første sæt (en pilsner og en augustura), og var klar til dagens gerning. Pastoren blev sæbet ind og Nielsen lagde for med at få rejst kniven lidt for meget og derved snitte pastoren med en lille rift. "Det er jo hvad der kan ske", tænkte pastor Karl Jensen, og Nielsen arbejdede videre, men inden barberingen var tilendebragt, skete det desværre igen og pastor Karl Jensen måtte igen afgive en blodsdråbe. Pastoren blev nu ærgerlig og udtrykte sin irritation ved at udbryde: "Nielsen – Den spiritus den spiritus". "Ja, den gør huden skør" replicerede Barber Nielsen prompte.

Pastor Karl Jensen var kendt for ikke at gå af vejen for en lille en til halsen. Han skal bl.a. til Murermester Jens Hansens guldbryllup have sagt: "Ja, ja-da, lad gå en enkelt Tuborg kan jo ikke skade hjernen og det gode humør", og han fortsatte: "Men jeg har en begravelse lige herefter og der skulle man jo helst ikke være alt for morsom".

Erindringsbilleder v/lb Schjælde.

Ens første erindringer i livet er sjældent pålidelige.

Men for mit vedkommende står i det mindste en begivenhed klart for mit indre.

9. april 1940 gik jeg med min mor i hånden i Jernbanegade på vej mod Jernbanehotellet, hvor vi boede en overgang. Værten var vognmand Henriksen, gift med Louise.

Vi gik i Jernbanegades sydlige side, da de mørke fugle brummende drog over himlen. Meget interessant for en gut på godt 2½ år! Og godt husket vil jeg mene.

Jeg husker Henriksens som meget rare mennesker. Henriksen havde ingen tænder, så han havde forsynet sin pibespids med en gummiring fra en patentflaske, så han kunne holde piben i munden.

Langt senere fortaltes det, at Henriksen, når han skulle sove til middag på divanen, råbte på "Lovise" og bad hende om at fjerne fluerne, som havde sneget sig ind under avisen over ansigtet.

En anden historie fortæller, at Henriksen, når han havde skuet ud over frokostbordet, kaldte på "Lovise" og bad hende hente trappestigen. Efter ordre entrede "Lovise" stigen, men kunne ikke se nogen fejl ved opdækningen. Hvorpå Henriksen sagde de berømte ord: Saltet, "Lovise", saltet.

Efter sigende skulle skuespillet have gentaget sig mange gange.

På samme side i Jernbanegade boede i øvrigt to personer, som må have vor histories bevågenhed.

Den ene var Rasmus "Mølskov" og "Sprit – eller "Liste Emil" Begge kendte personer fra den store spritsmuglersag fra begyndelsen af 30`erne. Men herom senere.

Ellers er jeg født i Herritslev Sogn i det hus, som nu bebos af Per Busmand Jensen. Dengang var der en sidebygning, som mine forældre havde lejet af vognmand Karl Jørgensen, gift med Anna.

Senere købte Karl Jørgensen Klostergården, hvor vi også boede en kortere tid. Derefter gik turen formentlig til Jernbanehotellet. Senere flyttede vi til Bagstræde, nu Ny Østergade, på første sal i det hus, som må være nr. 2.

Hvad der har været årsagen til det meget flytteri er svært at sige. Der kan være to begrundelser.

Nemlig, at det har været svært at skrabbe huslejen sammen, eller at min mors ambitioner om noget større og bedre har gjort udslaget.

I hvert fald flyttede vi under krigen til Kettinge Søby og boede til leje i villa Pax hos dyrlæge Kollat Hansen senior. Og det var et andet sted at bo: To-etager, badekar og en altan, hvor udsigten over Kettinge Sø, var en oplevelse i sig selv. Da Aalholm Gods begyndte at udtørre søen, fangede min far en ål af umådelige dimensioner. Den var på tykkelse med en voksens mands arm og blev i nogle dage lagt i badekarret til stor ængstelse for min søster og mig. Jeg tror ikke, vi spiste den. Det har min mor sikkert sat sig imod. Ålen har sikkert endt sine dage i Rudolf Preuss røgeri, hvis tiden ellers passer til det. Men det kan vi vende tilbage til senere. Dyrlæge Hansen tog mig sommetider med ud til bønderne i hans DKW, hvor der lugtede dejligt af medicin og navnlig af den livgivende og umiskendelige lugt af to-taktsbenzin. En lugt som meget senere skulle blive karakteristisk for bl.a. DDR og andre østeuropæiske stater efter krigen.

Syd om dyrlægens bolig, langs en sti, boede en gammel mand, der fungerede som havemand for Kollat Hansen. Den gamle havde en ged og fra den smagte jeg for første gang gedemælk. Det smagte slet ikke dårligt, men hvad var man vant til dengang.

Overfor os boede en familie, som senere flyttede til Fiskergade. En dag sagde mine forældre, at deres søn var kommet hjem i en skotøjsæske. Han havde været på Østfronten som frivillig. Den samme familie slagtede en gang en stor gris, der skreg gudsjammerligt på sin vej mod sulekarret. Og det var spændende. Snittet i struben, blodet der randt i en spand. Det kogende vand til at skrabbe hårene og den efterfølgende ophængning på en stige var store oplevelser. Naboerne i Søbyen var ellers meget specielle. Naboen til venstre var den meget berømte og formentlig også berygtede Karl Knudsen gift med Katrine (tror jeg nok). Karl var handelsmand af Guds Nåde. Hans handelstalent var kendt i den ganske omegn. Karl cyklede rundt til bønderne i sin brune kittel, hat og galocher var daglig beklædning. Som dreng husker jeg kun en episode med de ellers flinke folk, da Karl kom hjem en kold og blæsende vinternat og så, at konen havde fyret, så kakkelovnen var rødglødende. Karl bebrejdede konen, at hun frådsede med brændslet og hældte en spand vand på kakkelovnen, hvorefter han gik i seng. Formentlig godt tilfreds med dagens gerninger.

Længere oppe ad bakken, hen mod smedjen, boede Sø-Jørgen sammen med sin mor. Jørgen blev betragtet som en original. Min far kunne fortælle, at han engang i 30`erne, hvor Jørgen havde Lillebil, at han blev inviteret indenfor og skulle drikke Jørgens hjemmebryggede vin. Min

far blev budt af flasken, som imidlertid var godt fyldt med brødkrummer. Tag om min gamle og afdøde far, ikke drak af flasken alligevel.

Nede ad bakken boede min både dengang og nu gode ven Aage, som var den eneste lege-kammerat i Søbyen. En gang sagde han i den hede sommer 1943, at han kunne ønske sig "æen ispæn eller tousin Soddevanner". Aages bedstefar, som var en brysk herre, havde en bil opklodset i garagen, som vi uden besvær fik startet en dag, hvorefter jeg flygtede op ad bakken for at berette om hændelsen, som er gået over i vores families historie. Senere, i 70`erne, skulle jeg møde Aages næsten 2 meter høje far i mit job hos Falck. En brav mand var han – og Aage bestemt også.

En sjælden gang fik jeg lov til at sidde på stangen af min fars cykel og køre med til fabrikken, hvor han skulle smøre de mange symaskiner, så de var klar til mandagen. Og herigennem fik jeg lejlighed til, på værtshusene, at opleve de mange spændende stamgæster på især Turi-sten:

LMAF`s bestyrer og hans døtre, den blege vognmand, bitter Ejner, smed Sørensen, den hvidkitlede slagter med bowlerhatten fra Kettinge og grisehandler Hans Petersen også fra Kettinge. Karl Knudsen var der også sommetider, og værtshusholderen, Ebbe, havde de største vanskeligheder med at få Karl til at betale. Nydende en citronvand var der nok at suge til sig fra de mange raflende og kortspillende godtfolk. Rundt om bordene blev krigens gang drøftet og de seneste nyheder bragt til torvs. Alt i alt en lun fordragelighed, som kendetegnede stamgæster-nes korte ophold. Dem, der blev siddende til de nærmest blev smidt ud, oplevede jeg først langt senere.

En oplevelse af de mere skræmmende oplevede vi fra villa PAX altan, da bombardementerne tog fart ned mod de tyske byer. Ildskæret stod ofte på den sydlige himmel om natten, når de allieredes bombefly forsøgte at udradere Hamborg, Kiel, Rostock og Lübeck.

Ikke langt fra, hvor vi boede, lå en gård, hvor Lauge Hansen var søn. En bombemaskine blev forfulgt af tyske jagere. For at øge bombemaskinens fart kastede besætningen en bombe, som faldt nær gården. Omkring det store hul samlede vi bombesplinter den næste dag. Men ellers oplevedes krigen ikke så nærværende og livstruende, som det skete for andre mennesker ver-den over.

Man kan også blive forelsket, selvom man kun er omkring 5 år.

På vejen cyklede hver dag sypiger frem og tilbage fra fabrikken. En af dem en stor og stovt sypige hilste mig med et par venlige bemærkninger, når jeg stod ved vejsiden. Siden havde jeg styr på tidspunkterne og ventede med spænding på hendes tilsynekomst. En dag kom en stor flok vandrende fra Kettinge på vej mod Skansen. Det var Algængerne, som sang fædre-landssange og selvfølgelig var hun, den glade og store, iblandt. Senere skete der andre ting. Rygtet må have været gået, at murermester Knud Truelsen var i færd med at opføre en række boliger på hjørnet af Fiskergade og Havnegade. Det skulle være moderne boliger, forstås. Så vi flyttede ind til storbyen i slutningen af 43, må det have været.

I lejligheden var der lille entre, toilet, køkken, to sammenlagte stuer og et soveværelse. Min storesøster og mig sov sammen med far og mor i soveværelset.

I stuen stod en rundtræksovn. Det var nok det mest moderne ved lejligheden.

Bebyggelsen blev kaldt Sandflugten på grund af sparsom anvendelse af cement under opførel-sen.

Således fortæller rygtet, at murermester Jens Hansen, der var i færd med at opføre et hus skråt overfor, sagde til murerarbejdsmand Titus, at han godt kunne ryste den tomme cement-pose lidt rigelig, så støvet kunne finde vej til Sandflugten.

Og der var noget om snakken. Det var ikke svært at slå et søm i, men det blev ikke hængende.

I vindueskarmen kunne jeg overfor se vognmand Drejer og hans familie. Sønnen Verner og hans søn Ole. Ole var lige så kuglerund i hovedet som bedstefaren. Sønnen Verner var vist tjener og hans kone vist nok damefrisør. Den gamle Drejer købte nogle år senere restaurant og kro, Klostergården, i Rønnede. Skråt overfor den gamle Rønnede Kro.

Ved siden af i Havnegade boede Johannes Nielsen, hans kone Agnes og deres mange børn. Johannes arbejdede på Savværket og Agnes syede på fabrikken. Af deres børn husker jeg

Kamma og Børge, som var flyttet hjemmefra, og Kurt, Erik, Ellen, Jørgen og Bent (Grønært). Og her var der for det meste liv i kludene.

Vi boede nummer to i stuen og ovenover boede Yrsa og Jens Dahl Petersen. Da de ikke havde fået børn, snakkede de andre koner om, at Jens Pæsen ikke kunne få taget sig sammen. Dejlige mennesker de to. Jeg anede ikke, hvad det var med at tage sig sammen. En gang var de barnepige for mig og så blev vi kørt i V8 ud til Herritslev, hvor Yrsa var barn af smeden i Herritslev over på bagsiden af gadekæret. Altså ikke Wilchen Petersen. I broderens hus på den anden side af vejen, havde de voksne megen morskab i at byde mig på Kloster Tonic, der var datidens danske likør.

Med lidt sammenklemt mund mente min mor, det var i orden.

Overfor i stuen boede Mylenberg, der var officer eller befalingsmand på forlægningen på Stubberupgården. En gang var der præsentation af det militære udstyr på Stubberupgården. Og jeg sad i sædet på en luftværnskanon og forsøgte at styre side- og højderetningen. Det må have været, inden militæret blev frataget våbnene. I en tid tror jeg, at de danske soldater havde til huse ved siden af det tyske militær.

Desværre husker jeg ikke, hvem der boede på første sal til højre i Havnegade. Men ovre i Fiskergadesiden boede i stuen Hans Nielsen med Emilie og sønnen Hans Ejlif. Oven på dem boede Hans Rasmussen og Inger. Hans var vicevært. Af en eller anden grund blev han kaldt Løje Hans. Inger var datter af Christian Mortensen, som boede på Gl. Torv.

Over for dem boede Worm Petersen og Lis. Konen var en skønhed i moderne skrud og selvfølgelig ildeset af konerne. En dag på skansen så jeg, da badekåben gled væk, hele den forestilling, der senere skulle blive mange brave mænds skæbne. Når man sidder i sandet og leger, kan man af og til få et uforvarende glimt af de voksnes nærmere indretning. Helt uvidende om hvilke fortrædeligheder, der senere skulle møde en.

Hans Nielsen (Bubber) havde hele sin fiskeforretning med hjem hver dag. Forretningen bestod af en cykel forsynet med hvidmalede fiskekasser for og bag. Cyklen blev efter endt dagsværk trukket ind i gangen og senere ind i soveværelset, da viceværten nok ikke ville have stanken ude på trappegangen. Emilie, hans kone, var en brav og trofast veninde til min mormor. De sydede begge på fabrikken og var i hvert fald socialdemokrater om ikke socialister, der forestillede sig en bedre verden.

Hjørnet af Havnegade og Fiskergade var i det hele taget en udsigtspost i et arbejderkvarter, der bød på mange og nye oplevelser. Overfor i Fiskergade boede Inga Steffensen med datteren Hjørdis. Ved siden af i det sammenbyggede hus boede en kone med sin datter. Konen arbejdede også på fabrikken. De bedste ved de to beboere var den store trappe, hvor vi unger ofte havde vores udgangspunkt for mange lege. Ungerne fra Fiskergade og andre kom og legede tagfat, sandhed eller konsekvens, sikkeleje og kronegemme. Lad ringen vandre var en anden leg. Herlige dage, hvor den daglige trummerum for de voksne gled os helt forbi.

Nede ad Havnegade åbenbarede sig en helt anden verden. Lige før Toldkammeret boede skibsmægler Boas med sin hustru. Og det var ikke lige os. Men overfor var en købmand, hvor min far også kom med mig på slæb. Knud Jørgensen var købmand, som havde et mysterium af baglokaler. I det første baglokale sad ofte, sommer og vinter, et klientel af fiskere og andet godtfolk.

I sidste baglokale sad en håndpumpe, som fyldte 40 liters petroleumsdunke, der af Knud på budcyklen blev kørt ned på kajen. Lugten af Petroleum, gammelost, bajere på kakkelovnen om vinteren er stadigvæk i erindringen. Stamkunderne hentede selv bajerne nede i kælderen. Indimellem blev der "spillet på spillekasse" i første baglokale. En tøre var indsatsen, men det var kun min far og Knud, der høstede den afgørende gevinst.

Håndværkerværdighed.

Min gode gamle ven Sofus Olsen kom i min barndom meget i mine forældres hjem og senere i mit eget hjem. Han var en gudbenådet fortæller, og fortalte gerne om sin soldatertid og tildragelserne fra et langt arbejdsliv. Om muremester Hansen "Godaven" fortalte han følgende:

En dag kom "Godaven" farende hjem til mig og nærmest råbte: "Godav, godav Sofus, Du må hjælpe mig. Jeg har "Petter Pa-atasje" (Peter Christiansen i Østergade) til at hjælpe mig. Vi bygger forretning for Carl Olsen i Adelgade. Petter, han kan ikke håndtere brættet, han vil bære stenene (murstenene) op i en sæk. Det kan vi ikke ha` her på Nysted Hovedgade, folk de griner a` vos"

Sofus fortalte også om muremester Jens Hansen.

Muremester Jens Hansen havde arbejdet på Stubberupgården efter den store brand. Jeg mener det var i 30-erne. Jens Hansen havde en lærling der hed Ib, og en dag da Jens Hansen kom ud på byggepladsen kunne han ikke se Ib på stilladset eller nogen andre steder. "Hvor er Ib" spurgte Jens Hansen. "Han er gået på lokum" sagde en af svendene. Lokummet var et lille rødt træskur med et hjerte i døren lidt afsides fra byggepladsen, og muremesteren kunne se at røgen fra Ibs pipe stige ud af hullet i døren. Resolut greb Jens Hansen en spand vand og løb hen til skuret, rev døren op og slog spandens indhold ind over den rygende lærling. "Hva` faen sidder du her Ib? Jeg troede der var ild i lokummet.

Barndomserindringer v/Jørgen Lindahl.

De første fodboldstøvler og Erik Bischoff.

Nogen tid efter at jeg var begyndt at spille fodbold som ca. 5-årig manglede jeg selvfølgelig fodboldstøvler – noget min far ikke var indstillet på at ofre penge på.

Jeg forelagde sagen på værkstedet, og det førte til at lærlingen Anders (Østergaard) efter frokost mødte op med sin fars sidst anvendte støvler. De var selvfølgelig mange numre for store. "Der skal blot nogle franske aviser i", sagde Viktor (Rasmussen). – Der gik mange år inden jeg blev klar over, at franske aviser er af helt tyndt papir, og dermed kvaliteten af Viktors forslag. Anders var søn af drager Østergaard (der også blev svigerfader til Viktor R., da han senere blev gift med drager Østergaards datter Lilly).

Drager Østergaard var formand for boldklubben i den periode, hvor 1. holdet havde spillet sig op i Serien. Jeg har for et års tid siden tilfældigt set et billede af holdet med formanden på, og hvor jeg genkendte Thøger og Thor Albretsen.

Østergaard boede Østergade 31 og Anders boede hjemme, mens han var i lære og drog så fra byen – så vidt jeg ved – kort tid efter han var udlært og kom så ind som soldat. Jeg husker han havde fået en ordentlig brandert på, da han havde været på session.

Jeg debuterede så mod B1901 i arven efter en tidligere formand for boldklubben, hvilket dog ikke forhindrede, at vi fik en "sæk" på 10-0, hvad der bevirkede at jeg fremover nærrede en indædt modvilje mod B1901.

En eftermiddag, da jeg var kommet hjem efter en af mine første skoledage, havde jeg begivet mig hen langs Rørsøen og var kommet op i Slotsgade. Her var jeg løbet ind i 2 af mine klassekammerater Niels (søn af lærer Mogensen) og Jørgen (søn af den daværende kommunekasse-

rer). De foreslog at vi gik hen, for at se til Bischoff og begyndte at gå hen imod en træbygning beliggende i området bag villaerne i den nordlige ende af Strandvejen. På nedenstående kort (set fra havneområdet) kan man se, hvor værkstedet lå. Der er vist nu bygget en garage. Værkstedet er jo nok i sin tid etableret af tømrer Bjerregaard, som dengang boede på Strandvejen 3.

Jeg husker, at jeg undrede mig over, at vi skulle i den retning, da den eneste Bischoff jeg kendte til var garveren, hvor garveriet lå i den modsatte retning. Det var selvfølgelig Erik Bischoff som arbejdede med sin kunst i det gamle værksted vi kom ind i. Der var mangt og meget som appellerede til fantasien og Bischoff var god til at stimulere vor interesse. Da jeg kom hjem fortalte jeg ikke uden en vis stolthed, hvad jeg havde oplevet, hvilket fik min far til at lade en bemærkning falde om, at Bischoff ikke tjente nogen penge. Min far har nok ville gøre mig opmærksom på, at Bischoff ikke faldt indenfor de gængse normer i det lille samfund, og jeg noterede mig, at på en eller anden vis betragtedes mit nye idol åbenbart med en vis skepsis. Et par dage efter lavede jeg mig en ny kårde af en egetræsliste på værkstedet og anvendte her et stykke glas til at runde kanterne og efterbearbejdede overfladen med i stedet for at bruge sandpapir. Da jeg forklarede Viktor og Anders, at "sådan gjorde Bischoff", faldt der straks så mange syrlige kommentarer, at jeg ikke siden anvendte metoden. De faldne bemærkninger slukkede dog ikke min interesse for Bischoff og en dag kom jeg hjem med to rytterpistoler i træ som han havde lavet til mig. "Dem skal du gemme, for det er kunst og de bliver nok en dag meget værd", sagde min far. Ved et besøg hos min fætter ca. ½ år senere viste denne sig at være i besiddelse af et par kroner, efter at have hjulpet min farbror med roerne., hvilket fik mig til at foreslå ham, at han

købte pistolerne. Ved forhandling om prisen slog jeg på, at det var kunst, hvad han overhoved ikke lod sig påvirke af, så jeg fik 50 øre for dem begge. At det var for lidt blev jeg helt klar over, da min far en dag spurgte til pistolerne og jeg forklarede hvor de var endt. Jeg modtog en bemærkning om, at jeg var et fjols.

I lære som murer og hvad heraf følger.

Jeg har fra min tidligste barndom haft den opfattelse, at murerne i byen var det mest farverige folkefærd blandt håndværkerne, uden at jeg mente det, som værende diskriminerende for dem eller for den sags skyld for de andre.

Da jeg skulle i lære kunne min far ikke finde en lærerplads som tømrer og han sagde så, at jeg i stedet herfor kunne blive murer. – Det tog jeg så til mig med en bemærkning om, at jeg så kom til at lave noget som så pænt ud, og at det for øvrigt skulle være hos Jochumsen. Mit valg bundede klart i at Jochumsens omdømme for mig var det bedste af de tre mestres, samt også nok, at Jochumsen engang, jeg var omtrent de fire-fem år havde været oppe og understryge vort tag og i den forbindelse var faldet i min smag – børn har tit nogle antenner som rækker langt.

Jochumsen boede i Adelgade 57 og han ejede også Adelgade 59. Han kunne gå om til murerarbejdspladsen gennem haverne i sin bolig, idet pladsen lå mellem Østergade 6 og 10.

Jeg vil ikke sige, at jeg i min første tid som lærling befandt mig som en fisk i vandet, dels var jeg i høj grad præget af min opvækst i "den øvre ende af byen" og mit talent for murerarbejdet viste sig hurtigt at være ret begrænset.

Jeg har aldrig haft "øje og hånd" som nødvendigvis skal til for at kunne klare den fornødne produktion i så rutinepræget arbejde, der var tale om, og hvor de motoriske evner er helt afgørende.

Jeg husker således engang hvor Nættermann holdt på forskallingsbræt og søm, medens jeg skulle føre hammeren, hvor jeg nåede at ramme ham to gange over tommelfingeren.

Knud Nættermann boede på Klostergården, men købte medens jeg var i lære Bomstræde 10. Efterhånden blev jeg socialt tilpasset og det fysiske prægede arbejdet, som oftest var domineret af arbejdsmandsarbejde frem for egentligt murerarbejde, passede mig godt sammen med det tætte samarbejde som forekom. Og jeg fik megen sympati for mine kollegaer, som – jeg registrerede – "var skruet anderledes sammen" end de voksne jeg ellers havde omkring mig og derved var meget nemmere at omgås.

Et af de første arbejder jeg som lærling var involveret i, var maling af Rossings facade med oliemaling. En dag hvor Rossing stod i butiksdøren var en forbipasserende stoppet op og bemærkede til Rossing, at det jo var malerarbejde murerne var i gang med, alt medens "Maler-martin" nogle meter derfra var på vej mod Gl. Torv med malerbøtterne i sin lille vogn.

"Det er fordi "Maler-martin" ikke har råd til at arbejde gæld af", sagde Rossing, hvad der fik Martin til lige at dreje hovedet for at se hvem Rossing nu omtalte ham til.

Det passede jo nok, hvad Rossing sagde, og han øjnede med det samme en situation, hvor han kunne komme til at sværte Martin. For sådan var jo Rossing.

I modsætning til byens øvrige erhvervsdrivende hørte Jochumsen til i socialdemokratiet, ligesom familien Olsen, som i høj grad satte pris på murermiljøet.

Jeg erindrer en episode hvor Leo (Olsen) og jeg var i gang med at forny skorstenen på Trælæstens tørreovn og min far passerede i et ærinde deromme. Leo lod så en bemærkning falde til ham om, at der nu skulle laves en god socialdemokrat ud af sønnen, hvilket min far besvarede med, at det så vel var et fremskridt, eftersom jeg var kommunist.

Leo Olsen – bror til tømrermester Gudmund Olsen – er søn af tømrermester Frederik Olsen. Leo Olsen boede Søndergade 3 ved siden af vejmand Theodor Pedersen (også kaldet min "far-Pedersen", da jeg som 3.-4.-årig var i pleje hos hans kone), og dernæst følger Søndergade 5, hvor Frederik Olsen havde bolig og værksted.

Den mest farverige af alle murerne var selvfølgelig "Balladen eller Ballade-Rasmus" (Rasmus Lindegård) og alene hans fremtoning – den lille, lidt kraftige mand – på sin knallert – med lidt

pågående adfærd, bemærkede man sig, men det var selvfølgelig specielt det, at han talte højt og ikke mindst råbte og så slagfærdigheden, der faldt i øjnene.

Rasmus Lindegård Olsen – for han var så vidt jeg ved også en af "Olserne" – boede vistnok ude i et af "Møllerhusene" beliggende efter vejgaflen mellem Skovstræde og Vantorevej.

Jochumsen var forsvarsbroder og en dag i min læretid skulle Kong Frederik besøge Nysted og mester derfor så stille op bag fanen, medens vi andre ikke kunne få lejlighed til at se majestæten, idet vi var i gang med opmuring af en svinestald til sognefoged Pedersen i Vantore. Jeg spurgte Rasmus om han nogensinde havde set Kongen, hvilket han med understregende selvfølgelighed oplyste mig om, at han skam havde hilst på ham, hvad jeg blev temmelig imponeret af, og spurgte hvad denne så havde sagt til ham.

"Det var dengang vi arbejdede på det nye sygehus i Nykøbing", sagde Rasmus, og da kongen fik øje på mig udbrød han forbavset: "Hvad fanden, Rasmus, arbejder du her?"

Dermed var jeg så helt klar over, at Rasmus var udpræget "republikaner".

Svinestalden var så stort et arbejde, at Rasmus var på akkord, men det forekom selvfølgelig at han af og til måtte give en hånd ved anstilling, som var timelønsarbejde.

Jeg ved ikke hvorvidt Rasmus var tilbøjelig til at skrive timeløn på dagsedlerne frem for akkord, men Jochumsen fortalte medens vi arbejdede en historie om en murer som efter bortgang stedtes for Sankt Peder og afleverede sine dagsedler. Sankt Peder spurgte mureren om hans alder, og efter at have hørt svaret bemærkede han, at efter det antal løntimer, der var anført på sedlerne måtte han være mindst 10 år ældre.

Rasmus var selvfølgelig generet af, at arbejdsmændene deltog i murerarbejdet, når der blev lavet "spjæld", og historien går, at en gang Jens Hansen og Titus (Larsen) var i gang med at hvidte "Havnecafeen" passerede den arbejdsløse Rasmus på sin knallert, hvorunder han uden at stoppe op med et højlydt "Det går ikke det der", fik Jens Hansen til tørt at bemærke: "Hvad fanden bilder han sig ind, han kan jo se at det går godt nok".

Om Jens Hansen går det mange historier.

En jeg har hørt var, at Titus og Harald (Andersen) – som jo heller ikke let går af glemme – en sommerdag var sat til at understryge på loftet af Jens Hansens ejendom på Gl. Torv. Den pilsner, som fru Hansen havde været oppe med foreslog ikke meget i varmen, så Titus og Harald forlod arbejdet, for at få afhjulpet det videre af tørsten på Hotellet. Da de hørte mesterens bil standse udenfor, sprang de ud af bagdøren og kørte op på Turisten, hvor lyden af bilen, så efter en bayers tid for Jens Hansen, tvang dem tilbage til hotellet.

Hvor mange gange spillet fortsatte ved jeg ikke, men de gav op og da Jens Hansen indhentede dem bemærkede han: "Hvor fanden har I været henne, nu har jeg kørt rundt og ledt efter jer for at I kunne få en bajer her i varmen".

Jeg kan ingen historier om Harald, men hans bror Kristian (Basse-Kristian) var heller ikke uden underholdningsværdi, og jeg har fået fortalt, at da Kristian en formiddag stod i køen efter kørerne i den daværende "Brugs" på hjørnet af Jernbanegade og Østergade, for at hente et par pilsnere til sig og den "Døve Skomager" kom han med sin stammen med bemærkningen: "Nu, nu, må det godt gå lidt stærkt, for jeg, jeg skal være fuld inden kl. 11".

Tilbage til Rasmus igen, som jævnligt manglede arbejde, da nybyggeriet i min læretid var nede i en bølgedal, og derfor en dag havde været på en tur omkring Toreby, hvor murer Truelsen sammen med Kaj (sønnen) havde bygget et af de få nye parcelhuse, der var under opførelse. Da Rasmus en tid herefter så ind til os på "Pladsen" fortalte han, at bygherren langt fra var tilfreds med resultatet og man således var kommet ud for, at da gulvet i bryggerset første gang blev fejjet, fejede man det op. "Og det var med en blød kost", understregede Rasmus.

Rasmus's mishag med ikke at have været inddraget i nybygningen kom således til udtryk med baggrund i tilnavnet "Murergrus", som knyttede sig til Truelsen, som det også er tilfældet med navnet på hjørnebygningen af Havnegade (Sandflugten) og historien om arbejdsmanden, der under blanding af mørtelen spurgte Truelsen om hvor meget cement der skulle i, fik svaret: "Som sædvanligt". Hvorefter der blev rystet en tom cementpose over børen.

Jeg har haft fornøjelsen i to tilfælde at arbejde sammen med Truelser. Den sidste gang, da der skulle støbes grund til Boldklubbens første klubhus på det dengang nyetablerede stadion. Jeg skulle stå for blandingen af betonen. "Bland den 1:30", sagde Truelser. Jeg konstaterede således, at han levede helt op til tilnavnet og sørgede for at betonkvaliteten ikke fik præg deraf.

Et af årets første arbejder var som regel at pynte op på "Cottage" – det hed stedet, for hvem kunne udtale et "The" – og Leo og jeg sad en dag på den flade del af taget og forskallede, medens vi lunede os i forårssolen. Blandt hvad Leo underholdt mig med var historien om dengang han og Truelser var i gang med understrykning på CF-Skolen, hvor adgang til loftet var gennem baderummet. De havde taget stigen med sig og ladet adgangslemmen stået åben. På et tidspunkt dukkede pigerne op for at bade, hvad der selvfølgelig fik dem begge til at liste hen til hullet i loftet for at få et syn for, hvad der nu var under bruserne.

I modsætning til de fleste af murerne gik Truelser med blød hat, som i almindelighed næppe sad så fast på hovedet, som en kasket.

Han tabte den da også ned mellem pigerne, som herefter hurtigt forsvandt og Leo gav tydeligt udtryk til mig, for de bebrejdelser han havde fremført overfor sin mester.

En tidligere medarbejder hos Jochumsen var Rulle-Jensen (eller "Rullen"). Han var pensionist da jeg var i lære, men havde jobbet som "handy-mand" på Cottage og jeg blev fortalt om dengang Jensen var med til arbejdet på Carl Olsens (Carl C. Olsen) nye butik i Adelgade. Rejsegildet havde været "alle tiders", hvor der ikke havde manglet noget (det ville næppe heller havde lignet Carl Olsen andet, som jeg kendte ham). På et tidspunkt var det blevet for meget for "Rullen", så man var nødt til at køre ham hjem liggende på trækvognen, hvor han så uheldigvis, medens man var på vej tværs over Gl. Torv, brækkede sig lige op i luften og ned i hovedet på sig selv.

Hvorvidt tilnavnet "Rulle-Jensen" knytter sig til hans kones virksomhed ved jeg ikke.

Jensen boede i et af de røde murstenshuse, der ligger hvor Aarestrupvej munder ud i Skansevej, og han havde også fået bygget det der ligger ved siden af, som han fraflyttede med det nyes etablering.

Fidus-Otto (Pedersen, far til Fidus-Ole) hørte også med til firmaets faste stab, men var oftest i sommertiden beskæftiget med hvidtning af kirker sammen med sin bror Helge. – Otto var også sjov.

Han havde tilbøjelighed for motorcykler (altid ældre), som man så ham på i høj fart og med åbenstående skjorte. Også værtshuse og damer var han glad for, hvad vi af og til fik et par bemærkninger om.

Såvel han som Jochumsen og Nættermann fandt, at "Rullen" var temmelig nidkær, hvor det påhvilede ham at attestere regninger fra håndværkerne.

En sommer henne på det tidspunkt hvor Cottage var fuldt belagt, var kloakkerne stoppet og man så sig nødsaget til at tømme kompleksets septiktank. Af hensyn til gæsterne var det foregået i de tidlige morgentimer. Den forskudte arbejdstid, ubehaget ved arbejdet, svineriet – samt lod man mig forstå – den uforholdsmæssige store mængde af præservativer i tanken, havde mundet ud i et timetal og dermed en regning, som havde givet Jochumsen vanskeligheder med Jensen.

Det fandt jeg ikke rimeligt, for jeg såvel som mine kollegaer vidste, at Jochumsen kunne stå ved hvad firmaet lavede og også regningerne. Dette var "Rulle-Jensen" også klar over og Jochumsen opførte da også de to parcelhuse, som Jensen fik bygget.

Denne præstation af en arbejdsmand var i sig selv imponerende i en tid hvor pengene var små, og engang under et åbenbart virkeligt lavpunkt var Otto og jeg i gang med at reparere og hvidte indgangspartiet til Vandtårnet, hvor Otto så spurgte mig, hvad dato vi havde.

Min oplysning til ham medførte at udbrud om, at han havde en veksler, som så stod til indfrielse, hvorefter han sprang på cyklen – ikke motorcyklen – og kørte i retning af bankerne. Han var dårligt nok forsvundet før Nættermann dukkede op med materialer og stillede mig samme spørgsmål som Otto, hvor svaret så medførte helt tilsvarende reaktion.

Jochumsen og Nættermann havde været på reparationsarbejde hos skibsmægler Boas, hvor jeg var sat til at rydde op på pladsen. Da man åbenbart var færdig kom mester og bad mig om at køre ned og bistå med at få skubbet trækvognen hjem. Da jeg nåede ned til havnen var Nættermann i gang med læsning af det sidste, medens han talte med Boas, hvor fru Boas samtidig kom hjem fra indkøb. At murerne var færdige kom åbenbart bag på fru, som tydeligvis selv havde tænkt sig at overvåge at alt var kommet med og i høj grad tvivlede på hvad hendes mand formåede i den henseende, for hun udbrød – det vil sige, det næsten væltede ud af hende: "Julle, har de nu husket hullet i gangen, Julle, har de fået murværket på bagfacaden med og Julle, så", samt meget mere i samme dur. Nættermann havde fin indfølelse og var således helt klar over hvad klokken havde slået (der var heller ikke de store midler til rådighed hos Boas), så han satte vognen i gang og jeg fulgte trop. Da vi nåede hjørnet ved Sandflugten satte vi os ned og fik et billigt grin over optrinet med ægteparret.

Olsen-familiens meriter gav selvfølgelig anledning til mange bemærkninger og kommentarer imellem os – på godt og mindre godt. Nættermann og jeg var således i gang med at pudse efter på den nyopførte toiletbygning ved den tilkommende campingplads på Skansen, da jeg registrerede at en fals på en dørkarm havde fået en temmelig hård behandling med et stemmejern for at få døren til at lukke, uden at der var gået efter. Godt nok var jeg hjemmefra vant til behandling af møbler uden at jeg dog mente det påkrævet at bygningsnedkeri skulle leve op hertil, men som dørfalsen fremstod, fandt jeg alligevel det var et nummer for groft og jeg gjorde Nættermann opmærksom på det. "Det er Gudmund, der har høvlet det", lød det som bekræftelse på min vurdering.

Så er der en Olsen jeg har hørt en hel del om, men ikke mødt, da han var død før jeg kom i lære – Adolf Olsen (kaldet Dolle). Jeg kan kun slutte af, hvad jeg hørte, at han var lidt af et idol blandt murerne, og også, at han besad en vis dygtighed. Jeg erindrer, at Jochumsen fortalte, at i en arbejdsløshedsperiode, medens han var svend, sammen med de øvrige murere, som beskæftigelsesarbejde var sat til at slå skærver på kommunens plads ved "Pejekæret", medens arbejdsmændene, som var på understøttelse, stod udenfor hækken og grinede af dem. "Det var på akkord", fortalte han, "og ingen af os fik ret meget til brødet ud deraf bortset fra Dolle, som med sin færdighed klarede sig godt". Jeg har stavet "Pajekæret" som jeg altid har hørt navnet udtalt, for der har hverken været vand eller padder i min tid på stedet. Dernæst – uden at jeg har nogen historie derom – har jeg hørt om "Pejekærsunger", "Pejekærsbanden" og "Pejekærets Idrætsklub", som måtte have navneforandring til "Pejekærets Idrætsforening", da fru skræddermester Nielsen (boede Vantorevej 12 lige op til) og de andre madammer ikke ville have, at der stod PIK på plankeværket udenom.

Nysted–Paris i kajak.

Historien om Rudolf Sparre Preuss' og Henrik Hansens kajaktur fra Nysted til Paris i 1925.

Denne fortælling er baseret på dagbogsnotater, som de to hovedpersoner sendte hjem til Lolland Falster Folketidende.

I årtiet efter første verdenskrig var der en stærk udlængsel hos mange unge danskere. Verdenskrigen havde gjort rejser i Europa umulige og efter krigens afslutning var grænserne fort-

sat skarpt bevogtede af grænsepoliti og toldmyndigheder. Verden var dengang endnu uendelig stor og fuld af farlige muligheder og eventyrlige oplevelser for den, der turde rejse ud.

Foto: De to gæve gutter stævner ud fra Nysted.
Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Rudolf Sparre Preuss og Henrik Hansen var vokset op i Nysted på bredden af Østersøen og vidste, at den hurtigste vej til Europa gik over vandet. I vinteren 1924–25 udspekulerede de derfor en dristig plan, som gik ud på intet mindre end at foretage en rejse Nysted-Paris i kajak uden en øre på lommen. Turen skulle gå over Femern Bælt, ned gennem Tyskland og ad Hollands og Belgiens floder til Byernes By. Som knægte fra Nysted var de to gjort af et særligt sejt stof. Hverken vejr, vand, vind eller de dengang gældende myndighedskrav om visum og den slags kunne standse dem, når det gjaldt om at gøre drømme til virkelighed.

Da de drog af fra Nysted medbragte de det grej og forråd, der kunne ligge i de dertil indrettede proviantrum i kajakkernes for- og agterstavn. Øvrige fornødenheder skulle skaffes på turen for indtægterne ved salg af medbragte postkort. Der var et, der viste de to kajakroere i bådene på Nysted Nor, og et andet med Nysted by fotograferet fra søsiden med kirkespiret og vandtårnet ragende op over byens huse.

Kajakkerne til turen havde de selv bygget. Som model brugte de en grønlanderkajak, som det grønlandske folk havde foræret kong Christian X, da han foretog en rejse til kolonien året forinden. For at få plads til skiftetøj, kogegrej, proviant og ikke mindst et sejldugstelt, som skulle være deres hjem på turen, havde de forlænget deres både noget i forhold til modellen. De to eventyrere har nok også skelet til datidens arktiske opdagelsesrejsende, Roald Amundsen, Knud Rasmussen, Mylius Eriksen m.fl., da de planlagde rejsen. I hvert fald kan man læse i Folketidende, at de havde forberedt turen i den mindste detalje. Ruten var nøje gennemgået og tidsplanen fastlagt, da de 2. pinsedag kl. 4 eftermiddag lagde ud fra Nysted havn med kurs mod Hyllekrog "drevet frem af deres dobbeltbladede årer", som Nemo fra Folketidende så levende beskrev det.

Den 2. juni kl. 5 om morgenen stak de ud fra Hyllekrog for at krydse Østersøen. Vejret var fint fra morgenstunden. For os, der selv har haft det held at tilbringe en del af vores barndom og tidlige ungdom i kajakker, joller, pramme eller andre flydende genstande i farvandet ud for Nysted, er det ikke så svært at forestille sig situationen: Kræfterne var friske, pagajerne lå

godt i hænderne og kajakerne skød som pile hen over vandet; tang, sten og sandbund forsvandt hurtigt ind under kølen; vandet var gennemsigtigt grønt nær kysten og blågråt længere ude på dybet; humøret var i top, kursen sat og efter blot fem timers roning nåede de Femern.

I Burg havde de så deres første træfning med de tyske myndigheder.

"Vi havde lidt vrøvl med politiet, fordi vores pas ikke var visiterede."

skrev de til Folketidende. Deres pas blev beslåglagt; dem kunne de få udleveret på politistationen i Kiel. Til deres held var borgmesteren i Burg en forstående mand. Han gav dem lov til at sælge postkort i byen, og salget gik strygende. Borgerne i Burg har sikkert været glade for at få besøg af de to friske gutter fra Nysted, der her syv år efter 1. verdenskrigs afslutning markerede, at grænser mellem gode mennesker er til for at overvindes. Også selv om motivet i dette tilfælde nok mere var eventyrlyst end mellemfolkelig idealisme. På halvanden time havde de solgt postkort for 14 Mark. De kort, som viste dem selv i kajakerne, solgte de for 10 Pfennig stykket, mens kort med udsigten over Nysted kostede 20 Pfennig.

Det vil føre for vidt her at berette om rejsen i enkeltheder. På turen gennem Tyskland gjorde de bl.a. ophold i Heiligenhafen, Kiel, Bremerhafen, Oldenburg og Bremen. Overalt blev de godt modtaget, og overnattede i ro - eller sejlkubber, som havde noget flottere faciliteter, end de var vant til fra Nysted. De blev godt beværtet i klubbernes restauranter, og deres postkort gik som varmt brød. Her blev både maven og pengebogen altså fyldt godt op. Når de var uden for byerne sov de i deres lille sejldugstelt på flodbredden, eller under åben himmel i en høstak rullet ind i de medbragte tæpper. I dagbogsnotaterne berettes om vejrforhold, vanskeligheder med landgang i hård brænding, nysgerrige folk og kreaturer og venlige skippere, som stak en trosse ud til dem og halede dem efter sig. Der var også solskoldning, træthed efter en hård kamp mod tidevand eller modstrøm, og der var spøgelseskibe på flodbredden, en rusten kampvogn og andre uhyggelige efterladenskaber fra krigen. Her er et par uddrag fra dagbogen:

"Vi havde bemærket, at en Dreng og en noget ældre svær Matrone var ved at hale kroge, da der pludselig lød et Hyl ud over Kanalen, og i næste Nu saa vi Konens Billard-Ben rage op af Vandet som Sømærker. Hun var kuret paa Halen ned fra den høje Stensætning. Det lykkedes Drengen at faa den rigtige Ende i vejret paa hende, saa hun igen kunne faa Vejret, hvorefter vi beroliget kunne ro videre."

"Vi mødte en Barkasse, der sejlede med Telefonarbejdere. Den stak en Ende ud til os, men desværre skulde den ikke ret langt, men vi fik saa Lov til at hænge bag i en Lægter, der passerede os og skulde i samme Retning som vi selv. Lægterens Skipper var en sjov gammel Snegl. Han gjorde Grin med os, fordi vi vilde til Frankrig. Men da han hørte vi var kommen roende helt fra Danmark, var det ligesom han fik Respekt for os."

"Et Vækkeur der sagde Bøh!"

Vi sov godt efter Dagens Strabadser, og vi vilde have sovet til langt op paa Dagen, hvis ikke en af de næsvise Køer om Morgenen havde jaget sit ludende Hoved gennem en Aabning i Teltet og afleverede et Brøl, der vækkede os."

"Vi forlod Bremerhafen med glade Minder, dels om det fornøjelige Samvær med Roerne, dels med Mindet om at have forøget vores Formue med 16 Mark og et stort Stykke Grisesylte, med hvilket man betalte et Postkort i en Viktualiebutik."

"Vi indtog vor fyrstelige Middag i Roklubben, hvor vi fik stegte Kartoffler med Spejlæg for 80 Pfennig Portionen."

Fra Tyskland gik turen videre gennem Holland. Gennem Groningen, Amsterdam, Leiden, Delft, Rotterdam og Antwerpen. Her fik de ved selvsyn dokumentation for hollændernes renlighed og ordenssans:

"Det var en Fornøjelse at stifte Bekendtskab med denne hollandske Bondegaard. Sikke pillent der var overalt. Nymalede Døre og renskurede Trappestene!"

"I Timevis roede vi forbi smaa Sidekanaler, ved hvilke der laa store Gartnerier, hvorfra man nu og da kastede Grøntsager og Blomster ned til os. Vi ender nok som Vegetarianere."

At turen fandt sted længe før modeindustrien var blevet global fremgår af følgende citat:

" De hollandske Fiskere gaar rundt i deres Nationaldragt til Hverdagsbrug. Mændene er iført Pludderbukser og korte Jakker, sorte Strømper og sort Kalot eller høj Hat paa Hovedet. Kvinderne er iført Kyser og lange Kjoler. Fodbeklædningen er i Almindelighed Træsko." Alt var dog ikke idyl i Holland. Da de nåede til Rotterdam oplevede de bagsiden af en af datidens store europæiske havnebyer. Her var der:

"snavsede Huse paa begge Sider af Kanalen – stinkende Kanalvand, fyldt med Kaalblade – rigtigt et skummelt Sted for Rotter. Vi gav den straks Navneforandring til "Rottedam"."

Og endnu værre gik det, da de lagde ind til bredden for at finde et sted, hvor de kunne slå teltet op og overnatte på vej væk fra Rotterdam.

"men da Kajakkerne var slæbt op, saa vi, at vi var landet på en Affaldsplads. I hvert Fald laa her fuldt af Ragelse, og Rotter og Mus tumlede sig mellem stinkende Hundekadavere! Vi forlod hastigt Selskabet og satte over paa den anden Side."

Den første station i Belgien var Antwerpen, hvor de lagde til ved Den kongelige belgiske Yachtklubs bro og fik tilladelse til at campere i haven ved klubhuset. Efter nogle gode dage i Antwerpen gik turen videre til Bruxelles. Via en forsideartikel i en af de store aviser var historien om de to kajakroere fra Nysted nået til den belgiske hovedstad, før de selv ankom. De blev derfor modtaget som kendte personligheder, da de kom til byen. Uheldigvis udstrakte den offentlige interesse sig også til mindre lovlydige elementer, og mens de var oppe i byen for at købe omtalte avis, skete der noget ubehageligt:

"Efter at have hentet Bladet i byen, travede vi i øsende Regnvejr tilbage til Yachtklubben og fik en kedelig overraskelse. Tyveknægte havde endevendt alle vore Grejer og stjaalet bl.a. det meste af vort Tøj. Selv vores Lærredspose var borte."

Resten af rotturen var de derfor ikklædt hullede sokker og søndagstøj, nemlig det de havde på, da de gik efter avis.

Fra Belgien roede de videre ind i Frankrig. Dagbogsnotaterne fortæller her om hårde strabadser. De stred sig frem fra den ene sluse til den næste i det nordfranske bjerglandskab.

"Vi blev stadig hævet højere og højere, og Landskabet antog efterhaanden en helt bjergagtig Karakter. Ved Bredderne fandtes nu høje Granit- og Sandstensklipper med Borgruiner paa Toppen."

Den sidste del af den lange kajakrejse har ikke været nogen søndagsskoleudflugt. Det var øsende regnvejr og landskabet de roede igennem var stadig præget af efterladenskaber fra krigen.

"Paa Turen passeredes sammenskudte Landsbyer, der endnu ikke har rejst sig efter Verdenskrigens Ragnarok. Store Huller i Jorden og væltede Træstammer fortæller endnu om, hvor hedt det er gaaet til."

Men rejsen blev gennemført som planlagt, og i Folketidende kunne man læse følgende:

"Endelig kom Kajakroerne i Tirsdags ind paa selve Seine-Floden, og snart efter tegnede Eiffeltaarnets verdenskendte Silhouet sig for deres Øjne. De blev saa ivrige efter at naa Rejsens Maal: Paris, at de langede en Line ud til et af Slæbetogene paa Flodbredden – og den 29. August gled de ind i Verdensstaden, efter at have været paa Rejse fra Nysted siden 2. Pinsedag."

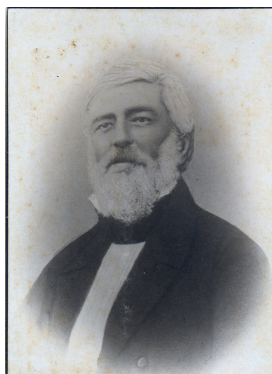
Hjemtransporten.

Turen hjem foregik på en motorcykel, de havde byttet for kajakkerne. Desværre kom de to kajakker derfor ikke med hjem fra Paris. "Det havde ellers" som Folketidende skriver, "været en Attraktion for Nysted Roklub at opbevare i hvert fald én af disse Kajakker til Minde om de to raske Nysted-Roeres Langfart."

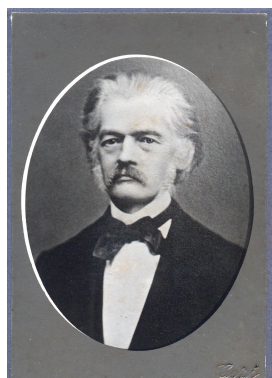
OVERSIGTER.

Byfogeder i Nysted.

**Hans Hansøn
Michel Pedersøn
Jacob Pedersøn
Jørgen Nielsøn
Michel Troelsøn
Mathias von Westen
Peiter Jacobsøn
Christopher Bregersøn
Chr. Vedersøn
Christoffer Jørgensøn
Vindtsen Hansøn
Thomis Hansøn
Anders Hansøn
Laurids
Erik Jørgensøn Knap
Peder Riis, 1725-1733
Michael Alrøe, 1733-1736
August Pedersen, 1736-1751
Mads Aagaard, 1751-1787
Jens Christian Gierlev, 1787-1808
Søren Christian Prom, 1808-1828**

Jens Schwensen, 1829-1867

Niels Valdemar Lassen, 1867-1892

Harald Julius Holck, 1892-1916.

Borgmestere i Nysted.

**Jens Emil Larsen, 25. august 1917-12. december 1926,
Købstadens første folkevalgte borgmester.**

Johannes Chr. Holck, 1926-1933

**C. V. Sehestedt Bohn, 1933-1935
Aage Jacobsen, 1935-1937**

Harald Jensen, 1937-1940

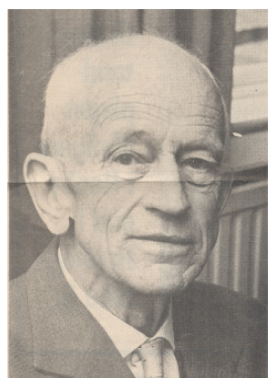
Simon Peter Simonsen Jensen, 1940-1945

Vilhelm Hansen, 1945-1954

Arnold Jensen, 1954-1958

Bøgelund Thomsen, 1958-1970

Johannes Bjerre, 1970-1974

Erling Juhl Andreassen, 1974-1982

Bent Bille-Hansen, 1982-1990

Leo Thorsen, 1990-2002

**Lennart Damsbo-Andersen, 2002-2007,
Købstadens sidste borgmester.**

Postmestre i Nysted.

Nysteds første postkontor blev oprettet i 1779.

Da postmestrene selv skulle lægge lokaler til, flyttede disse lokaler fra sted til sted, alt efter hvor de skiftende postmestre boede.

Men oktober 1898 fik kontoret egne lokaler i ejendommen på hjørnet af Adelgade og Slotsgade, og her residerede postvæsenet, til man i 1910 ved Nystedbanens åbning, fik lokaler i en bygning, som banen opførte ved siden af stationen og udlejedes til postvæsenet. Postvæsenet har efter banens nedlæggelse overtaget bygningen.

Hans Toft, postmester 15/9 1779. Død 26/1 1788, Adelgade 22.

Bertel Cornelius Brostrup, postmester 12/9 1788. Død 25/8 1798, Adelgade 72.

Mathias Thye, postmester 19/10 1798 – 28/3 1804, Adelgade 65.

Hans Nielsen Gierding, postmester 11/5 1804 – 30/6 1817, Adelgade 45.

Hans Jørgen Bierring, postmester 1/7 1817 – 30/9 1822, Gl. Torv 10.

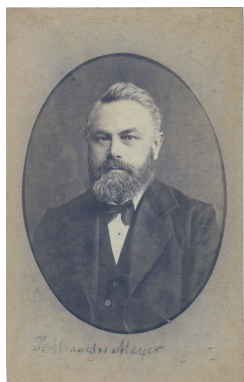
Hans Henrich Petersen, postmester 1/10 1822 – 20/4 1827, Adelgade 96.

Hans Wolff, postmester 1/7 1827 – 31/3 1836, Adelgade 41.

Thomas Smidth, postmester 1/4 1836 – 6/3 1840, Adelgade 62.

Carl Magnus Staffeldt, postmester 1/7 1840 – 8/5 1877, Adelgade 91.

Christian Peter Carl Meyer, postmester 1/8 1877 – 20/12 1889, Adelgade 59.

Rudolph Zacharias Andersen, postmester 1/2 189 – 30/9 1921.

Alfred Charles Georg Vilhelm Poulsen Münnich, postmester 1/10 1921 – 4/5 1923.

Lars Peter Christensen, postmester 1/6 1923 – 1/10 1933.

E. Jensen, postmester 1/10 1933 – 1/6 1943.

C. Elved, postmester 1/9 1943 – 1/2 1952.

Koefoed Jespersen, postmester 1/2 1952 – 31/8 1963.

Aage Poder, postmester 1/9 1963 – 30/11 1988.

Sognepræster i Nysted.

- 1496 – Peder Nielsen.**
- 1503 – Oluf Erichsen.**
- 1544 – Christiern Lønnborg.**
- 1554 – Niels Ulf.**
- 1572 – Søren Nielsen Bang.**
- 1583 – 1584 – Niels Mule.**
- 1584 – 1593 – magister Jacob Poulsen Bager.**
- 1593 – 1618 – Oluf Tomesen Stud.**
- 1618 – 1666 – magister Knud Madsen Lerche, provst.**
- 1666 – 1682 – Oluf Knudsen Lerche, provst.**
- 1682 – 1695 – Albert Pedersen Rhold.**
- 1696 – 1727 – magister Peder Jensen Bøgvad, provst.**
- 1727 – 1745 – Jens Danielsen Winther.**
- 1745 – 1757 – Peder Ephraim Pedersen Monrad.**
- 1757 – 1779 – Daniel Mouritsen Husfelt.**
- 1779 – 1785 – Christian Frederiksen Volchersen.**
- 1785 – 1790 – Thomas Jørgensen Hee.**
- 1790 – 1811 – magister Frants Skow, professor.**
- 1812 – 1817 – Frederik Volchersen.**
- 1817 – 1831 – Johan Ludvig Gesner.**
- 1832 – 1840 – Andreas Winge.**
- 1840 – 1844 – Søren Georg Garde.**
- 1844 – 1848 – Ludvig August Nielsen, provst.**

1849 – 1871 – Thorgeir Gudmundsen.

1871 – 1886 – Anton Carl Emil Christiani.

**1887 – 1897 – Michael Cosmus Bornemann Nielsen,
provst.**

1897 – 1907 – Hakon Victor Graae.

1908 – 1919 – Johannes Leonhardt Faartoft, provst.

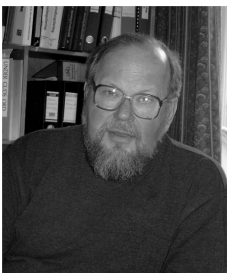
1920 – 1931 – Peter Eigil Hagen Bang.

1931 – 1958 – Karl Jensen.

1959 – 1962 – Carl Emil Blem.

1963 – 1980 – Carl Johannes William Hansen Jacobsen.

1980 – 1993 – Niels Verner Andreas Mailand Kejlaa

1994 - Jens Christian Nielsen.

Ovenstående liste over præster i Nysted Kirke er udarbejdet af sognepræst Jens Christian Nielsen, marts 2004.

Praktiserende læger i Nysted.

J. A. H. Weiskopff – 1787 – 1805.
Johan Carl Ludvig Wittaseck. 1802. Død 1809. Cand. chir.
Niels Brock Byrsting. Død 1829. Cand. chir.
Carl Ludvig Emil Aarestrup. 1827 – 1838. Cand med., Adelgade 80.
W. F. Feilberg. 1838 – 1839. Cand. chir., Adelgade 80.
Carl Julius Voltelen. 1839 – 1842, Adelgade 26.

Niels Christian Paulsen. 1838. Død 1856. cand. chir., Adelgade 58.

Efter Paulsens død 1856 og indtil Skouboes ankomst 1858, var der ingen læge i Nysted. Dr. P. Hansen i Saksøbing tog 2 gange ugentligt til Nysted, og borgerrepræsentationen afholdt udgifterne til befordringen.

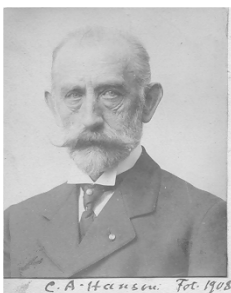

Jens Skouboe. 1858. Død 1870, Gl. Torv 4.

Georg Frederik Andre' Lütken. 1866 – 1879. Adelgade 16, som han byggede.

Gustav Valentiner. 1870 – 1873, Adelgade 23.
Victor Franz Nachtefal Haderup, januar – marts 1873. Adelgade 23.
Otto Petersen. 1873 – 1874. Adelgade 23.

Carl Vilhelm Adam Sigismund Hansen. 1875. Død 1927. Adelgade 23.

Johan Peter Georg Johansen. 1879. Død 1917. Adelgade 16.
Bendix Michael Jørgensen Krogh. 1905 – 1914. Adelgade 20.
Hans Thorvald Pedersen Krog. 1914 – 1918. Adelgade 20.
Poul Winning Toussieng. 1917 – 1922. Adelgade 16.
Aage Jacob Severin Jacobsen. 1918. Død 1947. Adelgade 20.

Asger Thyssen. 1922. Død 1958. Adelgade 16.

Svend Børge Thorsen. 1938 – 1941.
Jørgen Ulrik Federspiel. 1941 – 1948. Adelgade 56.
Aage Skaaby. 1947 – 1952. Adelgade 20.
Carl Skalkam. 1948. Død 1950. Adelgade 60.
Torben Plenge. 1950 – 1975. Adelgade 60.
P. Due Abrahamsen. 1952 – 1953. Adelgade 20.
Villy Antonsen. 1953 – 1985. Adelgade 20.
Helge Ib Olsen. 1975 – 1978. Adelgade 60.
Helge Ib Olsen. 1978 – 1983. Østergade 7.
Peder Borum. 1976. Adelgade 60, amanuensis.
Hans Ulrich Nielsen. 1978 – 1987. Adelgade 60.
Betty Skipper. 1983 – 2007. Østergade 7.
Ole Rasmussen. 1985 – 1990. Adelgade 1G.
Kim Due Andersen. 1987 – 1995. Adelgade 60.
Henrik Vedel. 1990 – 1992. Adelgade 1G.
Henrik Vedel. 1992 – 2005. Jernbanegade 4.
Susanne Andersen. 1995 – 2001. Adelgade 60.
Susanne Andersen. 2001 – 2005. Adelgade 65.
* Kerstin Gardner. 2005 i en pavillon ved Nettos parkeringsplads.
* Henrik Hjort Madsen. 2005 hos Kerstin Gardner. Overtager Betty Skip-
pers praksis 1/1 2007.
* Henrik Aagerlin Petersen. 1/10 2007.

Lægehuset åbner 2/1 2007 i Rådhusvænget 4. Nærmere betegnet den tidligere tekniske for-
valtning i "1911-bygningen".

* Praktiserer fra Lægehuset i Rådhusvænget 4, Nysted.

Havnefogeder i Nysted.

Johan Georg Gede.

Født 1775. Død den 23/6 1829 i Nysted.

Told- og consumptionsbetjent og havnefoged, samt klasselottericollecteur.

Jens Peter Kielsen.

Født 27/6 1784 i Nysted. Død 10/2 1850 i Nysted.

Ved folketællingen 1850 boede han Østergade 15. Han var enkemand.

Vincent Andersen Thuge.

Født 15/12 1791 i Nysted. Død 1/8 1874 i Nysted.

Ved folketællingen 1870 boede han Adelgade 99. Han var gift.

Valdemar August Eskildsen.

Født i København. Underbådsmand i matroskorpset. Havnefoged fra 1/1 1875 til 1898.

Ved folketællingen 1890 boede han Fiskergade 24. 55 år gammel, gift. Var i øvrigt født i København.

Frederik Rudolf Sparre

Foto. Nysted Kommune.

Skibsbygmester **Frederik Rudolf Sparre**, født den 11. marts 1826 i Nakskov, Død den 27. februar 1904 i Nysted. Skibsbygger, konstitueret til havnefoged fra 1898 til sin død. Boede Strandvejen 39.

Veteran fra Treaarskrigen, var med i Fredericia d. 6de Juli 1849, kom til Nysted 1853, medlem af Borgerrepræsentantskabet og Byraadet i 33 Aar til 1891, Ridder af Dannebrog ved Kongens Guldbryllup 26 Maj 1892.

Hans første Bygning var en Muddermaskine med Pram til Havnen. Det sidste Skib, han byggede, Foranagter-Skonnerten "Fabricius", sattes i Vandet 1894. En Mængde velansete Skibe ere udgaaede fra hans Værft. For Regeringen byggedes mindst 12 Fartøjer, deriblandt et Fyrskib, som først udlagdes paa Horns Rev, men nu er stationeret ved Gedser, et Lods fartøj, flere Toldkrydsere o. a.

Af større Skibe byggedes en Brig paa 180 Tons og en Skonnert paa 140. Desuden flere mindre Fiskerbaade af fortrinlig Type til Nysted. Der beskæftigedes i den gode Tid 14-16 Arbejdere. Værftet laa ved Strandvejen lige overfor Sparres Bolig, No. 10. Det var en Fest i Byen, naar et Skib skulde løbe af Stabelen. Masser af Børn klatrede om Bord og under Hurraraab fra disse og Tilskuerne gled Skibet stolt og elegant ud i sit Element, for derefter af hales over til skibsbroen, hvor det riggedes til.

(Kilde: Nysted Krøniken).

Christian Frederik Danielsen.

Hotelejer, født 7. juni 1853 i Nykøbing F. Død 13. august 1906 på St. Josefs Hospital i København, 53 år gammel. Havde tidligere været skibsfører.

Ved folketællingen 1906 boede han Adelgade 35.

Han blev konstitueret som havnefoged efter Sparre, løn 400 kr.

Hagen.

Fhv. lods/kaptajn. På byrådsmødet den 4. oktober 1906 valgtes fhv. lods i Siam, Hagen, der for tiden opholder sig i Ryde på Lolland, til havnefoged. Ophørte 1. november 1907, hvor han fik ansættelse som havnemester på Anholt.

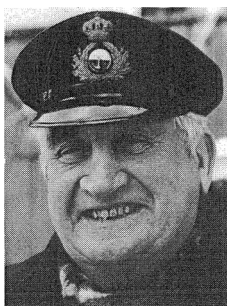
Frederik Ferdinand Larsen.

Født den 9. februar 1852 i Nysted. Døde i februar 1923, formentlig i Nysted.
Ansæt som lods og havnefoged fra 1. oktober 1875 til 1923. Lodsens løn 108 Kr. for afmærkning af indsejlingsfarvandet (1881)
Konstitueret til havnefoged 1907. Dannebrogsmænd.
Ved folketællingen 1921 boede han Fiskergade 9.

Hans Frederik Andreas Larsen.

Født 2/7 1890 i Nysted. Død 30/11 1959 i Nysted.
Havnefoged fra 1/4 1923 efter faderens død – se ovenfor.

Lars Andersen.

Privatfoto.

Lods og havnefoged, fisker Lars Andersen, født den 5. oktober 1909 i Taagense. Gift den 3. oktober 1931 med Helga, som stammede fra Haslev. Boede på Vantorevej 8 (senere Bomstræde 8), Nysted. Startede som landbrugsmedhjælper, men blev hurtig træt af dette. Herefter var han sten- og grusfisker, som sin fader. Herefter gik han over til rigtig "fisker". I perioden 1. april 1957 – 31. marts 1977 var han kommunal havneopsynsmand. 1. januar 1957 udnævnt til lods. Gik af som havneopsynsmand 1. april 1977, hvor han blev afløst af sin nevø Edvin Andersen, Fiskergade 13, Nysted. Fortsatte som lods. Død 25. august 1987 på Centralsygehuset i Nyk. F.

Børge Nørregaard.

Privatfoto.

Født 12. juli 1935, boende Øllebøllevvej 11, V. Ulslev. Startede sin karriere efter endt skolegang ved frivilligt at melde sig til Marinen, hvor han var indtil ca. 1957. Arbejdede herefter lidt i land, hvorefter han i 1960 tog Nautisk Eksamen. Dette gav ham efterfølgende ret til at sejle som styrmand og skibsfører. Sejlede herefter fra 1960 og indtil 1981, hvor han gik i land og blev ansat på havnen af Nysted kommune. I perioden 1981 og indtil 1987 var han afløser på havnen – herunder i en periode for havneopsynsmand Edwin Andersen. Blev havnefoged 1. april 1987 og ophørte hermed 31. juli 1995

Svend Erik Hauberg.

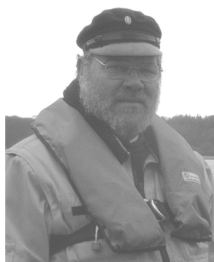

Foto: John Voigt

Født den 28. januar 1944 i København, Amager.
Påbegyndte arbejdet som afløser/havnemedhjælper for havnefoged Børge Nørregaard 1. maj 1995 og indtil 31. december 1999. Herefter var havnefogedjobbet underlagt Teknisk forvaltning, men fra 1. april 2000 blev han ansat som havnefoged.

Mindesmærker i Nysted.

6. oktober 1865.

Under krigshandlinger var der lazaret på Aalholm, hvortil syge og sårede blev bragt med skib. På Nysted Kirkegård står der en mindestøtte for 12 soldater, der døde på lazarettet.

Foto: John Voigt

29. april 1917.

Afsløredes en mindestøtte for borgmester Harald Julius Holck. Denne er anbragt på Skanseanlægget.

Foto: John Voigt

15. juni 1921.

Afsløredes Genforeningsstenen på rådhuspladsen, taler af dyrlæge Christensen og borgmester Larsen.

18. maj 1956 blev stenen flyttet til Toldboden, Strandvejen.

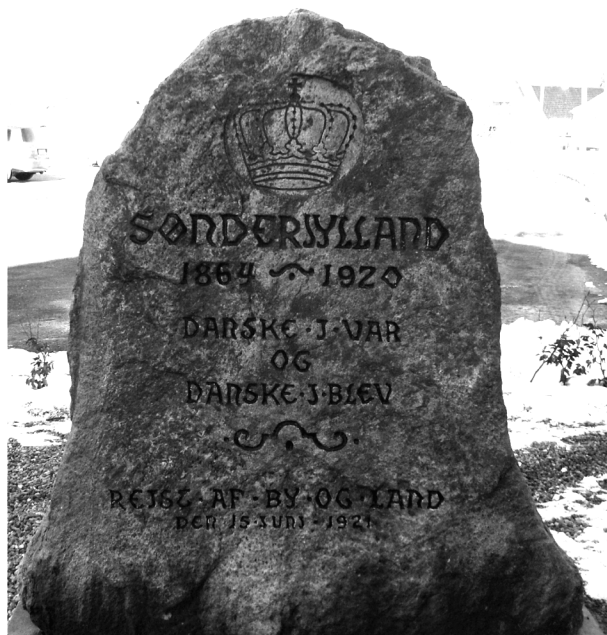

Foto: John Voigt

15. september 1946.

Afsløredes i anlægget ved Nysted Havn et mindesmærke for de 10 nedskudte amerikanske flyvere. Kan stadig ses ved havnen.

Foto: Aarestrupforeningen, Nysted.

5. december 1950.

Indviedes til minde om afdøde stiftsfysikus C. A. Hansen en mindesten, som står på den vej, han er opkaldt efter ham. Vejen hedder i dag Søvej.

Foto: John Voigt

25. juni 1952.

Afsløredes et mindesmærke for lægen og digteren **Carl Ludvig Emil Aarestrup**, der fra 1827 – 38 boede i Nysted. Mindestenen står i anlægget på Strandvejen.

Foto: John Voigt.

Andre seværdige skulpturer:

Morten Strædes skulpturgruppe på Gl. Torv.

Foto: Anne Svendsen

Erik Bischoffs skulpturer foran rådhuset i Adelgade.

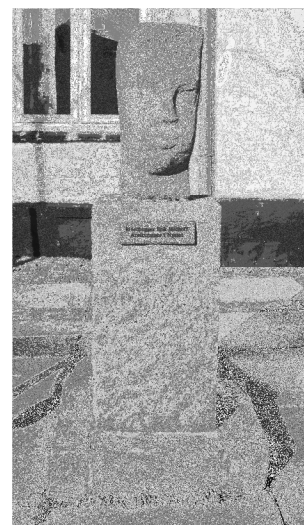

Foto: John Voigt

Oversigt over anvendte kilder:

Nysted Skoles Historie, 1852-1977, Kaj Nilsson.

Nysted Krøniken.

Danmarks Apotekerforening.

De Danske Apotekers Historie

Lokalhistorisk Arkiv i Nysted.

Nysted Apotek.

Huse i Nysted, 1982.

Jens Henrik Koudals beskrivelse i GREV RABENS DAGSBOG, Hverdagsliv i et adeligt miljø i 1700-tallet, Syddansk Universitetsforlag 2007.

Nysted Købstad – kort fortalt – Nysted Kunstforening – juni 1990.

Resens Atlas – Det Kgl. Bibliotek.

Nysted Kommune, Hiostorisk Set, A. F. Heyn, 1984.

Dansk Fiskeristat, afsnit for Nysted Fiskeriforening, 1936.

Lolland-Falsters Folketidende.